

Genopdragelses- rejser og ufrivillige udlandsophold

En kvalitativ undersøgelse

*Genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold
– En kvalitativ undersøgelse*

© VIVE og forfatteren, 2026

e-ISBN: 978-87-7582-528-8

Foto: Daniel Faldborg Liversage

Projekt: 303228

Finansiering: Styrelsen for International Rekruttering og Integration

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE støtter FN's verdensmål og angiver her, hvilket eller hvilke verdensmål der knytter sig til publikationen.

Forord

Når man taler om en "genopdragelsesrejse", handler det om et barn eller en ung under 18 år, som sendes til udlandet til forhold, som bringer barnets eller den unges sundhed eller udvikling i alvorlig fare. Sådanne ophold forekommer i nogle etniske minoritetsfamilier, bl.a. fordi forældre søger at få kontrol med store børn, der opfører sig på uønskede måder. Emnet er vanskeligt at undersøge. Dels kan det være svært at vurdere, hvornår et udlandsophold skal kategoriseres som en "genopdragelsesrejse", modsat ophold, som forældre legitimt kan sende børn og unge afsted på. Dels er det ofte vanskeligt at få informationer om sådanne ophold, både fordi det handler om forhold internt i familier, og fordi forholdene ofte udspiller sig langt fra Danmark. Denne undersøgelse kaster nyt lys på såvel genopdragelsesrejser som på det, der betegnes "ufrivillige udlandsophold" – lignende ophold, hvor unge er over 18 år.

Undersøgelsen er udarbejdet af professor MSO Anika Liver-
sage med støtte fra et antal studenter og praktikant Ida Snef-
trup Hedegaard. Seniorforsker Anne-Kirstine Mølholt har væ-
ret intern sparringspartner.

VIVE vil gerne rette en stor tak til de personer, der har stillet
op til interview og bidraget med at kaste lys på fænomenet.
Vi vil også takke projektets følgegruppe og to reviewere for
såvel konstruktive diskussioner som for kommentarer til rap-
porten inden udgivelsen.

Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Styrelsen for Inter-
national Rekruttering og Integration.

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef
for VIVE Sociale forhold og Arbejdsmarked

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
Afrapportering	12
1 Indledning	13
1.1 Undersøgelsens opdrag og tilgang	14
2 Undersøgelsens tilgang og data	16
2.1 Tre personlige fortællinger om genopdragelsesrejser	16
2.2 En typologi baseret på viden om cases	23
2.3 Denne undersøgelses data og metode	26
3 Afsæt for undersøgelsen	32
3.1 Ungdomsliv – for nogle med vold og kontrol	32
3.2 Værdiforskelle imellem udvalgte lande	34
3.3 Større udsathed i etniske minoritetsfamilier	35
4 Motiver bag opholdene	39
4.1 Motiver relateret til unges privatliv	40
4.2 Motiver relateret til unges samfundsmæssige position	46
4.3 Motiver forankret uden for de unge selv	50
5 Familierne – komplekse forhold	58
5.1 Risikofaktorer i forhold til vold mod børn og børnemishandling	58
5.2 Vold i hjemmet	61
6 Udløsende begivenheder	68
6.1 (Gen)vinde kontrol i forhold til unge	68
6.2 (Gen)vinde kontrol i forhold til myndigheder	70
6.3 (Gen)vinde kontrol i forhold til andre voksne	75
6.4 Udrejser, som forhindres	78
7 Ophold i udlandet	87

7.1	Tre unges ufrivillige udlandsophold	87
7.2	Forskellige former for ophold	92
7.3	Om "genopdragelseslejligheder" i Somalia	98
8	Rejser tilbage til Danmark	102
8.1	Hjemrejser med forældre	103
8.2	Kontakt til Danmark efter hjælp	104
8.3	Hjemrejser med myndighedshjælp	108
9	Myndighedsstøtte og -samarbejde	115
9.1	Samarbejde imellem myndigheder	115
9.2	Forskellige strategier til at få borgere tilbage	119
10	Modtagelsen i Danmark	129
10.1	Tilbage til forældre	129
10.2	Tilbage til ophold på botilbud	132
10.3	Udfordringer med hensyn til helbred, uddannelse og arbejde	138
10.4	Ofte et svært forhold til familien efter hjemkomst	143
11	Det bredere myndighedsarbejde	147
11.1	Forskellige erfaringer med myndighedernes arbejde	147
11.2	Den vigtige fokus på sikkerhed	161
	Dokumentation	165
12	Data og metode	166
	Litteratur	170

Hovedresultater

I barnets lov og straffeloven er "genopdragelsesrejser" defineret som rejser, hvor børn og unge sendes til udlandet til forhold, som bringer deres sundhed eller udvikling i alvorlig fare. For personer over 18 år betegnes tilsvarende rejser som "ufrivillige udlandsophold". Disse former for ophold kan have vidtrækkende og negative konsekvenser i de berørtes liv og er fænomener, som forekommer i nogle familier med etnisk minoritetsbaggrund. Et punkt i Regeringens handlingsplan 'Et frit liv til alle' (Regeringen, 2025) er at indhente ny viden om dette fænomen. Specifikt ønskes en belysning af, hvad der går forud for og motiverer opholdene, hvordan opholdene forløber, og hvad der sker efter tilbagekomsten til Danmark. Denne viden skal bruges til at kvalificere den hjælp, som ydes til berørte børn, unge og voksne. På baggrund af dette opdrag har VIVE udført en undersøgelse, hvis hovedresultater beskrives herunder.

Genopdragelsesrejser – en bred vifte af ophold

Variationen i genopdragelsesrejser er meget stor og kan fx handle om varigheden (fra få måneder til mange år), om hvem man rejser sammen med (fx alene eller med en eller begge forældre) og om meget forskellige leveforhold under opholdet. Da de danske myndigheder har et ansvar for herboende børn og unges trivsel, kan en hel families udrejse fra Danmark under visse omstændigheder også have karakter af en genopdragelsesrejse.

Den store variation i fænomenet genopdragelsesrejser kan udfordre frontmedarbejdere og bidrage til store forskelle i, hvilken hjælp og støtte forskellige børn, unge og voksne møder. Det gælder i perioden op til udrejsen såvel som under og efter opholdet i udlandet.

En stor del af genopdragelsesrejserne i denne undersøgelses casemateriale finder sted i familier, hvor unge – især piger – har været udsat for omfattende kontrol og/eller vold i årevis. Disse forhold har i mange tilfælde været holdt skjult for myndighederne. Det er ofte også meget udsatte familier, hvor forældre har begrænset eller ingen uddannelse, står uden for arbejdsmarkedet, og hvor der fx forekommer psykisk sygdom, misbrug og kriminalitet – forhold, der er generelle risikofaktorer for vold mod børn. Hvor nogle familier har boet mange år i Danmark, har andre været her i ret få år. I en stor del af familierne er forældrene endvidere enten skilt eller er af andre årsager ikke sammen. Undersøgelsens empiri viser dog også, at genopdragelsesrejser kan forekomme i mere ressourcestærke familier, hvor forældrene fx har både uddannelse og beskæftigelse.

Det er svært at vurdere, hvor mange genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold der finder sted. Antallet af rejser, som kommer til myndighedernes kendskab, er relativt begrænset. Samtidig må man formode, at der finder en række ophold sted, som myndighederne ingen viden har om.

Ofte mere end ét motiv bag genopdragelsesrejser

Forskellene mellem forskellige ophold handler også om forskellige motiver. Analyser i rapporten peger på, at der kan identificeres ni motiver, der kan indplaceres i tre forskellige kategorier, se Tabel 1. Hovedparten af genopdragelsesrejserne har flere samtidige motiver. Især er der et stort overlap imellem rejser, der udløses af myndighedsinvolvering i familiernes liv (motiv 9) og andre motiver (især motiv 5 og 6, der relaterer sig til unge med udfordringer, der påvirker deres generelle position i samfundet). Når undersøgelsens empiri rummer en stor andel af sådanne myndighedsrelaterede sager, skyldes det sandsynligvis, at empirien netop er indsamlet via forskellige former for kontakter til danske myndigheder.

Tabel 1 Ni motiver bag genopdragelsesrejser

Tre kategorier af motiver	Motiver bag genopdragelsesrejser
Ophold motiveret af forhold i unges privatliv	1. Afbigelser fra normen ved at blive "for dansk" (fx ift. fester, alkohol, generel levevis)
	2. Afbigelser fra normen ift. kærester eller intime relationer
	3. Afbigelser fra normen ved at være LGBT+
	4. Afbigelser fra normen ved at skifte religion eller blive ateist
Ophold motiveret af forhold relateret til unges position i samfundet	5. Afbigelser fra normen i form af fx kriminalitet, misbrug eller højt skolefravær
	6. Afbigelser fra normen i form af fx ADHD, autisme eller kognitivt udviklingshandicap
Ophold motiveret af forhold uden for de unge selv	7. Tvangsægteskab
	8. Ophold relateret til forhold voksne imellem, fx til forældres skilsmisse
	9. Ønsker om at undgå myndigheders indblanding i familielivet

Forskelle og ligheder i motiver for piger og drenge

Undersøgelsen viser, at den største del af udrejserne (eller truslerne herom) sker, når de unge er 15-16 år. Det indikerer, at problematikkerne i høj grad handler om sammenstød mellem familiers forventninger til unge og om de forandringer, som denne del af teenagetiden i Danmark ofte bringer med sig. Overordnet set udløses de fleste af genopdragelsesrejserne af forhold, som giver et kontroltab, som forældre ønsker at

overvinde. Det kan handle om, at forældre vil genvinde kontrol i forhold til en ung, kontrol i forhold til myndighederne eller kontrol i forhold til andre voksne.

For piger og unge kvinder i undersøgelsens datamateriale handler det i en del tilfælde om æresrelaterede problemstillinger – som at piger afsløres med en kæreste eller om forældre, som ønsker at tvinge døtre til at indgå ægteskab. Her har myndighederne langt fra altid været involveret i familiernes liv før udrejsen. Andre ophold handler om piger og kvinder, der har udfordringer med kognitivt udviklingshandicap, autisme eller har ADHD-symptomer. Knap en fjerdedel af de 68 cases omhandler drenge og mænd. Her handler motiver bag ophold relativt ofte om en afvigende adfærd i form af fx kriminalitet. Både drenge og piger kan blive sendt ud af Danmark, fordi de anses for at være blevet "for danske". Også at være LGBT+ eller at blive ateist kan udgøre motiver for at blive sendt på genopdragelsesrejse for alle køn.

En del genopdragelsesrejser sker dog, uden at unges egen adfærd er den udløsende faktor. Det kan handle om konflikter imellem voksne – fx at en far, i forbindelse med en skilsmisse, bruger en genopdragelsesrejse til at sikre sin magt over sine børn (og eventuelt sin hustru). Dette øger diversitet i ophold, der alle betegnes som "genopdragelsesrejser", og får nogle interviewede fagpersoner til at finde betegnelsen problematisk og uklar.

Stor spændvidde i udrejser og ophold

Den store spændvidde i materialet afspejles i, at mange forskellige forhold kan udløse ophold. Det kan være en akut beslutning, fx afledt af en afsløring i en ungs persons privatliv. Det kan også være en længe overvejet handling, der måske skyldes ønsket om at få unge væk fra et oplevet skråplan, de i Danmark har bevæget sig ind på.

Når unge selv frygter at blive taget ud af Danmark, kan de søge – og få – hjælp af myndighederne, fx ved at blive fjernet fra hjemmet. Interviews med frontmedarbejdere viser, at det er klart mere udfordrende at gribe ind, når myndighederne er bekymrede for, at der vil finde en genopdragelsesrejse sted, men hvor unge selv ikke giver sådanne klare bekymringsmeldinger.

Erfaringerne fra opholdene i udlandet spænder også vidt. Skaden, der kan ske som følge af årelange ophold, synes generelt større end på kortere ophold. Undersøgelsen indeholder her bl.a. cases om somaliske unge, som har været på lange ophold i såkaldte "genopdragelseslejre", hvor familier, bosat i fx Danmark, køber et ophold til en ung, hvis levevis de ønsker at påvirke. Livet i disse lejre er ofte meget hårdt, og materialet indeholder flere cases, hvor unge er blevet slået, lænket og udsat for nedværdigende behandling. Denne form for ophold kan give alvorlige skader på krop og sind.

Store forskelle på, om hjemvendte får god støtte

Nogle ophold slutter ved, at forældre selv bringer de unge tilbage til Danmark. Det kan fx ske, fordi unge retter ind efter de krav, der stilles til dem. Andre unge lykkes med enten at flygte selv eller med at få kontakt til – og hjælp fra – danske myndigheder. En sådan hjælp kan dog være meget vanskelig at yde personer i udlandet og er dermed langt fra noget, som alle kan få adgang til.

Når unge vender tilbage til Danmark efter en genopdragelsesrejse, anbringes nogle umiddelbart efter på institution. Her kan de modtage hjælp i forhold til de mange udfordringer, de ofte slås med. Det kan spænde fra vanskeligheder med at få aktiveret et cpr-nummer over sproglige og uddannelsesmæssige udfordringer og til behov for behandling af fx traumer. Mange lider under det store svigt, som en genopdragelsesrejse udgør, og har begrænset eller ingen støtte hos familie og netværk. Nogle hjemvendte unge har så mange udfordringer, at de har svært ved at indpasse sig rammerne på de botilbud, de indledningsvis flytter ind på. Dette kan føre til, at de må fraflytte, hvilket kan blive begyndelsen på meget vanskelige forløb med stor udsathed.

Når unge vender tilbage til Danmark sammen med familien, kan en del have behov for hjælp og støtte, som de ikke får dækket. Her sørger nogle forældre fx for, at en ung ikke umiddelbart registreres som indrejst i Danmark, hvilket gør, at den unge i en periode ikke får adgang til fx ydelser eller skolegang. Dette kan være en måde at videreføre noget af den kontrol, som den unge var underlagt i udlandet. Sådanne unges udfordringer kommer måske først langt senere til myndighedernes kendskab. Det kan ske, når langvarige effekter af genopdragelsesrejsen viser sig som helbredsproblemer eller som problemer med at blive selvforsørgende. Sådanne udfordringer kan også være knyttet til de problematikker, der eventuelt bidrog til, at unge blev sendt ud af Danmark til at begynde med.

I en del tilfælde er unges udfordringer så omfattende, at det offentlige hjælpesystem har svært ved at møde deres behov. Nogle hjemvendte unge får kun opfyldt presserende behov, fordi de er så heldige at møde frontmedarbejdere, som yder en ekstraordinær indsats. Dermed kan det virke tilfældigt, hvor god hjælp forskellige unge får – noget, som i høj grad kan påvirke deres videre forløb. Der er i dag ikke nogen systematisk opfølgning på de – ofte langvarige – behov for hjælp, som personer, der har været på genopdragelsesrejser eller ufrivillige udlandsophold, ofte har.

Sikkerhedskonsulenterne står centralt i arbejdet

I de senere år har koordinationen af indsatser i forhold til genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold i vidt omfang ligget hos det nationale korps af sikkerhedskonsulenter og i den relativt nye 'Koordinationsenhed mod genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold'. Der er også sket flere lovændringer, så det i dag fx er muligt at dømme forældre for genopdragelsesrejser, inddrage pas og dispensere fra bortfald af opholdstilladelse. Flere interviewpersoner fortæller, at disse ændringer har forbedret den tilgængelige hjælp og støtte og har bidraget til, at nogle genopdragelsesrejser forebygges eller forhindres. Samtidig kan kriminaliseringen dog også afholde nogle unge fra at søge hjælp, fordi de ikke ønsker at være årsag til, at forældre bliver fængslet eller udvist.

I arbejdet med opsporing og forebyggelse af genopdragelsesrejser såvel som med at hjælpe unge tilbage til Danmark og i arbejdet herefter spiller sikkerhed en central rolle. Det er dermed vigtigt, at alle medarbejdere, der involveres i dette arbejde, har en opmærksomhed herpå, da sikkerhedsbrister kan få alvorlige konsekvenser. Sårbarheder kan fx opstå, når sager skal håndteres på tværs af forskellige myndigheder, fx på tværs af kommune og politi. Andre udfordringer opstår, fordi medarbejdere med begrænset erfaring ikke søger rettidig hjælp fra mere specialiseret hold.

Et potentiale for forebyggelse af nogle ophold

Undersøgelsens empiri peger på, at nogle genopdragelsesrejser kan forebygges igennem en bedre socialfaglig indsats. Nogle cases (der dog til dels ligger nogle år tilbage) handler således om forløb, hvor myndighederne har været involveret forud for udrejsen, men hvor familien ikke har oplevet, at den socialfaglige indsats var tilstrækkelig. I sådanne tilfælde vil en bedre dialog med familierne og inddragelse af deres perspektiver i det socialfaglige arbejde potentielt kunne forhindre nogle genopdragelsesrejser i at finde sted. Der kan være et særligt potentiale i forhold til at arbejde forebyggende med udsatte og isolerede etniske minoritetsfamilier, hvor problemerne kan være betragtelige. Dette forebyggende arbejde udfordres dog af, at sådanne familier kan nære en stor mistro over for myndighederne.

På tværs af faggrupper fremhæves vigtigheden af at opbygge et tillidsforhold til både unge og forældre. Det kan gøre det muligt at adressere et problem i familien, som ellers kunne ende som en genopdragelsesrejse. Det kan også gøre det muligt at vejlede unge om, hvordan de selv bedst forholder sig til de problemer og den eventuelle frygt, de har i relation til emnet. Eksempelvis kan frontmedarbejdere med kontakt til elever i grundskolens ældste klasser med fordel have en opmærksomhed

på og spørge omsorgsfuldt, men vedholdende, ind til unge med dårlig trivsel, da genopdragelsesrejser i mange tilfælde synes at være knyttet til længerevarende, problematiske familieforhold og i en del tilfælde ser ud til at finde sted, når unge er 15-16 år gamle. Mulighederne for forebyggelse udfordres dog bl.a. af, at genopdragelsesrejser i mange tilfælde finder sted under dække af at være ferie eller familiebesøg. Ophold kan også ændre karakter undervejs og dermed være umulige at forudsige og forebygge.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsen bygger på følgende kvalitative datagrundlag:

- Interviews med 41 fagpersoner
- Interviews med 5 hjemvendte borgere
- 40 sager fra RED Safehouses journalsystem
- 12 sager fra bl.a. kommuner, politiet og fra domsdata-basen.dk.

Undersøgelsen indeholder empiri fra i alt 68 unikke cases. Det drejer sig om 44 genopdragelsesrejser/ufrivillige udlandsophold og 24 cases, hvor man formoder, at sådanne ophold er blevet forhindret. Empirien stammer altovervejende fra kontakter med danske myndigheder. Undersøgelsens 68 cases er dermed ikke repræsentativt udvalgt, da en sådan repræsentativitet ikke har kunnet etableres. Der tages forbehold for, at sager, hvor myndighederne ikke indblandes, kan være systematisk anderledes.

> **Afrapportering**

1 Indledning

I januar 2025 kom den danske regering med en styrket indsats mod negativ social kontrol og parallelsamfund under navnet 'Et frit liv i Danmark' (Regeringen, 2025). En del af denne indsats omhandler genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Sådanne ophold kan have alvorlige negative konsekvenser for børns og unges liv. I Boks 1.1 ses de definitioner på hhv. genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, som er givet i opdraget til denne undersøgelse.

Boks 1.1 Definitioner: Genopdragelsesrejse og ufrivilligt udlandsophold

Ved en **genopdragelsesrejse** i barnets lov forstås den situation, hvor et barn eller en ung under 18 år sendes til udlandet til forhold, der bringer barnet eller den unges sundhed eller udvikling i alvorlig fare.¹ Der kan være tale om en genopdragelsesrejse, selvom barnet er indforstået med at skulle rejse eller er taget frivilligt afsted. Det afgørende for, om der kan være tale om en genopdragelsesrejse, er således, om barnets eller den unges sundhed eller udvikling bringes i alvorlig fare på grund af rejsen. I 2019 indsatte man en ny bestemmelse i straffeloven (§ 215a), der gjorde det ulovligt at sende eller lade sit barn blive sendt på genopdragelsesrejse.

Ved et **ufrivilligt udlandsophold** forstås den situation, hvor en borger, der er fyldt 18 år, som er dansk statsborger eller har, eller har haft, gyldig opholdstilladelse i Danmark, opholder sig ufrivilligt i udlandet som følge af en genopdragelsesrejse, tvangsægteskab, tvungen forlovelse, religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller andet ægteskabslignende forhold eller som følge af en æresrelateret konflikt eller negativ social kontrol. Hvis en person over 18 år opholder sig i udlandet mod sin vilje som led i en æresrelateret konflikt, og personen ikke selv kan rejse tilbage til Danmark, kan der være tale om et ufrivilligt udlandsophold.

I forhold til, hvad der kan anses for at bringe sundhed eller udvikling i alvorlig fare fremgår følgende af forarbejderne til loven: Begrebet "sundhed og udvikling" skal forstås i overensstemmelse med begrebet i barnets lov § 47, stk. 1. Forholdene kan eksempelvis handle om mishandling, svigtende omsorg eller utilstrækkelig opfyldelse af barnets basale behov for fx mad, lægelig behandling eller undervisning. Ved vurderingen af, om der foreligger en alvorlig fare for barnets udvikling, skal der tages hensyn til såvel barnets øjeblikkelige tilstand som til dets fremtidige opvækstbetingelse'.²

Note: 1. Jævnfør STR § 215 a, forarbejderne til barnets lov § 174 c (forslag til lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forskellige andre love, L 95 af 11. januar 2024).

2. Lovforslag til lov om ændring af straffeloven, pasloven og politiloven L 22 af 3. oktober 2018.

Et fænomen som genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold må forstås i sammenhæng med de demografiske ændringer, som er sket i Danmark igennem de seneste 5 årtier. Her har befolkningssammensætningen i Danmark ændret sig markant: Hvor 1 ud af 100 borgere i Danmark havde ikke-vestlig oprindelse i 1980, er det i 2025 mere end hver tiende borger, der har ikke-vestlig oprindelse (statistikbanken.dk).

I mange etniske minoritetsfamilier opretholder man kontakten med oprindelseslandet igennem bl.a. rejse og ophold. En sådan mobilitet kan være en integreret del af familielivet og er selvsagt noget, som børn naturligt er en del af. Der er dog nogle ophold i udlandet, som fx bruges til at disciplinere børn og unge på skadelige måder. Sådanne ophold kan udspringe af æresrelaterede konflikter. Det kan fx handle om forventninger til, at unge kvinder er seksuelt uberørte inden ægteskabet, hvorfor der føres streng kontrol med kontakten med det modsatte køn. Med et mere kollektivistisk livssyn kan en hel families omdømme blive påvirket af, hvordan piger eller kvinder agerer på det intime område, og afsløres en pige med en hemmelig kæreste, kan det få alvorlige konsekvenser.

I forbindelse hermed udøver nogle familiemedlemmer æresrelateret social kontrol (for at forebygge normbrud) og bruger repressalier (hvis normerne er brudt) (Danneskiold-Samsøe et al., 2011; Liversage & Jepsen, 2019). I andre sammenhænge handler unges normbrud om fx homoseksualitet, religiøst frafald, misbrug eller kriminalitet. Sådanne normbrud, der også kan føre til repressalier, rammer i højere grad unge af begge køn. Et af de repressalier, eller disciplineringsstrategier, som nogle unge oplever, er at blive sendt på genopdragelsesrejse.¹ For at blive betegnet som en "genopdragelsesrejse" skal rejsen være af en så alvorlig karakter, at den bringer barnets eller den unges sundhed eller udvikling i alvorlig fare. Det er sådanne skadelige udlandsophold, som er emnet for denne undersøgelse.

1.1 Undersøgelsens opdrag og tilgang

Ifølge opdraget til undersøgelsen ønsker SIRI – Styrelsen for International Rekruttering og Integration at opnå...

... ny viden om, hvilke forhold der har betydning for, at personer sendes på genopdragelsesrejse og ufrivilligt udlandsophold, hvad der sker under et

¹ Som det fremgår, fokuserer opdraget på både genopdragelsesrejser (under 18 år) og ufrivillige udlandsophold (over 18 år). Det er dermed noget, som både børn, unge og voksne kan opleve. Af hensyn til læsevenlighed anvendes hyppigt blot betegnelserne 'genopdragelsesrejser' og 'unge', uanset de berørte personers præcise alder.

ophold og ved tilbagekomst til Danmark, samt hvad konsekvenserne af sådanne ophold er. Derudover skal undersøgelsen afdække, hvilke støtte- og sikkerhedsbehov børn, unge og voksne, som sendes på genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, har.

Det primære fokus er dermed på børn og unge, der efterlades i udlandet. Undersøgelsen ser dermed ikke specifikt på kvinder, der efterlades i udlandet af deres ægtefæller (Lidén, Evertsén et al., 2024). Sådanne ophold kan dog indgå, når de overlapper med ophold for børn og unge, der får karakter af genopdragelsesrejser. Opdraget fra SIRI specificerer endvidere, at man ønsker viden om følgende forhold:

- **Før ophold:** Her ønskes bl.a. belyst motiverne bag, at børn, unge og voksne sendes på genopdragelsesrejser/ufrivilligt udlandsophold. Man ønsker også viden om, hvad der er udløsende faktorer for sådanne ophold, og hvordan udrejserne finder sted. Endelig ønskes viden om de eventuelle tidlige tegn på sådanne ophold.
- **Under ophold:** Her efterspørges viden om, hvad der kendetegner opholdene, hvad de unge oplever, og hvad de unge eventuelt selv gør for at komme hjem.
- **Efter ophold:** Her efterspørges viden om, hvordan berørte personer kommer tilbage til Danmark, og hvad der sker efter hjemkomst, såvel umiddelbart som på længere sigt. Her ønskes også viden om konsekvenser af ophold og behovene for hjælp og støtte.

Igennem alle tre faser (tiden før, under og efter rejsen) er der særlig fokus på at opnå **viden om kontakt med og støtte fra myndigheder mv.**

2 Undersøgelsens tilgang og data

For at give en bedre forståelse for, hvordan genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold kan udspille sig – herunder den meget store variation, der kan være imellem forskellige ophold – starter rapporten med en præsentation af tre unge mennesker, der alle var på genopdragelsesrejse. De er blevet interviewet til denne undersøgelse, og interviewcitater fra de tre personer optræder i forskellige dele af rapportens kapitler. Herunder kommer et kort resumé af deres individuelle historier. Af hensyn til anonymisering er deres navne og enkelte detaljer i deres fortællinger blevet ændret.

2.1 Tre personlige fortællinger om genopdragelsesrejser

Ayse vokser op i Danmark i en religiøs familie, hvor der er strenge regler for børnenes adfærd. I slutningen af 9. klasse er hun så ked af, at hun ikke må deltage i skoleafslutningen, at hun deltager uden sine forældres viden. Sammen med sine klassekammerater (der er fra en muslimsk fri-skole, og alle har etnisk minoritetsbaggrund) skifter hun bl.a. tøj og tager sit hovedtørklæde af. Hun drikker også lidt alkohol. Da dagen slutter, forsøger hun at stikke af frem for at tage hjem, men hendes forældre finder hende. Som straf for hendes ulydighed barberer hendes far alt Ayses hår af. Et par måneder senere oplever 15-årige Ayse, at alt er faldet til ro i familien, og hun bliver glad, da hendes far vil have Ayse og hendes storebror med på ferie. Efter nogle ugers ferieophold inddrager faren dog deres mobiltelefoner og giver de to børn besked om, at de skal forblive i Somalia.² Opholdet foregår først sammen med børnenes far, og børnene starter her i en lokal skole. Efter nogle måneder rejser faren til Danmark, og børnene overlades i en onkels varetægt. Her opstår der dog konflikter, og begge børn sendes dernæst i hver deres "genopdragelseslejr" – en form for

² Somalia er det eneste oprindelsesland, der figurerer ved navn. Det skyldes, at det kun er her, der optræder erfaringer med ophold i "genopdragelseslejr", hvilket i sig selv udgør en identifikation af landet. Den interviewperson, som her optræder under pseudonymet Ayse, er ikke blot undersøgelsens mest gennemgående figur, men også en case, hvor der gives informationer om oprindelsesland. VIVE rakte ud til hende med et tilbud om, at hun kunne gennemlæse de dele af undersøgelsen, hvori hun blev citeret, i forhold til, om hun fx ønskede nogle interviewpassager slettet. Ved denne kontakt genbekræftede den unge kvinde sit samtykke i forhold til VIVEs brug af hendes case.

institution. Under sit lejrophold udsættes Ayses bror for en del vold, men det gør Ayse ikke. Efter 1½ måneds ophold i lejrene, får de to søskende lov til at vende tilbage til landsbyen, hvor de nu bor alene. Her lykkes det Ayse, med hemmeligholdt støtte fra de danske myndigheder, at flygte tilbage til Danmark. Hendes bror vender også hjem. Deres ophold varer i alt 10 måneder.

Leyla bor med sine forældre og søskende. Hun har store problemer i skolen og har et meget højt fravær. Leyla tager ofte ud med sine veninder. De drikker, og Leyla er flere gange blevet taget af politiet for butikstyveri. Som den eneste i søskendeflokken har Leyla mange konflikter med sine forældre og svarer dem ofte igen, hvilket de tager ilde op. Nogle af konflikterne handler om, at forældrene ønsker, at Leyla fortsat skal gå med tørklæde, hvilket Leyla modsætter sig. Leyla bliver tit slået og er en enkelt gang endt på skadestuen. Siden bliver kommunen involveret i familiens problemer. Da konflikterne gradvist forværres, bliver Leyla frivilligt anbragt. Det går dog heller ikke godt, og hun er snart tilbage hos sin familie igen. Ingen undersøger, om Leyla eventuelt har udfordringer med ADHD – først år senere kommer der en opmærksomhed herpå. Da Leyla er 16 år gammel, tages hun med på sommerferie hos sine bedsteforældre i oprindelseslandet. Her efterlades hun uden pas og mobiltelefon. Hun er dårlig til landets sprog og går ikke i skole. Hun oplever, hvor fattig familien er, og må af og til gå sulten i seng. Efter ca. 8 måneder hentes Leyla tilbage til Danmark igen, på betingelse af at hun lover at "opføre sig ordentligt". Det lover Leyla. Efter hjemkomsten til Danmark er problemerne i familien dog fortsat meget store, og kort tid efter stikker Leyla af hjemmefra og søger hjælp hos de danske myndigheder.

Tariq vokser op i Danmark, hvor hans forældre har betragtelige problemer, og hvor hans far udsætter hans mor for vold. På et tidspunkt involveres de danske myndigheder, og forældrene bliver skilt. Nogle måneder senere ønsker børnenes far at tage alle sine børn på feriebesøg hos deres syge farmor i oprindelseslandet, hvilket han får lov til af de danske myndigheder. Her rejser 11-årige Tariq med. Faren forhindrer efterfølgende børnene i at vende tilbage til Danmark. Han gør det både for at hævne sig på deres mor for at have forladt ham og for at sikre sig, at han kan beholde kontrollen over børnenes opvækst. Tariq ender dermed på et næsten 10 år langt ophold i udlandet. Her udsættes han for omfattende vold. Som 13-årig begynder han på hårdt fysisk arbejde og har derfor meget lidt skolegang. Tariq søger i flere år at få hjælp fra Danmark, men fordi han ikke er vendt tilbage til Danmark på det forventede tidspunkt, har han mistet sin opholdstilladelse. Først en lovændring i 2022 og siden det faktum, at han bliver myndig og kan rejse uden sin fars tilladelse, gør det muligt for

ham at vende tilbage til Danmark. Hjemrejsen sker med hjælp fra de danske myndigheder.

Disse tre korte fortællinger viser noget om den stor spændvidde i ophold, som alle kan betegnes som "genopdragelsesrejser". Blot i disse tre ophold spænder varigheden fra 7 måneder til næsten et årti. Motiverne spænder fra forældre, der vil have et barn væk fra en "for dansk" levevis, over en datter med skolefravær og småkriminalitet til en far, der ønsker hævn over en hustru, som har forladt ham. Opholdenes indhold spænder fra bopæl hos kendte bedsteforældre over en genopdragelseslejr til et mangeårigt ophold under meget vanskelige vilkår. Sådanne mangeartede forskelle giver stor variation såvel i det materiale, som undersøgelsen omhandler, som i de langsigtede konsekvenser af forskellige genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold.

Der er dog også fællestræk på tværs af de tre fortællinger. Dels er der en række sociale problematikker på spil i alle familierne. Dels handler det i alle tilfælde om familiekonflikter og forsøg på at genvinde en kontrol, som er truet i Danmark. Det kan handle om restriktive forældre, der vil imødegå en adfærd, som krænker etablerede normer i familien og i dele af det etniske minoritetsmiljø. Det kan fx handle om døtre, der insisterer på at smide tørklædet eller går i byen og drikke alkohol, selvom de ikke må. Dette udgør et kontrol- og statusstab for forældrene og kalder på handling. I den sidste fortælling er udgangspunktet en kvinde og mor, der bryder med patriarkalske normer og bliver skilt fra sin mand. Her initieres en udrejse kun af den ene forælder – faren – fordi han vil fastholde, at det er manden, som er familiens magtfulde overhoved, uanset den adgang til støtte, som hans hustru har fået i Danmark.

2.1.1 Svært præcist at afgrænse fænomenet "genopdragelsesrejser"

I de senere år har der været en del politisk bevågenhed omkring genopdragelsesrejser. I 2019 indførte man således § 215 a i straffeloven. Paragraffens ordlyd er, at:

... med bøde eller fængsel indtil 4 år straffes den, som sender sit barn til udlandet til forhold, der bringer barnets sundhed eller udvikling i alvorlig fare, eller lader sit barn tage del i et sådant udlandsophold.³

Også socialfagligt har flere lovændringer i de seneste år forholdt sig til genopdragelsesrejser. I 2022 skærpede man således en kommunal videregivelsespligt.⁴ Ved kendskab til eller mistanke om en forestående, igangværende eller gennemført

³ Straffeloven § 215 a (lovbekendtgørelse nr. 1145 af 5. november 2024).

⁴ Denne pligt har eksisteret siden 2006. I 2022 ændrede fjernede man minimumsgrænsen i forhold til opholdslængde (inden 2022 var denne minimumsgrænse på 3 måneder).

genopdragelsesrejse har kommunerne pligt til at informere udlændingemyndighederne.⁵ En anden ændring handler om oprettelsen af Koordinationsenheden mod genopdragelsesrejser, der skal sikre et godt myndighedssamarbejde i sager, hvor unge på genopdragelsesrejse forsøges hjulpet tilbage til Danmark. Arbejdet i denne enhed, som har eksisteret siden 2020, og som fik bedre handlemuligheder i barnets lov (2024), belyses nærmere i kapitel 9.

Som det fremgår, optræder "genopdragelsesrejser" i såvel en socialfaglig som i en strafferetslig kontekst. I den strafferetslige kontekst synes der at være ganske høje krav, før der kan fældes dom efter § 215a. I årene 2019-2024 er der således kun blevet rejst sigtelser i 15 sagskomplekser. Heraf er 7 sagskomplekser endt med en fældende dom⁶ – i gennemsnit kun godt én dom pr. år. Antallet af sager om genopdragelsesrejser, som behandles i en socialfaglig kontekst, er langt større. Det peger på eksistensen af forskelle i, hvordan man arbejder med fænomenet i hhv. socialfaglige og strafferetslige kontekster. En lignende forskel ses på det bredere voldsområde, hvor der er mange socialfaglige indsatser, men hvor der kun falder relativt få domme for vold imod børn. Forskellene udspringer bl.a. af de beviskrav, som eksisterer i en strafferetslig kontekst. Derudover er opholdene også ofte svære at belyse, fordi det kan være svært at få retvisende viden om, hvad der foregår såvel internt i familier som langt fra dansk territorium. Dermed kan det være vanskeligt at vurdere, hvornår et ophold udgør en "genopdragelsesrejse", og danske myndigheder dermed er forpligtede til at yde hjælp.

Migration gør verden mere kompleks

Emnets kompleksitet må forstås i sammenhæng med de måder, hvorpå migration bringer forskellige dele af verden i tæt kontakt. Etniske minoriteters bånd til andre dele af verden og mobilitet på tværs af landegrænser er en etableret del af livet i en globaliseret verden. Her kan der være komplekse dynamikker bag, at forældre enten udrejser med deres børn eller sender børn til udlandet i en periode. En norsk undersøgelse af etniske minoritetsbørns længerevarende udlandsophold peger således på mange og sammensatte motivationer. I nogle tilfælde handlede det fx om ønsker til børns skolegang, hvor andre landes uddannelsesinstitutioner bliver set som værende af bedre kvalitet end de norske skoler, børn ellers går i. Andre ophold motiveres fx af ønsker om at lære deres familier og ophav bedre at kende (Lidén et al., 2014).

Denne mobilitet kan medføre usikkerhed om, hvordan man – på tværs af nationalstater – trækker grænser imellem rettigheder og pligter hos forældre, børn og danske myndigheder. Hvordan skal man forholde sig til og afveje forskellige forståelser

⁵ Udlændingelovens § 44 c, stk. 1.

⁶ Afgørelse om aktindsigt fra Rigsadvokaten, vedrørende straffelovens § 215a. Modtaget 05.09.2025.

af, hvad der er acceptabelt, og hvad der ikke er? Det kalder på komplekse vurderinger og undertiden også på et vanskeligt socialt og juridisk arbejde.

Som et eksempel på forskellige syn på børn og (international) mobilitet kan man sammenligne Danmark med Somalia. Somalia har en lang tradition for, at familier i byerne i perioder sendte børn og unge ud på landet for at lære om somalisk kultur og levevis (Lidén et al., 2014). I en national kontekst, hvor storfamilien har større betydning end i Danmark, kunne unge fx bo hos slægtninge og dermed ikke nødvendigvis være sammen med forældrene. Der er også tradition for, at familier eller dele af familier (af en lang række forskellige årsager) flytter til andre regioner og lande i perioder på måneder eller år (Johnsdotter, 2015; Yasin Abdi, 2023).

Det, som fra en somalisk families (eller nogle familiemedlemmers) synspunkt dermed kan være en ønskværdig og positiv familiepraksis, kan samtidig være noget, som kan vække bekymringer hos danske myndigheder. Når der i forældreansvarsloven § 2 står, at forældremyndighedsindehavere "*... skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov*", er det dermed et kompliceret spørgsmål, hvordan barnets "*interesser og behov*" skal defineres. Her kan migrantforældre eksempelvis mene, at det er i deres barns bedste interesse at lære deres kulturelle baggrund at kende samt lære at tale forældrenes modersmål. Et ophold med et sådant formål kan dog bekymre de danske myndigheder, hvis man frygter, at det vil bringe barnets sundhed og udvikling i fare. Hvem der har retten på deres side, vil afhænge såvel af opholdets karakter som af, hvilket perspektiv man anlægger. Med dansk sociallovgivning in mente må danske frontmedarbejdere dog have en klar opmærksomhed på børn og unges ve og vel for bedst muligt at beskytte deres sundhed og udvikling.⁷

Udfordringer i indhentning af viden på området

En yderligere udfordring i afgrænsningen af kategorien "genopdragelsesrejser" er, at det er et meget vanskeligt emne at få præcis og retvisende viden omkring: Hvis fx en teenager klager over et ophold i udlandet, hvordan kan man så få sikker information omkring, at forældrene har overtrådt grænserne for, hvad der er tilladeligt? Og hvis et barn eller ung *ikke* fortæller om ophold, der er til fare for deres sundhed eller

⁷ Udfordringer med at afgrænse, hvornår noget er en genopdragelsesrejse, er ikke unikt for Danmark. Som et eksempel kan bruges en sag fra Storbritannien fra starten af 2025. Sagen handler om en 14-årig britisk-ghanesisk dreng fra London, hvis forældre frygtede, at han var på vej ud i kriminalitet. For at få ham væk fra et dårligt miljø tog forældrene ham til Ghana under påskud af, at de skulle besøge en syg slægtning. Efter ankomsten fik drengen at vide, at han skulle på ghanesisk kostskole, og forældrene rejste hjem til London. Drengen ønskede ikke at være i Ghana og bad om hjælp hos de britiske myndigheder. Efter en nærmere undersøgelse afgjorde en dommer, at forældrene handlede i drengens egen interesse ved at tage ham til Ghana, og at drengen dermed ikke kunne få hjælp til at vende tilbage til Storbritannien (Berg & Jouavel, 2025). En ankesag i juli 2025 nåede dog frem til det modsatte resultat (GraphicOnline, 2025). Sagen er dermed et konkret eksempel på, hvordan det kan være svært at afgrænse, hvad skal kategoriseres som en (skadelig) "genopdragelsesrejse", der bør afsluttes.

udvikling, hvordan skal myndighederne så vide, hvad der foregår? Sidstnævnte point er vigtig, da langt fra alle børn og unge i udsatte positioner ønsker eller er i stand til at række ud til myndighederne.

Et andet forhold handler om de store geografiske afstande, der ofte er involveret i ophold, der kan være genopdragelsesrejser. Disse afstande kan gøre det svært for de danske myndigheder at nå til klarhed om en sag. Hvis et barn, der mistrives, befinder sig i Danmark, vil fagpersoner på fx barnets skole have en mulighed for at undersøge, hvad der er på spil. Ved ophold i udlandet derimod er denne kontakt med danske fagpersoner ikke længere til stede, og dermed kommer meget alvorlig mistrivsel hos børn og unge måske ikke til de danske myndigheders kendskab. Samtidig kan barnets hjemkommune fortsat have et ansvar for barnet – også i nogle situationer, hvor barnet ikke aktuelt befinder sig i Danmark. Dette ansvar er nemlig knyttet til, hvor barnet "i almindelighed" har sit hjem.⁸

2.1.2 Ingen sikker viden om fænomenets omfang

Når fænomenet kan være svært at afgrænse og vanskeligt at få informationer om, bliver det meget svært at lave omfangsundersøgelser. Det står også klart, når man læser de tidligere undersøgelser på området. Her foreligger der en række undersøgelser om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold fra både Danmark, Norge og Sverige. I Danmark kom der således to undersøgelser i 2005 (Ankestyrelsen, 2005; NIRAS Konsulenterne, 2005) samt en i 2018 (Ankestyrelsen, 2018). Disse undersøgelser bruger forskellige tilgange til dataindsamlingen, men er ikke i stand til at komme med et præcist skøn for fænomenets omfang. Tilsvarende foreligger flere undersøgelser fra Norge og Sverige (fx Bredal & Ekspertgruppe (2020), Jämställdhetsmyndigheten (2022), Lidén, Damsa, et al. (2024), Lidén, Evertsen, et al. (2024) og Nationallt Centrum mot hedersrelateret våld og fortryck (2023)). I Norge forsøger man bl.a. at bruge forskellige typer af registerdata til at tilnærme sig fænomenets omfang, men konkluderer også, at dette er meget vanskeligt.

Omfangsdata om trusler om genopdragelsesrejser

I en dansk kontekst har Als Research (2018) spurgt ind til oplevelser af trusler om genopdragelsesrejser. Det er sket i en undersøgelse af unges oplevelser af negativ

⁸ Personkredsen for barnets lov, jf. barnets lov §4 er ... "[b]ørn og unge, der opholder sig lovligt i Danmark (...) uanset om barnets eller den unges forældremyndighedsindehaver ikke har lovligt ophold". Et barns eller en ungs bopæl skal ... "fortolkes som det sted, hvor man har sit hjem, hvor ens ejendele i almindelighed befinder sig, og hvor man opholder sig, når man ikke af særlige grunde opholder sig et andet sted, fx på grund af sygdom, ferie, studie- eller forretningsrejse eller fængselsophold." (VEJ nr 9274 af 20/03/2019, afsnit 5.1).

social kontrol. Cirka 900 15-17-årige med ikke-vestlig baggrund blevet stillet følgende spørgsmål:

- "Har din familie truet dig med at blive sendt til et andet land, for at du skulle opdrages i deres kultur eller religion?"⁹

Hertil svarer 2 pct. af pigerne, at de har oplevet det 'mange gange', og 5 pct. angiver at have oplevet det 'enkelte gange'. For drenge er de tilsvarende tal hhv. 1 og 4 pct. (Følner et al., 2018, p. 166). Fænomenet ser ud til primært at høre teenageårene til: Spørger man en lidt ældre aldersgruppe – de 18-29-årige – svarer 1 pct. af både kvinder og mænd, 'ja, mange gange', mens det er hhv. 2 og 3 pct., der har oplevet det 'enkelte gange'. I sammenligningsgruppen – unge med dansk eller med vestlig oprindelse, svarer 0 pct. i alle grupper, at de har været udsat for det 'mange gange', mens 0-2 pct. angiver at have oplevet det 'enkelte gange'. Samlet set viser ovenstående survey-data dermed, ikke overraskende, at trusler om genopdragelsesrejser er et fænomen, som altovervejende finder sted i en ikke-vestlig etnisk minoritetskontekst. Resultater peger dels på, at det er relativt små andele af unge, der oplever trusler om at blive sendt på genopdragelsesrejser, dels at piger trues hermed lidt oftere end drenge.

Boks 2.1 Sikkerhedskonsulenterne

- Der har været sikkerhedskonsulenter i Danmark siden 2018
- De i alt 17 sikkerhedskonsulenter sidder i 4 af landets største byer og dækker hele Danmark
- Sikkerhedskonsulenterne tilbyder specialiseret og gratis rådgivning til fagpersoner og borgere om æresrelaterede konflikter og genopdragelsesrejser.

Se mere på [Sikkerhedskonsulenterne/MÆRK](#)

Henvendelser til sikkerhedskonsulenter

En anden datakilde om fænomenets omfang, som man ofte bruger i en dansk sammenhæng, er de tal, man har fra henvendelser til de danske myndigheder. I forhold

⁹ Hvis en sådan rejse finder sted på måder, som ikke er til alvorlig skade for unges sundhed eller udvikling, vil det dog ikke konstituere en genopdragelsesrejse, men ligge inden for forældres ret til at opdrage deres mindreårige børn.

til genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold spiller *sikkerhedskonsulenter* i dag en central rolle. De nationale sikkerhedskonsulenter modtager henvendelser fra børn og unge, der er bekymrede for en forestående ferie, eller som befinder sig i udlandet imod deres vilje. Andre henvendelser kommer fra fagpersoner som fx skolelærere eller socialrådgivere, som er bekymrede for, om en ung er på vej på – eller allerede befinder sig på – en genopdragelsesrejse. Sikkerhedskonsulenterne laver opgørelser over, hvor mange nye henvendelser om genopdragelsesrejser de får om året. Antallet af sådanne henvendelser, der handler om borgere, der opholder sig i udlandet, har ligget på mellem 41 og 64 pr. år i perioden 2021-2024. I 2024 var tallet 52.

I 2023 og 2024 modtog man endvidere hhv. 113 og 103 henvendelser vedrørende borgere, der befandt sig i Danmark, men hvor der var bekymring for eller trussel om en genopdragelsesrejse eller et ufrivilligt udlandsophold (MÆRK, 2025).

I forhold til de vanskelige vurderinger af fænomenets omfang er det også vigtigt at påpege, at mange socialarbejdere eller politimedarbejdere kun møder fænomenet relativt sjældent, om overhovedet. I undersøgelsens interviews med fagpersoner er der således flere interviewpersoner, der indgik i undersøgelsen, fordi de havde kendskab til én nylig sag. Ud over denne specifikke sag havde disse fagpersoner aldrig haft nogen større berøring med emnet. Enkelte fagpersoner fortalte dog, at de var bekymrede for, om de tidligere i deres arbejdsliv havde overset faresignaler om mulige genopdragelsesrejser. Dette peger igen på, at emnet kan være udfordrende at arbejde med og kan fordre en viden, som ikke alle frontmedarbejdere er i besiddelse af.

2.2 En typologi baseret på viden om cases

Arbejdet med undersøgelsens data har resulteret i udviklingen af en typologi, som kan bidrage med at belyse de datamæssige udfordringer, som karakteriserer feltet. Typologien er bygget op omkring, hvilke typer af viden, som myndighederne har om forskellige ophold i udlandet. Typologien, der består af fire felter, kombinerer to perspektiver. Det drejer sig om hhv. myndighedernes perspektiv og de unges perspektiv i det omfang, dette perspektiv kommer til myndighedernes kendskab. For hvert perspektiv kan man 1) vurdere, at et ophold er en genopdragelsesrejse (og dermed et ophold til alvorlig skade for sundhed eller udvikling). Eller 2) enten vurdere, at et ophold ikke har en sådan karakter *eller* helt mangle viden om, at et givent ophold potentielt kunne være problematisk. Der kan endvidere være såvel enighed som uenighed imellem myndigheder og unge i forhold til, om et ophold skal kategoriseres som en genopdragelsesrejse eller ej. Typologien fremgår af Tabel 2.1.

Tabel 2.1 Fire kategorier i forhold til klassifikation af ophold som genopdragelsesrejser

		Myndighedernes vurdering af en sag:	
		Er en genopdragelsesrejse	Er ikke en genopdragelsesrejse/ingen vurdering af sagen
Den unges fortælling om sin situation /eksisterende viden hos myndighederne om den unges situation	Er en genopdragelsesrejse	1. Enighed om opholdets problematiske karakter Her er hovedparten af undersøgelsens empiri placeret. Sådanne sager opstår hyppigt ved, at unge rækker ud til myndighederne, der vurderer, at unge er på genopdragelsesrejse og har ret til hjælp med at komme tilbage til Danmark.	2. Ikke enighed om opholdets karakter I Her retter unge henvendelse til myndighederne for at få hjælp, men myndighederne vurderer, at de ikke har krav herpå, fordi det ophold, de unge befinder sig på, ikke vurderes til at udgøre en genopdragelsesrejse.
	Er ikke en genopdragelsesrejse /ingen vurdering af sagen	3. Ikke enighed om opholdets karakter II Her har myndighederne mistanke om, at et barn eller en ung er på genopdragelsesrejse. Via eksempelvis dialog med forskellige parter søger de at afklare, om dette er tilfældet. De lykkes dog ikke med at få den unge til selv at udtrykke, at den unge oplever at være på genopdragelsesrejse og har ønsker om hjælp til at komme tilbage til Danmark. Det vil ofte begrænse myndighedernes muligheder for at komme videre i sagen.	4. Ingen viden om opholdet På dette felt kommer der ikke informationer fra børn og unge om, at de befinder sig i udlandet på måder, der bringer deres sundhed eller udvikling i alvorlig fare. Myndigheder har heller ikke egne bekymringer om, at disse ophold finder sted. Myndighederne har dermed ikke en opmærksomhed på sådanne ophold. Hvis sådanne ophold er til alvorlig skade for unges sundhed eller udvikling, vil der her være uidentificerede genopdragelsesrejser. Den sandsynlige eksistens af sådanne uidentificerede ophold bidrager dermed til at øge usikkerheden om fænomenets reelle omfang.

Cases fra felt nr. 1 – Enighed om opholdets problematiske karakter udgør en meget stor del af denne undersøgelses empiri. Her starter en sag hyppigt med, at unge rækker ud til myndighederne, eventuelt fra udlandet. Endvidere er der enighed imellem unge og myndigheder i vurderingen af, at et ophold kan kategoriseres som en genopdragelsesrejse. Sådanne cases kan også være en del af længere forløb, hvor en udrejse fx sker i forbindelse med en anbringelsessag. Dermed har myndighederne tilstrækkelig viden om familiens forhold til at vurdere, at den unge er taget ud på det, der må karakteriseres som en genopdragelsesrejse, som myndighederne skal søge at bidrage til at afslutte.

Cases fra felt nr. 2 – Ikke enighed om opholdets karakter I udgøres af sager, hvor unge søger hjælp i forhold til et uønsket ophold i udlandet, men myndighederne afviser, at de har krav på at få hjælp. En ansat i Udenrigstjenesten fortæller fx, at de undertiden kontaktes af *"... teenagere, som er utilfredse med far og mors beslutning om, at nu skal de bo i udlandet"*. Ifølge informanten har sådanne unge en *"... frustration over, at der er nogen, der har taget en beslutning om at flytte dem væk [fra Danmark]"*. Citatet peger på cases, der eksplicit handler om grænsedragningen imellem forældres legitime ret til at bestemme over deres mindreårige børn versus

myndighedernes ansvar for at gribe ind for at beskytte børn og unge, der har sædvanlig bopæl i Danmark.¹⁰

Cases fra felt nr. 3 – Ikke enighed om opholdets karakter II handler om sager, hvor myndighederne er bekymrede for et ophold, som en ung befinder sig på. Her kan der være vanskeligheder med at oplyse sagen, bl.a. fordi det er svært at kommunikere med den unge selv. Det kan også være, at man opnår en sådan kommunikation, hvor den unge afviser, at opholdet er problematisk, uden at myndighederne dog er overbeviste om, at dette udsagn er retvisende. Et eksempel på sidstnævnte situation er beskrevet på side 162-163, hvor en sikkerhedskonsulent har bekymringer for en pige på 14 år. Hun har et kognitivt udviklingshandicap og er efterladt i forældrenes oprindelsesland. Pigen giver dog udtryk for, at hun selv ønsker at befinde sig i landet.¹¹

Cases fra felt nr. 4 – Ingen viden om opholdet er der, hvor myndighederne ikke har viden, der giver dem grund til at nære bekymringer om eventuelle genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Samtidig rækker børn og unge heller ikke ud efter hjælp. Det kan skyldes såvel loyalitet, som fordi de bliver forhindret eller ikke har mulighed for at række ud. Det er et åbent spørgsmål, hvor mange ophold der befinder sig i dette felt, forstået som ophold, der ville blive anset som værende til alvorlig skade for børns og unges sundhed eller udvikling, hvis myndighederne havde viden herom. Den manglende viden om det reelle indhold i dette felt bidrager til at skabe stor usikkerhed om, hvor mange genopdragelsesrejser der forekommer i Danmark i dag.

I andre undersøgelser har man på forskellig vis søgt at tilnærme sig viden om især dette fjerde felt. Det har fx været via data om antallet af børns og unges udrejser i forskellige etniske minoritetsgrupper, data om længerevarende skolefravær eller data om bortfald af forskellige børne- og ungerelaterede ydelser (fx Ankestyrelsen, 2018; Lidén, Damsa, et al., 2024), se også de Hoon & Liempt (2023). Sådanne data er dog vanskelige at anvende, da man netop mangler viden om de konkrete opholds karakter. Sådanne kvantitative data har da også vist sig at have begrænset brugbarhed i forhold til at belyse omfanget af genopdragelsesrejser i en given kontekst. Sikker er det dog, at sådanne ophold eksisterer og skaber udfordringer for børn og unge langt ind i voksenlivet.

Overordnet set kan man – hvis man ønsker at mindske andelen af ophold, som befinder sig i felt nr. 4 – anlægge to strategier. Den ene strategi handler om

¹⁰ Senere i rapporten er der beretninger fra unge, der har søgt at kontakte de danske myndigheder fra udlandet, uden at dette har ført til en relevant opfølgning på deres situation (se afsnit 8.2.1).

¹¹ Her viser empiri rapporten igennem, at sådanne positive tilkendegivelser kan skyldes, at den unge er underlagt et alvorligt pres. Samtidig må myndighederne forholde sig til de konkrete oplysninger, som de kommer i besiddelse af.

myndighedernes viden og opmærksomhed. Undersøgelsens empiri indikerer, at der kan være store forskelle imellem, om fagfolk overhovedet overvejer, om børns og unges udrejser kan have karakter af en genopdragelsesrejse, som bør have de danske myndigheders bevågenhed. Dette er i særlig grad tilfældet, når én eller begge forældre rejser med til udlandet. Hvis flere fagfolk udviser opmærksomhed her, vil det kunne flytte nogle problematiske cases fra felt 4 til felt 3 (hvor myndighederne, men ikke den unge selv, udtrykker, at et ophold kan være en genopdragelsesrejse). Det vil være det første skridt i et forsøg på at oplyse sagen og måske lede til, at børn og unge får en vigtig hjælp.

Den anden strategi retter sig imod at få flere børn og unge til at række ud og bede om hjælp, hvis de har brug herfor. I de tilfælde, hvor et ophold reelt har karakter af en genopdragelsesrejse, vil det kunne flytte problematiske cases fra felt 4 til felt 1 (hvor både myndigheder og unge kategoriserer et ophold som en genopdragelsesrejse). Dette vil også gøre det muligt for nogle udsatte børn og unge at få hjælp.

2.3 Denne undersøgelses data og metode

Denne undersøgelse bygger på ny dansk empiri om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. En rettesnor, som er brugt til dataindsamlingen, er dansk lovgivning. Her fremgår det af forældreansvarslovens § 2, stykke 2, at *"barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling"*. Denne ret krænkes selvsagt, hvis børn og unge sendes på ophold i udlandet, som er til alvorlig fare for deres sundhed eller udvikling (jf. barnets lov). Undersøgelsen bygger på cases, der vurderes at have haft en sådan alvorsgrad. Denne undersøgelse arbejder dermed ikke i noget større omfang med grænsetilfælde og "gråzoneophold" (Ankestyrelsen, 2018), hvor det er svært at afgøre, om et ophold kan betegnes som fx en genopdragelsesrejse eller ej.

Blandt andet på baggrund af en relativt restriktiv tidsramme har kontakter til danske fagprofessionelle og til danske institutioner været den primære indgang til dataindsamlingen. Data består dels af interview med fagpersoner og borgere, dels af indsamling af sager om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold igennem fx krisecentre, politi og domstole (se Boks 2.2). Denne tilgang til dataindsamlingen har resulteret i data om ophold, der i mange tilfælde har været såvel meget alvorlige, som stærkt skadelige for børn og unge. Denne sampling-strategi har sandsynligvis medvirket til, at en stor andel meget udsatte familier indgår i materialet.

Boks 2.2 Data og metode

- **interview med 41 fagprofessionelle.** Det drejer sig om sikkerhedskonsulenter, socialrådgivere, skolemedarbejdere, ansatte ved politiet eller ved udenrigstjenesten mv., der har været i berøring med emnet.
- **Interview med 5 borgere, hjemvendt fra genopdragelsesrejse/ufrivilligt udlandsophold.** Det drejer sig om 4 kvinder og 1 mand. Længden af disse personers ophold varierede fra 3 måneder til 10 år.
- **40 sager fra RED Safehouses journalsystem** fra perioden 2019-2025.
- **Sagsakter fra 12 sager, hvor genopdragelsesrejse indgår,** indhentet via fx aktindsigt i en kommune eller ved politiet eller tilgået på domsdata-basen.dk

Ovenstående empiriske materiale er samlet til **68 casebeskrivelser**, der danner det primære grundlag for analysen. For flere informationer om data, se kapitel 12.

Man må være opmærksom på, at det kun er en lille del af etniske minoritetsbørns længerevarende udlandsophold, der har en sådan alvorlig karakter. Det fremgår af den tidligere nævnte undersøgelse fra Ankestyrelsen (2018). Af det skøn på 204 sager med længerevarende udlandsophold, som indgår i Ankestyrelsens undersøgelse, var det kun 21 sager, som blev kategoriseret som "åbenlyst problematiske" sager, primært fordi børn eller unge selv – før, under eller efter opholdet – havde givet udtryk for, at opholdet var ufrivilligt (Ankestyrelsen, 2018, p. 6). Her må dog tages det forbehold, at også Ankestyrelsen havde udfordringer med fuldt at få oplyst de sager, der indgik i deres materiale. På baggrund af undersøgelsens interviews og indsamlede sagsakter mv. er der udarbejdet 68 unikke case-beskrivelser. Hovedparten af disse ophold har helt eller delvist fundet sted inden for de seneste 5 år. De 68 case-beskrivelser er fordelt imellem 44 cases med genopdragelsesrejser eller ufrivillige udlandsophold, hvoraf 5 cases rummer to ophold. Derudover var der 24 tilfælde med trusler om sådanne rejser, men hvor rejsen var blevet afværget. I hvert case er samlet en lang række oplysninger om den unges og familiens baggrund, myndighedskontakt, opholdenes forløb, sundhedsudfordringer mv. Nogle cases bygger på en kombination af flere kilder. Det må understreges, at data er kvalitative og dermed ikke er repræsentative for et felt, som vi har begrænset viden om. Samtidig er det dog et robust kvalitativt materiale, som dermed kan bidrage med et nuanceret billede af et bredt og kompliceret felt. Et overblik over karakteristika ved de 68 cases fremgår af de næste afsnit.

Af hensyn til anonymisering anvendes der ikke pseudonymer i forhold til størstedelen af undersøgelsens empiri. Dermed kan man ikke samle informationer om enkelte casepersoner på tværs af undersøgelsen. Ydermere er informationer om oprindelsesland udeladt, undtagen i forbindelse med en diskussion af genopdragelseslejligheder, som især kendes fra Somalia. Detaljer kan være ændret af hensyn til anonymisering. I brugen af citater er der – af hensyn til læsevenlighed – sket en begrænset tilretning i forhold til indskud, ordstilling mv. Se mere om data og metode i kapitel 12. Fagpersoner har heller ikke pseudonymer, men optræder under deres fagbetegnelse (fx 'socialrådgiver' eller 'medarbejder ved politiet').

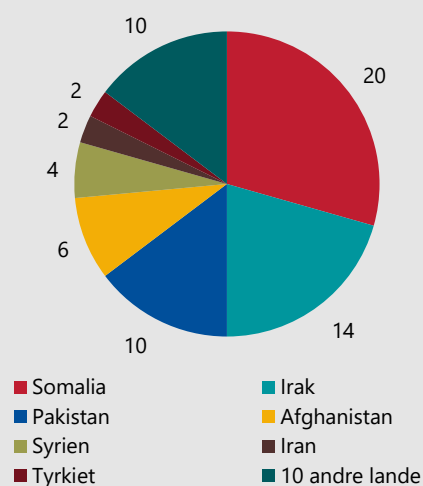
2.3.1 Casekarakteristika – et overblik

De i alt 68 cases, der indgår i undersøgelsens empiri, fordeler sig på følgende måder:

Oprindelseslande (Figur 2.1)

Figur 2.1. viser fordelingen imellem forskellige lande. Somalia, Irak og Pakistan udgør de tre største oprindelseslande i undersøgelsen. De 10 oprindelseslande, hvorfra der kun indgår én person i materialet, spænder fra Uganda over Tunesien og Libanon til Tjetjenien.

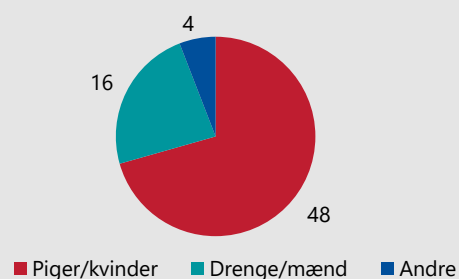
Figur 2.1 Oprindelseslande

Kønsfordeling (Figur 2.2)

- 16 drenge/mænd
- 48 piger/kvinder
- 4 personer, hvoraf 3 er født kvinde, men identificerer sig som mand, og 1 er født mand, men identificerer sig som kvinde.

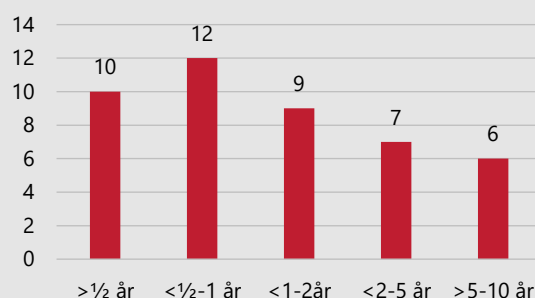
Figur 2.2 Kønsfordeling

Opholdenes længde (Figur 2.3)

Figur 2.3 viser fordelingen af opholdslængden for de 44 personer, som har været udrejst. To ophold (der begge havde været ca. 8 måneder) var ikke afsluttet. Disse to ophold indgår i optællingen med deres længde på tidspunktet for dataindsamlingen. For de 5 personer, der har været på to ophold hver, anvendes længden af det seneste ophold.

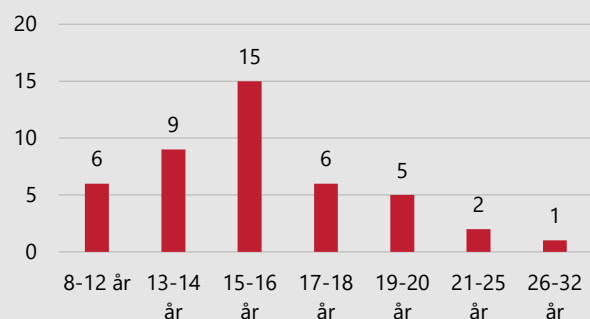
Figur 2.3 Opholdenes længde – antal

Alder ved udrejse (Figur 2.4)

Den sidste graf i dette afsnit viser fordelingen af alder ved udrejse.¹² Fra 13 til 20 år inddeles i 2-års-intervaller. Det fremgår tydeligt, at en stor del af undersøgelsens empiri har handlet om genopdragelsesrejser for 15-16-årige personer, dvs. tiden omkring grundskolens afslutning.

Figur 2.4 Alder ved udrejse – antal

¹² For de personer, der har været udrejst to gange, er brugt alder ved første udrejse.

2.3.2 Læsevejledning

Denne rapport består af 12 kapitler. Efter **hovedresultaterne**, den korte indledning i **Kapitel 1** og dette **Kapitel 2** om undersøgelsens tilgang og data, skitserer **Kapitel 3** en forskningsmæssig ramme for undersøgelsen. Det handler om forskellige syn på, hvordan børns overgang til voksenlivet bør være, og om et indblik i de værdimæssige forskelle, som kommer i tæt berøring på grund af international migration. Og det belyser forhold, som medfører, at etniske minoritetsfamilier i gennemsnit er mere udsatte end det danske gennemsnit.

Kapitel 4: motiver bag opholdene handler om, hvad der ser ud til at ligge bag genopdragelsesrejserne og de ufrivillige udlandsophold. Her præsenteres 9 forskellige motiver fordelt på tre kategorier. De tre kategorier er hhv. 1) ophold, motiveret af forhold i den unges privatliv; 2) ophold, motiveret af forhold i den unges position i samfundet og 3) ophold, motiveret af forhold uden for de unge selv.

Kapitel 5: familierne – komplekse forhold handler om de familier og forældre, som spiller en helt central rolle i forhold til genopdragelsesrejserne. Kapitlet viser, at genopdragelsesrejser i vidt omfang forekommer i meget udsatte familier. Her ses i en del tilfælde et overlap med fænomener som psykisk sygdom, kriminalitet og mangel på ressourcer af forskellig slags – alt sammen noget, som udgør risikofaktorer i forhold til forekomsten af såvel æresmotiveret vold som vold mod børn generelt.

Kapitel 6: udløsende begivenheder går tæt på forløbene op til udrejsen. Kapitlet viser, hvordan meget forskellige begivenheder kan udløse et ophold – herunder handlinger, som udspringer fra de danske myndigheder. Kapitlet ser også på de tilfælde, hvor unge har frygtet at være på vej på ophold i udlandet, uden at dette dog er sket.

Kapitel 7: ophold i udlandet belyser, hvad der sker, når børn, unge og voksne befinder sig i udlandet. Her er der en meget stor spændvidde, såvel i opholdenes længde, som i deres karakter. Et afsnit i dette kapitel belyser ophold i "genopdragelseslejr" i Østafrika, som figurerer i en del af undersøgelsens empiri.

Kapitel 8: rejser tilbage til Danmark beskriver forskellige former for forløb. I nogle tilfælde kommer unge tilbage til Danmark sammen med deres forældre eller med deres forældres mellemkomst. I andre tilfælde skyldes hjemrejsen kontakt med de danske myndigheder.

Kapitel 9: myndighedsstøtte til hjemrejse bevarer fokus på rejserne tilbage til Danmark. Hvor de forudgående kapitler tog de unges perspektiv, undersøger dette kapitel, hvordan myndigheder og fagpersoner involveres i sådanne hjemrejser. Det

kan kræve et kompliceret samarbejde imellem forskellige fagfolk og på tværs af landegrænser og kan ske med en bevidsthed om, at mulighederne for succes er små.

Kapitel 10: modtagelsen i Danmark belyser tiden efter hjemkomsten. Her kan der være meget forskellige forløb, afhængig af, om unge vender tilbage sammen med deres forældre, eller om de fx flytter ind på et botilbud. Der kan også være meget forskellige støttebehov, fx i forhold til helbredsmæssige udfordringer, eller fordi unge har mistet skolegang under årelange udlandsophold. En særlig problemstilling handler om de unges forhold til deres familie, som kan være overordentligt vanskeligt og til tider udgøre en sikkerhedsrisiko.

Kapitel 11: det bredere myndighedsarbejde handler om vigtigheden af at forebygge genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Undersøgelsen viser fx, hvordan mistillid til myndighederne og mangelfulde sociale indsatser kan medvirke til, at børn og unge sendes på genopdragelsesrejse. Kapitlet vender også tilbage til det vigtige arbejde med arbejdet med sikkerhed, som har været belyst rapporten igennem.

Kapitel 12: data og metode gennemgår i flere detaljer det empiriske grundlag, som undersøgelsen bygger på.

3 Afsæt for undersøgelsen

Som et afsæt for at undersøge et fænomen som genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold præsenterer dette kapitel en kort gennemgang af udvalgt forskning. Det drejer sig om forskning i forhold til ungdomsliv, æresrelaterede dynamikker, internationale værdiundersøgelser, og om studier, der belyser den marginalisering og udsathed, som forekommer oftere i ikke-vestlige etniske minoritetsfamilier, sammenlignet med i den danske majoritet.

3.1 Ungdomsliv – for nogle med vold og kontrol

Den årlige danske medborgerskabsundersøgelse giver viden om forskelle imellem forskellige grupper af unge i Danmark. Her findes besvarelser fra grupper af 18-29-årige, herunder unge med hhv. dansk oprindelse og med oprindelse i MENAPT-landene (lande i Mellemøsten, Nordafrika samt Pakistan og Tyrkiet).¹³ Det er centrale lande for den ikke-vestlige migration til Danmark. I undersøgelsen stilles ugifte respondenter følgende spørgsmål: "Må du, eller tror du, at du må have en kæreste for din familie?" Svaret 'nej' gives af hhv. 1 pct. af unge med dansk oprindelse og af 14 pct. af unge med oprindelse i MENAPT-lande (UIM, 2024, p. 16). Dermed er der på den ene side en klart større andel af unge med MENAPT-baggrund (14 pct.), som *ikke* tror, at de må have en kæreste for deres familie. På den anden side mener hovedparten af adspurgte unge (uanset om de har baggrund i MENAPT-lande eller har dansk oprindelse), at de *gerne* må have en kæreste. Begrænsninger i forhold til især etniske minoritetspigens liv (herunder muligheden for at have en kæreste før ægteskabet) handler ofte om, at deres eventuelle normoverskridelser på det intime område ses som noget, der krænker hele familiens ære.

Forskning viser, at der er et overlap imellem kontrol i forhold til partnervalg og udsathed for vold. Der fremgår fx af et svensk survey-studie, baseret på data fra 14-17-årige unge (Bengtsson et al., 2022). I studiet angiver 2,4 pct. af de adspurgte, at de ikke selv regner med at kunne vælge deres fremtidige partner. Denne lille gruppe unge formodes overvejende at være unge med etnisk minoritetsbaggrund – noget, som undersøgelsen dog ikke indeholder data om. Forskerne sammenligner forholdene for denne gruppe med forholdene for den resterende store gruppe af unge (97,6 pct). I den store gruppe af unge, der forventer selv at kunne vælge partner, er

¹³ Den fulde liste af lande er følgende: Syrien, Kuwait, Libyen, Saudi-Arabien, Libanon, Somalia, Irak, Qatar, Sudan, Bahrain, Djibouti, Jordan, Algeriet, Forenede Arabiske Emirater, Tunesien, Egypten, Marokko, Iran, Yemen, Mauretanien, Oman, Afghanistan, Palæstina, Gaza, Vestbredden, Østjerusalem, Pakistan og Tyrkiet (Det Nationale Integrationsbarometer, n.d.).

7,5 pct. udsat for tre eller flere former for vold og misrøgt. I den lille gruppe af unge, der forventer begrænsninger i deres valg af partner, har næsten halvdelen (45,8 pct.) været udsat for tre eller flere former for vold/misrøgt (Bengtsson et al., 2022, p. 1136). Dette svenske studie finder samtidig, at sidstnævnte gruppe af unge langt hyppigere lever i fattige familier. Disse data peger på et betragteligt overlap imellem ikke at måtte vælge egen partner, udsathed for vold og misrøgt, og samfundsmæssig udsathed. Denne vold og misrøgt kan være æresrelateret. Den kan dog også (og eventuelt samtidig) handle om andre forhold – det kan fx være forældre, hvis voldelige adfærd må ses i sammenhæng med alvorlige personlige problemer som PTSD eller psykisk sygdom.

Boks 3.1 Æresrelaterede konflikter

Æresrelaterede konflikter dækker over konflikter, der kan opstå i kollektivistiske og patriarkalske familieformer, hvor individets rettigheder og trivsel begrænses af hensyn til kollektivets ære og omdømme. Kollektivet kan både udgøres af den nære familie, af den udvidede familie og af netværket, hvoraf dele kan være bosiddende i andre lande. For at beskytte eller genoprette kollektivets ære og omdømme anvendes en række handlinger til at regulere og/eller sanktionere individets adfærd. Handlingerne omfatter negativ social kontrol, trusler, udøvelse af forskellige former for vold (fysisk, psykisk, seksuel, økonomisk, digital og stalking), drab, kvindelig omskæring, tvangsægteskaber og udlandsophold, der er til skade for barnet eller den unges sundhed og udvikling, fx genopdragelsesrejser.

(Vejledning om generelle bestemmelser i barnets lov, delvejledning 1 af 6)

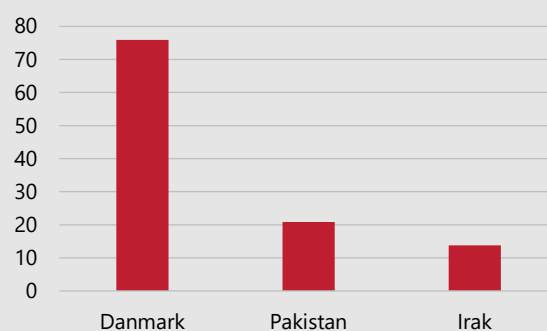
Unge, der lever med stærke restriktioner, kan holde sig inden for familiens udstukne rammer. Det sker i nogle tilfælde, fordi de mener, rammerne er velvalgte. I andre tilfælde sker det af frygt for konsekvenserne ved at bryde disse rammer (Van Kerckem et al., 2013). Andre unge vælger i stedet at leve dobbeltliv, hvor de har store hemmeligheder for deres forældre (Altinyelken et al., 2022; Liversage, 2014). Et sådant dobbeltliv kan være særdeles opslidende og belaste unges trivsel. En overordnet ramme for at forstå generationskonflikter i teenageårene er at se på globale værdikonflikter. De belyses kort i næste afsnit.

3.2 Værdiforskelle imellem udvalgte lande

Vigtige oprindelseslande for forældre til ikke-vestlige efterkommere er lande som Irak, Pakistan, Somalia og Syrien (Danmarks Statistik, 2024). Denne gruppe rummer også centrale oprindelseslande i forhold til genopdragelsesrejse (se fx Lidén, Damsa, et al., 2024). I mange etniske minoritetsfamilier er forældre ankommet til Danmark som voksne. Dermed har børn og forældre ofte haft deres primære socialisering i vidt forskellige nationale kontekster. Her har det betydning, at Danmark er et af de mest individualistiske lande i verden (Pelham et al., 2022). Dette står i klar kontrast til den store betydning som kollektivet – i høj grad familien – tilskrives i lande i fx Mellemøsten (Pelham et al., 2022).

World Values Survey, en global værdiundersøgelse, muliggør sammenligninger imellem forskellige lande. I undersøgelsen spørges bl.a. til, hvilke kvaliteter, man mener er vigtige at fremme i børn. Her er en valgmulighed 'selvstændighed'. Som man kan se i Figur 3.1, vælger 76 pct. af respondenterne i Danmark dette svar – i Irak er det kun 14 pct.¹⁴ Ser man på 'lydighed' angiver kun 11 pct. i Danmark, at dette er vigtigt at fremme hos børn. Det angiver 57 pct. i Irak (ikke vist).

Figur 3.1 Vigtigt at fremme hos børn: Selvstændighed, i procent

Kilde: [WVS Database](#)

Når 'lydighed' i en del oprindelseslande er en vigtig kvalitet, handler det også om overlevelse i samfund uden en velfærdsstat med adgang til kontanthjælp, SU og gratis lægehjælp. Det er lande, hvor man kan være ilde stedt uden sin plads i familiens netværk (Friberg & Bjørnset, 2019), og hvor forældre i alderdommen er afhængige af, at deres børn yder hjælp og støtte (Liversage, 2023, 2024a). Det kan give sammenstød og konflikter, hvis forældre forventer lydighed fra deres børn, mens børnene samtidig påvirkes af et majoritetssamfund, der lægger stor vægt på selvstændighed og på at følge egne ønsker (Cense, 2014; Friberg & Bjørnset, 2019; Van Kerckem et al., 2013). Et dansk ungdomsliv, som ofte inkluderer fx kærester og alkohol, kan skurre imod mange etniske minoritetsforældres og -miljøers forventninger til unge. Det gør sig i særlig grad gældende i forhold til piger og unge kvinder, hvis forvaltning af seksualitet og

¹⁴ Danske data sammenlignes med data fra Irak og Pakistan. Landene Somalia, Afghanistan og Syrien, der også er vigtige i denne undersøgelses empiri, indgår ikke i WVS-databasen.

intime relationer ofte har stor betydning for familiens status og ære (Baianstovu et al., 2025; Cense, 2019; Danneskiold-Samsøe et al., 2011; Liversage, 2014). Forskelle på værdier i forskellige dele af verden fremgår også af spørgsmålet *"Et af de vigtigste mål i livet er at gøre mine forældre stolte"*. Dette svar angiver 82 pct. af pakistanske og 92 pct. af irakiske respondenter. Det står i skarp kontrast til danske respondenter, hvor kun 9 pct. vælger dette svar (ikke vist). Også denne forskel kan være med til at skabe spændinger i familierne og give forældre ønsker om at få greb om børn, som de oplever er på vej ud af et galt spor og ikke opfylder de forventninger, forældrene har til dem.

Man må dog også holde sig for øje, at normer og værdier ofte undergår store forandringer, når folk migrerer fra én del af verden til den anden. Studier viser således, at normer fra oprindelseslandene ofte ændrer sig betragteligt allerede i den første generation. Et studie af holdninger blandt indvandrere fra muslimske oprindelseslande i vesten viser, at holdningerne her ligger ca. midtvejs imellem holdningerne i hhv. oprindelseslandene og i de vestlige destinationslande (Norris & Inglehart, 2012, p. 240). Det gælder, uanset om man ser på holdninger til ligestilling, til seksuel frigørelse eller til demokratiske værdier. Dermed vil indvandrede forældre fx lægge større vægt på børns selvstændighed, og mindre vægt på børns lydighed, sammenlignet med forældre, der er forblevet i oprindelseslandene.

Generelt fortsætter disse forandringsprocesser i den næste generation, så minoriteters normer og værdier gradvist nærmer sig majoritetens. Her ses dog også, at mindre andele af anden generation fx bliver mere konservative end deres forældre (Maliapaard & Alba, 2016). (For en mere uddybende diskussion, se Liversage & Søndénbroe (2022)). Nogle etniske minoritetsmiljøer bliver endvidere mere traditionelle sammenlignet med situationen i oprindelseslandet. Dette kan hænge sammen med en isoleret position, hvor man fastholder normer og praksisser. Dermed kommer man til at afvige fra oprindelseslandet, hvor der sker en klar udvikling over tid (Pedersen, 2011). Uanset forskellige former for ændringer over tid er der i nogle etniske minoritetsfamilier store forskelle imellem forældres og børns syn på verden. Dette kan udløse betragtelige familiekonflikter, når forældre forventer, at unge følger en "snæver" sti ind i voksenlivet, men unge vil fx ønske at gå andre veje (Arnett, 1995; Portes & Rumbaut, 2001).

3.3 Større udsathed i etniske minoritetsfamilier

Der er mange andre forhold end blot normer, værdier og forventninger, som man må have blik for, hvis man ønsker at forstå et fænomen som "genopdragelsesrejser". Det handler især om den udsathed, som er et vilkår i mange etniske minoritetsfamilier. Traumatisering hos forældre kan fx bidrage til en høj forekomst af vold i

flygtningefamilier (Kiram & Stronks, 2016; Timshel et al., 2017) og give børn vanskelige opvækstvilkår (Dalgaard et al., 2016; Johansen & Varvin, 2019).

Andre typer udsathed handler om, at migration eller flugt kan føre til tab af både sproglige kompetencer og netværk og kan gøre den uddannelse og erfaring, som gav status og muligheder i oprindelseslandet, ubrugelig. I forhold til Danmarks generelt høje uddannelsesniveau ankommer mange flygtninge og migranter endvidere med begrænset eller ingen uddannelse og har måske aldrig lært at læse og skrive. Sådanne forhold kan gøre livet svært. Statistikker tegner da også et klart billede af en større fattigdom i etniske minoritetsfamilier – noget, som kan bidrage negativt til stress og familiekonflikter. Hvor 3 pct. af majoritetsdanske børn og unge lever i relativ fattigdom¹⁵, gælder det 29 pct. af børn og unge med indvandrerbaggrund (Ottosen et al., 2022, p. 32). Den større fattigdom hænger sammen med, at knap 30 pct. af børn og unge med indvandrerbaggrund vokser op i familier, hvor ingen voksen er i beskæftigelse. Det samme gør 8 pct. af majoritetsdanske børn og unge (Ottosen et al., 2022, p. 6).

En yderligere belastning kan være usikkerhed om fremtiden. For mange er denne usikkerhed vokset i de senere år, hvor det er blevet stadigt mere krævende at få permanent opholdstilladelse i Danmark (Dånge, 2023; Poulsen, 2023; Vedsted-Hansen, 2022). Det såkaldte "paradigmeskifte" i dansk flygtningepolitik har medført, at flygtninges og familiesammenførtes opholdstilladelse som hovedregel nu skal indtages eller ikke forlænges, så snart det er muligt, medmindre dette er i strid med Danmarks internationale forpligtelser (Rytter et al., 2023). Dette faktum, og udfordringerne ved – måske forgæves – at kæmpe for en varig opholdstilladelse, kan bidrage til alvorlig stress. Her ses fx, at individuelle traumesymptomer kan forværres, når den offentlige debat kredser om mulighederne for at inddrage flere opholdstilladelser, selv hos personer, hvis opholdstilladelser ikke umiddelbart er i farezonen (Kusk & Jessen, 2022). Forskning viser også, at mænd med flygtningebaggrund har større udfordringer med deres mentale helbred i Danmark, sammenlignet med i andre skandinaviske lande, muligvis fordi levevilkårene i Danmark er mere vanskelige (Dunlavy et al., 2023). Det er dermed også et forhold, der kan bidrage til forekomsten af vold og lignende i familier.

Et andet vigtigt forhold i den samfundsmæssige kontekst er adgang til økonomiske ydelser. Når ydelser, for personer, der ikke er selvforsørgende, sænkes, skaber det større økonomisk udsathed. Et omfattende registerbaseret studie sammenligner i den forbindelse flygtningefamilier, der ankom til Danmark hhv. før og efter en politisk bestemt reduktion af sociale ydelser i 2002. Studiet viser, at reduktionen

¹⁵ En person eller en familie anses for relativt fattige i Danmark, hvis den ækvivalerede disponible indkomst er på under halvdelen af den danske medianindkomst ([Verdensmål Indikator: 1.2.1 - Fattigdomsindikatorer - Danmarks Statistik](#)).

medførte en klart dårligere økonomi i familierne, og at forældrene oftere blev butikstyre. Reduktionen medførte også dårligere trivsel og lavere skolekarakterer blandt familiernes børn og flere domme for volds- og berigelseskriminalitet blandt familiernes teenagere (Dustmann et al., 2024). Både fattigdom og kriminalitet er risikofaktorer i forhold til børns udsathed for vold og andre former for mishandling (Ottosen et al., 2020).

Forekomsten af fattigdom og af kriminalitet i etniske minoritetsfamilier er også risikofaktorer for unges udsathed for æresrelateret vold og kontrol. Det viser en analyse af de ca. 900 personer, der i perioden 2005-2019 var indskrevet på de danske RED Safehouse botilbud. Analysen sammenligner unge kvinder fra MENAPT-lande (som udgør hovedparten af RED Safehouse brugerne) med unge kvinder fra MENAPT-lande, der *ikke* har været på RED Safehouse. Sammenligningen viser, at RED Safehouse brugere oftere kommer fra fattige familier og fra familier, hvor forældre har begrænsede uddannelsesmæssige ressourcer og er uden for arbejdsmarkedet. Analysen viser også, at såvel brugerne selv, som deres forældre, oftere end sammenligningsgruppen har kontakt med psykiatrien eller har været involveret i kriminalitet. Endvidere har både de indskrevne kvinder selv og deres søskende hyppigere været anbragt uden for hjemmet, sammenlignet med den bredere gruppe af unge kvinder fra MENAPT-lande (Olsen & Dahl, 2023). Dette registerstudie peger dermed endnu en gang på sammenhængen imellem forskellige former for samfundsmæssig udsathed (i form af fattigdom, kriminalitet og psykiatriske diagnoser) og forekomsten af alvorlige æresrelaterede konflikter i etniske minoritetsfamilier. Sådanne forskellige former for udsathed kan også forventes at spille en rolle i forhold til familier, hvori der finder genopdragelsesrejser sted.

Afrunding

Værdiforskelle imellem Danmark og etniske minoriteters oprindelseslande kan medvirke til alvorlige spændinger imellem børn og forældre. Mens Danmark eksempelvis vægter børns selvstændighed højt, lægges der stor vægt på lydighed i lande som Irak og Pakistan. Det kan skabe spændinger, hvis unge påvirkes af danske normer, mens forældre fx ønsker at fastholde patriarkalske normer og forventer, at unge underordner sig køns- og aldershierarkier. Især i teenageårene, hvor unge ofte søger øget frihed og selvbestemmelse, kan det lede til spændinger og sårbarhed. Teenageårene bringer også unges seksualitet i fokus. I nogle etniske minoritetsfamilier er især piger underlagt streng kontrol i relationer. Det kan handle om en frygt for, at normoverskridelser i forhold til fx kærester og intime relationer vil krænke hele familiens ære. I sådanne familiemæssige kontekster risikerer nogle unge at blive taget ud af Danmark og sendt på genopdragelsesrejse.

Forekomsten af genopdragelsesrejser skal dog også ses i lyset af den større sociale og økonomiske udsathed i etniske minoritetsfamilier. Traumer fra krig og flugt, lavt

uddannelsesniveau, arbejdsløshed og fattigdom øger risikoen for vold og mistrivsel i hjemmet. Statistikker viser, at børn med etnisk minoritetsbaggrund oftere lever i fattigdom og i familier uden tilknytning til arbejdsmarkedet. Denne udsathed kan også øge forekomsten af alvorlig ærerelateret vold og kontrol og må dermed også formodes at kunne øge sandsynligheden for, at der finder genopdragelsesrejser sted.

4 Motiver bag opholdene

En del af opdraget til undersøgelsen har været at skaffe bedre viden om, hvilke motiver der ligger bag genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. De 68 individuelle cases, som undersøgelsen bygger på, er derfor blevet analyseret med interesse herfor. Samlet set tyder undersøgelsen på, at motiverne kan opdeles i tre forskellige kategorier.

Den første kategori handler om forhold i de unges privatliv. Motiverne i denne kategori kan handle om intimitet og seksualitet – som at få en kæreste eller at være homoseksuel. Det kan også handle om andre forhold i privatlivet, herunder religiøsitet eller om en "for dansk" livsstil, fx med fester og alkohol.

Den anden kategori af ophold handler om unges samfundsmæssige positioner. De to motiver i denne kategori er dels unge, som har afvigende adfærd i form af eksempelvis kriminalitet, højt skolefravær og/eller misbrug. En anden type af ophold handler om unge, der afviger fra en generel samfundsmæssig norm på grund af fx ADHD, autisme eller et kognitivt udviklingshandicap.

Endelig handler en tredje kategori om ophold, som ikke udløses af unges egen adfærd, men om forhold imellem voksne. Det kan være et planlagt tvangsægteskab, som en ung forventes at indgå i. Det kan også handle om konflikter mellem voksne, som rammer unge, som når ægtemænd efterlader hustru og børn uden papirer i udlandet. Endelig kan ophold udløses af ønsker om at forhindre danske myndigheders indgriben i familierne. En oversigt over kategorier og motiver ses i Tabel 4.1.

Tabel 4.1 Motiver bag genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold

Tre kategorier af motiver	Motiver bag genopdragelsesrejser
Ophold motiveret af forhold i unges privatliv	Afvielser fra normen ved at blive "for dansk" (fx i forhold til fester, alkohol, generel levevis)
	Afvielser fra normen i forhold til kærester eller intime relationer
	Afvielser fra normen ved at være LGBT+
	Afvielser fra normen ved at skifte religion eller blive ateist
Ophold motiveret af forhold relateret til unges position i samfundet	Afvielser fra normen i form af fx kriminalitet, misbrug eller højt skolefravær
	Afvielser fra normen i form af fx ADHD, autisme eller kognitivt udviklingshandicap
Ophold motiveret af forhold uden for de unge selv	Tvangsægteskab
	Ophold relateret til forhold voksne imellem, fx til forældres skilsmisse
	Ønsker om at undgå myndighedernes indblanding i familielivet

I nogle cases optræder et af disse ni motiver alene. Det kan være en ung, der bliver taget ud af landet efter afsløring af et kæresteforhold (motiv nr. 2) eller afsløret i at være homoseksuel (motiv nr. 3). Det kan også være unge, der ender i udlandet på baggrund af en konflikt imellem deres forældre, uanset at de unge selv ikke har en adfærd, som kan anses som noget, der skal "korrigeres" (motiv nr. 8).

I hovedparten af cases optræder flere motiver samtidig. Det kan være en ung, som er kognitivt udfordret, og som ender i grænseoverskridende situationer med det modsatte køn (motiverne 2 og 5). Det kan også være en ung, der har højt skolefravær og måske er blevet taget for butikstyveri (motiv 6). Her kan en – forventet eller igangsat – myndighedsinteresse for den unges liv og frygt for en eventuel anbringelse være med til at betinge en udrejse (motiv 9). Særligt motiv 9 – ønsker om at undgå myndighedernes indblanding i familielivet, herunder at forhindre eller afbryde anbringelser af børn – optræder altovervejende sammen med andre motiver, der har henledt myndighedernes interesse på familien. Den resterende del af dette kapitel gennemgår de ovenstående ni motiver.

4.1 Motiver relateret til unges privatliv

Fire motiver er relateret til de unges privatliv. Der er 36 cases, der indeholder mindst ét af disse motiver. Det er overvejende forløb, der udspiller sig imellem de unge og deres forældre/familier. I knap en tredjedel (10 cases) er myndighederne (motiv nr. 9) også involveret inden udrejsen fra Danmark.

4.1.1 Motiv 1: At blive "for dansk"

Det første motiv handler om at være blevet "for dansk". Dette er en bred betegnelse, som i andre nationale kontekster kan benævnes fx at være "for svensk" eller "for belgisk" (Van Kerckem et al., 2013). Dermed italesættes en kontrast imellem tilhørsforhold til hhv. forældrenes oprindelsesland og bopælslandet. Cases drevet af dette motiv handler hyppigt om unge, der klæder sig vestligt, har mange danske venner, har interesser som fx fodbold og drikker alkohol. På linje med det store fokus på børns selvstændighed i Danmark kan det også handle om børn, som forældre oplever som ulydige og opsætsige. Dette motiv kan optræde sammen med andre motiver fra privatlivet, som fx at have en kæreste/have sex før ægteskab (motiv nr. 2).

I casematerialet (68 cases) indgår dette motiv (evt. sammen med andre motiver) i 18 cases (11 ophold/7 forhindrede ophold). De 18 cases består af 13 kvinder og 5

mænd.¹⁶ Et eksempel på en udrejse motiveret af, at en datter er blevet "for dansk", fremgår af boksen herunder.

Motiv 1: En pige, der er "for dansk"

Et eksempel på, hvordan "at blive for dansk" kan lede op til en genopdragelsesrejse, kommer fra interviewet med den unge kvinde Ayse, hvis historie blev opsummeret i kapitel 2. Hun fortæller følgende om de begivenheder, der fører til, at hun ender på en længere genopdragelsesrejse.

"Jeg har altid gået i [muslimsk friskole], for mine forældre ville ikke have, at vi gik på en dansk folkeskole. Så ville vi blive for danske, som de altid siger ... Jeg måtte aldrig nogensinde tage ud med veninder [eller] noget som helst".

I Ayses klasse har alle elever etnisk minoritetsbaggrund. I 9. klasse skal klassen fejre sidste skoledag, men Ayse må ikke deltage. Hun oplever dog spændingerne imellem sine klassekammeraters muligheder og hendes egne "snævre" livsmuligheder, som er så modsætningsfyldte, at hun gør følgende:

"Jeg har aldrig nogensinde før stukket af eller noget. Men lige præcis den dag tænkte jeg: 'Ej, det her ville jeg rigtig gerne opleve'. Så jeg endte med at stikke af. Jeg slukkede min telefon efter skole og tog hjem til min veninde, og vi gør os klar sammen. Og allerede der kunne jeg bare mærke sådan en frihed. Jeg har aldrig bare siddet sammen med min veninde og gjort os klar. Efter [afslutningsarrangementet], hvor alle tager hjem, tænkte jeg: 'Jeg kan ikke tage hjem – jeg ved ikke, hvad jeg gør'. Så lille 14-15-årige mig bad to af mine veninder om at blive sammen med mig. Og så gik vi [... rundt i flere timer. På et tidspunkt...] ... er jeg så dum at tænde min telefon. Og lige så snart den tænder, siger den 'bip, bip, bip' – altså med nogen, der prøver at finde min telefon".

Med sporingen sat på hendes nu tændte mobiltelefon ved Ayses forældre, hvor hun befinder sig. Ayse har også drukket alkohol for første gang i sit liv og er lidt fuld.

"Det er jo helt no-go i vores kultur. Og jeg plejede at gå med tørklæder og sådan en lang kjole, og jeg havde taget min kjole af – jeg havde lånt tøj fra min veninde. Mine forældre skulle bare ikke se mig sådan".

Men det gør de. Forældrene finder deres datter, og på vej hjem råber hendes far ad hende: *"Du lugter af alkohol, bare vent og se, bare vent og se"*. [Ayse fortæller, at hun tænker:] *"... 'Okay, det er bare endnu en omgang'. Altså, dem har jeg fået mange af"*.

Vi vender tilbage til Ayses historie i kapitel 6, da ovenstående kan ses som en "udløsende begivenhed" i forhold til en genopdragelsesrejse: Det er en datter, der trodser sine forældre.

¹⁶ Da materialet er kvalitativt, er det umuligt at vide, i hvilken grad det afspejler det mønster, der ville fremkomme, hvis det havde været muligt at indsamle et repræsentativt materiale i kvantitativ forstand. Optællingerne ved hvert af de 9 motiver afspejler dermed udelukkende den indsamlede empiri. Som en del af en eksplorativ undersøgelse er det dog relevant at kunne sammenligne fx kønsfordelingen og andelen af forhindrede ophold på tværs af de 9 motiver.

Ayses eksempel handler om en piges erfaringer. Empirien viser tydeligt, at mange piger i forhold til køn oplever ulighed i opvæksten og har klart mindre frihed end deres brødre. Dette eksemplificerer også, at pigers og kvinders adfærd spiller en afgørende rolle for den samlede families ære (Baianstovu et al., 2025). Casematerialet viser dog også, at nogle drenge udsættes for streng kontrol. De kan også ende på en genopdragelsesrejse, fordi de ikke lever op til forældrenes forventninger og opleves som "for danske" – eller i hvert fald som "forkerte" på måder, som søges korrigeret.

En case fra journaldata drejer sig således om en teenagedreng. Han er i den yngre ende af en stor børneflokk, og begge forældre står uden for arbejdsmarkedet. Familien beskrives som meget traditionel. Teenagedrengen ønsker bare at leve, hvad han selv beskriver som et "normalt ungdomsliv". Det giver problemer, da drengens storebror overtager hans telefon, og der finder billeder med alkohol og festlig stemning. Det får forældrene til at tvinge drengen til at stoppe på sin ungdomsuddannelse. Da drengens far og bror senere opdager, at drengen har fået en dansk kæreste, truer de med at sende ham ud af Danmark og blive gift under tvang. Dette får teenageren til at søge hjælp hos de danske myndigheder, og den potentielle genopdragelsesrejse bliver aldrig realiseret.

4.1.2 Motiv 2: Kærester og intime relationer

Dette motiv handler om intime relationer. I en kontekst med stærke normer omkring, at sex uden for ægteskab er moralsk forkert, kan det udløse repressalier, hvis unge afsløres i at have en kæreste eller i at have haft sex. Noget sådant kan dermed kræve handling for at genoprette familiens ære (Baianstovu et al., 2025; Khan, 2018).

I hvilken grad et forhold til en kæreste anses for utilstedeligt, kan også handle om, hvem denne kæreste er. Her ses i nogle tilfælde et samspil imellem køn og religion. Baggrunden er, at ifølge Koranen må muslimske mænd gerne gifte sig med kvinder af "bogens folk", altså med kristne og jødiske kvinder. Modsat er det en udbredt forståelse, at muslimske kvinder ikke må gifte sig med ikke-muslimske mænd. Et dansk studie viser i den forbindelse, at godt hver tredje over 30 år, med oprindelse i MENAPT-lande, ikke synes, at det er i orden, at deres datter får en kæreste med en anden religiøs overbevisning end sin egen. Det samme gælder for hver ottende 30+-årige med dansk oprindelse (UIM, 2021, p. 2). Fra en bredere geografisk kontekst har et survey spurgt til, om muslimer kan acceptere, at deres søn eller datter gifter sig med en kristen. Irak og Pakistan indgår i dette survey. I Irak angiver 13 pct. at kunne acceptere et sådant ægteskab i forhold til en søn, mens kun 4 pct. ville acceptere det i forhold til en datter. I Pakistan er andelen hhv. 9 pct. for sønner og 3 pct. for døtre (Pew Research Center, 2013, p. 124). Denne forskel på, hvor problematisk, det opleves, at hhv. en søn eller en datter får en kæreste med en anden religiøs

overbevisning, bidrager til at give muslimske drenge/mænd videre rammer for deres intime praksisser, sammenlignet med situationen for piger/kvinder.

I gruppen 'Kærester og intime relationer' indgår i alt 15 cases. Det drejer sig om 7 ophold og 8 forhindrede ophold. Gruppen er altovervejende kvindelig og rummer kun én mand. Af mange cases fremgår det, at kvindernes opvækst har været præget af streng kontrol og overvågning og undertiden også af omfattende vold. Fadimes historie i boksen herunder er et eksempel på en genopdragelsesrejse, udløst af motivet om at få en kæreste. Her drejer det sig om en kæreste, der – ligesom pigen selv – har muslimsk baggrund.

Motiv 2: En pige afsløres med en kæreste

Pigen Fadimes baggrund er, at hun kommer til Danmark i skolealderen, og at hele familien kun har boet ret få år i landet. Fadime føler sig belastet af, at forældrene dels ofte bruger hende til at tolke, dels har mange ægteskabelige konflikter. Som 14-årig får Fadime en kæreste – en dreng, som har en anden etnisk baggrund end hende selv. Hun fortæller følgende om det videre forløb: *"Jeg har selvfølgelig ikke turdet at sige noget til min familie Hver gang vi [dvs. Fadime og kæresten] mødtes, så sagde jeg til min familie, at jeg tager ud med mine veninder. Og så tog vi bare til biografen, fordi det var det eneste sted, som vi kunne gemme os".*

En dag bliver Fadimes dobbeltliv dog afsløret. Her flygter Fadime fra sine forældre og gemmer sig på et offentligt toilet: *"Jeg var jo helt sådan i panikanfald. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre. Og de [= forældrene] bliver ved med at ringe – jeg har lagt den på lydløs. [Familien finder Fadime og...] ... de prøver at åbne [toilet]døren. Min bror siger til mig, at: 'Jeg vil slå døren ind og åbne døren' og dit og dat. Så siger min mor, at: 'Hvis du ikke åbner døren, så kommer politiet nu. De tager dine søskende'. Og jeg tænker sådan: 'Det skal de ikke. De har ikke nogen skyld i det'. Så jeg åbner døren. Så får min mor fat i mit hår og slår mig med hendes klipklapper. Og hun trækker mig ud derfra i mit hår Jeg var bare sådan helt chokeret. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre".*

Ovenstående episode medfører, at Fadime ca. et døgn senere er på vej ud af Danmark. At have en (hemmeligholdt) kæreste handler om seksualitet og reproduktion og er dermed tæt forbundet med familiens opfattelse af "ære". Hvis piger eller kvinder overskrider (eller formodes at have overskredet) de ofte skarpt optrukne grænser for "ærbare" kvinders opførsel, kan det få alvorlige konsekvenser (Bhanbhro, 2023; Gill, 2021; Rabo et al., 2021).

To andre cases med motivet 'Kærester og intime relationer' er de følgende:

- En ung kvinde har i årevis levet med sin fars vrede, fordi hun afslog et frieri fra en 10 år ældre mand. Da hendes bror senere ser kvinden med en kæreste fra

en anden etnisk minoritetsgruppe, trues hun med at blive taget ud af Danmark, for her enten at blive tvangsgift eller endda dræbt. Den unge kvinde flygter hjemmefra og søger hjælp hos myndighederne (journaldata).

- En ung kvinde har, ifølge de danske myndigheders overbevisning, autisme. Uanset at forældrene ikke mener, at myndighederne har ret heri, går pigen på specialskole. Her bliver hun kæreste med en majoritetsdansk klassekammerat med et kognitivt udviklingshandicap. Da hun fortæller forældrene om forholdet, tager de hende ud af Danmark. Hun får at vide, at hun først kan komme tilbage til Danmark, når hun dropper kæresten (journaldata).

[Pige] fortæller, at hendes far ofte siger, at piger er som en hvid væg og drenge som en sort væg. Med dette mener han, at det kan ses tydeligere, hvis piger gør noget skamfuldt, end det kan hos drenge. Derfor er der andre regler for [pige] end for hendes brødre.
(Journaldata)

4.1.3 Motiv 3: At være LGBT+

Studier viser, at indvandrere og efterkommere i gennemsnit har et noget mere negativt syn på homoseksualitet end den danske majoritet (UIM, 2019). Over tid ses dog generelt forandringer hen imod det mere tolerante syn på homoseksualitet, der dominerer i destinationslandet. Disse forandringer kan observeres både inden for første generation og fra første til anden generation (Röder, 2015; Soehl, 2017). Mere religiøse indvandrere og efterkommere ser ud til at være mere negativt stemt over for homoseksuelle (Drouhot, 2021), ligesom økonomisk marginalisering også kan begrænse tilpasningen til destinationslandets generelt mere positive normer om homoseksualitet (Soehl, 2017). I nogle familier er det at være LGBT+ en alvorlig normoverskridelse, og en afsløring heraf kan have store konsekvenser (Følner et al., 2022).

I materialet indgår et mindre antal cases, hvor motivet handler om LGBT+-problemstillinger. Det drejer sig om 6 cases (4 ophold/2 trusler om ophold). I forhold til køn består gruppen af én mand, én kvinde og 4 transpersoner. I 3 af de 6 cases er der kun et enkelt motiv på spil.

Motiv 3: To eksempler på LGBT+ -erfaringer

- En ung mand har haft ret frie tøjler og god omsorg i sin opvækst. På et tidspunkt opholder han sig borte fra hjemmet og bekendtgør her sin homoseksualitet på et socialt medie. Da han vender tilbage til sin familie, virker det umiddelbart, som om han møder god accept. Noget tid efter tages han dog på et længerevarende udlandsophold med den ene af sine forældre.
- En ung kvindes søster opdager telefonbilleder og beskeder med en kvindelig kæreste. Den unge kvinde lykkes med at stikke af hjemmefra og søger hjælp hos de danske myndigheder, inden hendes søster når at involvere forældrene. Pigens egen vurdering af, hvad der kunne ske, når forældrene fik besked, er, at hun enten ville blive smidt ud hjemmefra eller blive sendt til forældrenes oprindelsesland.

Der er en betragtelig variation imellem de i alt 6 cases med et LGBT+-motiv. Nogle cases handler således om unge, som føler sig fanget i en kønsmæssig "forkert" krop. Hvis familier står uforstående over for sådanne oplevelser, kan opvæksten være svær – noget, som unge også kan opleve i majoritetsdanske familier (Følner et al., 2020). En case omhandler således en person, der beretter om, hvordan et kortere udlandsophold i teenageårene handler om at påtvinge personen en mere "mandig" fremtræden. Det er også kun ved at "spille mand", at vedkommende lykkedes med at få lov til at komme tilbage til Danmark igen. En anden person oplever at blive tilbageholdt i udlandet i form af en decideret indespærring i et hus. Dette ophold afbryder et forløb i det danske sundhedsvæsen, der skulle føre til en kønsbekræftende operation. Eksistensen af dette motiv i forhold til genopdragelsesrejser peger på vigtigheden af at hjælpe og støtte sådanne unge. Dette behov påpeges også i andre undersøgelser (Følner et al., 2022; Khan et al., 2017; Lidén, Damsa, et al., 2024, p. 186).

4.1.4 Motiv 4: Religion/ateisme

Unge religiøse tilhørsforhold kan have et konfliktpotential og føre til genopdragelsesrejser. Dette konfliktpotential fremgår af en dansk survey-undersøgelse, som viser, at knap halvdelen af de 18-29-årige minoritetsetniske unge (46-48 pct.) og omkring hver sjette af de majoritetsdanske unge (17-18 pct.) tror, at deres familie kun 'i mindre grad' eller 'slet ikke' ville acceptere, hvis de valgte en anden religion end familiens (Følner et al., 2018, p. 9). Dette motiv er relativt sjældent i det samlede

materiale. Det optræder i 7 cases (5 ophold/2 trusler om ophold). Med hensyn til køn er der 5 kvinder og 2 mænd.

Motiv 4: Religiøst frafald som motiv

En pige vokser op i en muslimsk familie med meget vold og kontrol. Pigen søger på et tidspunkt hjælp hos de danske myndigheder – en kontakt, som fører til yderligere konflikter i hjemmet. Ifølge sagsakter har den unge kvinde også et misbrug. Senere oplysninger i hendes forløb peger endvidere på, at hun måske har ADHD – men hun har aldrig været udredt herfor. Det er med andre ord en kompliceret familiesag. Oven i det hele forelsker pigen sig i en ung kristen mand og konverterer til kristendommen. En religiøs problematik bliver dermed endnu et element i en case, der munder ud i en trussel om genopdragelsesrejse, der dog ikke realiseres.

Den store variation i sager med religionsrelaterede motiver kan eksemplificeres med en sag om en somalisk mand. I denne case er hverken hans far eller mor direkte indblandede i hans ufrivillige udlandsophold. Der har været mangeårige konflikter imellem den unge mands forældre, bl.a. fordi hans mor synes, at hans far er for religiøs og traditionel. Konflikterne ender i en skilsmisse omkring det tidspunkt, hvor den unge mand bliver myndig. Han mister efterfølgende al kontakt med sin far. Nogle år senere kommer den unge mand, via de sociale medier, i kontakt med sin fars slægtninge i Somalia. Hans mor er meget imod denne kontakt, som den unge mand dog vælger at fastholde. Da han opsøger disse familiemedlemmer på en ferie, ender han med at blive tilbageholdt i en genopdragelseslejr i årevis, fordi han er ateist. Denne case er dog usædvanlig i det bredere materiale. Dels handler den om en ung mand sidst i tyverne, dels synes ingen af hans forældre at være meget direkte involveret. Samtidig viser eksemplet de stærke kræfter, der kan være på spil i nogle familier og miljøer på tværs af landegrænser.

4.2 Motiver relateret til unges samfundsmæssige position

Hvor motiverne 1-4 er knyttet til forhold i unges privatliv, handler motiverne 5 og 6 om unges mere generelle samfundsmæssige positioner. Denne kategori omfatter motiverne 'afvigende adfærd i forhold til fx skole, misbrug eller kriminalitet' (motiv nr. 5) og 'ADHD, autisme, kognitivt udviklingshandicap mv.' (motiv nr. 6). Hvor cases med motiver knyttet til unges privatliv i mange tilfælde udspiller sig i familierne, er

myndighederne ofte involveret i de cases, der belyses i dette afsnit. Dette øger graden af kompleksitet. I denne kategori er der i alt 28 cases (i 7 tilfælde optræder motiv 7 og 8 i samme case). Af disse 28 cases er det hovedparten (21 cases), hvor også motiv 9 (at undgå de danske myndigheders indblanding) forekommer. Dermed har myndighederne været involveret i en markant større andel af familierne forud for udrejsen, sammenlignet med i forløb, der var motiveret af forhold i unges privatliv.

4.2.1 Motiv 5: (Samfundsmæssigt) "afvigende adfærd"

Cases med dette motiv rummer mange forskellige, ofte overlappende, former for "afvigende adfærd". Det kan handle om skoleadfærd, med højt fravær og disrespekt for autoriteter. Det kan også handle om mere alvorlig adfærd, som vold eller ildspåsættelse – altså potentielt strafbare forhold. Andre forhold er fx butikstyverier og at man løber fra taxaregninger. Afhængig af køn og alder (med de alvorligste forhold knyttet til store drenge/unge mænd) ses bandetilknytning og narkokriminalitet. En betragtelig del af disse unge har også forskellige former for misbrug – en anden form for samfundsmæssigt "afvigende adfærd". Det kan dreje sig om hash, alkohol, eller andre stimulanser såsom pillen tramadol – et misbrug, som i en del tilfælde må ses i en kontekst af de meget vanskelige opvækstforhold, som mange af de unge har haft.

I det samlede materiale har 18 cases dette motiv (13 ophold, 5 trusler om ophold). Kønsfordelingen består af 12 kvinder og 6 mænd. Kun i ét tilfælde optræder motivet alene. Hyppigst optræder det hhv. sammen med motiv nr. 9 – Myndighederne (13 gange) og med motiv nr. 6 – ADHD (7 gange).

Motiv 5: Børn med "afvigende adfærd"

En case, der handler om både "afvigende adfærd" (i skolesammenhæng) og myndighedsengagement, kommer fra et interview med en familiebehandler. Hun kommer ind i en familie med en større flok drenge, hvorom hun fortæller følgende:

"De havde nogle ekstreme skænderier børnene imellem. En af gangene, vi var der, tog det ene barn en kniv og løb rundt med den. Vi havde også en klar formodning om, at far var fysisk voldelig – både over for mor, men også over for børnene. Noget af det, der udløste hele underretningen, var, at far havde reageret voldsomt mod en af pædagogerne, fordi hun havde [indgivet] en underretning".

Problemerne i familien fører til et længere forløb, hvor alle børn på et tidspunkt tvangsanbringes. Udrejsen sker, da forældrene får børnene på samvær. Vi vender tilbage til sådanne udrejser i kapitel 6. Uanset at børneflokkens inden udrejsen udviser en utilpasset adfærd, kan opholdet dermed ikke tilskrives denne adfærd alene. I stedet er det en hel families (eller måske snarere en toneangivende og dominerende fars) ønske om at få sin familie væk fra de danske myndigheders interventioner, som fører til udrejsen. Fra en majoritetsdansk kontekst ses også, at udsatte familier, hvor børn er kommet i kommunens søgelys på grund af "afvigende adfærd", kan fraflytte deres kommune i forsøg på at undgå overhængende anbringelser.

Andre cases med dette motiv handler om unge, der er involverede i kriminalitet. En pige på 15 år har fx omfattende butikstyverier af bl.a. makeup bag sig. Hun har endvidere et meget højt skolefravær og har været voldelig imod nogle af sine klassekammerater. På et tidspunkt tager forældrene pigen på genopdragelsesrejse i et forsøg på at få styr på hendes adfærd.

Et anderledes case med motivet "afvigende adfærd" omhandler en ung mand. I sin ungdom er han involveret i banderelateret kriminalitet. I starten af tyverne vælger han at tage en "time out" fra de kriminelle miljøer og rejser til sine forældres oprindelsesland. Opholdet ender dog med at vare adskillige år, da hans onkler tager hans pas og fortæller ham, at han skal forblive i landet og blive gift. Han ved ikke, hvilken rolle hans forældre har spillet, men sandsynligvis har hans forudgående kriminelle aktiviteter haft indflydelse på forløbet.

Andre former for "afvigende adfærd" har seksuelle elementer. En frontmedarbejder fortæller fx, at myndighederne involveres i forhold til en 13-årig pige, der "... har cigaretter og dildoer og alt muligt i tasken, der bliver opdaget". Disse ejendele opfattes som problematiske såvel på grund af pigens alder, som på grund af hendes i øvrigt grænsesøgende adfærd. Endvidere ses der her (som også i cases med andre

motiver), at unge udøver forskellige former for selvskade. Det kan være i form af cutting, selvmordsforsøg eller indtagelse af klorin. Det er alt sammen forhold, der peger på børn og unge med alvorlig mistrivsel og behov for hjælp og støtte.

Samspeilet imellem unge, forældre og myndigheder kan tage forskellige former. Tidligere i dette kapitel er nævnt en case, hvor en familie forlader Danmark, da de får deres ellers tvangsanbragte børn på samvær. Dette mønster genfindes i cases, hvor forældre tager børn ud af Danmark, fordi de frygter, at en sådan anbringelse er under opsejling. Denne dynamik vender vi tilbage til i kapitel 6 om "udløsende årsager" i forhold til udrejser.

[Jeg blev sendt derned ...] fordi jeg pjækkede fra skolen og sådan – rigtig meget. Det skulle jeg ikke have gjort. Jeg svarede igen rigtig meget. Det må man ikke – der skal bare være respekt Jeg var meget sådan – det sorte får. (Leyla)

4.2.2 Motiv 6: Unge med fx autisme, ADHD-symptomer og kognitive udfordringer

Det andet motiv i kategorien, der handler om unges position i samfundet, drejer sig om udfordringer i form af fx autisme, ADHD og kognitivt udviklingshandicap. Når personer med sådanne diagnoser tages til udlandet, kan det både handle om at forsøge at "kurere" dem og om at få dem gemt væk fra øjesyn (Tiilikainen, 2011). Sidstnævnte problematik handler om, at psykiske udfordringer i familien kan opfattes som skamfuldt og problematisk. Denne opfattelse kan også få forældre til at modsætte sig udredning af børn og unge med problemer. En sådan modvilje imod udredning fremgår af flere cases i indeværende materiale.

Samtidig er danske frontmedarbejdere muligvis mindre opmærksomme, når etniske minoritetsunge udviser tegn på en udfordring som fx ADHD. Survey-data viser i hvert fald, at 18-årige med etnisk minoritetsbaggrund kun har halvt så mange ADHD-diagnoser som majoritetsdanske 18-årige (hhv. 1,3 pct. og 2,8 pct. (Liversage & Christensen, 2017, p. 104)). Tilsvarende viser et dansk registerstudie, at unge med flygtningebaggrund i mindre grad får psykiatriske diagnoser end andre unge (de Montgomery et al., 2020). Dette mønster kan skyldes såvel en mangelfuld myndighedsindsats, som nogle forældres ovennævnte modvilje imod, at deres barn skal udredes. Endelig må man være opmærksom på et komplekst samspil imellem på den ene side udsathed for vold og omsorgssvigt, og på den anden side en diagnose som ADHD. Dels kan begge dele give symptomer, der minder om hinanden. Dels kan udsathed for vold og lignende i barndommen øge sandsynlighed for at have ADHD-symptomer, når man bliver ældre (Sanderud et al., 2016).

I denne kategori forekommer 18 cases (12 udrejser, 6 trusler om udrejse). Det fordeles sig imellem 13 kvinder, 3 mænd og 2 transpersoner. I alle kategoriens 18 cases optræder mere end et motiv. I langt hovedparten optræder et samspil med myndighederne (14 cases). Dernæst følger motiv nr. 5 – 'afvigende adfærd' med 7 cases, og motiv nr. 7 – 'tvangsægteskab' med 6 cases.

Motiv 6: Ung pige med udviklingshæmning

En ansat ved politiet fortæller, at de har alvorlige bekymringer for en pige på 14 år, som har et kognitivt udviklingshandicap. Via skolen og kommunen har politiet fået informationer om, at hun befinder sig hos bedsteforældre i oprindelseslandet. Ifølge politiet ...

"... møder far op på skolen og siger, at [pigen] ikke vil komme tilbage – hun ønsker selv at være dernede. De [forældrene] gjorde simpelthen alt for at få hende med, men hun ville bare så gerne være dernede og gå i skole sammen med sin kusine".

Uanset farens udsagn frygter myndighederne, at pigen er på genopdragelsesrejse. Bekymringen skyldes også, at familien er kendt af myndighederne. Pigens større søskende har således været på årelange, og klart skadelige, ophold i oprindelseslandet, da de var teenagere. Disse søskende kom tilbage til Danmark omkring deres 18-års fødselsdag. Denne familiehistorik skærper myndighedernes opmærksomhed, da lillesøsteren pludselig befinder sig i udlandet.

Et andet eksempel på ophold med dette motiv handler om en mand i 30'erne, hvis forældre tager ham på et ufrivilligt udlandsophold. Han kommer fra en meget belastet opvækst, og flere familiemedlemmer er involverede i kriminalitet og/eller har et misbrug. Som teenager bliver han sendt på et 8-måneders ophold i forældrenes oprindelsesland. Efter hjemkomsten udvikler han forskellige former for "afvigende adfærd", idet han får et stofmisbrug og involveres i kriminalitet (motiv nr. 5). Han diagnosticeres endvidere med en alvorlig psykisk lidelse og kommer på førtidspension. Forældrene vil dog ikke anerkende denne diagnose. I forbindelse med disse udfordringer tager hans forældre ham til oprindelseslandet på et ufrivilligt udlandsophold.

4.3 Motiver forankret uden for de unge selv

I tidligere afsnit har genopdragelsesrejserne i en eller anden grad været knyttet til de unges egne forhold. Det har handlet om en opførsel i privatlivet (fx kærester,

alkohol eller afskrivning af ens religion), som forældre finder uacceptabel. Eller om en problematik i unges offentlige liv, som fx højt skolefravær, kriminalitet, kognitivt udviklingshandicap eller ADHD-symptomer. I kontrast til sådanne motiver er de sidste tre motiver forankret i forhold uden for de unge selv. Det drejer sig om følgende tre motiver: tvangsægteskab; voksenproblemer i forhold til fx skilsmisse og om myndighedernes indblanding i familielivet. I alt 45 cases befinder sig i denne kategori.

4.3.1 Motiv 7: Tvangsægteskaber

I nogle familier er der meget klare forventninger til, hvordan især døtre skal indgå ægteskab. Her kan døtre tvinges til ægteskab, uanset hvor "korrekt" de selv har opført sig – altså uden at en ung fx forinden er blevet afsløret med en uacceptabel kæreste. I andre tilfælde optræder tvangsægteskab netop sammen med sådanne afsløringer.

I 16 cases (8 udrejser, 8 trusler om udrejse) har tvangsægteskab været et motiv. På nær en mand er alle cases med kvinder. I 7 ud af de 16 cases er tvangsægteskab den eneste oplyste kategori – den største andel af et enkeltstående motiv i empirien. Når tvangsægteskab optræder sammen med andre motiver, sker det hyppigst sammen med motiv nr. 9 (myndigheder, 8 cases) og motiv nr. 6 (ADHD, kognitiv funktionshæmning mv., 6 cases). I forlængelse heraf viser forskning, at personer med kognitiv udviklingshæmning kan være særligt udsatte for tvangsægteskab (Clawson & Fyson, 2017).

Motiv 7: To cases om tvangsægteskab

- En case omhandler en ung kvinde. Hun vokser op i en meget traditionel familie. Der er meget vold i hjemmet: Far udøver vold mod mor, og både far og mor udøver vold over for børnene. I familien er der klare planer for pigens fremtid, og hun forloves til en fætter i oprindelseslandet, da hun er 14 år gammel. Da hun fylder 18 år, sendes hun derned og bliver gift i det, hun siden karakteriserer som et tvangsægteskab. Hun oplever på daværende tidspunkt, at hun ikke har andre muligheder end at rette ind – noget, som ofte ses i forbindelse med indgåelse af tvangsægteskaber (Petersen et al., 2025).
- I en anden case bruges en trussel om at blive taget ud af Danmark som pressionsmiddel for at få en ung kvinde til at indgå ægteskab i Danmark. Kvinden vokser op i en familie, hvor hendes far, efter forældrenes skilsmisse, forsvinder helt. Hendes mor har ikke mange ressourcer, og lillebroren indtager pladsen som familiens overhoved. Pigen får som 17-årig at vide, at hun skal gifte sig (i en nikah – et religiøst ritual uden borgerlig gyldighed (Liversage & Petersen, 2020)). Hun forsøger at modsætte sig dette, men opgiver modstanden, da hun trues med at blive taget ud af Danmark. I denne case foregår tvangsægteskabet dermed i Danmark, frem for i udlandet, og udrejsen bliver aldrig realiseret, men har en funktion i forhold til at få kvinden til at rette ind. Hendes samtykke til ægteskabet kan dermed betegnes som et "tvunget samtykke" (Petersen et al., 2025). Sagen kommer til myndighedernes kendskab, da hun nogle år senere søger hjælp i forbindelse med sin skilsmisse.

Den eneste mandlige case med dette motiv oplever – som nævnt i afsnittet om at være "for dansk" – at blive sendt ud af Danmark, bl.a. fordi han modsætter sig sin fars ønsker om at indgå ægteskab. Tvangsægteskab, eller bekymringer herom, optræder også i cases, hvor der samtidig er fx et kognitivt udviklingshandicap eller homoseksualitet. Her kan forældre ønske at tage børn ud af Danmark og få dem gift for dermed at "normalisere" den konkrete afvigelse og få unge ind på det, som forældrene opfatter er den rette (og "snævre") vej ind i fremtiden (Arnett, 1995).

4.3.2 Motiv 8: Ophold relateret til voksnes problemstillinger

Nogle ophold skyldes altovervejende forhold i de voksnes liv. Det sker dog på måder, der kan berøre unges liv mindst lige så alvorligt som andre former for genopdragelsesrejser. I nogle tilfælde sættes sådanne voksenrelaterede forløb i gang af forhold relateret til skilsmisse. Det kan dermed handle om kvinder, der – styrket af

den høje grad af ligestilling i Skandinavien – udfordrer deres ægtemænds magt (Lidén, Evertsen, et al., 2024). Her kan mænd vinde magten tilbage, hvis de lykkes med at tage børn (med eller uden børnenes mødre) ud af Danmark (Liversage, 2022a). Andre cases omhandler forældres ønsker om at tage til udlandet i en kortere eller længere periode, uden at hverken problemer med børn eller konflikter imellem ægtefællerne ser ud til at være involveret.

Denne kategori rummer 12 cases (10 ophold, 2 trusler om ophold). I kategorien er der 10 kvinder og 2 mænd. I 2 tilfælde optræder det som eneste motiv. Det hyppigst forekommende med-motiv er motiv nr. 9 – Myndighederne (5 cases). Et skilsmisserelateret eksempel ses i casen herunder.

Motiv 8: En piges mor vælger skilsmisse

Hana er en af de fem interviewpersoner, som har egne erfaringer med at være på genopdragelsesrejse. Hun vokser op i en familie, hvor konflikterne imellem de to forældre øges i løbet af barndommen, bl.a. på grund af farens utroskab. Moren er familiesammenført og kender ikke meget til sine rettigheder i Danmark, fx i forhold til skilsmisse. Efter et længerevarende og konfliktfyldt forløb involveres myndighederne, da vidner ser far udsætte børn for vold. Mor og børn kommer på krisecenter, og moren styrkes i forhold til at blive skilt og leve som enlig mor. Det ændrede magtforhold får situationen til at udvikle sig på følgende måde:

”Min far begyndte med skuespil. Han hentede blomster og slik, så kommunen kunne se ham som et helt andet menneske – ikke som ham, vi har beskrevet [da børnene blev afhørt efter voldsepisoden]. Bagefter fik han lov til at få fælles forældremyndighed i retshuset. I retshuset sagde min mor, at min far havde sagt at: ’Jeg vil gerne udrejse med mine børn’. Min mor sagde også, at hans bror har gjort det, før – havde taget sine børn og var ikke kommet hjem med dem. [Min mor sagde:] ’Jeg er rigtig bange for, at der sker noget med mine børn, og de ikke kommer hjem’. Så sagde dommeren til min mor, at de skal have lov til at se deres familie. De skal kende, hvem deres familie er”.

Uanset morens bekymring for barnebortførsel og farens trussel om at tage børnene ud af Danmark, giver retten dermed forældrene fælles forældremyndighed. Farens første ferie med børnene bliver starten på en langvarig børnebortførsel, der også kan karakteriseres som en genopdragelsesrejse. Som det fremgår, sker udrejsen ikke på grund af børnenes egen adfærd, men på grund af forhold forældrene imellem. Samtidig kan børns opvækst med en enlig mor, der har forladt sin mand også – fra nogle mænds side – ses som noget, der kan frygtes fx at gøre børnene ”for danske”.

I forhold til variationen i sager relateret til forældres skilsmisse omhandler en anden case en stor teenagepige, der bor med sin far. Det gør hun, fordi hendes mor, der var familiesammenført, måtte udrejse af Danmark med familiens mindste børn efter en skilsmisse. Da faren nogle år senere gifter sig igen, tager han sin 17-årige datter med på det, hun tror er en ferie. I udlandet fratages hun pas, penge og NemID og efterlades hos den mor, hun ikke har set i årevis. Den nye hustru er sandsynligvis involveret i at få sendt pigen ud af Danmark. Også andre cases ser ud til at være knyttet til forældre, der indleder nye forhold, og hvor børn fra tidligere forhold – der eventuelt er blevet "vanskelige" teenagere – ikke ser ud til at passe ind.

Det mest alvorlige ophold i kategorien om ophold, som skyldes voksnes forhold, kommer fra et interview med en medarbejder på et krisecenter. Hun modtager en familie (bestående af mor og adskillige børn), som undslipper en 10 år lang tilbageholdelse i udlandet. I perioden går den ældste datter (som der er mest information om, og som derfor benyttes som case-person i materialet), fra at være 8 til 18 år. Krisecentermedarbejderen beskriver baggrunden for forløbet som følger.

[Morens] familie beslutter, at hun skal giftes med den her mand, som er rig og bor i Danmark. Hun bliver familiesammenført. Og der er han faktisk sød, og der er rart at være. Men det udvikler sig over tid, til hun bliver lidt en husslave – hun skal klare det hele. Og så får hun børn. Og pludselig så har hun ikke længere råderet over sine penge, over noget som helst. Og er lidt fanget i en lejlighed i et boligkompleks. Og hun begynder måske at stille lidt spørgsmålstejn – ikke bare ville finde sig i [alting]. Hun er begyndt at give noget modstand. Men jeg tror ikke på, at hun har sagt ordet "skilsmisse" på noget tidspunkt.

Muligvis for at komme et gryende oprør fra sin hustru i forkøbet tager manden kone og børn ud af Danmark. Her holdes de indespærret under kummerlige forhold. Også i dette tilfælde har forhold hos børnene ingen indflydelse på deres mangeårige, og meget skadelige, ophold i udlandet.

Andre cases i denne kategori handler om andre voksenproblemstillinger end skilsmisse. Et eksempel er fx en enlig mor med et boligproblem i Danmark, som i forlængelse heraf udrejser med børn i en periode. Fra et børneperspektiv kan et sådant ophold godt opleves som en uønsket "genopdragelsesrejse", fordi man sættes på en striks skole, skal tale et sprog, man ikke mestrer godt, og fordi man måske også møder højere krav om fx huslige pligter end i Danmark. Samtidig kan et sådant ophold også ses som noget, der giver barnet en bedre forståelse for oprindelseslandets sprog og kultur. Det kan være vanskeligt at afgøre, hvornår sådanne ophold overskrider grænserne for forældres legitime ret til at bestemme over deres mindreårige børns liv – en central udfordring i arbejdet med genopdragelsesrejser.

Ophold med dette motiv kan også handle om hele familier, hvor forældre beslutter, at man vil forlade Danmark. I nogle tilfælde sker det i form af repatriering, hvor forældrene kan modtage repatrieringsydelse for at vende varigt hjem til fx deres oprindelsesland. Børn over 12 år har ret til at blive hørt i forhold til sådanne udrejser, men har ikke krav på at kunne forblive i Danmark. Samtidig kan danske myndigheder have et ansvar for børn, opvokset i Danmark, hvis de udrejser til vilkår, der bringer deres sundhed eller udvikling i alvorlig fare. Nogle repatrieringsrejser ser reelt ud til at være i hvert fald delvist motiveret af ønsker om at unddrage sig myndighedernes indblanding i forhold til familiens børn og unge. Dette samspil kan gøre det udfordrende at vurdere, hvornår myndighederne bør gribe ind i forhold til en ung, hvis familie har besluttet sig for at repatriere.

4.3.3 Motiv 9: Ophold relateret til myndighedsindblanding i familierne

En sidste omfattende kategori udgøres af ophold, der på en eller anden måde handler om at undgå myndighedernes indblanding i familien. Også svenske og norske undersøgelser viser, at genopdragelsesrejser ofte sker i et samspil med myndighedsinterventioner (Lidén, Damsa, et al., 2024; Nationallt Centrum mot hedersrelateret våld og fortryck, 2023).

I 30 cases (22 ophold, 8 trussel om ophold) – altså næsten halvdelen af undersøgelsens 68 cases – ser genopdragelsesrejserne ud til (også) at handle om at komme bort fra de danske myndigheders søgelys og interventioner. Denne store andel må dog forstås i en kontekst, hvor empirien netop har været indsamlet igennem kontakt med myndighederne. Disse cases omhandler 22 kvinder og 8 mænd.

Motiv 9: Myndighedsindblanding

Et lidt ekstremt eksempel om en genopdragelsesrejse, motiveret af myndighedernes indblanding i familien, kommer fra en ung kvinde. Hun vokser op i en familie, hvor der er meget vold. Hun beskriver sin far som "... en ustabil og potentiel farlig person". Han har været meget voldelig imod alle i familien i hele pigens barndom. Mor har også udøvet omfattende vold. 11 år gammel tages pigen ud af Danmark. Baggrunden er som følger:

[Pigens] forældre blev indkaldt til en skole-hjem-samtale i 4. klasse. På dette tidspunkt er [pigen] 11 år. Lærerne havde sagt til hendes forældre, at de ønskede for pigen, at hun kunne få lov til – og ville have godt af – at være sammen med sine klassekammerater efter skole og deltage noget mere i det sociale liv efter skoletid. Dagen efter rejser familien til [oprindelsesland]. Her bor [pigen] hos noget familie de næste 4 år. (Journaldata)

Ovenstående case handler faktisk ikke om optræk til en anbringelse, men om en lærer, der ønsker en samtale med en elevs forældre om at give deres barn lidt mere frihed og social kontakt i det daglige. I andre tilfælde sker udrejser, fordi myndighederne er tæt på at anbringe børn eller allerede har gjort det. Dette emne vender vi tilbage til i kapitel 6.

4.3.4 Afrunding

Dette kapitel handler om motiver bag genopdragelsesrejser. Her fremskrives tre kategorier af motiver, der handler om 1) de unges privatliv; 2) de unges bredere samfundsmæssige positioner og 3) om forhold, der ligger uden for de unge selv og i højere grad handler om forhold imellem voksne parter. De tre kategorier rummer ni forskelligartede motiver. Uanset hvilket motiv, der ser ud til at ligge bag et ophold, kan forældre fx samtidigt have ønsker om, at opholdet i oprindelseslandet vil give børn og unge en bedre forståelse for det sprog og den kultur, som deres familier er rundet af.

Undersøgelsen viser med stor tydelighed, at der i mange tilfælde er flere motiver på spil i den enkelte genopdragelsesrejse. Den største enkeltkategori er forhold relateret til de danske myndigheder (motiv nr. 9). Denne store andel må dog ses i lyset af, at danske fagpersoner og institutioner har stået centralt i undersøgelsens indsamling af data. Dette motiv ses ofte sammen med de to motiver om unges samfundsmæssige positioner – dvs. unge, som er udfordrede enten i form af fx kriminalitet, misbrug eller højt skolefravær eller har udfordringer med fx ADHD-symptomer,

autisme eller kognitivt udviklingshandicap. Enkelte meget komplekse cases har helt op til fem samtidige motiver, der spænder over alle tre kategorier. Det kan fx være en ung med ADHD-symptomer, der er involveret i småkriminalitet og lægger afstand til sin religion. Da forældrene både ønsker at slippe bort fra myndighedernes indblanding i familien og at tvinge borgeren ind i et ægteskab, finder en genopdragelsesrejse sted.

Samlet set giver kapitlet et indblik i den meget store variation, der er imellem forskellige genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Her kan mange forskellige motiver være på spil – i mange tilfælde på samme tid.

5 Familierne – komplekse forhold

Det forudgående kapitel har vist, at en del af undersøgelsens 68 cases om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold forekommer i familier, hvor der er mange former for vold og overgreb imod børn. Dette kapitel ser nærmere på familier og opvækstmiljøer og på de risikofaktorer, der synes at være til stede i en stor del af de familier, hvor unge ender på genopdragelsesrejse.

5.1 Risikofaktorer i forhold til vold mod børn og børnemishandling

Børn kan ikke kun udsættes for vold, men for mange former for skadelig behandling – behandling, der under ét kan rummes i paraplybegrebet "børnemishandling" (Otosen et al., 2020). Forskning om børnemishandling og vold imod børn og unge viser, at mange forskellige faktorer ofte er implicerede, når forældre mishandler deres børn. Derfor må man se på et komplekst samspil mellem faktorer som de følgende:

- **Individuelle faktorer hos omsorgsgivere (forældre).** Her har forhold som begrænset uddannelse, en historie med misbrugsproblemer, psykiske lidelser og antisocial adfærd/kriminalitet stor betydning. Andre forhold er fx, at omsorgsgiver mangler bevidsthed om børns udvikling, selv er blevet mishandlet som barn, eller at omsorgsgiver billiger fysisk straf som disciplineringsmiddel.
- **Individuelle faktorer hos barnet.** Det kan handle om, at barnet udviser symptomer på psykisk sygdom, har personlighedstræk, der opleves som problematiske (fx impulsivitet) eller er en del af en stor børneflokk (som bebyrder forældrenes evne til at støtte barnet).
- **Relationelle faktorer.** Det kan handle om manglende forældre-barn tilknytning, at der er vold i familien (mellem forældrene, mellem børn eller mellem forældre og børn), eller at man er respektløs over for et eller flere af husstandens medlemmer. Det kan også skyldes, at der er sammenbrud og store problemer i familien, eller at man oplever diskrimination af familien på baggrund af fx etnicitet, nationalitet, religion, køn, alder, seksuel orientering, handicap eller livsstil.
- **Faktorer i lokalsamfundet.** Det kan handle om utilstrækkelige boliger, høj arbejdsløshed, tolerance over for vold, lokal narkotikahandel eller kønnede og sociale uligheder.

- **Faktorer på samfundsniveau.** Her kan nævnes politikker, der fører til ringe levestandard eller til socioøkonomisk ulighed eller ustabilitet. Endvidere kan nævnes normer, der fremmer stive kønsrollemønstre eller forklejner barnets status i forældre-barn-relationen, og normer, der fremmer eller forherliger vold mod andre. (Ottosen et al., 2020, pp. 42-43; oprindeligt efter Butchet et al. 2006: Preventing Childhood Maltreatment, WHO).

En gennemgang af de 68 cases viser, at en række af ovenstående faktorer ofte indgår, når etniske minoritetsbørn og -unge ender på – eller søger hjælp efter at være truet med – genopdragelsesrejse. Godt halvdelen af personerne fra denne undersøgelses cases har haft ophold på RED Safehouse – botilbud, hvor personer i aldersgruppen 16 til 30 år kan søge hjælp i forhold til æresrelaterede konflikter. Som nævnt i kapitel 3 viser registeranalyser af indskrevne på RED Safehouse en klar sammenhæng imellem forskellige former for udsathed (i form af misbrug, fattigdom, kriminalitet og psykiatriske diagnoser hos såvel forældre som børn), og forekomsten af alvorlige æresrelaterede konflikter i etniske minoritetsfamilier (Olsen & Dahl, 2023). Også et højt antal børn kan presse ressourcerne i familierne og øge børns udsathed for vold. I casematerialet var der familier med op til 8 børn. På tværs af materialet lå gennemsnittet på flere end 4 børn pr. familie – i en del tilfælde familier med enlige mødre. Nogle familier havde endvidere ét eller flere børn med handicap eller diagnoser.

Casematerialet varierer meget i forhold til, hvor detaljerede oplysninger, der er om forældrene og deres baggrund. I en betragtelig del af materialet er der dog informationer om en begrænset tilknytning til arbejdsmarkedet, og om forældre med store problemer med fx psykisk helbred og kriminalitet. Nogle eksempler på de fædre, der var en del af unges belastede opvækstmiljøer, ses herunder:

Faren har afsluttet 7. eller 9. klasse i [land] og arbejder ikke i Danmark. Han tager meget medicin, og det beskrives, at han går hjemme og passer sine lægetider. Faren har været fængslet i [Land]. (Journaldata)

Far drikker meget alkohol og er voldelig. Er psykisk syg [ifølge borger] og har svært ved at håndtere vrede. Har været anmeldt flere gange om forskellige forhold (fx vold og socialt bedrageri). Har også forsøgt at dræbe [borgers] mor. (Journaldata)

Far har voldsdomme. Farfar, som familien bor sammen med, har et hero-inmisbrug. (Interview, sagsbehandler).

Eksempler på mødre, der var en del af udsatte familier, er følgende:

Mor er førtidspensionist efter trafikulykke og lider af depression. Mor blev gift med far som 16-årig i et arrangeret ægteskab, og hun fik [borger] som 17-årig. (Journaldata).

[Pigen oplever...] ... at hendes mor er blevet mere og mere mærkelig de senere år, og da [sikkerhedskonsulent] spørger, om hun tror, at mor er psykisk syg, skriver pigen, at det tror hun ... Hun har fx sagt til [pige], at der er kommet krig i Danmark, så de ikke kan rejse hjem. [Pigen] har en oplevelse af, at hendes mor hele tiden lyver for hende. (Sagsnotat)

Når forældre har svage ressourcer, er på førtidspension og måske lider af psykiatriske diagnoser eller er involverede i kriminalitet, er det, som ovenfor beskrevet, alt sammen risikofaktorer, for at børn i familien udsættes for vold eller børnemishandling. Når denne marginalisering forekommer i etniske minoritetsmiljøer, kan den ydermere forstærke de æresnormer, som kan søges opretholdt via en genopdragelsesrejse.

En sådan sammenhæng fremgår af et stort survey-studie fra Sverige (Baianstovu et al., 2019). Studiet viser, at æresnormer (hvor man fx lægger stor vægt på unge kvinders seksuelle afholdenhed) og voldsnormer (hvor man selv bruger eller udsættes for vold for at håndhæve sådanne normer) er mest udbredt i isolerede etniske minoritetsgrupper. Det gælder i høj grad i grupper, der er præget af erfaringer med krig, flugt og statsløshed. Forskerne fremhæver, at isolation (hvor ingen forældre fx er i arbejde) ser ud til at være centralt i forhold til at bevare og forstærke æresnormer.

Sammenhængen knyttes til den materielle og sociale afhængighed, der ofte opbygges i isolerede, ressourcefattige miljøer, hvor gruppens normer ikke udfordres af kontakter udefra. Dermed kan relationer i den etniske minoritetsgruppe og bånd til slægtninge i oprindelseslandene have dominerende betydning for, hvordan livet "bør" leves (Baianstovu et al., 2019; Strid et al., 2021). I denne undersøgelses materiale indgår dog også et lille antal familier,

[Mors] ... familie var fattige. [Mor] har ikke gået i skole, og hun har som barn været udsat for traumatiske oplevelser, hvor hun bl.a. har set veninder dræbt af en bombe. Hun er i hjemlandet blevet gift med sin herboende [slægtning og ...] familiesammenført med denne. Hun har i Danmark født 4 børn, hun har på intet tidspunkt fungeret på det danske arbejdsmarked, og hun har ikke lært dansk. Hun har efter ankomst til Danmark udviklet posttraumatisk stressforstyrrelse, PTSD ... og har udviklet angsttilstand, karakteriseret ved flashback-symptomer, søvnforstyrrelser, angst og efterhånden personlighedsændring præget af apati, initiativsvækkelse og social isolation ... Hun lever således en stærk begrænset tilværelse uden andre sociale kontakter end mand og børn, og hvor hun kun i følge med disse færdes uden for familiens lejlighed.

Akter fra retssag

hvor forældrene havde væsentligt flere ressourcer. Det drejer sig om forældre, hvor den ene eller begge havde uddannelse og gode job, i nogle tilfælde i det private erhvervsliv. Her endte unge alligevel på genopdragelsesrejse. Det er endnu et eksempel på den store diversitet i forekomsten af sådanne rejser.

5.2 Vold i hjemmet

I en del af de 68 cases er der informationer om vold, som udøves i forbindelse med forsøg på at opretholde klare normer og streng kontrol. I andre familier synes billedet snarere at være meget udsatte familier, hvor der forekommer en ofte uforudsigelig vold. To alvorlige beskrivelser fra materialet fra noget, der meget vel kan have været en sådan uforudsigelig vold er de følgende:

[Ung kvinde] husker selv første gang, hun blev udsat for vold. Da var hun omkring 9 år. Hendes far kastede en fjernbetjening i hovedet på hende, så hun skulle syes. Hendes mor har fortalt hende, at hun også blev slået som lille. Hendes far har ligeledes slået hendes mor gennem hele deres ægteskab. (Journaldata).

[Ung kvinde] beskriver, at faren tidligere har forsøgt at dræbe hende. Han har fx forsøgt at stikke hende med en kniv, men da hun beskyttede sit ansigt med hænderne, blev hun stukket i armen. (Journaldata)

I nogle familier er det udelukkende far, som udøver vold og kontrol. Det kan ske i familier, hvor mødre synes svage og med begrænset omsorgsevne. I andre familier er mødre udøvere af vold og kontrol på lige fod med fædre. Det kan være med brug af andre midler – fx at far udøver fysisk vold, mens mor i højere grad udøver psykisk vold. Enkelte cases beskriver også, hvordan mor vælger ikke selv at udøve vold, men i stedet sætte sin mand til at straffe bestemte forseelser, når han kommer hjem. Endelig er der familier, hvor det er mødrene, som står for hovedparten af de overgreb, som unge lever med i tiden inden deres ufrivillige udlandsophold. To eksempler herpå er følgende:

Mor bestemmer mest i familien og er meget voldelig. Moren har også et stort netværk i [navne på danske byer]. (Journaldata)

Mor arbejder hjemme med at passe et handicappet barn. Hun har snakket om flere mænd, som hun ønsker [ung kvinde] skal giftes med. Hun har tidligere tilskyndet [sin datter] til at begå selvmord. (Journaldata)

I en stor del af familierne udsætter mænd som nævnt deres hustruer for vold. En sådan form for vold er også en risikofaktor for børn og unges egen udsathed for vold, ligesom blot det at overvære vold imellem forældre kan gøre stor skade i børns opvækst (Ottosen et al., 2020). Et eksempel på, hvordan sådanne forældrekonflikter kan berøre børn, fremgår fx af følgende case:

[Mor] havde låst sig inde på soveværelset sammen med [børnene] for at beskytte sig mod [far], som var gået amok. Ved politiets ankomst havde [far] forladt hjemmet. Politiet fandt [mor] og børnene i soveværelset, de var alle utrygge, og der var tydelige tegn på uro i hjemmet. Døren til soveværelset var forsøgt brudt op. (Sagsnotat)

Fra en anden case forlyder det, at en ung kvinde som barn "... vågnede om natten til skriglyde fra moren, fordi faren slog hende. Han ødelagde også døre, tv og anden inventar, hvis han var sur". Med en sådan høj forekomst af vold i familierne risikerer børn at lide alvorlig skade i opvæksten. Dermed bliver det vigtigt at forstå, hvad der kan betinge en sådan vold i familierne. Næste afsnit giver en kort gennemgang af forskning herom.

5.2.1 Kontrollerende familier – ofte sammen med en forekomst af vold

Andre eksempler fra empirien handler i høj grad om kontrol (ofte også sammen med vold) og om forsøg på at sikre, at især unge kvinder holder sig inden for meget snævre grænser. Dermed begrænses deres selvstændighed og mobilitet i alvorlig grad. Tre eksempler på sådanne familieforhold er følgende:

[Forældre, en søster og andre familiemedlemmer kontrollerer en ung kvinde...]. De følger hende på GPS på telefonen og tjekker den konstant. Hun må kun gå frem og tilbage til skole, må ikke være sammen med venner, have kæreste osv. De tjekker jævnligt hendes telefon, og som straf tager de den nogle gange fra hende og forbyder hende at gå i skole. De siger, hun er dum og uintelligent, råber ad hende og giver hende lussinger. (Journaldata)

[Ung kvinde] måtte ikke deltage i sociale arrangementer på skolen, og hendes forældre kontrollerede konstant, hvor hun var. [Kvinden] skulle blandt andet FaceTime med forældrene, når hun var på vej hjem fra skole og sad i bussen, så de kunne se, hvem hun var sammen med. (Journaldata)

Familien er altid gået op i, at en god pige ikke er ude til sent, ikke fester eller går med drenge. En ærbar kvinde gifter sig, slår sig til ro og får børn

(...) [Ung kvinde] fortæller, at når forældrene opdagede eller havde mistanke om, at hun havde gjort noget, hun ikke måtte, så blev hun straffet ved at blive låst inde på sit værelse i op mod 3 måneder. Hun fik i denne periode ikke lov til at gå i skole eller tale med nogen. [Hun] er vokset op i et hjem, hvor forældrene er gået op i at undgå, at der tales dårligt om familien. (Journaldata)

I Danmark færdes unge – herunder unge kvinder – i det offentlige rum i forbindelse med uddannelse og arbejde. Her interagerer unge selvsagt med det modsatte køn, hvilket potentielt kan føre til normoverskridelser, der kan krænke en families ære. Dette kan medvirke til, at nogle familier udøver kontrol og psykisk vold. En ung kvinde fortæller, at hendes familie søger at sikre sig fuld kontrol med hendes daglige mobilitet i samfundet: Hendes storebror kontrollerer konstant hendes skoleskema og vagtskemaet fra hendes fritidsjob, så han kender det præcise tidspunkt for, hvornår skolen eller en vagt slutter. Her havde hun præcis 10 minutter til at være hjemme igen (journaldata). Med dette kontrolregimente søger familien at have fuld kontrol over den unge kvinde, også når hun er uden for hjemmet.

I en del af undersøgelsens cases har lignende opvækstforhold været til stede. Det er dermed familier, hvor forældre (og i nogle tilfælde søskende) gør en stor indsats for at sikre, at unge holder sig til en meget "snæver" og skarpt afgrænset sti i livet (Arnett, 1995) og ikke overskrider æresnormer eller på anden vis bryder med et forventet adfærdskodeks. I den forbindelse bruges overvågning, kraftige begrænsninger på bevægelsesfrihed og social kontakt og eventuelt også indespærring og vold. En genopdragelsesrejse ligger i umiddelbar forlængelse af sådanne kontrolstrategier.

Familier, hvor unge kontrolleres og udsættes for vold, kan adskille sig fra hinanden på mange måder. Det kan fx være familier, hvor folk har været både få og mange år i Danmark. Det er også både intakte og brudte familier. Således er omkring halvdelen af de 68 cases karakteriserede ved, at forældre er skilt eller af anden grund ikke levede sammen, fx på grund af enkestand, eller fordi forældre har bopæl i forskellige lande.

5.2.2 Kontrollerende familier, hvor religion spiller en stor rolle

I nogle familier fremhæver unge, at den høje grad af kontrol overlapper med forældre, som er meget religiøse, og som forventer, at deres børn lægger stor vægt på religion (i denne undersøgelses empiri: Islam). En analyse af survey-data om mænd og maskulinitetsopfattelser viser, at ikke-ligestillingsorienterede holdninger og traditionelle maskulinitetsopfattelser er væsentligt mere udbredte blandt meget religiøse mænd. Disse ikke-ligestillingsorienterede holdninger er knyttet til graden af religiøsitet, uanset religiøst tilhørsforhold – altså uanset, om man fx er kristen eller

muslim (Als Research, 2019). Det er hos fædre, at koblingen imellem religion, ønsker om at fastholde traditionelle normer og en høj grad af kontrol og disciplinerende vold er mest markant. Ayse beskriver således sit barndomshjem på følgende måde:

Mine forældre er meget religiøse, så vores hverdag ville være at tage i skole, komme direkte hjem, og så bare sidde og læse Koran hele dagen. Lektier først og så Koran hele dagen. Og hvis vi ikke kunne vores Koran, så ville vi enten blive slået, eller vi måtte ikke spise mad. Nogle gange ville min mor gemme mad til os, til når min far var gået. Men det var min far, der var den mest strikse, så min mor kunne ikke rigtigt sige noget.

I ovenstående familie er faren mere "striks" end moren. I en anden familie hører vi, at en lignende forskel imellem forældrenes syn på religion (og også på børneopdragelse) medvirker til, at et ægteskab går i stykker:

[Borger] kan huske, at faren kæmper for at få mor og børn til at leve mere traditionelt og være mere religiøse. Han kan huske, at de som børn blev slået, når de ikke levede op til de normer, far havde til dem, og at hans søster bliver tvunget til at gå med tørklæde. Hans mor vil ikke underlægges fars familie og bakker ikke op om farens opdragelsesstil, ligesom børnene også er tydelige omkring, at de ikke ønsker at være religiøse. (Sagsnotat)

I et meget sekulært samfund som det danske kan religionens betydning komme under pres og blive et stridspunkt, både mellem forældre og mellem forældre og børn.

Da jeg var yngre, troede jeg bare, at alle levede sådan: Med Koran. Og at alle blev slået. Men da jeg blev lidt ældre, og mine veninder begyndte at tage ud, lagde jeg mærke til alle de ting, jeg faktisk ikke må Jeg tror først, det var der, jeg lagde mærke til sådan: 'Det er ikke normalt, det her'. (Ayse)

Når store børn får – eller tager – magten i familien

I de fleste familier i de 68 cases er det far og/eller mor, der har mest magt. Dette stemmer overens med det generelle familiemæssige mønster, hvor forældre har ansvaret for deres børns opvækst. Et lille antal familier præges dog af, at store børn har en betragtelig magt. I nogle tilfælde handler det om, at en kvinde har mistet sin mand (igennem skilsmisse eller dødsfald). Her kan den ældste søn påtage sig (eller blive påtvunget) en rolle som "familiens overhoved" og fx være meget disciplinerende og undertiden voldelig over for sine søstre. Et eksempel herpå kommer fra en ung kvinde. Hendes far er død, og hun er stukket af hjemmefra, fordi hendes bror

udøver omfattende vold imod hende og truer med at slå hende ihjel. Søstre kan dog også udøve både vold og kontrol. Fra to familier lyder følgende:

[Borger] beskriver sin søster som aggressiv. Hun fortæller, at søsteren drikker alkohol ofte, og hun tror, søsteren har psykiske problemer. Søsteren har svært ved at styre sit temperament og har slået [borger] et offentligt sted, ligesom hun har råbt og taget fat i hende på åben gade. (Journaldata)

Søster slår ofte [borger] og tager kvælertag og river i håret. Nogle gange bryder mor ind og stopper det. Andre gange kigger hun på. (Journaldata)

I familier med en sådan vold imellem store børn fremgår det, at der ofte også har været alvorlig vold fra far imod mor. Sådanne dynamikker peger på, at genopdragsrejser kan forekomme i familier, der har udgjort klart skadelige opvækstmiljøer, og hvor både enkeltpersoner og relationer synes at være særdeles belastede.

Endelig er der enkelte familier, hvor store børn (i alle tilfælde sønner) ser ud til nærmest at tage magten fra forældrene. Det er dermed en omvending af det gængse magtforhold imellem den ældre og den yngre generation. Et eksempel fra et forhindret ophold, præget af denne dynamik, er følgende:

Borgeren fortæller, at hendes forældre går meget op i kultur og traditioner, og at de er meget religiøse. Hendes storebror har selv levet et frit ungdomsliv med fester og alkohol, men har ændret sig, efter at han gik ud af gymnasiet, og han er begyndt [at] følge forældrenes religiøsitet mere og mere. Forældrene er ikke tilknyttet arbejdsmarkedet og deres omgangskreds består af familier med samme [landebaggrund] og holdninger som dem selv Sidste år overtog storebroren styringen i familien, og han er meget kontrollerende over for borgeren. Op til hendes anbringelse blev kontrollen intensiveret, og hun blev truet med at få klippet sit hår af, blive sendt til [land], og at familien vil slå hånden af hende. (Journaldata)

I en anden familie, hvor voksne sønner er styrende for, at en ung borger sendes ud af Danmark, beskrives dynamikken på følgende måde:

Far og mor lytter til [borger], men brødrene formår at "overrulle" forældrene, så de ikke kan stoppe brødrene i at kontrollere og udøve vold. (Journaldata)

At store sønner tager magten fra forældrene, komplicerer billedet af de dynamikker, der kan gå forud for genopdragsrejser. Samtidig må det understreges, at en

sådan omvending af generationelle magtrelationer klart udgør undtagelser i inde-
værende datamateriale.

Boks 5.1 Eftergivende forældre og genopdragelsesrejser

I enkelte cases handler familiedynamikken ikke om autoritære forældre, der udøver en høj grad af kontrol. Det handler derimod om eftergivende forældre, der har svært ved at sætte de passende grænser, som mere autoritative forældre formår at sætte.¹ Et eksempel herpå kommer fra et interview på en skole. Det drejer sig om en familie, som udrejser fra Danmark, da to af deres børn (begge piger) går i folkeskolens ældste klasser:

Det er en familie, der er meget omsorgsfulde og kærlige, og de elsker deres børn – men de kan bare ikke finde ud af det. Og børnene, de udnytter det. [Mor] er så bange for at gøre sine børn kede af det, eller at de skal opleve noget dårligt, at hun ikke formår at sætte grænser. Og faren er en ... lidt en svag person. Han kan slet ikke sige nej over for sine piger. De har ikke den forældreevne, der skal til, om man så må sige, fordi de giver efter over for alting. Og børnene får lov at gøre præcis, hvad det passer dem. Der er ikke nogen konsekvenser. (Interview, skoleansat)

Skolen oplever udfordringer med de ovennævnte to piger i en sådan grad, at de sociale myndigheder involveres. Såvel i forlængelse heraf, som måske ud fra et ønske om at få et anderledes miljø til at ramme deres børn ind, rejser hele familien ud af Danmark.

Note: 1. Opdelingen imellem autoritære, autoritative og eftergivende forældre stammer fra den amerikanske psykolog Diana Baumrind, se fx Dahl & Ottosen (2018).

5.2.3 Afrunding

Undersøgelsens empiri indeholder informationer om de familier, hvor unge er endt på – eller er blevet truet med – genopdragelsesrejse. I en stor del af disse familier er unge vokset op med omfattende vold og kontrol. Det kommer til udtryk i form af fx lokationsovervågning, kontrol af mobiltelefon og begrænset frihed i hverdagen og i form af indespærring og vold. I en del familier udsættes andre familiemedlemmer også for vold, først og fremmest i form af fars vold imod mor.

Forskning viser, at vold og børnemishandling kan knyttes til en lang række risikofaktorer. Det handler om fx forældre med misbrug eller psykisk sygdom eller involvering i kriminalitet. Mange sådanne faktorer har været til stede i børns og unges

opvækstmiljøer i denne undersøgelses materiale. En stor del af forældrene har fx begrænset uddannelse og står uden for arbejdsmarkedet, og en del (særligt mødre) er dårlige til dansk. Forskning viser endvidere en sammenhæng imellem isolation og udsathed i etniske minoritetsgrupper og forekomsten af såvel æresnormer som vold for at håndhæve disse normer. I materialet er der dog også eksempler på forældre, der enten har gode uddannelser eller fx ejer en butik. Begge dele er noget, som kan give familien status i deres egne miljøer og øger måske betydningen af at bevare familiens ære og ry.

Endelig er der i materialet eksempler på, at store sønner tager magten i familier. Her er det altså brødre og ikke forældre, der initierer en genopdragelsesrejse. Forekomsten af sådanne magtforskydninger i etablerede familiehierakier peger igen på den ophobning af problemer, der ser ud til at være i mange af de familier, hvor børn, unge og voksne enten trues med eller ender på genopdragelsesrejser eller ufrivillige udlandsophold.

6 Udløsende begivenheder

Kapitel 4 og 5 har givet et indblik i forskellige typer af motiver og i forholdene i forskellige familier, hvor der forekommer en genopdragelsesrejse eller trussel herom. Dette kapitel går tættere på de begivenheder, som udløser udrejsen (eller det mulige forsøg herpå), og på de dynamikker, som synes involveret i forløbene. Overordnet set handler udrejser, der kan klassificeres som genopdragelsesrejser eller ufrivillige udlandsophold, ofte om at opnå *kontrol*. Udrejsen, der altovervejende igangsættes af en eller begge forældre, kan nemlig medføre, at de tilbageerobrer en kontrol, de ellers kan have svært ved at fastholde. Der er dog forskel på, hvem og hvad, dette ønske om kontrol retter sig imod. Som struktur for dette kapitel anvendes følgende tredeling:

- Ønsker om at opnå kontrol i forhold til en ung
- Ønsker om at opnå kontrol i forhold til de danske myndigheder
- Ønsker om at opnå kontrol i forhold til andre voksne.

Disse tre former for ønske om at opnå kontrol belyses herunder.

6.1 (Gen)vinde kontrol i forhold til unge

Den første type – at opnå kontrol med en ung – udgør de udrejser, som svarer til den mest typiske opfattelse af ”genopdragelsesrejse”. Det drejer sig om at få en ung væk fra en ”forkert” adfærd i Danmark og bragt til en national kontekst, hvor forældre har bedre muligheder for at sætte rammer for unges adfærd. Det kan handle om en ung, der har fået en kæreste, i en familiekontekst, hvor piger forventes at holde sikker afstand til det modsatte køn, indtil de bliver gift. I kapitel 4 hørte vi således om den 14-årige pige Fadime, som blev afsløret i at have en kæreste. Efter at Fadimes forældre har fundet hende, udvikler situationen sig på følgende måde:

Vi kommer hjem. Min mor og min bror vil have min telefon ... Jeg vil ikke åbne den, fordi så ved de jo, hvem min kæreste er. Det går ikke. [Min bror] kaster min telefon på væggen, så der kom et hul. Han siger til mig, at jeg skal låse den op. Jeg havde ikke en chance. Min mor holder mig i mit hår. Jeg bliver nødt til at låse den op. Så kigger de på min kamerarulle. Og kigger, kigger, kigger. De har fundet ham. Og går ind på vores beskeder. Og min bror, han begynder med at skrive med ham – fra min telefon af, som om det er mig. Og siger til ham: 'Kom, lad os mødes på [X-by] Station'. Og

der tænker jeg bare: 'Fuck'. Så kommer min far og siger, at han vil klippe mit hår af. At jeg ikke fortjener noget. Det var bare sådan: Alle snakker samtidig.

Broderen ønsker en konfrontation med søsterens kæreste. Det får moren dog stoppet med ordene: *"Du skal ikke komme i problemer på grund af hende der luder".* I stedet siger forældrene, at den unge pige skal ud af Danmark – ned til deres oprindelsesland: *"Jeg skal blive sendt ud – og jeg skal ikke blive til en luder, som jeg allerede er blevet".* Af ordvalget "luder" fremgår det, hvor stort et normbrud, hendes forhold til en kæreste anses for at være. Familien udrejser næste dag. Det er dermed ikke en velplanlagt udrejse, men noget, der sker som en reaktion på en datters overskridelse af en families betydningsfulde æresnormer.

Et beslægtet forløb sker for Ayse, hvis forældre får fat i hende, efter at hun, imod deres vilje, er taget med på sidste skoledag i 9. klasse. Hun hentes hjem af sine forældre og straffes ved at få barberet sit hår af. Nogle uger senere sker følgende:

Min far sagde sådan: 'Nu synes jeg, vi skal tage en tur til [X-land] – lige tage en ferie alle sammen og visker det hele ud igen. Så kan du komme tilbage og begynde på dit gymnasium'. Det var det, jeg troede, vi skulle. Min veninder var sådan: 'Tør du virkelig det?' Og jeg var sådan: 'Nej, nej – vi har siddet og snakket om det, og alt er fint'.

Starten på Ayses genopdragelsesrejse forklædes som en ferie. Det er en strategi, som der er mange eksempler på i undersøgelsens materiale. Strategien skal sikre, at unge rejser med frivilligt og ikke søger hjælp hos myndighederne inden afrejsen.

En psykolog med et dybtgående kendskab til de mentale udfordringer, unge kan bære rundt på efter en genopdragelsesrejse, beskriver, at det kan have alvorlige konsekvenser på den måde at blive lokket ud af Danmark under falske forudsætninger:

Når jeg tænker tilbage på de unge, jeg har talt med, har de fleste ikke været klar over, at den lille rejse, de skulle på, det skulle være længere end det, de havde forestillet sig. Det er et svigt, men det er også oplevelsen af at være blevet snydt ind i noget, som de ikke var klar over. Noget, de måske var bange for eller troede var muligt, men alligevel ikke rigtigt troede ville ramme dem.

Det store svigt ved at blive narret udenlands af de forældre, der burde elske og beskytte en, kan gøre stor skade. Det kan sætte sig dybt i de unge og kan efterfølgende gøre det svært for dem at stole på andre mennesker.

[Min mor og jeg tog på ferie til mine bedsteforældre.] Dagen efter sagde hun til mig, at 'jeg tager afsted, og jeg har taget dit pas og din telefon, og du kan ikke komme med'. Jeg tænkte bare: 'Nej, hun laver sjov. Hun skal sikkert bare lige ud og handle eller et eller andet'. Jeg troede ikke på hende. Jeg tænkte: 'Det kan du ikke. Jeg har en skole. Jeg har ting, jeg skal derhjemme'. (Leyla)

6.2 (Gen)vinde kontrol i forhold til myndigheder

Det er dog langt fra alle ophold, som udløses af forældres ønsker om at "genopdrage" deres sønner og døtre. I materialet er der således mange ophold, som er relateret til forestående eller aktuel myndighedsindgriben i familiens liv i form af anbringelser af børn. Dette motiv er velkendt fra en majoritetsdansk kontekst, hvor nogle familier flytter til en anden kommune (eller eventuelt til udlandet) i forsøg på at undgå anbringelser. Etniske minoritetsfamilier kan endvidere opleve det som meget skamfuldt, hvis deres børn bliver anbragt (Lausten et al., 2024).

6.2.1 Når en overhængende anbringelse udløser en udrejse

Et eksempel på en udrejse, der sker for at undgå en overhængende anbringelse, fremgår af sagsakter fra en social sag om en teenagepige. I en årrække har såvel skolen som politiet indsendt underretninger om familien, bl.a. om voldsomme skænderier og mulig vold forældrene imellem. Det handler om et langt forudgående forløb, hvor en mor bl.a. kæmper for at komme ud af sit ægteskab, men har svært ved at lykkes med det, til dels på grund af problemer med at få en "muslimsk skilsmisse" (se Liversage (2022b); Liversage & Petersen (2020)).

På et tidspunkt henvender den 16-årige datter sig til myndighederne og fortæller om vold i hjemmet. Da myndighederne få dage senere følger op på sagen, har mor og alle børn forladt Danmark. Det fører til et længerevarende ophold i udlandet, der blot udgør en mindre del af en lang og kompliceret familiesag. Sagen udvikler sig efterfølgende til en anbringelse og meget omfattende mistrivsel hos pigen. I denne sammenhæng er pointen, at det er myndighedernes forestående indgriben, som udløser genopdragelsesrejsen: Udrejsen bliver en måde, hvorpå især faren i familien lykkes med at bevare sin kontrol over hustru og børn, i hvert fald for en tid.

I en anden case kommer en familiebehandler ind i en familie, fordi kommunen er bekymret for, at en dominerende far udsætter børn for vold. Forløbet fører til en kommunal melding om, at man vil støtte mor i at beholde børnene, hvis hun

forlader far. Dette sker dog ikke, og alle børnene tvangsfjernes. Et lille års tid senere overvejer kommunen at hjembringe børnene. Herom fortæller familiebehandleren:

Vi begynder at arbejde med mor og med far, og det virker også til, at de er samarbejdsvillige, lige indtil de får børnene på samvær – det er ikke overvåget. De får dem hen over en weekend, og så kan vi ikke få fat i dem efter den weekend. Vi ringer, og vi ringer, og der er ikke nogen, der tager telefonen. Det viser sig efter noget tid, at de er rejst til [oprindelsesland].

Når anbragte børn tages ud af Danmark, kan det udgøre en international barne-bortførsel (Social- og Boligministeriet, n.d.). Den ældste dreng i ovennævnte familie tager nogle år senere kontakt til familiebehandleren over de sociale medier. Her fortæller han om et vanskeligt liv. En sikkerhedskonsulent kontaktes også, uden at forløbet med drengen dog udvikler sig yderligere. Efter nogle yderligere år vender hele familien tilbage til Danmark og bosætter sig i en anden kommune. VIVE er ikke bekendt med det videre forløb i en sag, hvor forældre jo flygtede ud af Danmark med børn, som myndighederne havde anbragt.

Boks 6.1 En udrejse for at forhindre en overhængende anbringelse

En socialarbejder fortæller om en udrejse, der sker for at forhindre en overhængende tvangsanbringelse. Det drejer sig om en flygtningefamilie, hvor en mand har fået asyl i Danmark. 2 år før begivenhederne bliver hans hustru og tre børn familiesammenført til Danmark. Der kommer hurtigt underretninger med bekymring om den ældstes – en 16-årig drengs – trivsel, og langsomt får man et vist indblik i en meget udsat familie med komplekse problemer. Det viser sig, at drengen reelt er forældreløs, men er blevet taget til sig af ægteparret og er kommet til Danmark ad den vej. Manden i familien er voldelig og uforudsigelig og har også et misbrug. Mandens hustru tager ophold på krisecenter med de mindre børn. Dermed er den 16-årige alene med den voldelige mand. Socialarbejderen fortæller følgende om det videre forløb:

”Vi prøver af flere omgange at få [drengen] tvangsanbragt. Men vi har ikke rigtig en ledelse, der er med på det. De synes, der skal noget mere til. Han er en stor dreng. Han skal sige noget mere – ’I bliver nødt til at få noget mere ud af ham’. Og vi prøver og prøver. Vi sætter først en etnisk dansk kontaktperson på ham. Det fungerer ikke. Der er for store sprogbarrierer, og man kan ikke få talt om de ting, der er svære.

Så ansætter vi en ekstern, som kan tale det samme sprog som drengen. Men min oplevelse af den her kontaktperson er, at vi ikke er enige om, hvor vi skal hen [i forhold til at drengen bør anbringes]. Og det snører mere og mere til. Der sker en masse ting – hvad fanden er det, vi lige skal hive fat i her? Ud over det, vi hører. Ud over det, moren fortæller. Ud over den her far, der slår alt muligt op på Facebook. Gør alle mulige vilde ting hele tiden. Kommer herop og vil sprænge det hele i luften – altså, han er bindegale. Og selvfølgelig ikke en omsorgsperson.

[Endelig] synes vi, at vi har nok [til en anbringelse]: Fra krisecentret, hvor mor var, og af underretninger. Altså, de små børn havde tegnet fuldstændigt forfærdelige tegninger af, hvad der foregik [i hjemmet]. Nu havde jeg bare en hel stak af ting og ville have den for børne- og ungeudvalget. Og så siger ledelsenovre i familieafdelingen, der ligesom står for anbringelsen, at de har ret til at blive informeret – at de skal have en advokat med. 3 uger før. Og jeg tror, det er det, der er udslagsgivende for, at han bliver sendt afsted. Fordi jeg tror, at den "far", som har taget drengen med [til Danmark]: At han skulle miste drengen til systemet, ligesom han havde mistet de små – og moren – til krisecenteret. Det kunne han ikke. Så hellere sende ham væk".

Når de sociale myndigheder ikke yder en tilstrækkelig hjælp

De sociale myndigheder kan meget vel blive involveret i familiemæssige problemer, uden at noget så alvorligt som at anbringe et barn kommer på tale. I noget af undersøgelsens materiale ser det dog ud til, at det sociale arbejde, der har fundet sted, ikke har været af en tilstrækkelig god kvalitet. Det fortæller en interviewet ung kvinde, Leyla, om. Som teenager (omkring 2015) havde kvinden haft årelange konflikter med sine forældre. Konflikterne handlede om pigens meget høje skolefravær, men også om, at forældrene mente, at hun var ved at blive "for dansk" – med alkohol, venner og "respektløse" gensvar til sin far og mor. Endvidere ønskede Leyla ikke længere at gå med tørklæde, hvilket også var med til at gøre hende til familiens "sorte får". I disse konflikter, hvor Leyla åbent modsætter sig sine forældre, bliver hun slået. På et tidspunkt fører det til en underretning, og kommunen indkalder forældrene til en samtale. Herom fortæller Leyla følgende:

Så blev der åbnet en sag. Der synes jeg, at sagsbehandlerne måske skulle have dykket lidt mere ned i det i stedet for bare at sige: 'Nå, hun har en far, der snakker perfekt dansk, og han virker som en rigtig god en. Og hendes mor, hun er jo også bare så sød – selvfølgelig kunne hun ikke drømme om at gøre noget' [imod sin datter]. (Leyla)

Som det fremgår, er Leyla vokset op i en familie med to forældre i beskæftigelse – en familie, som dermed er mere ressourcestærk, end hvad der ses i mange andre af undersøgelsens cases. Dette friholder hende dog ikke for at blive udsat for vold og kontrol og for efterfølgende at blive sendt på genopdragelsesrejse. Leyla oplever tværtimod, at hendes forældres ressourcer gør det nemmere for forældrene at holde forholdene i familien skjult for de sociale myndigheder. Leylas erfaringer understreger, at frontmedarbejdere også skal være opmærksomme på børn i mere ressourcestærke familier og sikre, at også sådanne børn kan få nødvendig og rettidig hjælp.

I Leylas tilfælde intensiveres myndighedskontakten med familien over tid. Det er sandsynligvis denne intensiverede opmærksomhed fra kommunens side, som medvirker til, at forældrene nogle måneder efter samtalen med kommunen efterlader deres datter i oprindelseslandet i 9 måneder. Uanset at kommunen flere gange søger at få kontakt med Leyla, lykkes det forældrene at få skabt en illusion om, at kommunen ikke har grund til at bekymre sig om deres datter.

Boks 6.2 Uddrag af afhøring af far under retssag

Nedenfor er et uddrag fra en afhøring i en retssag. Det drejer sig om en far, der var under anklage for bl.a. at have taget sine børn på genopdragelsesrejse (straffelovens § 215a). Ifølge farens egen forklaring handlede opholdet i høj grad om at undgå kommunale anbringelser af hans børn:

”Han var ked af, at børnene var alene i [X-land] i 4 år og ked af, at han ikke kunne være sammen med dem. Men han havde tillid til dem, børnene var sammen med, og han var sikker på, at de havde det godt. Hans ønske var, at han selv skulle have børnene, at han selv skulle forsørge dem, og at de skulle gå på en god skole. Han så det som, at han på denne måde selv havde fuld adgang til sine børn. Alternativt ville kommunen lægge en barriere mellem ham og børnene Årsagen til, at han lod dem blive i [X-land], var, at han ikke ønskede, at kommunen skulle anbringe børnene uden for hjemmet”. (Akter fra retssag)

Faren ender med at blive idømt en lang fængselsstraf.

6.2.2 Når man søger et alternativ til myndighedernes indsats

I en del tilfælde synes forældre drevet af ønsker om at undgå en kommunal indgriben i familien, uanset kvaliteten af denne indgriben. I andre tilfælde ser en udrejse

snarere ud til at handle om forældres frustrationer over, at et – måske længerevarende – samarbejde med kommunen i forhold til en ungs adfærd ikke ser ud til at give et positivt resultat. Nedenfor er et eksempel, hvor en datter med bl.a. højt skolefravær og en udfordrende adfærd i skolen har været anbragt i flere frivillige anbringelser. Disse anbringelser er dog løbende brudt sammen. Om et møde mellem kommunen og faren fremgår følgende af kommunens notater:

[Far] udtrykker, at han føler sig opgivende og mener, at forvaltningen nu må overtage alting. Han fortæller, at han ikke længere ved, hvordan han skal forholde sig til grænsesætning over for [den anbragte datters] tre søstre. Efter hans opfattelse bruger søstrene anbringelsen som en undskyldning for at gøre, som de vil. Ifølge [far] har [den anbragte datter] talt med sine søstre og fortalt, at hun lever et liv i luksus. Det ser [far] som en udfordring i forhold til hans ansvar og forældrerolle. Han oplever, at pigerne ser det som en mulighed, at de kan gå til forvaltningen, hvis forældrene sætter grænser for dem. (Sagsnotat)

Sagsnotatet bygger selvsagt på farens fremstilling af situationen i familien. Han udtrykker, at anbringelsen af hans datter (i en frivillig anbringelse) underminerer hans muligheder for at sætte de grænser i familien, som er en vigtig del af forældreskabet. Kommunens involvering i familien forrykker magtrelationerne og gør det svært for ham at sætte sig igennem som forælder. Det oplever han, når døtrene fx ikke passer deres skole eller ikke vil overholde aftalte sengetider. Den senere genopdragelsesrejse kan dermed tolkes som en forælder-respons på en meget vanskelig familiesituation, som de kommunale indsatser ikke ser ud til at afhjælpe i tilstrækkelig grad og muligvis endda er med til at forværre. Også i andre cases ser ufrivillige udlandsophold ud til at kunne kobles til familiers dårlige erfaringer med kommunale anbringelser. En socialarbejder fortæller fx følgende om en sag, han er involveret i. Det drejer sig om en 14-årig pige med grænseoverskridende adfærd.

Efter noget tid bliver det aftalt med moren, at [datter] bliver anbragt hos en plejefamilie. Hun flygter fra den ret hurtigt. Hun bliver sendt forskellige steder hen. Og hun ender så et sted, hvor hun er i længere tid. Lige indtil kommunen finder ud af, at det er sådan et sted, hvor de ikke gør noget – og at det nærmest er kriminelle, der er ansat. Alle er ligeglade med hende. Hun får lov til at løbe frit rundt og sådan.

På dette opholdssted kommer pigen "mere og mere i klammeri med politiet", ligesom der er mange "meget ubehagelige sager. Og pigebande og seksuelle ting". En sådan anbringelse udgør selvsagt et svigt fra myndighedernes side og er en vigtig del af konteksten for, at datteren efterfølgende sendes på genopdragelsesrejse.

En anden frontmedarbejder fortæller om lignende erfaringer med forældre, der har dårlige oplevelser med den hjælp, som nogle udfordrede unge får fra de sociale myndigheder:

Det er sager, hvor skolesystemet og fagfolk ikke har været i stand til at hjælpe den unge ud af kriminalitet eller gråzoneprostitution eller virkelig udfordrende adfærd. Der virker nogle gange, som om kommunen og fagfolk kaster håndklædet i ringen ... Der kan også være nogle misforståelser inde over og forældre, som synes: 'Vi har ikke andre muligheder, så må vi jo tage af sted'... I nogle sammenhænge har piger været en del af bander, hvor forældrene simpelthen ikke har fået tilstrækkelig hjælp og til slut har taget en sidste udvej og taget hende væk fra miljøet – for at se, om det ville hjælpe.

Sådanne forløb viser, hvordan nogle etniske minoritetsforældre vælger at tage børn og unge med store problemer ud af Danmark i afmagt over det, forældrene oplever som utilstrækkelig og måske endda dårlig hjælp fra de sociale myndigheder. Sandsynligvis kommer opholdene i udlandet dog ikke til at skabe de ønskede forbedringer i de unges udfordrende adfærd.

6.3 (Gen)vinde kontrol i forhold til andre voksne

En tredje form for kontrol handler om, at børn og unge tages ud af Danmark i en konflikt imellem voksne – omdrejningspunktet i motiv nr. 8. Det handler altovervejende om fædre, som ønsker at sikre sig kontrol over deres familier

6.3.1 Mænds ønsker om at (gen)vinde kontrol over hele familien

I nogle tilfælde udløses sådanne udrejser af, at hustruer udfordrer mænds dominans i ægteskabet. Det kan ske, når kvinder enten søger skilsmisse eller bevæger sig i retning heraf. I andre tilfælde synes situationen i højere grad betinget af mænds trang til at lægge et uønsket familieliv bag sig. Her kan kvinder og børn opleve at blive efterladt fx i oprindelseslandet, uden at det nødvendigvis sker, fordi mænds magt forinden er blevet udfordret. Der er i de senere år kommet en øget forskningsmæssig fokus på en sådan "dumping" af kvinder med og uden børn i udlandet (Bredal, 2023; Bredal & Ekspertgruppe, 2020; Lidén, Evertsén, et al., 2024; Yalamarty et al., 2024). Dette fænomen kan overlappe med genopdragelsesrejser, når sådanne ophold også berører større børn og teenagere. Boks 6.3 beskriver erfaringer fra et sådant ophold, der ikke initieres som et modtræk til uønsket adfærd hos børn selv, men som en mands respons til en hustrus uønskede handlinger.

En case i kapitel 4 omhandler en pige, Hana. Hendes far tager Hana og hendes søskende på ferie. Udrejsen sker med myndighedernes billigelse på baggrund af hendes fars "skuespil", uanset at moren frygter, at manden vil beholde børnene i udlandet, og uanset at en pige i familien har udtrykt bekymring for at blive tvangsgift i udlandet. Godt et årti senere fortæller Hana følgende om udrejseforløbet:

"Jeg tror, det var i juni måned. Der fik min far et stykke papir, hvor han skulle have en godkendelse af skolen – at vi gerne måtte udrejse. Det har min far underskrevet og skrevet, at vi udrejser i 2 måneder, og at vi kommer tilbage. Så pakkede vi vores ting. Jeg så, at min far pakkede alt sit tøj. Det så meget mærkeligt ud. Jeg spurgte hans kæreste: 'Hvorfor har min far så meget tøj med?' Hun grinede bare, sådan [grimt, og svarede]: 'Det er til din fars brødre'. Og så tænkte jeg: 'Nå, okay. Interessant ...' Men der var noget, der legede i min hjerne ... Og så rejste vi. Og så, al den hævn, min far havde ... Altså på grund af, at vi er blevet [afhørt af politiet efter sag om fars vold imod børn]. Min far har set det [= hvad børnene havde fortalt politiet om ham] – og lagt det ind i hans hjerte. Han tog os derned og sprængte Al den vrede, der var mod min mor og mig og min søskende. Det var voldsomt. Han slog rigtig meget. Han blev ligesom et uhyre dernede. Han låste os inde – mig og min søster. Han begynder med at nive os, hvis vi ikke hører efter. Og vi er helt blå på vores krop.

[Min søster og jeg ...] skulle være helt dækket til. Vi skulle gå og kigge ned i gulvet. Vi måtte ikke kigge nogen i ansigtet. Her i Danmark er vi vant til at gå rundt og cykle og smile til folk. Og sige 'hej' om morgenen. Og kigge på træerne. Og kigge på naturen. Og så skulle vi til noget helt andet. Det var meget, meget hårdt".

Hanas mors skilsmisse og den styrke, moren gradvist tilkæmper sig (bl.a. med støtte fra de danske myndigheder), må ses som den udløsende årsag til Hanas og hendes søskendes ophold i udlandet. Hana taler selv om, at faren bruger udrejsen til at få "hævn". Modsat i Danmark, hvor børnene skulle bo hos deres mor efter skilsmissen, er det nu ham, og ikke hans ekskone, der har kontrol over og kontakt med børnene. Samtidig overvinder han det kontroltab, han oplevede, da børnene fortalte politiet om, hvad han havde udsat dem for i hjemmet – noget, der fra hans perspektiv kunne ses som et brud på den vigtige familiemæssige respekt og loyalitet.

I forbindelse med internationale barnebortførsler (som Hanas oplevelser i Boks 6.3 også kan kategoriseres som) indgår Danmark i det internationale Haager-konventionsamarbejde. Dette samarbejde skal modvirke, at sådanne bortførsler kommer i

spil, når der er tvist om børns bopæl og om forældremyndigheden efter en skilsmisse (Social- og Boligministeriet, 2024). Lande som fx Irak, Pakistan og Syrien indgår ikke i dette samarbejde. Det er lande, hvor islamisk familielovgivning giver mænd og fædre stærke rettigheder i familien. De anderledes samfundsmæssige forhold ses også ved, at kvinders og børns juridiske og sociale status er svagere. I nogle lande (fx i Iran, Saudi-Arabien og Afghanistan) kan kvinder fx være stærkt afhængige af ægtemænd eller mandlige værger, når de ønsker at færdes i det offentlige rum (World Economic Forum, 2021).

Hana og hendes søskende tages ud af Danmark uden deres mor. I andre tilfælde tager mænd hustruer og børn samtidigt ud af landet. Disse udrejser kan gøre det muligt for mænd at etablere en ekstrem grad af kontrol. Et eksempel herpå sås i kapitel 4, hvor en mand tager hustru og børn ud af Danmark og får dem spærret inde i årevis. Da denne familie ankommer til oprindelseslandet, sørger manden, ifølge den interviewede krisecentermedarbejder, for ... *"... at inddrage deres pas. Det gør han simpelthen med meget voldsom vold – allerede uden for lufthavnen. Alle skal aflevere"*. Mandens brug af vold efter ankomsten foregår i en ændret geografisk kontekst, hvor hans hustru og børn ikke har myndigheder, de kan hente hjælp hos. Mandens respons ligner det, som Hana beskriver, da hun med sin far ankommer til oprindelseslandet. Hun fortæller, at han *"... blev ligesom et uhyre dernede"* – nærmest ændrede karakter og blev meget voldelig. Eksemplerne viser, hvordan geografisk mobilitet kan påvirke magtforholdene imellem mænd og kvinder og gøre det muligt for mænd at genvinde en ellers tabt magt og kontrol (Liversage, 2022a).

En anden måde, hvorpå problematikker imellem voksne kan udløse et uønsket ophold i udlandet, handler om unge, som tilsyneladende sendes ud af Danmark, fordi voksne vil af med dem. En relevant case i forhold til en sådan problematik indeholder såvel elementer fra motiv nr. 8 – ophold relateret til forhold voksne imellem (mere specifikt i form af en teenager, som synes at være til besvær i voksnes liv), men også motiv nr. 6, hvor unge sendes ud af Danmark på grund af fx psykiske diagnoser. Casen omhandler en teenagepige. Hendes forældre bliver skilt, da hun er barn, og faren tager datteren tilbage til sit oprindelsesland, hvor hun vokser op uden kontakt med sin mor. Sagsakter indikerer, at faren er såvel voldelig, som har alvorlige mentale helbredsproblemer. Nogle år senere afgår faren ved døden, og pigens flytter ind hos slægtninge. De dør dog, da pigens er 14 år gammel.

Pigen kommer herefter til Danmark og flytter ind hos sin mor og stedfar. Her har hun på et tidspunkt selv kontakt med det psykiatriske system. Sagsakter angiver, at hun i sundhedssystemet ... *"vurderes samlet svært belastet og formentlig traumatiseret. Der er formodninger om, at [borger] har flere belastende/traumatiske oplevelser med sig, men hun formår ikke at meddele sig herom"*. Et år senere forlader den nu 15-årige pige Danmark. Stedfaren oplyser, at hun er taget på ferie i sit oprindelsesland. Mange måneder senere lykkes det pigens, der nu er blevet 17 år, at komme i

kontakt med de danske myndigheder. Hun fortæller, at hun er blevet sendt ned til nogle slægtninge i oprindelseslandet, hvor hun skal bo og fungere som tjenestepige. Det er svært at vide det præcise motiv for denne udrejse, men den sikrer i hvert fald hendes mor og stedfar imod at skulle tage sig af denne unge, meget udsatte, pige.

6.4 Udrejser, som forhindres

Af de 68 cases, som undersøgelsen bygger på, var godt en tredjedel (24 cases) forløb, hvor en genopdragelsesrejse har været frygtet, men hvor den ikke har fundet sted. Den sidste del af dette kapitel belyser disse cases i forhold til de forskellige måder, sådanne ophold (måske) er blevet forhindret på.

Ayse, der blev lokket ud af Danmark med en løgn om sygdom i familien, giver efterfølgende dette råd: 'Når de siger, at bedstemoren er syg, hvorfor er der så ikke nogen, der spørger, om hun rent faktisk er syg? Hvad fejler hun? At man får taget et billede af hende. Man kan også FaceTime ... Hvorfor er der ikke nogen, der undersøger det? Hvorfor tager man det bare for gode varer?'

6.4.1 Myndighedsindgriben for at forhindre genopdragelsesrejser

I kapitlerne er der adskillige eksempler på unge, som – efter en slem konflikt i hjemmet, hvor de ofte er blevet udsat for vold – flygter hjemmefra og tager kontakt til myndighederne. I en del sådanne cases anbringes unge på RED Safehouse. Som tidligere nævnt må den betragtelige andel af "forhindrede forsøg på udrejse" ses i sammenhæng med undersøgelsens brug af data fra RED Safehouse, frem for som en afspejling af en bredere empirisk virkelighed. Med andre ord må man regne med, at de forhindrede udrejser er stærkt overrepræsenterede i denne undersøgelses materiale. Det er dog ikke kun via anbringelser af unge, at myndighederne kan bidrage til, at genopdragelsesrejser (måske) forhindres. Hvis myndighederne varskos i tide, kan de søge at imødegå udrejsebekymringen på anden vis. Et eksempel herpå fremgår af et interview med to politifolk. Det drejer sig om en kommune, der henvender sig til politiet, fordi en pige har udtrykt bekymring for at blive sendt på genopdragelsesrejse. Bekymringen understøttes af, at pigen umiddelbart forinden både er blevet rejsevacineret og har fået lavet nyt pas. En politimedarbejder fortæller følgende:

Det var hendes far, som stod for det. Moren var imod det, men havde ikke den store stemme i familien. Kommunen laver så et møde med pigen og

med os, hvor vi snakker om, hvad vi kan gøre. Og giver pigen nogle guidelines [i forhold til] hvis hun pludselig er på vej ud af landet: Så havde hun en, som hun kunne skrive til – en skolelærer, der var blevet involveret i det Vi tog også fat i moren og holdt en samtale. Vi sagde, at 'det her går ikke', og 'hvad har du tænkt dig at gøre?'. Moren var jo heller ikke interesseret i, at det her skete ... Det endte faktisk med, at den dag, hvor der var købt billetter, og de skulle afsted, var der lavet en plan for, at moren skulle tage væk med børnene, så de simpelthen ikke kunne rejse den dag. Og det gjorde mor, og de kom ikke afsted på den her tur. Men det var jo pigen, som egentlig starter med at råbe vagt i gevær via skolen.

En kommunal sagsbehandler beretter om en anden måde, et ophold i udlandet formodentligt bliver afværget på. Det drejer sig om en familie, hvor en teenagedatter har været frivilligt anbragt på grund af såvel mistrivsel som grænseoverskridende adfærd. Hun bliver efterfølgende hjemgivet, og en familiekonsulent besøger hjemmet flere gange ugentligt, hvor hun får opbygget en tillidsfuld relation til pigen. Pigen fortæller derfor konsulenten, at hun har hørt tale om, at hun skal med dele af familien på besøg i [europæisk land].

Så snart vi hører det, snakker vi med hende om, at her skal hun passe på. Hun må simpelthen ikke forlade landet – hun skal sige 'nej' med det samme. Og vi kan stå til rådighed og indkalde hende til møder, eller gøre hvad der skal til, hvis der er noget. Som kan forhindre det. Og så sker der det, at familien arrangerer en [anden] rejse til hende: Der bliver købt billetter til [andet europæisk land], hvor en tante bor. Og vi bliver meget bekymrede, fordi vi tænker ikke, at [land] er et sikkert sted i den forbindelse – der ville hun meget let kunne blive taget videre, hvis det var. Første gang får hun snakket sig ud af det. Anden gang stikker hun af. Og så hiver vi familien ind og forholder dem, at de er i gang med ulovligheder. Fordi nu er vi sikre på, at det var det, de ville. Der er en bror, der er lidt hadsk. Og en mor, der er fortvivlet. Hun kan ikke styre sin datter – hvad skal hun gøre?

De to ovenstående eksempler viser, at nogle ophold kan forhindres igennem et kvalificeret samarbejde med både de unge, som er i risiko for at blive taget ud af Danmark imod deres vilje, og med andre medlemmer af familien.

Boks 6.4 At støtte en mor i at sikre, at far ikke udrejser med børn

En socialarbejder er involveret i en sag, hvor to forældre med flygtningebaggrund er blevet skilt. Far er boligløs og ønsker at repatriere – og vil gerne have de store børn med: *"Vi har sikkerhedskonsulenterne med ind over – i forhold til: Hvordan klæder vi mor på? Hvad skal hun være opmærksom på? Er det hende, der har pas-sene? Kan hun gemme dem godt væk?"*

Der er dog udfordringer med hensyn til, hvor åben moren er i forhold til den hjælp, som kommunen søger at yde: *"Mor bliver presset i forhold til [sin veluddannede] bror. Han siger, 'du skal ikke tage imod noget fra kommunen'; 'De vil bare fjerne dine børn'. Det er lidt det, vi er oppe imod her, når vi prøver på at passe på et ungt menneske".* Dette peger på, hvordan en mangel på tillid til de danske myndigheder og en frygt for anbringelser af børn kan udfordre det sociale arbejde på området.

Støtte, når bekymrede unge alligevel ønsker at rejse med til udlandet

Det foregående afsnit beskriver, hvordan unge kan støttes i at forblive i Danmark. En anden form for forebyggelse handler om unge, som på trods af deres bekymringer vælger at rejse med familien. Dette valg kan handle om loyalitet, om ønsker om at være en del af familiens fællesskab, om ikke ville gå glip af vigtige begivenheder, og om, at det er et meget stort skridt at insistere på, at man ikke vil ud af Danmark. I sådanne tilfælde kan frontmedarbejdere give råd, der klæder unge på, så de er bedre forberedte, hvis det, som unge håber på bare er en ferie, viser sig at være noget andet. Nogle af de råd, som unge kan få med på vejen er fx at medbringe kopier af pas, sygesikringsbevis og eventuelt opholdsbevis, og at maile kopier af pas og hjemrejsehjemrejsebillet både til en selv og til en pålidelig person. Et andet råd er at have viden om, hvor den danske ambassade i et givent land befinder sig. Afhængig af den givne sag kan man også lave mere konkrete aftaler med de unge. Det kan fx være, at man lykkes med at lokalisere en kontaktperson, der i anden anledning befinder sig i det område, hvor den unge rejser hen og giver den unge kontaktoplysninger hertil. Man kan også aftale, hvor lang tid der skal gå, hvor en ung ikke lader høre fra sig, før myndighederne bør reagere.

Tiltag som de ovenstående kan meget vel vise sig at være ubegrundede, fordi en ferie viser sig at være, hvad den giver sig ud for. I andre tilfælde kan disse tiltag være utilstrækkelige til at hjælpe en ung tilbage til Danmark. Endelig fremhæver flere

fagfolk, at det er meget vanskeligt at vurdere, om man udviser rettidig omhu, eller om man er urimeligt mistroisk i forbindelse med et forestående udlandsophold. Hvis man udviser uberettiget mistro, vanskeliggør det den vigtige tillidsopbygning imellem forældre og myndigheder. Samtidig kan det komme en ung til stor skade, hvis en mistanke, man ikke handler på, viser sig at være berettiget.

Nedenfor beskriver en socialarbejder, hvordan hun vælger at have tæt kontakt med en familie, hvis dreng skal på ferie i forældrenes oprindelsesland. Hun er bekymret for, om drengen vil blive efterladt dernede, fordi han i en længere periode har haft adfærdsmæssige problemer i skolen.

Jeg ville ønske, at man kunne få de unge til ikke at undervurdere, hvad det er, de skal afsted på. For det er jo dem, der i sidste ende skal bede om hjælp. Man kan ikke forlade sig på, at systemet opdager det.

Sikkerhedskonsulent

De skulle på sommerferie. Jeg blev bekymret – alle mine alarmklokker ringede. Jeg tænkte: 'Fint. I skal på sommerferie, og I har sagt til skolen, at I skal afsted. Så jeg har brug for at vide: Hvornår skal I afsted? Hvornår kommer I hjem? Er der booket hjemrejsebilletter?' Så i løbet af min sommerferie sms'ede jeg faktisk til faren. Og det går fint, og den dag, jeg vidste, at de skulle komme hjem, så skrev jeg til dem: 'Ej, velkommen hjem, jeg håber, I har haft en god ferie, jeg glæder mig sådan til at se ham oppe i skolen på mandag og høre om hans sommerferie'... Jeg kan jo ikke sige, om det er en familie, der havde valgt at sende på genopdragelsesrejse ... Og selvfølgelig må man rejse til X-land og besøge sin familie. Men de må jo også godt vide, at jeg er her. Og jeg har sagt, at man ikke må det her [= genopdragelsesrejse]. Og jeg er nysgerrig og undersøgende på: Hvad gør I i jeres familie, når I er på ferie og sådan noget?

Når denne socialarbejder kunne sms'e med en far i løbet af sommerferien, handler det også om, at faren tidligere selv havde søgt hjælp hos hende i forbindelse med sin søns udfordringer. De havde dermed opbygget en relation, som var vigtig for socialarbejderens muligheder for at lave ovenstående opfølgning. En opbygning af sådanne tillidsfulde relationer spiller en stor rolle i at indgyde forældre tillid til de danske myndigheder og kan også være vigtige i forhold til arbejdet med forebyggelse af genopdragelsesrejser.

Det er rigtig svært at få nys om, hvad der foregår. Fordi de [unge] er opdraget til, at de ikke må sige noget. 'Vi må ikke tale med nogen om, hvad der foregår hjemme'. Så på den måde kan det være rigtig svært at forebygge ... Men jeg har oplevet, at flere begynder at ringe til børnetelefonen – det er så den vej, vi får det at vide. [Det handler også om], at de unge mennesker bliver oplyste i forhold til, hvor de kan rette henvendelse. Og om, hvad er egentlig okay, og hvad er ikke okay? (Socialarbejder)

Boks 6.5 Et vigtigt alderstrin – omkring 15 år

Flere fagfolk fremhæver, at der bør være en skærpet opmærksomhed på unge, når de er omkring 15-16 år. Som det også fremgår af denne undersøgelses empiri, er det muligvis en alder, hvor risikoen for at ende på genopdragelsesrejse kan være særlig stor, bl.a. grundet alderens betydning i mange unges sociale og seksuelle udvikling. Samtidig slutter grundskolen på dette alderstrin. Dermed må man formode, at nogle unge ender ude af Danmark, uden at myndighederne er opmærksomme herpå, fordi man ikke umiddelbart registrerer, at de unge ikke længere passer deres skolegang, hvis de ikke inden udrejsen er blevet indskrevet på fx et gymnasium.

6.4.2 Politimæssige tiltag for at forhindre udrejser

Politiet har en række muligheder, når de inddrages i sager om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, som kort skal berøres her. Det drejer sig fx om efterforskning og anholdelser, ligesom de har kanaler til internationalt politisamarbejde.¹⁷ Politimæssige redskaber, der kan have særlig relevans, er dels muligheden for at inddrage pas, dels muligheden for at lave en præventiv efterlysning af en person. Hvordan sidstnævnte tiltag har været bragt i anvendelse, fremgår af et interview med to politifolk. Eksemplet handler om to forældre, der tidligere er udrejst af

¹⁷ Om dette samarbejde skriver en norsk ekspertgrupperapport følgende: "De vigtigste kanalerne for politisamarbeid er Interpol, Europol og det nordiske samarbeidet med utplassering av politisambandsmenn i og utenfor Europa (Nordic Liaison Officers, NLO). Eurojust, som er EUs samarbeidsorgan på påtalesiden, kan bistå i rettslige spørsmål – primært innen for EU. Eurojust kan imidlertid også sitte på nyttig informasjon om stater utenfor EU, og ikke minst erfaringer som andre stater innenfor samarbeidet kan ha når det gjelder etterforskning i tredjeland". (Bredal & Ekspertgruppe, 2020, p. 100).

Danmark med deres børneflokk for at undgå tvangsanbringelser (motiv nr. 9). Da familien på et tidspunkt vender tilbage til Danmark, genaktiveres myndighedernes ønske om tvangsanbringelser. Der er umiddelbart nogle praktiske udfordringer hermed, hvorfor sagen udvikler sig på følgende måde:

[Hele familien] blev alle sammen anbragt i egen bolig med 24-7 overvågning, indtil man fandt ud af, hvad man skulle gøre ved de her børn. Der lavede vi så en præventiv efterlysning på børnene, fordi vi var bange for, at [de kunne blive taget ud af Danmark igen] – selvom der jo var døgnovervågning ... Lørdag morgen kl. 6 bliver vagtcentralen ringet op [fordi en præventiv efterlysning er blevet aktiveret]. Der står børnene og en mor og far i Hamborg Lufthavn og er ved at ville udrejse til [X-land]. Nattevagten havde ikke opdaget noget.

I ovenstående tilfælde var den præventive efterlysning med til at sikre, at forældrene ikke lykkedes med at tage deres børn ud af Danmark for anden gang. En anden medarbejder ved politiet beskriver, hvordan det kan være udfordrende at søge at hindre, at en far fx tager børn ud af Danmark. I den konkrete sag må man forsøge at forestille sig de forskellige scenarier, der kan udspille sig, og forsøge at forebygge dem:

Boks 6.6 Om politiets brug af pasrestriktioner

Pasrestriktioner udgør et redskab, der kan anvendes til at forebygge genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Udlændingestyrelsen kan træffe afgørelse om nægtelse af udstedelse eller inddragelse af et konventionspas eller fremmedpas, hvis der er grund til at antage, at en mindreårig vil blive sendt på udlandsrejse med henblik på tvangsægteskab eller genopdragelsesrejse (jf. udlændingelovens § 39a, stk. 3, nr. 5). Politiet kan nægte udstedelse af pas til en dansk statsborger eller inddrage et allerede udstedt pas, når der er grund til at antage, at det pågældende barn ellers vil blive sendt til udlandet til forhold, der bringer barnets sundhed eller udvikling i alvorlig fare, eller at der er grund til at antage, at det pågældende barn ellers vil blive sendt til udlandet for at indgå ægteskab eller for at indgå i en religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller i et andet ægteskabslignende forhold (jf. paslovens § 2, stk. 1, nr. 5 og nr. 6). En medarbejder hos politiet fortæller følgende om anvendelse af pasrestriktioner:

[Det kan gøres] "... hvis der er begrundet mistanke: Hvis der er indikationer på, at de her pas vil blive udnyttet til ulovlig aktivitet inden for en vis strafferamme. Og

når vi kigger på genopdragelsesrejser, så kigger vi på en strafferamme, der er bred nok til, at vi kan begynde at lave forskellige pasreguleringstiltag.

Sværere bliver det, når vi har borgere med dobbelt statsborgerskab. Fordi der er meget forskelligartede regler i forhold til, hvad man kan gøre i forhold til andre nationaliteters pas. Og vi har rigtig, rigtig mange eksempler på, at det er en halvhjertet løsning, at vi inddrager børnenes danske rejsedokumentation. For det er meget nemt at gå ned på en lokale ambassade eller tage til Malmø til ambassaden der og få lavet nogle nye pas uden begge værgers underskrifter. Så det er nogle store udfordringer i forhold til at kunne tage vare på børnenes sikkerhed. Særligt i de her højkonflikt skilsmisssager ... Pasrestriktioner er jo også kun gavnlige, såfremt pas-set bliver tjekket – og man så også på grænsen ved, hvad man skal gøre”.

Kan han finde på at rejse ud via grænsen til Tyskland? Kan han hoppe på en båd til Polen? Kan han flyve ud af landet? Og i hvilket omfang kan vi så på en eller anden måde sørge for at forhindre det? Og det er jo helt enormt svært. Der er ikke rigtig andre muligheder end at håbe på, at han bliver taget ved grænsen, hvis han kører i bil eller i tog. Eller at han vælger at flyve. Fordi så har vi trods alt lidt mere styr på, hvem der rejser ind og ud. Man kan fx få information fra flyselskaberne, i forhold til om vedkommende køber billet i sit navn og i børnenes navn¹⁸. Men det kræver et absurd stort arbejde at koordinere – i forhold til alle de forskellige scenarier, der kunne være.

Muligheden for, at politiet kan anvende disse muligheder er dog – som det gælder generelt på området – afhængige af, at myndighederne involveres inden udrejsen. Noget sådant er langt fra altid tilfældet.

¹⁸ Denne politimedarbejder peger på muligheden for at indhente passageroplysninger i forbindelse med en genopdragelsesrejsesag. En anden medarbejder ved politiet påpeger dog, at adgang til passageroplysninger fra flyselskaberne er reguleret ved *Lov om indsamling, anvendelse og opbevaring af oplysninger om flypassagerer (PNR-loven)*. Det fremgår af § 10, stk. 1, at der skal være tale om personer involveret i terrorhandling eller grov kriminalitet, hvilket for sidstnævntes vedkommende reguleres i bilag 2. Genopdragelsesrejser (straffelovens § 215a, jf. 261) fremgår ikke særskilt i Bilag 2.

Boks 6.7 Vanskeligheden ved gode råd – om teskeer i security

Flere interviewede fagfolk nævner, at de fortæller unge, at de – som en allersidste udvej – fx kan gemme en teske i deres undertøj i et forsøg på at udgå at blive taget ud af Danmark med fly. Dette råd indgår i et interview med en socialarbejder på følgende måde:

"[Vi taler med de unge om: ...] 'Kan du gemme nogle telefonnumre et sted, hvor de ikke kan ses? Ved du, hvor den danske ambassade er?'... Vi taler også om det her med at gå til siden i lufthavnen, hvis ikke man vil rejse alligevel. Den klassiske med teskeen i bh'en. Prøver at have nogle af de her snakke om, hvordan kan vi klæde dem på – hvis det skulle ske".

En medarbejder i politiet komplicerer dog ovenstående "lufthavnsråd":

"Der er sådan en saying, særligt til unge kvinder, der bliver sendt på genopdragelsesrejse: At lige tage et stykke metal ind på dig – en teske i bh'en – fordi når du så bliver trukket til side i security, kan du sige 'hjælp'.... Men der er jo enormt mange regler, hvis du er mindreårig. Politiet må ikke bare trække dig ud og afhøre dig, hvis der ikke er en begrundet mistanke Forestil dig selv at komme med et barn, som du rejser med, og som bliver trukket til siden og skal afhøres af politiet i en lufthavn. Det vil man jo aldrig nogensinde stå model til som forældre – uden at deltage Og hvad er vores handlemuligheder i forhold til at begrænse familien fra at flyve ud af landet? Står vi så med en kæmpe erstatningssag, hvis de ikke når deres fly, og der ikke var noget? Hvad er det lige, den security medarbejder skal kunne gøre i den situation?"

Som det fremgår af ovenstående sammenstilling er et af de få "gode råd", som er i cirkulation ikke nødvendigvis så godt et råd, som nogle fagfolk tror. Det kan dog stadig være en brugbar intervention i en presset situation.

6.4.3 Afrunding

På linje med forskelle imellem rejsernes bagvedliggende motiver kan der også observeres stor diversitet imellem forskellige udløsende begivenheder. Når det handler om motiver knyttet til unges privatliv, kan den udløsende begivenhed fx være en afsløring af en hemmeligholdt kæreste eller af, at en ung har mistet sin tro. Udløsende

begivenheder kan dog også handle om myndighedernes handlinger. I en stor andel af denne undersøgelses cases sker udrejsen fra Danmark (eller forsøg herpå) således af frygt for en anbringelse af et barn eller for at afbryde en igangværende anbringelse. Her giver udrejsen mulighed for at lægge fysisk afstand imellem de sociale myndigheder og den unge. Udrejsen bliver dermed et redskab, som kan give forældrene den kontrol tilbage, som de stod for at miste (eller allerede havde mistet).

En sådan mobilitet for at undslippe et kommunalt søgelys er en velkendt strategi i mange forskellige slags udsatte familier i Danmark. Her har etniske minoritetsfamilier dog et langt større geografisk område, de sprogligt, juridisk, kulturelt og socialt kan bevæge sig indenfor. Også slægtninge i andre lande, og traditioner med fx at sende børn på ophold i den udvidede familie, er implicerede i den grænseoverskridende mobilitet, der er kerneelementet i genopdragelsesrejser.

Forskelle imellem cases viser også, at forskellige dynamikker kan være på spil, når en myndighedsindsats er involveret i en udrejse. I nogle tilfælde handler det om familiers generelle ønske om at fjerne sig fra dansk myndighedsindgriben, uanset dennes kvalitet. I andre tilfælde synes en udrejse snarere at være en skuffet respons over et kommunalt forløb, som ikke har været i stand til at skabe de forbedringer, som en familie har brug for. Dermed ligger der et potentiale for at forebygge nogle genopdragelsesrejser, hvis man er i stand til at hæve kvaliteten af sådanne socialfaglige indsatser.

Endelig kan udrejser udløses af konflikter imellem voksne. Det kan handle om mænd, der enten "dumper" hustru og børn i udlandet, eller som tager børn ud af Danmark i forbindelse med en skilsmissekonflikt. Hvor nogle sådanne forløb må betegnes som børnebortførsler, kan det – som også vist i dette kapitels empiri – for nogle unge udvikle sig til det, man må betegne som meget alvorlige genopdragelsesrejser.

Nogle unge, der frygter, at de måske er på vej på en genopdragelsesrejse, involverer myndighederne. Her lykkes man i nogle tilfælde med at forhindre, at sådanne rejser finder sted. I andre tilfælde giver frontmedarbejdere unge gode råd om, hvilke forholdsregler, de kan tage, hvis de er bekymrede for en forestående rejse, men alligevel vælger at rejse ud af Danmark. Der findes endvidere en række tiltag i form af bl.a. pasrestriktioner, som kan tages i anvendelse her, men deres rækkevidde i forhold til at forhindre uønskede udrejser er dog begrænset.

7 Ophold i udlandet

Den store mangfoldighed i undersøgelsens empiriske materiale genfindes i opholdene i udlandet. Som tidligere beskrevet bygger denne undersøgelse på empiri fra ophold, som unge og/eller fagpersoner beskriver som ganske alvorlige. Som indledning på dette kapitel fortæller tre unge – Fadime, Ayse og Tariq – om, hvad de oplevede på hver deres genopdragelsesrejse.

7.1 Tre unges ufrivillige udlandsophold

7.1.1 Fadime – et kortere ophold hos en bedstemor

Tidligere i rapporten har vi hørt om, hvordan Fadime først opdages med en hemmelig kæreste, og dernæst tages ud af Danmark. I forløbet tiltvinger forældrene sig adgang til Fadimes telefon. Ud over billeder af hendes kæreste finder de også billeder, hvor hun ryger puff bar (en form for e-cigaret) – noget, der får betydning, kort efter ankomsten til oprindelseslandet. Fadime fortæller følgende:

De har taget mig til alle mulige tests – åbenbart til kokain eller et eller andet. De vidste jo ikke, hvad [puff bar] var – de troede, det var hash. I [X-land] er der ingen regler om, at man skal kontakte lægen først med de her tests – du kan bare få dem i håndkøb. Og de kan jo snakke sproget og det hele. Så jeg tog de her tests – og der kom jo ikke noget frem. De var der med mig i en uge. Så tog [forældre og søskende] tilbage og lod mig være med min farmor, der skulle passe mig. Hende elsker jeg så meget ... Hun kunne jo ikke gøre noget [for at hjælpe]. Hun prøvede at passe på mig så godt som muligt.

Fadime kommer ikke i skole og beskriver sin hverdag på følgende måde.

Jeg måtte ikke tage ud. Jeg måtte ikke være sammen med nogen – jeg havde heller ikke nogen venner derude. Hvis jeg skulle ud, var det bare med min farmor. Det var ret fængselsagtigt. Jeg havde ikke min telefon, ikke mit eget privatliv. Jeg havde slet ikke noget. Jeg tænkte: 'Hvad fanden er det her?'... Altså, der var faktisk flere gange, hvor jeg gerne ville begå selvmord.

Fadimes ophold, der starter nogle uger inden skolesommerferien, varer i 3 måneder i alt. Opholdet afsluttes med, at Fadime hentes hjem af sine forældre. I denne

undersøgelses kontekst er det et relativt mildt ophold: Pigen efterlades hos en omsorgsfuld slægtning, som hun kender og er knyttet til. Materielt set lider hun ingen nød, og hun udsættes ikke for vold. Samtidig er det en meget voldsom oplevelse at blive taget til et andet land, frataget kommunikationsmidler og skolegang, og holdt under streng kontrol. Alvorsgraden fremgår også af Fadimes tanker om selvmord.

Fra forældrenes perspektiv er opholdet et indgreb, der øjeblikkeligt får deres datter væk fra en kæreste, der – for dem – er en uacceptabel relation, som kan skade hele familiens ære, hvis den bliver offentligt kendt. Med opholdet genvinder forældrene dermed kontrollen med en datter, der i hemmelighed har bevæget sig væk fra den "snævre" sti (Arnett, 1995), de forventer, at hun følger. Forældrene kommer ned til en kontekst, som de langt bedre kan navigere i (*"de kan jo snakke sproget og det hele"*). Forældrenes forsøg på at få bedre styr på deres datter ser dermed også ud til at handle om bekymringer for, at Fadime er begyndt at tage stoffer. Denne bekymring viser såvel deres begrænsede kendskab til deres datters liv i Danmark, som deres ønsker at sikre deres barn imod at komme på gale veje. Uanset forløbets relativt "milde" karakter fortæller Fadime dog, at opholdet er virkelig svært for hende og har udgjort et meget stort svigt: *"Jeg havde forventet det af alle andre – men ikke af mine forældre. Jeg tror, det var meget sådan en skuffelse: At få sit eget barn til at opleve det"*.

7.1.2 Ayse – et længere ophold, til dels i en lejr

15-årige Ayse, der trodser sine forældre og tager på sidste skoledag, skal et par måneder senere på ferie med sin far og sin bror. Hvor nogle af hendes veninder er bekymrede, aner Ayse ikke selv uråd. Ferien starter da også som en dejlig badeferie, men udvikler sig siden på følgende måde:

Efter 3 uger kom min far ind og sagde til os, at vi skulle blive her resten af vores liv. Han fjernede internetkablet og tog vores telefon og computer. Og så sagde han, at vi skulle begynde i skole og koranskole allerede næste dag.

Modsat Fadime kommer Ayse og hendes bror i skole fra starten af deres ophold. Det stemmer overens med, at rejsen er planlagt som et ophold, børnene ikke skal vende tilbage fra. Dermed adskiller Ayses ophold sig fra Fadimes, som er et akut opstået, kortere, disciplinerende ophold. Et halvt år efter ankomsten rejser Ayses far tilbage til sin hustru og sine andre børn i Danmark og overlader ansvaret for Ayse og hendes bror til deres onkel. Det er dermed et eksempel på, hvordan ophold kan ændre karakter over tid. Ayse fortæller, at kontakten med onklen fører til den følgende udvikling:

Min onkel ringede hele tiden til min far og klagede over, at vi ikke gjorde rent. Og så blev min far sur over det. Så han sagde, at han ville sende os på sådan en rigtig opdragelseslejr, imens han var væk. Vi bliver så sendt afsted. Min bror bliver sat af et sted, og så kører vi en time til sådan en kvindeafdeling. Og så bliver jeg sat af der. Det var et værre mareridt.

Referencen til en opdragelseslejr kan knyttes til, at Ayses ophold er i Somalia. Her findes forskellige former for institutioner, der til dels retter sig imod unge, opvokset uden for Somalias grænser (se mere herom i Center for Documentation and Counter Extremism, (2025)). Ayse beskriver sit ophold i en sådan lejr på følgende måde.

Vi kommer til den her kæmpestore lejr, hvor der står to vagter ude foran ... Mig og min onkel går ind, hvor han forklarer, at vi er blevet sendt fra Danmark af, og vi skal lære at blive opdraget. Og så smutter min onkel. Så tager de mig ind, hvor de andre piger er. Der er sådan otte værelser, og i hvert værelse sover der sådan ti – på madrasser ved siden af hinanden, ligesom i et fængsel. Nogle af dem har faktisk lænker på, fordi de ikke havde opført sig ordentligt. Jeg var der i 1½ måned.

Ayses oplevelser stemmer overens med beskrivelser i litteraturen: Det er en form for "opdragelsesanstalt" (som hendes onkel giver udtryk for), hvor der både kan forekomme fysisk vold, og hvor man fx påføres lænker. Ayse beskriver, at ...

Der var en masse piger fra Sverige – og fra USA. Der var ikke så mange fra Somalia. De andre var blevet snydt ligesom os. Du måtte ikke snakke et andet sprog, fordi så blev du slået – så er der en straf. De var bange for, at man lagde planer eller et eller andet, hvis man snakkede på et andet sprog. Men det var svært for nogle af pigerne at snakke somalisk, fordi vi jo kommer direkte fra et andet land.

Ayses lejrophold var i den absolut milde ende af de lejrophold, der indgår i denne undersøgelses empiri. Hun fortæller, at hun fik "særbehandling" i lejren, med privilegier som ugentlig alenetid i badet, og oplevede ingen fysisk afstraffelse. Hun mener selv, at det var, fordi lejrens leder "gerne ville have, at jeg skulle giftes med hendes søn". Under opholdet havde Ayse løbende kontakt med sin far:

Han ville ringe en gang om ugen og lige høre, hvad der foregik. Men jeg kan jo ikke sige så meget, når de sidder lige ved siden af mig. Min far ville ikke så meget have, at vi blev slået. Han ville mere gerne have, at vi så, hvordan man lever dernede. Det var i hvert fald det, han sagde. [Vi kommer ud], fordi min bror havde snakket med min far og sagt, at han nok skulle opføre sig ordentligt fra nu af. Han ville rigtig gerne ud derfra. Så mødtes jeg med min bror for første gang efter 1½ måned. Og han har bare

blå mærker over det hele på sin krop. De har sådan en ting med, at hver gang du har gjort noget forkert, skulle du ligge på maven, og så skulle du have dine fodsåler i vejret. Og så har de sådan en vandslange, han er blevet slået med. Så mange gange, at han ikke rigtig kunne gå på sine ben i lang tid.

Ayse bliver altså genforenet med sin bror og kommer tilbage til familiens bolig. Eftersom forholdet til onklen ikke er godt, får de to unge på 15 og 16 år lov til at bo for sig selv. Modsat Ayse, er broren ikke med på opholdet, fordi han selv har forbrudt sig imod familiens forventninger. Ayse fortæller, at der inden opholdet havde været *"... småting, sådan – at han ikke lavede sine lektier, og han ikke hørte efter i timen. Men de tænkte sådan: Hvis det skal ligne, at det er en ferie, så skal han jo med"*. Faren udstyrer denne mere pålidelige storebror med en mobiltelefon for at kunne holde kontakten med dem. Faren giver også broren strenge instrukser om aldrig at lade sin søster være alene. Sådan kommer det dog ikke til at gå. Hvordan de to unge efter et ophold på knap et år kommer tilbage til Danmark, belyses i senere kapitler.

Det ophold, som Ayse og hendes bror er på, eksemplificerer samlet set en ganske alvorlig genopdragelsesrejse. For eksempel udsættes drengen for fysisk vold under et lejrophold. Fra distancen ønsker faren, at hans børn ser *"... hvordan man lever dernede"* – altså lære deres ophav og baggrund bedre at kende. Den lokale skolegang (i såvel koranskole som almindelig skole) kan også ses som en måde, hvorpå faren forsøger at få bragt sine børn ind på et spor, som stemmer overens med hans eget meget religiøse verdenssyn. En sidste pointe er, at opholdet udvikler sig anderledes, end faren forventer, da der opstår konflikt imellem onklen og børnene. Her spiller børnenes socialisation i Danmark sandsynligvis ind, når en del af konflikten handler om, at *"vi ikke gjorde rent"*. I en somalisk kontekst lod færdighederne (og motivationen) hos unge, opvokset i Danmark, tilsyneladende noget tilbage af ønske.

Hvor Ayse fortæller, at hun vedvarende kæmper for at komme tilbage til Danmark, agerer hendes bror anderledes. Han *"var begyndt at tilpasse sig lidt"* og lykkedes fx med at få venner og spille fodbold. En sådan tilpasningsstrategi kan opleves som den bedste måde at håndtere en vanskelig situation, som man er ude af stand til at ændre på. Forskning viser dog også, at nogle unge i retrospektiv oplever lignende ophold i oprindelseslandet som noget, der også har bidraget positivt til deres liv (Bakaari & Escandell, 2022). Sådanne perspektivskifter over tid er også med til at komplicere feltet.

7.1.3 Tariq – et mangeårigt og meget alvorligt ophold

Den sidste længere beretning i dette kapitel kommer fra en ung mand, Tariq, som eksemplificerer et meget langt og belastende ophold. Det viser også, hvordan

drengene og unge mænd (som det også gjaldt for Ayses bror) kan sendes på ophold i udlandet imod deres vilje.

Tariqs far tager ham og hans søskende ud af Danmark, i forbindelse med at forældrene bliver skilt. Der går næsten et årti, før Tariq vender tilbage til Danmark. Hans hjemvenden er kun mulig på grund af en ændring i dansk lovgivning i 2022. Her giver nye regler mulighed for dispensation for bortfald af opholdstilladelse, hvis man som mindreårig er blevet sendt på fx genopdragelsesrejse (Udlændingestyrelsen, 2025).

Beskrivelsen viser et ophold med hårde vilkår og vold, hvor en søster endvidere bliver tvangsgift. Tariqs egen sammenfatning af baggrunden for opholdet er, at ... *"... min far ville have os til [X-land], så vi kunne lære at opføre os på en anden måde, og så vores mor kunne blive ked af det"*. Denne formulering viser i sig selv sameksistens af flere motiver – her altså en "anderledes" (og nok mindre "dansk" opførsel – motiv nr. 1) og at ramme børnenes mor, som havde gennemført en skilsmisse imod farens ønsker (motiv nr. 8). Hertil kan tilføjes tvangsægteskabet af en datter (motiv nr. 7).

Boks 7.1 Tariqs lange ophold uden for Danmark

I et interview som 22-årig fortæller Tariq, at hans far godt et årti tidligere fortæller, at de skal rejse ned for at besøge farmor, som er alvorligt syg. Efterfølgende udvikler rejsen sig på følgende måde:

Da vi kom vi til min farmors hus, kunne vi se, at hun havde det rigtig godt. Hun var ikke syg. Så blev vi meget bange og tænkte, at vores mors ord [om at børnene ikke ville komme tilbage til Danmark] var rigtige. Min far sagde til os, at vi ikke måtte komme hjem igen. Han tog vores telefoner. Han sagde: 'Der er ikke Danmark mere. Vi bliver her i [X-land]'. Vi blev rigtig bange, men kunne ikke gøre noget. Han lod os ikke gå ud, og han råbte, var rigtig streng og slog os. Han slog os med alt muligt, og det var hver dag De første ca. 2 år måtte vi ikke tale med vores mor. Da der var gået noget tid, ringede vi til hende fra en hemmelig telefon hos en ven

De første 2 år gik jeg i skole. Det var en skole, hvor man blev slået. Alle bliver slået i [X-land] Vores mor kom ned [ca. 2 år senere], hvor min far var blevet gift. Min far sagde, at hun ikke måtte komme. Han slog hende, mens hun råbte, at hun ville se sine børn. Jeg så, at hun blev slået, og jeg råbte til hende. Så kom en fra familien og tog min mor hen til deres hus. En time efter kom de og hentede os, så vi kunne se vores mor. Min far blev meget sur. Vi så vores mor i en time. Vi græd alle sammen. De næste par år begyndte vi at se hende lidt, måske to-tre gange om året

På et tidspunkt giftede min far min søster til en mand, hun ikke kendte Jeg tror min far ville have os til [X-land], så vi kunne lære at opføre os på en anden måde, og så vores mor kunne blive ked af det.

Sagsakter giver et yderligere indblik i Tariqs ophold. I forbindelse med sin ansøgning om dispensation for bortfald af opholdstilladelse beskriver den dengang 19-årige Tariq sin daværende tilværelse på følgende måde:

Min lillebror og jeg bor sammen med vores far. Han slår os med sine hænder og sine ben hver dag og med alt, hvad der er omkring ham. Det kan være med et bælte eller glasskår. Nogle gange er jeg bange for, at vi dør. Han slår på hele kroppen. [Lillebror] græder meget hver dag. Jeg arbejder hver dag med store ting, som skal flyttes. Jeg arbejder fra kl. 7 om morgenen til 11 om natten. Min far tager alle de penge, jeg tjener ... Jeg gør alt, hvad min far siger, for jeg er bange for ham. Når jeg kommer hjem om aftenen, slår han mig ... Jeg vil tilbage til Danmark, og det har jeg villet, lige siden jeg kom til [X-land]. Jeg har ikke tænkt på andet i min tid her.

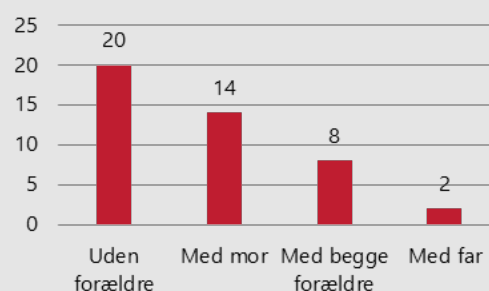
7.2 Forskellige former for ophold

Som det fremgår af ovenstående tre eksempler (Fadime, Ayse og Tariq), er der meget stor variation imellem ophold, der alle optræder under en samlebetegnelse som "genopdragelsesrejser". Vigtige generelle forskelle imellem sådanne ophold handler bl.a. om følgende:

- **Tid:** Korte vs. lange ophold.
- **Alder:** Kommer man afsted som barn, som lille eller stor teenager – eller som myndig voksen? (I sidstnævnte tilfælde: på et "ufrivilligt udlandsophold").
- **Horisont:** Ophold, som er planlagt til at slutte vs. ophold, som er planlagt til at vare "for altid". Denne horisont kan også ændre sig undervejs.
- **Tilknytning til Danmark:** Har man levet hele sit liv i Danmark eller ej? Er man udrejst som dansk statsborger eller som person med permanent eller midlertidigt ophold i Danmark?
- **Relationer:** Hvem bor man sammen med under opholdet i udlandet? Er det sammen med begge forældre, med én forælder, med slægtninge, med fremmede – eller er man alene? Er man udrejst sammen med søskende eller ej? Kan man forblive sammen med disse søskende eller ej?

- **Skolegang:** Har man mulighed for skolegang eller ej – og af hvilken kvalitet? Behersker man det sprog, der undervises på?
- **Levevilkår:** Har man adgang fx til tilstrækkelig mad, rent vand og lægehjælp? Hvordan bliver man behandlet – får man fx tilstrækkelig omsorg eller ej? Er man udsat for vold? Bliver man tvangsgift?

Figur 7.1 Antal ophold – sammen med hvem?

Jeg kunne ikke snakke [sprog] særlig godt, så mine bedsteforældre pegede og forklarede med fagter: 'Du skal sove der'-agtigt ... Vi skulle sove på gulvet. I starten fik jeg meget ondt i kroppen og sådan noget. Nogle gange gik jeg også sulten i seng. (Leyla)

7.2.1 Ophold med og uden andre familiemedlemmer

I de tre indledende cases om genopdragelsesrejser var to ophold uden forældre, og ét var med en far. Fordelingen i de 44 cases, hvor unge kommer på ophold i udlandet, fremgår af Figur 6.1.¹⁹ I de 14 tilfælde, hvor unge er på ophold med deres mor, er der informationer om, at denne mor er "dumpet" i fire cases. Når børn efterladt i udlandet uden forældre udgør den største enkeltkategori, hænger det sandsynligvis dels sammen med, at sådanne børn og unge kan være mere tilbøjelige til at søge hjælp hos myndighederne, dels, at de vil være mere tilbøjelige til at få en sådan hjælp, da de netop er blevet efterladt. Man må dog også være klar over, at det, fx i somaliske familier, kan blive set som hele slægtens ansvar at opfostre børn. Dermed kan det, at børn flytter imellem forskellige hushold uden deres forældre, være en gængs praksis, der anses for at være til gavn for både barnets fremtid og for hele familiens livssituation (Johnsdotter, 2015).

Nedenfor er en række eksempler fra det bredere materiale på, hvordan forskellige unge har opholdt sig i udlandet:

¹⁹ For de 5 unge, der havde været afsted to gange, indgår det seneste ophold i optællingen.

[Pige] bor først med mor. Siden med onkel og onkels kone. Hun bliver behandlet godt, men føler sig forladt og forrådt. (Journaldata)

[Pige er blevet efterladt i X-land]. Hun kan ikke sproget, hun har ikke sit tøj, hun har ingen penge, hun har ikke sit pas, hun går ikke i skole. Hun bor hos sin bedstemor, som hun ikke kender, som hun ikke kan kommunikere med, og bedstemoren har faktisk ikke økonomi til at brødføde [pigen]. Så hun bliver nødt til at have nogle andre familiemedlemmer til at hjælpe med de her ting også. Hun kan ikke komme i international skole og sådan noget. Så man kan sige, at aspekter i forhold til genopdragelsesrejse er jo opfyldt. (Interview, politimedarbejder)

Variationen er stor. En case handler fx om en teenagedreng, der sendes ud af Danmark for at forhindre en anbringelse. Herom fortæller en sagsbehandler følgende.

Jeg tror først, at han blev placeret i en landsby hos noget familie eller nogen, der kendte ham. Og så tager han selv derfra til en by og finder et arbejde. Jeg tror ikke, at han flygter derfra – bare, at han siger, at 'jeg skal lave noget andet'. Han havde også været lidt til besvær – altså, det var en ekstra person, der skulle have noget at spise, og det tror jeg ikke, de synes var det fedeste i verden.

Drengen er blevet sendt ud af Danmark uden den store forudgående planlægning. Han ender et sted, hvor der tilsyneladende ikke er hård kontrol om hans færden. Han kan dermed selv rejse videre til en by og finde arbejde – dels for at overleve, dels med håbet om at tjene penge, der kan få ham tilbage til Danmark. Denne mulighed hænger også sammen med hans køn. Det havde været langt sværere for en pige at finde arbejde og endda (som drengen gjorde) at flytte ind på arbejdspladsen.

I stærk kontrast til ovenstående case omhandler en anden case en mor og hendes børn, der spærres inde under skarp bevogtning i et årti. En krisecentermedarbejder fortæller følgende om denne families ophold:

[Da de ankommer til X-land] ... bliver de først kørt over og holdt fanget hos [børnenes fars] familie i deres hus. Efter noget tid bliver de så kørt ud i et lille hus, uden vand og elektricitet eller noget. Og med bevæbnede vagter udenfor og er der i 10 år. Det er også børn, som lever under meget, meget kummerlige forhold. Og som heller ikke får nogen form for hjælp overhovedet. Og jeg ved, at pigen her har været tæt på at dø [på grund af mangel på lægehjælp] ... Far bor stadig i Danmark. Med jævne mellemrum tager han ned og bor hos sin egen familie og tager over i det her lille hus hos dem ind imellem. Hvor han voldtager sin kone. Det ord kan jeg

godt bruge om det, for det er det, hun selv bruger om det. Og det er det, [børnene] ser til far. Han har bare deporteret dem.

Den store variation imellem forskellige ophold i udlandet rummer også cases, hvor store brødre spiller centrale roller. De kan være med til at få mindre søskende ud af Danmark eller i udlandet selv medvirke til indespærring og eventuelt udøvelse af vold. Denne medvirken af forskellige familiemedlemmer viser den kollektive karakter, som mange genopdragelsesrejser har. I en enkelt (og usædvanlig) case lokker en storebror en ung kvinde til udlandet under falske forudsætninger. Forløbet beskrives på følgende måde:

Da de ankommer [til by i forældrenes oprindelsesland] opdager [borger], at hendes opholdskort og NemID er væk. Bror forsøger at bortforklare det med, at hans børn har leget med hendes taske, mens hun sov. Hun får det aldrig retur igen. Senere står både far og to ældre brødre foran hende og kræver, at hun udleverer sit pas. De råber ad hende og virker truende. Den ene bror lægger an til at ville slå hende, og hun ender med at udlevere passet. De lyver for hende og siger, at [X-lands] myndigheder skal bruge det. Herefter bliver hun efterladt sammen med forældrene. Hun bor hos en onkel til at starte med, men senere lejes en lejlighed til hende og forældrene. Onklen havde af brødrene fået lov til at stene [pige], hvis hun ikke opførte sig ordentligt og bragte skam over deres familienavn. [Pige] må ikke gå med makeup, skal gå i lange nederdele mv. Hendes ene bror kommer ofte på besøg for at kontrollere hende (og forældrene). [Noget tid senere] finder forældrene ud af, at deres sønners plan er, at forældrene og [pige] alle skal blive i [X-land]. Far får derfor onkel til at udlevere [pigens] pas uden sønnernes viden. (Journaldata)

I ovenstående case lader det til, at voksne sønner forsøger, ikke blot at få deres yngre søster, men også deres forældre, sendt varigt ud af Danmark. De tilgængelige data giver ingen forklaring på, hvad der skulle ligge bag en sådan mulig plan, men eksemplet understreger endnu engang, at de familier, hvor der finder genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold sted, ofte fremstår som familier, hvor der er en ophobning af komplekse problemer.

7.2.2 Om ophold og økonomi

Det koster penge at sende unge (med og uden deres forældre) til udlandet. Det er kun i meget begrænset omfang lykkedes at indhente viden om, hvordan opholdene finansieres. I mange tilfælde synes det at være det initierende forældrepar (eller i mange tilfælde: faderen), som betaler for opholdet. I enkelte cases indgår beskrivelser heraf. Ayse og hendes bror modtager eksempelvis penge fra deres far, som de

skal leve for: *"Vi endte til sidst med ikke engang at købe mad, for jeg skulle bare købe internet hele tiden, og det er dyrt dernede – og virkelig dårligt. Så det tog mange af vores penge. Så vi endte med kun at spise vandmelon hver dag".*

I nogle tilfælde, hvor børn bliver "dumpet" sammen med deres mødre, modtager de kun meget begrænset økonomisk støtte fra Danmark. Dette kan gøre det svært at overleve i lande, hvor kvinder har begrænsede muligheder på arbejdsmarkedet. Tidligere i rapporten har der også været eksempler på børn, som er blevet efterladt hos fattige slægtninge, hvor der tilsyneladende ikke ydes økonomisk støtte til deres underhold.

Enkelte cases har andre former for økonomiske aspekter. Dels handler nogle udrejser om repatriering – at forlade Danmark med henblik på at tage varig bopæl i fx sit oprindelsesland. Hertil er knyttet muligheden for at modtage repatrieringsydelse (VEJ nr 9506 af 20/06/2024). I andre sager omtales, at der er foregået bedrageri med offentlige ydelser, hvor en eller begge forældre har hævet sociale ydelser i forhold til børn (og eventuelt kvinder), der ikke længere befinder sig i Danmark.

7.2.3 Om adgang til skole og uddannelse

Som det fremgår af første del af dette kapitel, kommer nogle børn og unge i skole under opholdet. Her kan kvaliteten af skolegangen variere markant, også afhængigt af, om opholdet finder sted i by- eller landområder. I en del tilfælde omtales skoler som "koranskoler", hvor fokus er på at lære koranen udenad, frem for at tilegne sig et bredere curriculum. I en del af undersøgelsens cases modtager unge kun begrænset eller ingen skolegang under opholdet. To eksempler herpå er følgende:

[Piges] to yngre søskende på 6 og 7 år ser TV hele dagen. Storesøsteren på 17 år er ligesom [pige] hele dagen på værelset med undtagelse af de få timers undervisning i [X-sprog]. (Sagsnotat)

[Pige på 13 år] fortæller, at hun oftest er alene med sine søskende, og at det er hende, der sørger for dem. Hendes søskende går i koranskole hver dag, hvor de bliver slået. (Sagsnotat)

I andre tilfælde går børn i skole. En udfordring her kan være, at de – i hvert fald i den første tid – er dårlige til det sprog, som undervisningen foregår på. Også uvantheden med de høje krav om disciplin, og med fysisk afstraffelse i skoleregi, kan give børn og unge problemer. Fra en afhøring i en retssag giver en 15-årig dreng følgende beskrivelse af sin skolegang under et årelangt ophold i Somalia:

[Drengen og hans søster] gik i somalisk skole. Det var ikke en god skole. De havde svært ved sprogene somalisk og arabisk. De andre børn drillede

ham i forhold til hans mor og søster, og han var derfor meget ofte oppe at slås med andre børn ... De blev straffet i skolen, hvis de ikke havde lavet lektier. De blev straffet på den måde, at de skulle stå med fronten op ad væggen, hvorefter de blev slået på armene og læggene med en pind eller en stav. (Akte fra retssag)

Mulighederne for, og kvaliteten af, uddannelse under opholdet, kan have stor betydning for unges muligheder i livet, hvis de senere vender tilbage til Danmark.

Boks 7.2 Genopdragelsesrejser kan ske i en vifte af lande og miljøer

Størstedelen af de cases, som denne undersøgelse bygger på, stammer fra lande som Somalia, Irak og Pakistan. Det er lande, hvor folk altovervejende er kommet til Danmark som flygtninge, arbejdsmigranter og gennem familiesammenføring. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at der også i andre miljøer kan være børn, som lever under vanskelige vilkår og trues med at blive taget ud af Danmark eller oplever, at noget sådant sker. Det gælder fx for børn, hvis forældre er i Danmark på en arbejdstilladelse. Uanset at sådanne cases ikke indgår i denne undersøgelses empiri, udtrykker flere fagfolk usikkerhed om, hvordan de sociale myndigheder skal forholde sig, hvis de får informationer om, at børn i sådanne familier fx trues med at blive sendt til oprindelseslandet. En yderligere problematik er, at sådanne forældre ofte har gode ressourcer, fx igennem høje uddannelser og job på en global arbejdsplads – noget, som både kan mindske synligheden af børns problemer og lægge hindringer i vejen, hvis myndighederne overvejer at gribe ind (Aadnanes, 2017).

7.2.4 Når tvangsægteskab bliver en del af opholdene

Som beskrevet i kapitel 4, kan tvang til ægteskab (motiv nr. 7) ligge bag nogle genopdragelsesrejser. Tvangsægteskab kan være et motiv i sig selv. Det kan også være noget, som støder til under et – måske længerevarende – ophold. Hvordan et sådant ægteskab kan forløbe, fortæller en ung kvinde om. Hun ender på et årelangt ophold i udlandet, da hendes far tager hende og hendes søskende ud af Danmark efter forældrenes skilsmisse. Et par år senere bliver hun som 16-årig gift og får snart sit første barn. Hun fortæller, at med ægteskabet kommer hun til at bo med sin mand og hans forældre og søskende ...

... i et hjem, hvor der var 12 mennesker. Jeg var ligesom deres slave dernede. Jeg blev behandlet dårligt. Jeg blev slået. Jeg blev ydmyget. Da jeg

fik mit første barn, det var det første [barne]barn, de havde. De var meget glade for ham, men de opførte sig ikke godt over for mig. (Hana)

Hanas storesøster tvinges ligeledes ind i et ægteskab – til en mand, som viser sig at være både voldelig og kriminel. I materialet indgår også en case, hvor en ung kvinde tilsyneladende selv vælger at indgå ægteskab med en mand, hun har mødt 14 dage forinden. Dette hastigt indgåede ægteskab skal ses i en kontekst, hvor hun er blevet efterladt i udlandet, bor på gaden, og – uanset at hun igennem længere tid har haft kontakt med de danske myndigheder – ikke har været i stand at få sikkerhed for, at hun kan rejse tilbage til Danmark. Når en ung kvinde i den kontekst siger ”ja” til at gifte sig, kan det muligvis stadig konstituere et tvangsægteskab, fordi hun befinder sig i det, der kan betegnes et ”tvingende miljø”, hvor andre muligheder end ægteskab er overordentligt begrænsede (Petersen et al., 2025.)

7.3 Om ”genopdragelseslejre” i Somalia

Af undersøgelsens 68 cases omhandler 20 cases unge med baggrund i Somalia. Forskning viser, at somaliske flygtninge og migranter har en meget mobil livsstil. Her kan familier vælge at flytte ud af fx Skandinavien for at komme væk fra samfund, hvor de oplever sig stigmatiserede (Haga, 2014; Handulle, 2022). I forlængelse heraf viser norske analyser af registerdata, at udvandringen blandt børn med etnisk minoritetsbaggrund er klart størst i den somaliske gruppe (Lidén, Damsa, et al., 2024). En sådan mobilitet – der kan bestå af såvel enkelte familiemedlemmer som af hele familier – kan dermed være en måde at søge efter bedre leveforhold og efter miljøer, hvor familier i højere grad kan leve i overensstemmelse med deres værdier (Carver, 2021; Yasin Abdi, 2023). Mobiliteten kan handle om, at man ønsker at flytte til steder, hvor der er mere ønskværdige forhold for fx børn og unge (Abdi & Kleist, 2025; Bakaari & Escandell, 2022). I forbindelse med sådanne mobile befolkningsgrupper findes der i Somalia og Kenya i dag institutioner, der bl.a. benyttes i forhold til at ”genopdrage” unge af somalisk herkomst, opvokset i Europa eller USA (Center for Documentation and Counter Extremism, 2025). Der findes også behandlingsinstitutioner for personer, man i Europa anser for at være psykisk syge (Tiilikainen, 2011). Denne undersøgelses empiri om dette emne omhandler kun ophold i Somalia.

I 8 af denne undersøgelses 20 somaliske cases er der erfaringer med at tilbringe tid i det, som nogle betegner som ”genopdragelseslejre” – én af flere typer af somaliske institutioner. I starten af dette kapitel beskriver Ayse, hvordan hun er 1½ måned i en sådan genopdragelseslejr. Hendes oplevelser her er noget mildere end hendes brors, der udsættes for vold, bl.a. ved at blive slået med vandslanger under fødsålerne. I flere andre cases indgår oplysninger om lejrophold, der i mange tilfælde minder om de forhold, som Ayses bror oplevede. Det var forhold, som fik ham til at

love deres far, at han nok skulle ... "opføre sig ordentligt fra nu af", hvis bare han fik lov at komme væk fra lejren. Udsagnet viser, hvordan et sådant lejrophold kan påvirke dynamikker imellem unge og deres forældre, i forældrenes favør.

En ung kvinde oplever fra et ophold i en lignende institution (der dog i sagsakterne betegnes som et "fængsel") beskrives på følgende måde:

[Pigen] havde lænker på døgnnet rundt i de 4-5 uger, hun var i fængslet. Hun beskriver, at lænkerne sad på benene, og at det kun var hendes arme, der var fri. Vagterne kom og slog dem hver dag med ting, der var i nærheden af dem. [Pigens] mor besøgte hende flere gange under opholdet. Her gav [pigen] udtryk for, at hun ikke ville være der, og at hun blev slået og lænket. [Pigen] beskriver, at mor reagerede ved at råbe til hende, at hun aldrig ville komme tilbage til Danmark. [Pigen] spurgte hende hvorfor, hvortil mor sagde, at det var, fordi [pigen] havde kontaktet kommunen. Når hendes mor kom på besøg, blev lænkerne kortvarigt taget af. Ifølge [pigen] var eneste mulighed for at komme ud af fængslet, at hun underlagde sig sin mor. (Sagsakter)

Som det fremgår af ovenstående citat, får opholdet en "opsætsig" teenagepige til at underlægge sig den forældreautoritet, som hun tidligere havde gjort oprør imod. Noget tilsvarende sker for en ung mand. Det er en mand, som selv vælger at rejse til Somalia, da han ønsker at komme væk fra kriminalitet i Danmark. Her vil han bo hos sin bedstemor i et par måneder. Hans onkler fratager ham dog hans pas og presser ham til et ægteskab, han ikke ønsker. Ægteskabet ender kort efter i skilsmisse, hvorefter den unge mand ...

... blev sendt på et genopdragelsescenter. Han beskriver det som et sted med fængselslignende forhold, hvor familiemedlemmer kan sende en hen mod betaling, fordi de ønsker at ændre på en. Her er han, mens onklerne besøger ham en gang om måneden [Den unge mand] beskriver formålet med opholdet som onklernes forsøg på at knække og kontrollere ham. Under opholdet på genopdragelsescenteret presser familien ham til at blive gift igen. Han ser dette som den eneste udvej fra genopdragelsescenteret – han bliver derfor gift igen. (Sagsnotat)

Også i dette tilfælde får opholdet i en genopdragelseslejr en ung, opvokset i Danmark, til at rette ind, frem for vedvarende at insistere på sin ret til selvstændighed

og til at træffe egne beslutninger. En myndighedsperson med kendskab til denne form for institutioner beskriver dem på følgende måde:²⁰

Det er sådan nogle privatejede institutioner, der kan poppe op, her og der og alle steder. Og lige så snart de er poppet op et sted, og man så finder ud af, at der faktisk er et sted her – jamen, så lukker de bare det sted ned, og så popper det op et andet sted. Jeg forstår også på kollegaer fra andre lande, at der jo er en kæmpe diaspora-”business” i det. At forældrene jo virkelig betaler mange penge til de her steder. Om forældrene så helt ved, hvad der foregår eller ej, det skal jeg ikke kunne sige. Mit indtryk er, at der ikke rigtig er noget kontrol og tilsyn med de her steder. Og så er Somalia jo en meget skrøbelig stat – med intern rivalisering og svage institutioner.

Et sidste eksempel i dette afsnit om ”opdragelseslejr” i Somalia handler om en 15-årig dreng. Som barn bor han med sine søskende og sin mor i Danmark. En tante lokker ham med på det, hun påstår er en ferie. Her efterlades drengen hos en onkel i Somalia. Drengen mener selv, at slægtninge har ment, at han var blevet for ”fri” og vestlig, og at han ikke tog sin religion alvorligt nok. Noget tid inde i opholdet sender hans onkel ham på et lejrophold. Han får lænker på benene, som gør det nærmest umuligt at gå, og udsættes for vold fra vogterne, der bl.a. slår med plastikrør. Af sagsakter fremgår følgende:

[Drengen] fik løbende besøg af sin onkel, som skulle tjekke op på, om han havde glemt Danmark, om han var holdt op med at være frit tænkende og var blevet en god muslim. Han tænkte derfor, at den eneste vej ud af fængslet var at tale onklen efter munden, være underdanig og lade som om han havde glemt Danmark. Det lykkedes ham at komme fri af fængslet i starten af 202X. (Journaldata)

Den store dreng opholder sig i dette ”fængsel” i omkring 2 år. Også han fortæller om et ophold, som skulle ændre ham væk fra den ”danske måde”, han var blevet på. Flere år senere lykkes han med at komme tilbage til Danmark. Her har han alvorlige helbredsproblemer på grund af det, han har været udsat for.

7.3.1 Afrunding

Der er meget store forskelle imellem forskellige genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. De varierer på parametre som længde, om unge er afsted uden eller med en eller begge forældre, og hvordan hverdagen er under opholdet, herunder

²⁰ For at øge den eksisterende viden om denne form for lejre søgte de danske myndigheder at komme på besøg på sådanne lokationer. De lykkedes dog ikke med at få adgang hertil (Center for Documentation and Counter Extremism, 2025).

om der fx er adgang til skolegang og lægehjælp. Også udsathed for vold og kontrol under sådanne ophold varierer. Samtidig udgør opholdene en kontekst, hvor forældre kan genvinde meget af den kontrol over unge, som de har mistet i Danmark. Det kan enten være via en kortere intervention – som da Fadimes forældre tager hende ud af Danmark i 3 måneder og dermed demonstrerer den magt, de har over hende. Eller det kan være ophold, som har til hensigt at ændre unges liv for altid, som da Tariqs far tager ham væk fra hans mor og tilbage til oprindelseslandet. I mange tilfælde fortæller unge, at de (i hvert fald tilsyneladende) bøjer sig for de krav, de møder, da det synes at være den eneste vej tilbage til Danmark.

Definitionen på genopdragelsesrejser tilsiger, at det drejer sig om ophold, hvor unge er udsat for forhold, der bringer deres sundhed eller udvikling i alvorlig fare. Dette kapitel har vist de meget vanskelige forhold, som unge fra undersøgelsens empiri har levet under. Oplevelserne spænder fra en dyb følelse af at være blevet svigtet af ens nærmeste, over isolation til udsathed for vold, som de unge ikke har været i stand til at modsætte sig. I nogle tilfælde ender unge fra Somalia i genopdragelseslejr, som udgør en institutionaliseret form for ophold for unge, opvokset i Europa og USA. Især lange ophold kan betyde tab af skolegang og danskkundskaber samt alvorlige skader på fysisk og psykisk helbred. I nogle tilfælde tvinges unge også til ægteskab og får måske børn under langvarige ophold, som de ikke ved, om nogensinde vil få en ende.

8 Rejser tilbage til Danmark

Dette og det efterfølgende kapitel ser nærmere på, hvordan forskellige unge er rejst tilbage til Danmark eller har forsøgt at få sådanne hjemrejser til at ske. Som nævnt er undersøgelsens empiri indsamlet via kontakt til fagprofessionelle og via sagsakter mv. Dermed er en stor del (men dog ikke alle) unge, hvis cases indgår i undersøgelsen, kommet hjem via kontakt til danske myndigheder. Dette kapitel gennemgår de forskellige former for hjemrejser. Næste kapitel (kapitel 9) dykker dybere ned i myndighedernes arbejde i forbindelse hermed.

En fælles besked fra mange af de interviewede fagfolk er vigtigheden af forebyggelse. For når unge først er uden for Danmarks grænser, kan det være overordentlig svært at hjælpe dem. En fagperson forklarer, at en del personer i Danmark tror, at "... fordi de er danskere i udlandet, så kan en ambassade altid komme og hente dem". Eller de tror, at "... de ikke er omfattet af de lokale lovgivninger". Begge formodninger er forkerte, hvilket man bør være opmærksom på inden udrejse. I relation hertil fortæller en anden frontmedarbejder om en samtale, hun har med en ung kvinde. Kvinden er bekymret for at tage på en planlagt rejse til familiens oprindelsesland, fordi hun frygter for at blive tvunget ind i et ægteskab:

En kollega og jeg har en forventningsafstemningssamtale med hende. Vi forklarede hende, at det selvfølgelig var op til hende selv at tage beslutningen, men vi forklarede hende meget klart, hvad vi kunne, og ikke mindst, hvad vi ikke kunne gøre, i tilfældet, at hun virkelig havde brug for hjælp. Jeg kan huske, hvordan hun græd og græd i samtalen, for det var ubehageligt for hende at vide, at vi faktisk ikke kunne sende en panserbil ud og lede efter hende, hvis vi ikke hørte fra hende, og sådan noget.

Uanset sine bekymringer vælger kvinden at rejse ud. Hun kommer tilbage fra rejsen og informerer myndighederne om, at den havde været problemfri. Med sin forudgående samtale var hun dog, som medarbejdere beskriver det, taget "... afsted på et bedre oplyst grundlag".

8.1 Hjemrejser med forældre

I alt indeholder undersøgelsens empiri 44 individuelle cases med ophold i udlandet.²¹

En del af opholdene slutter ved, at unge kommer med forældrene tilbage til Danmark. Her forbliver unge en del af familien og bryder dermed ikke med forældrenes autoritet ved fx at kontakte de danske myndigheder. Disse hjemrejser kan ske på forskellige måder, afhængig af den bredere kontekst. I nogle tilfælde synes opholdene at have karakter af magtdemonstrationer over for den unge: Opholdene viser, hvem der bestemmer i familien, og hvad forældre er i stand til at gøre. Samtidig kan opholdet have sikret en afstand til de aktiviteter og personer, som forældrene ikke ønsker, at deres barn har kontakt til – om det så er en kæreste, en "for dansk" levevis eller kriminelle aktiviteter. Efterfølgende kan børn blive taget retur til Danmark, ofte efter at have lovet, at de fremadrettet vil holde sig til den forældre-forventede "snævre" sti videre i livet. Fadime fortæller følgende om et sådan forløb.

[På et tidspunkt] ... kommer min familie tilbage. Hvor de siger til mig: 'Vi tager tilbage [til Danmark] igen. Hvis du vil tilbage, så skal du acceptere, at du ikke skal tage i skole. Du må ikke have nogen venner. Du må ikke have en telefon. Du må kun tage på arbejde. Og komme lige hjem'. Vi tager så tilbage. De siger til mig, at jeg skal lægge min hånd på Koranen og sige, at jeg aldrig nogensinde skal komme til at have kontakt med drengen [dvs. hendes kæreste] igen. Og jeg aldrig skal komme til at lyve over for dem. (Fadime)

Forældrenes krav til deres datter om at sværge peger på den svage situation, som forældrene reelt står i, når de er tilbage i Danmark: Hvis deres datter ikke selv regulerer sin adfærd og gør, som de kræver, er deres reelle magtmidler begrænsede.

8.1.1 Mange mulige motiver, når forældre initierer hjemrejser

I det foregående eksempel ser en hjemrejse, initieret af forældre, ud til at handle om, at man håber på, at et ophold har haft en ønsket disciplinerende effekt. Andre hjemrejser ser mere ud til at grunde i en virkelighed, hvor en – måske meget impulsiv – udrejse (hvor forældre ofte forsøger at få kontrol over en udfordrende situation) skaber nye problemer og dermed ikke er holdbar i længden.

²¹ Fem personer havde været ude af Danmark to gange, og to ophold var ikke afsluttet. Dermed indgår viden om i alt 47 hjemrejser i dette afsnit.

Det kan handle om, at opholdet i udlandet viser sig at være anderledes, end forældrene har forventet og set frem til. Et eksempel herpå kommer fra et interview på en skole. Her har man kontakt med to piger fra folkeskolens ældste klasser før, under og efter et ophold, som hele familien har i forældrenes oprindelsesland. Forløbet inden udrejsen handler i høj grad om et par "eftergivende" forældre, hvis store piger er ude i problemer – noget, der bevæger sig hen imod en intervention fra de sociale myndigheder (se Boks 5.1). En ansat fortæller om familiens videre forløb, at det med udfordringerne med deres døtre ...

... jo er nærliggende at tage fat i noget familie i [X-land] og spørge: 'Hvad gør vi her?' Og de siger: 'Kom herved - så skal vi nok få styr på de piger'. Og så tager de derned, og så sker der nogle ting, som jo nok alligevel er for voldsomme for forældrene – nogle forventninger, som de alligevel ikke har lyst til at indfri. [Da de kommer til X-land] ... vil forældrenes familiedemedlemmer have [at de to piger] skal begynde at gå med tørklæde. Og pigerne nægter. Og de vil have, at [pigerne] skal giftes med deres fætre. Der havde forældrene sagt, at det skal ikke ske: 'Hvis pigerne ikke vil, så skal de ikke giftes'. Og så slår onklerne pigerne.

Det ophold, som forældrene selv har initieret, udvikler sig altså på uforudsete måder, og forældrene vælger selv at afslutte opholdet.

I andre cases fremgår det, at forældre og børn vender tilbage til Danmark, fordi der fx opstår politiske uroligheder eller krig i det område, hvor man befinder sig. Endelig ser det ud til, at nogle unge bringes tilbage til Danmark, når de fylder 18 år. Ifølge fagfolk kan dette handle om, at de dermed ikke længere er mindreårige, og man hverken risikerer anbringelser eller forhøjet opmærksomhed fra myndighedernes side. Det kan også handle om den adgang til fx uddannelse og ydelser, der er i Danmark, samt om forhold relateret til bevaring af opholdstilladelser.

Endelig sættes nogle hjemrejser i gang af forældre, fordi de lægges under pres af de danske myndigheder. Dette emne belyses i kapitel 9.

8.2 Kontakt til Danmark efter hjælp

Nogle hjemrejser sker på baggrund af hjælp fra Danmark. Dermed kan unge have et stort ønske om at etablere en sådan kontakt. Samtidig kan en sådan kontakt imellem unge og danske fagfolk undergrave forældres (og andres) muligheder for at bevare kontrollen over de unge. I nogle tilfælde kan unges kontakt med danske myndigheder også medføre, at fx forældre efterfølgende bliver retsforfulgt og dømt for brud på straffeloven. Det kan i enkelte tilfælde medføre både fængselsstraffe og

udvisning af Danmark. Dermed kan der være vægtige grunde til, at forældre (og andre) søger at kontrollere unges kommunikation på tværs af landegrænser. Omvendt søger nogle unge at etablere en sådan kommunikation, uanset at de står svagt i de lokale magtforhold. Dette tema er emnet for næste afsnit.

8.2.1 Kampen om kommunikationen – adgang til mobilopkald

Et fast element i mange ophold er, at unge (og i nogle tilfælde også deres mødre) får frataget deres mobiltelefoner og eventuelle PC'er i forsøg på at forhindre, at de rækker ud efter hjælp. Med forældres (og mænds) fysiske overlegenhed rummer caseene således mange beretninger om mobiltelefoner, som fratages med magt. Omvendt søger unge at få adgang til kommunikationsteknologi. Fadime beskriver i den forbindelse, at hun efter ankomsten finder ud af, at hun kan fiske sin farmors telefon op af skuffen om natten og bruge den til at skrive med sin kæreste i Danmark. Her forsøger hun at få ham til at skaffe hjælp. En anden case omhandler en lignende hemmeligholdt kommunikation. Det drejer sig om en ung kvinde, som befinder sig i udlandet og er lykkedes med at få kontakt med en dansk sikkerhedskonsulent.

[Piges] mor vil ikke have, at pige er på nettet, og [pigen] tager derfor nettet fra sin mors telefon, uden at mor ved det. Når [pige] sidder med sin telefon, kan moren finde på pludselig at løbe hen til hende for at se, hvad hun laver. Det er derfor særdeles risikabelt for [pige] at kommunikere med os og ikke en mulighed at ringe. (Sagsnotat).

I Ayses tilfælde får hun kontakt til Danmark på en mobiltelefon, som hendes far har givet hendes storebror. Via brorens telefon lykkes Ayse med at få kontakt til en veninde. Venindens mor etablerer kontakt til kommunen, hvorfra Ayse sættes i kontakt med den nærmeste danske ambassade, der ligger i nabolandet Kenya. Det igangsættes også et myndighedssamarbejde, der hjælper Ayse med at planlægge en flugt. Hun fortæller at, "... det var nødt til at være rigtig hemmeligt. Hver gang [bror] lå og sov, ville jeg stå op og gå på telefonen og svare på en mail". På denne måde hjælpes Ayse tilbage til Danmark (se kapitel 9).

I andre cases igen får unge adgang til kommunikation til Danmark, fordi slægtninge – fx en fætter eller en tante – hjælper dem uden deres forældres viden. Om der er sådanne støttende relationer i ens nærmiljø eller ej, kan dermed være af stor betydning for, hvordan et ophold i udlandet udvikler sig. Hvor nemt eller svært det er at få adgang til en mobiltelefon, og hvilke farer det kan frembyde, varierer selvsagt fra sag til sag. Af nogle cases fremgår det, at unge har oplevet alvorlige repressalier (som vold og indespærring), hvis de er blevet afsløret i at kommunikere med kontakter i Danmark.

Kontakt til Danmark, som ikke bringer hjælp

Dette kapitel har vist, hvordan Fadimes første telefonopkald er til sin kæreste og Ayses til en veninde. Datamaterialet viser adskillige sådanne forløb: At børn og unge rækker ud efter hjælp hos nogen, de kender privat. Andre børn og unge skriver fx til en skolelærer eller til en familiebehandler, der er kommet i deres hjem. Andre igen henvender sig til en rådgivning som fx Børns Vilkår. Det er selvsagt af stor betydning, at en sådan indledende kontakt bringes videre til relevante fagpersoner, så den svære kontakt til Danmark ikke ender blindt. I flere cases beskrives, hvordan børns og unges kontakter til Danmark intet fører med sig. Et eksempel herpå fremgår af nedenstående sagsakter.

Adspurgte hvem [pige] har kontaktet i Danmark, mens hun har været i [X-land], skriver hun, at hun i starten havde kontakt med nogen fra hendes klasse, der kunne se, at hun var blevet smidt ud af skolen på AULA. [Pigen] fik nogen fra klassen til at kontakte kommunen flere gange, men hver gang fik de at vide, at de ikke kunne sige til dem, hvad de ville gøre i sagen, men at de nok skulle svare. [Pigen] mener, at det fortsatte sådan i flere måneder, uden at der skete noget, og til sidst tænkte hun, at hun måtte prøve noget andet. [Pigen] kontaktede [en ung slægtning på en institution]. Hun sagde det til en pædagog, som så kontaktede kommunen. Kommunen kontaktede herefter far. Far ringede efterfølgende til mor og bad hende straffe [pige, der opholdt sig i X-land med mor]. [Pige] blev ikke kontaktet af kommunen. (Sagsnotat)

Ovenstående er et ganske bekymrende forløb, hvor en udsat ung forsøger at få hjælp fra danske myndigheder. Under vanskelige forhold lykkes det den unge at få kontakt til personer i Danmark (først skolekammerater, siden en slægtning). Disse personer søger at skaffe hjælp, men tilsyneladende uden resultat. Da et opholdssted endelig får den kontaktede kommune til at handle, er resultatet en forværring frem for en forbedring af pigens situation: Fordi kommunen kontakter faren, bliver pigens straffet, uden at hun lykkes med at få den efterspurgte hjælp. Konteksten for ovenstående forløb kan både være mange kommuners begrænsede erfaringer med genopdragelsesrejser, og at forældre som udgangspunkt har krav på at blive involveret i forhold, der vedrører deres mindreårige børn. Ovenstående forløb fandt sted for ca. 5 år siden. I dag tilsiger barnets lov § 18, stk. 1, at alle kommunale sager skal screenes for æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Hvis der er tegn herpå, skal kommunen foretage en risikovurdering, inden barnets eller den unges forældre og netværk inddrages i sagen.

Også Tariq og hans søskende kæmper med at få hemmelig kontakt til hjælp fra Danmark. Da de endelig lykkes hermed, udvikler det sig dog langt fra, som de håber på:

Ingen af os måtte have en telefon, fordi [vores far] er bange for, at vi kontakter nogen. Men ude på mit arbejde får jeg skaffet mig en telefon ... Men jeg var kun 12-13 år dengang, og jeg vidste ikke, hvem jeg skulle ringe til. Jeg kontaktede et par venner, som jeg havde. De var også små – ligesom mig. Så fik jeg jo lov til at snakke med mine skolelærere, og de har så fået sagt det videre. [På et tidspunkt ringer dansk politi Tariqs far op]. De sagde: "Hej, må vi lige snakke med børnene?" Jeg tror, han startede med at sige, at vi ikke var her. Selvom vi var her. Så sagde han til os: "I må ikke sige dit og dat". Efter en time ringede ham politimanden igen ... Og vi skal så sige, at vi har det godt. Vi har ikke brug for jeres hjælp og dit og dat. Men nu var det min far, der bortførte os, så er det ikke så smart at ringe til min far for at snakke med os.

Den telefoniske kontakt (som finder sted for over 10 år siden) ændrer dermed ikke på børnenes meget svære situation. Uanset den kortvarige telefoniske kontakt med politiet, er Tariq og hans søskende i en svag position i forhold til deres far og kan ikke tale frit. Dette er én forældrestrategi for at bevare kontrollen at søge at sikre sig imod, at børn og unge har uovervågede samtaler med danske myndigheder.

Forældrestrategier for at kontrollere kommunikation med Danmark

Andre forældrestrategier er at aflede eller forsinke myndighedernes engagement i en sag ved hjælp af misvisende forklaringer på, hvorfor myndighederne ikke kan få lov til at tale med et barn eller en ung, som de er bekymrede for. Denne strategi fremgår af en aktindsigt i en social sag. Sagen viser et forløb, hvor en teenagepige efter flere sammenbrud i frivillige anbringelser tages til forældrenes oprindelsesland i 10 måneder. Kommunen og skolen er bekymrede for, hvad der sker, og indkalder løbende forældrene til møder. Sagsakterne viser, at forældrene aflyser møder, giver kommunen forkerte informationer om, hvor datteren opholder sig, og misinformerer om, hvorfor det er så vanskeligt for kommunen at komme i kontakt med pigen. Under opholdet har kommunen én samtale med pigen. Denne samtale sker sandsynligvis under forældrenes overvågning, og pigen kan dermed ikke tale frit. En sikkerhedskonsulent giver et lignende eksempel fra en anden case:

[Pige] har i en periode en mobil, som hun bruger til at kommunikere med os og med rådgivere. Hun sender på et tidspunkt et billede af nogle blå mærker, hun har i ansigtet – hun bliver slået med et bælte. [Politiet indtræder og arbejder på at rejse en sag]. Da vi så taler med pigen igen, har hun trukket det hele tilbage. Vi har sådan et meget indstuderet møde med hende over WhatsApp sammen med politiet, hvor far sidder ved siden af. Vi lykkes godt nok med at få ham til at gå ud, men hun er meget indstuderet: "Der er ikke sket noget. Jeg er ikke blevet slået". Hun sender en besked bagefter. "Det er noget, jeg er blevet bedt om at sige". Men det

ændrer ikke på, at [sagen falder sammen]. Og pigen har jo fuldstændig mistet håbet og har ændret strategi På det tidspunkt har kommunen sådan nogle trygheds- eller trivselssamtaler med hende en gang imellem. Og det er på sådan et niveau med: "Ja, jeg har det fint, og jeg kommer hjem. Jeg skal bare lige opleve min egen kultur lidt mere". "Jeg kommer hjem, måske til sommer". Meget uengageret. Faren er sådan, "ja, ja, men hun har det fint, og hun går i skole".

Som en anden sikkerhedskonsulent forklarer: "Det kan være sindssygt svært at få afdækket, om de taler ud fra deres egne ønske, eller om de taler ud fra et pres". I mange tilfælde vil en sådan afdækning reelt være umulig. Det ovenstående citat viser også, hvordan en ung kan vælge, at den bedste overlevelsestrategi er at standse sin modstand imod forældrenes handlinger og håbe, at man ad den vej på et senere tidspunkt vil få lov til at komme tilbage til Danmark.

En tredje strategi i en kamp om kommunikation i en trekant imellem unge, forældre og de danske myndigheder er at sandsynliggøre, at et ophold i udlandet er velbegrundet, uden at disse informationer kommer fra de unge selv. I en case tager en søster fx kontakt til de danske myndigheder, der søger at komme i kontakt med en ung, der er udrejst, og beder myndighederne lade pigen være. Søsterens påstand er, at den unge kvinde er på ferie og ønsker fred og ro her for at kunne komme sig over nogle helbredsproblemer. I et andet tilfælde får en far fabrikeret et falsk hospitalsdokument. Ifølge dokumentet ligger hans datter i koma – noget, der skal forklare pigens langvarige ophold i udlandet, som har påkaldt sig myndighedernes interesse.

Når kontakt til danske myndigheder lykkes, og unge befinder sig på ophold, der vurderes så alvorlige, at de er berettigede til at få hjælp fra Danmark, kan en egentlig myndighedsindsats begynde. Hvordan en sådan indsats kan være med til at få børn og unge tilbage til Danmark, fremgår af næste afsnit.

8.3 Hjemrejser med myndighedshjælp

Som generelt på dette felt er der store forskelle imellem forskellige hjemrejseforløb. Et eksempel på en myndighedsassisteret hjemrejse er Ayses hjemrejse, se Boks 8.1. En anden ung, som kommer til Danmark med støtte fra de danske myndigheder, er Tariq. Han bliver bortført fra Danmark som barn og vokser op til at blive en ung mand langt fra Danmark. Da han ikke er dansk statsborger, mister han på et tidspunkt sin opholdstilladelse og har dermed meget dårlige muligheder for at vende tilbage til det land, han er født i. Han har dog ikke mistet håbet om at vende tilbage til Danmark og kontakter myndighederne, når han har mulighed herfor. Ad den vej kommer han på et tidspunkt i kontakt med en sikkerhedskonsulent, som kan

rådgive og støtte ham. Her igennem hører han, at en lovændring (i 2022) har gjort det muligt for ham at søge om dispensation fra bortfaldet af hans opholdstilladelse, da han er på ufrivilligt udlandsophold. Et næste skridt er, at han skal skaffe sig personlige papirer for at kunne rejse. Her må han vente de måneder, der går, til han når myndighedsalderen. Det giver ham mulighed for at ...

... få lavet mit pas. Og det var en lille by, vi boede i: Alle kendte min far. Alle kendte hans familie. Så dem, der skal lave pas, de kender også mig. Og [far] skal ikke finde ud af, jeg laver mig et pas ... Så jeg tog kasket på og solbriller. Og så var der corona i den tid, så jeg tog mundbind på. Det var så varmt, men jeg dækker mig bare fuldstændig til.

Tariq får lavet et pas. Med passet tager han ud af byen og bevæger sig imod en lufthavn, hvorfra han kan udrejse. Han er i løbende kontakt med sikkerhedskonsulenten, som sørger for bl.a. flybillet. Selvom Tariq er blevet myndig, har hans far stadig muligheder for at udøve magt over ham via de lokale myndigheder. Som Tariq fortæller:

[Min far] kan sagtens ringe til lufthavnen og sige, at "min søn må ikke rejse" og sådan noget. Og han ringede til mig. Jeg skulle bare tage den, for ellers går han i panik. Så tog jeg den [og sagde:] "Jeg arbejder lige nu – jeg har ikke tid og dit og dat". Jeg skulle bare lukke den telefon.

Det lykkedes for Tariq at komme med den planlagte flyver og – efter et mellemspil i et andet land, hvor der skal styr på hans opholdstilladelse – vender han efter mange år endelig tilbage til Danmark.

8.3.1 Udfordringer i forhold til andre landes lovgivninger og myndigheder

Det vanskeligste for udenrigstjenesten, det er at få folk til at forstå, at det er landets lovgivning, der gælder. At vi ikke bare kan komme med en dansk afgørelse og sige: "Vi tager dig ud nu".
(Medarbejder i udenrigstjenesten)

Et centralt tema i mange cases er den kontrol over familiemedlemmer, som mobilitet til andre dele af verden gør mulig. Et strukturelt aspekt udgøres af andre landes myndigheder og lovgivninger: I Danmark giver lovgivning kvinder lige rettigheder med mænd og giver børn og unge rettigheder i forhold til deres forældre. Lovgivning stipulerer ligeledes, at myndighederne er forpligtede til at beskytte børn og

unge imod mistrivelser og udsathed for vold. Anderledes ser det ud i mange andre dele af verden. Her kan lovgivning og samfundsmæssige strukturer fx støtte op om ægtemænds autoritet over deres hustruer og om forældres autoritet over deres børn på måder, som ligger langt fra situationen i Danmark. En sikkerhedskonsulent beskriver denne udfordring på følgende måde:

En far kan sige: "De børn må ikke udrejse af det her land"... [Hverken mødre eller de danske myndigheder] kan gøre noget, i forhold til at forhindre de her udrejseforbud. Det synes jeg er der, hvor man rammer muren allermest. Når folk er kommet hjem i den slags sager, har det handlet om, at de har fået forhandlet sig til en løsning i det netværk, de er i konflikt med. Det er også noget af det, borgerne slår sig meget på: De er vant til at have flere rettigheder. Når de er dernede, så er magtforholdet helt anderledes.

Ayses hjemrejse (Boks 8.1) indeholder et eksempel på, hvordan en udrejsespærre kan komplicere en hjemrejse.

Boks 8.1 Ayses myndighedsassisterede flugt mod en lufthavn

Som tidligere beskrevet er Ayse og hendes bror efterladt alene i Somalia. Her lykkes Ayse med at komme i jævnlig telefonkontakt med de danske myndigheder (se afsnit 8.2.1). Hun beskriver det videre forløb på følgende måde:

"På et tidspunkt skrev de til mig, at det var meget vigtigt, at jeg havde et pas. Jeg har jo ikke dansk pas – jeg har fremmedpas. [Huset, hun bor i med sin bror] ... var lidt under renovering, så et værelse var proppet med alle mulige ting. Der ser jeg en taske, der har sådan en kæmpe stor lås. Det tænker jeg er lidt mærkeligt – det er den eneste taske, der er låst på. Så jeg tænker: 'Okay, der må være et eller andet herinde'. Det tog mig flere dage at åbne den – sådan med en økse. Jeg kunne kun gøre det, når min bror ikke var hjemme.

Men da den endeligt blev åbnet, fandt jeg både mit pas og min brors pas ... Så går der en uge, hvor jeg ikke hører fra [danske kontakter], og så skriver de bare en rigtig lang mail til mig, hvor de fortæller mig, hvad jeg skal gøre. De siger til mig, at jeg skal tage en [slags taxa] ind til byen. Det tager sådan 40 minutter, fordi der er sand, og man kan godt sidde fast og sådan noget. Inde i byen ville der være en mand, jeg skulle kontakte. Så ville han komme og betale [for transporten] og tage

mig til sådan et safehouse. Og dagen efter ville en fra ambassaden i Kenya flyve til Somalia og hente mig derfra.

[Da hendes bror næste dag er ude af huset] ... tager jeg den her taxa mod byen. Jeg har taget niqab på – så man ikke kan se mit ansigt. Der må gerne komme andre på [taxaen], og der kommer en dame op. Og selvom jeg har niqab på, så kigger hun på mig, og så siger hun: 'Du ser bekendt ud. Er du ikke [fars navns] datter?' Og jeg var sådan: 'Nej, det er ikke mig'. Og hun er sådan: 'Er du sikker?'... Og mit hjerte, det er bange".

Ayse bliver dog ikke genkendt, og taxaturen ender som planlagt med en kontaktperson, der hjælper Ayse til et lokalt safehouse. Ambassademedarbejderen når også frem. Hjemrejsen afbrydes dog af de lokale myndigheder: Ayses far har fundet ud af, at hun har forladt hjemmet og har "... ringet til lufthavnen og sagt: 'Her er et billede af hende. hvis I ser hende prøve at rejse ud [skal hun stoppes]'".

Da Ayse ikke kan komme på flyveren ud af Somalia, må hun i stedet tilbage til det safehouse, hvor hun havde overnattet en enkelt nat. Usikker på, hvad der kommer til at ske, fortæller Ayse, at hun ... "stirrer ind i væggen i 14 dage. Det var noget af det værste". I Somalia er det selvsagt somalisk lov, der gælder, men de danske myndigheder lykkes med at påvirke sagens gang ved at bearbejde Ayses forældre, der er i Danmark – et arbejde, som beskrives nærmere i næste kapitel. I Ayses tilfælde ender det med, at de lokale myndigheder – efter morens mellemkomst – giver Ayse tilladelse til at rejse ud af landet, og hun vender tilbage til Danmark.

I en case, der minder om Ayses i Boks 8.1, er man nået så langt, at en stor teenager befinder sig inde i et fly sammen med en kontaktperson fra de danske myndigheder. Inden flyet letter, bliver de dog hentet ud af de lokale myndigheder, fordi drengens forældre har fået nys om udrejsen og har nedlagt et udrejseforbud. Også her lykkes man efterfølgende med at få forhandlet en hjemrejse på plads med forældrene. Der er dog langt imellem sager, der modtager en så omfattende støtte fra Danmark.

En ung mand [der her får pseudonymet Ali] lokkes under et påskud til Somalia af slægtninge. Han ender i en "genopdragelseslejr", bl.a. fordi de anser ham for "frafalden" – at han ikke længere er en god, troende muslim. Her lever han et par år under kummerlige forhold. Det er en hverdag med væggelus, kæder om benene, beskidt drikkevand og fysisk afstraffelse. Ifølge sagsakter lykkes han med at flygte fra lejren på følgende måde:

[Efter 2 års ophold fik Ali ...] og nogle af de andre fanger overbevist vagterne om, at de er så passive og måske også tæt på at være omvendte, at de ikke vil flygte. Ali talte sin sag over for vagterne, i forhold til at få lov til at få kæderne af. Han sagde, at han havde fået sår og ar på benene, og at [sårene] havde brug for luft for at hele. Han forsikrede dem om, at han ikke kunne finde på at stikke af, fordi han havde været der så længe. En leder spurgte de andre vagter, hvem der var de mest rolige, og de pegede på [Ali og fire andre unge]. De fik herefter lov til at gå rundt uden kæderne i ca. 10 dage. Dette havde Ali ikke oplevet andre få lov til. Ali beskriver særligt lyden som en stor forskel, da man vænner sig til, at alle har en lyd, når de går rundt.

[I hemmelighed planlagde de fem en flugt ud af en dårligt bevogtet bagdør. Flugten lykkedes for to af dem – Ali og en anden ung mand]. De to løb sammen i nogle timer, indtil de kom til et lille træhus. En mand hjalp dem til Kenya, hvor de senere blev samlet op af en lastbil. Ali og hans følgesvend blev spurgt, hvorfor de var havnet der, og de forklarede, at de skulle besøge familie i landet, men at de var blevet røvet. De sad omme bag i lastrummet sammen med varerne. De blev stoppet mange gange på turen, men chaufføren bestak politiet for at undgå, at de skulle kigge hele lasten igennem. Da de kom til [X-by], fik de lov til at låne en telefon, så Alis følgesvend kunne ringe til sin familie i [Europa]. Hans familie endte med at sende penge, så de kunne komme til Nairobi Der skiltes de for ikke at blive genkendt. Herefter kontaktede Ali en ven, som sendte ham penge med det samme, så han kunne skjule sig. [Ali brugte pengene på at leje et værelse og købe en brugt telefon og ...] kontaktede den danske ambassade i Nairobi og udfyldte en ansøgning om dispensation for bortfald.

I forlængelse af kontakten med ambassaden kommer Ali i kontakt med en dansk sikkerhedskonsulent. Ali har hverken pas eller opholdskort og kan derfor ikke bevæge sig rundt i Nairobi. Han risikerer nemlig at blive fængslet, hvis han bedes om at fremvise papirer. Samtidig leder hans fars slægtninge sandsynligvis efter

ham, fordi han er flygtet fra det center, de havde anbragt ham i år forinden. Ali befinder sig dermed i en meget udsat position, mens de danske myndigheder over et par måneder behandler hans sag om dispensation for bortfald af opholdstilladelse. (Sagsakter samt interview med sikkerhedskonsulent)

8.3.2 Meget lidt viden om ophold, som ikke slutter

En række fagpersoner fortæller, at de har været i kontakt med eller har viden om unge, der er blevet taget ud af Danmark på bekymrende måder. Samtidig kan det være ophold, hvor man har svært ved at afklare, om der er grundlag for, at myndighederne engagerer sig i forsøg på at få unge tilbage til Danmark. Det kan fx handle om kontakt med en ung, som pludselig afbrydes, uden at man ved, hvad der er sket. Endelig er der sandsynligvis også i dag unge, som rækker ud for at få hjælp, uden at de når frem til de rette hjælpeinstanser eller uden at være i stand til at få hjælp.

En undersøgelse fra Norge viser således, at hovedparten af de børn og unge, som søgte hjælp fra norske ambassader rundt omkring i verden, ikke var i stand til at vende tilbage til Norge. Den norske ambassade i Nairobi i Kenya (der behandler sager relateret til Somalia) oplyser således, at de fra juni 2021 til juni 2023 modtog henvendelser om i alt 91 børn, der blev tilbageholdt imod deres vilje. Af disse sager var der kun 11 børn, som vendte tilbage til Norge (Lidén, Damsa, et al., 2024, p. 66). Denne opgørelse er endnu en indikation på den begrænsede viden, der er om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, inklusive om omfanget heraf. Man må formode, at også et antal børn og unge fra Danmark ønsker at afslutte ophold i udlandet uden at være i stand hertil.

8.3.3 Afrunding

Genopdragelsesrejser kan slutte på to overordnede måder: Enten sørger forældre (eller andre involverede slægtninge) for, at unge kan rejse til Danmark. Eller unge lykkes med selv at finde en vej tilbage – med eller uden støtte fra de danske myndigheder. Der kan være mange grunde til, at forældre beslutter at afslutte en rejse. Det kan være, at man har opnået det ønskede formål med at disciplinere en ung, eller at man er skuffet over de forhold, der viser sig at være i oprindelseslandet. Også uventede begivenheder, som fx politisk ustabilitet, kan gøre, at forældre bringer et ophold til ende. Denne uforudsigelighed i, hvordan ophold udvikler sig, pointeres bl.a. i Lidén et al. (2024, p. 25).

I andre tilfælde er det unge selv, som lykkes med at rejse tilbage til Danmark. Nogle unge må vente i årevis på at kunne vende tilbage til Danmark, fordi de har behov for først at blive myndige. I nogle tilfælde bliver en hjemrejse mulig, fordi unge lykkes med at få kontakt til og hjælp fra Danmark. En sådan kontakt er noget, som unge forsøger at holde hemmeligt for forældre og slægtninge, og det kan være ganske farligt for den unge at etablere en sådan kontakt via fx natlig adgang til en lånt mobiltelefon. Dermed er det også meget vigtig, at deres kontakt til Danmark ender hos de relevante myndigheder (i dag: primært hos sikkerhedskonsulenterne). Empirien, der går en del år tilbage, rummer flere eksempler på, at en vanskelig kontakt til Danmark er endt uden det ønskede resultat eller eventuelt har forværret unges situationer.

Når der er etableret kontakt til danske myndigheder, har disse generelt begrænsede muligheder for at yde hjælp med rejserne tilbage til Danmark. Et vigtigt forhold er, at unge er underlagt de relevante landes lovgivninger og myndigheder. Her kan forældre fx sikre sig, at unge ikke får tilladelse til at udrejse.

9 Myndighedsstøtte og -samarbejde

Dette kapitel omhandler myndighedernes arbejde med at hjælpe unge, berettigede til bistand, tilbage til Danmark. Myndighedernes arbejde på dette område har ændret sig en del igennem de senere år. I dag spiller sikkerhedskonsulenterne, forankret i fire af landets største kommuner, en central rolle i arbejdet. Også Koordinationsenheden mod genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, hvor forskellige myndigheder kan mødes og udveksle oplysninger, spiller en vigtig rolle.

9.1 Samarbejde imellem myndigheder

Som belyst igennem tidligere kapitler kan en myndighedssag om en genopdragelsesrejse starte på forskellig vis. Det kan begynde som en bekymring hos en skolelærer eller socialarbejder, hvis en ung pludselig er umulig at få fat på. Det kan også starte med en henvendelse fra en ung i udlandet. Nedenfor fortæller en ansat på en skole, hvordan hun modtager en sådan henvendelse fra en pige. Pigen går i udskoling, da hun – i forlængelse af et længere forløb med kontakt til de sociale myndigheder – udrejses til forældrenes oprindelsesland med hele familien:

Det startede faktisk med, at [pigen] bare sagde, at de skal på ferie. Men jeg kunne jo godt høre på hende, at det var ikke helt, sådan det var. Så sagde jeg, at "hvis der er noget, så tager du bare fat i mig". Og det er jo fordi, jeg har været så meget med hende på skolen [fordi pigen modtog støtte]. Så hun har altid haft mit telefonnummer. [Efter udrejsen] skrev hun til mig på Messenger. Det var meget sent – lidt i midnat. Hun skrev, at hun blev slået, og at hun gerne ville hjem, og jeg skulle hjælpe hende Det skulle være nu, for hun blev slået af sine onkler. Og hun kaster blod op. Det var faktisk meget slemt.

Læreren spørger pigen om, i hvilken by og på hvilken adresse hun befinder sig, men det er pigen ikke i stand til at oplyse. Umiddelbart efter denne kontakt bringer læreren sagen videre til en sikkerhedskonsulent.

Når fagfolk får sådanne direkte henvendelser fra unge med problemer, peger det på, at de har været i stand til at opbygge et tillidsfuldt forhold til de unge – et emne, som diskuteres i kapitel 11. Samtidig kan sådanne henvendelser fra udlandet være udfordrende at håndtere, netop fordi det kan være så svært at hjælpe. Som en socialarbejder forklarer:

[Vi kan fortælle dem, at ...] vi arbejder på en plan, så de forhåbentlig kommer hjem. Men derudover kan vi jo ikke tage ud i Kastrup Lufthavn og hoppe på et fly ... Der skal være en opmærksomhed på at passe på den unge, selvfølgelig, men også på den her pædagog [der får en direkte henvendelse fra udlandet]. For det er fandeme også en svær situation at være i.

Uanset om bekymring for genopdragelsesrejser kommer fra myndigheder eller borgere, vil henvendelser i dag som nævnt overvejende blive henvist til sikkerhedskonsulenterne. De i dag 17 sikkerhedskonsulenter yder specialiseret rådgivning til fagpersoner og borgere om æresrelaterede konflikter og genopdragelsesrejser (MÆRK, n.d.). Ordningen, der har eksisteret siden 2018, arbejder bl.a. med risikovurderinger og koordination med andre myndigheder og aktører. En del af sikkerhedskonsulenternes arbejde sker i samarbejde med Koordinationsenheden mod genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, en enhed, der giver et samarbejdsforum omkring konkrete sager. Næste afsnit indeholder en kort beskrivelse af dette arbejde.

9.1.1 Koordinationsenhedens arbejde

En sikkerhedskonsulent beskriver kernen i Koordinationsenhedens arbejde på følgende måde:

Alle kan bære en sag ind i koordinationsenheden. Men det vil altid være os [= sikkerhedskonsulenter], der har ansvaret for at sørge for, at de forskellige parter i sagerne taler sammen. Og der er rigtig meget sikkerhedsskabelse i det – meget af det her med at sørge for, at folk forstår sagen ens, eller at vi er afstemt. Og at de forskellige aktører, der er inde over, ikke løber i forskellige retninger.

Arbejdet med at afstemme forskellige parter handler bl.a. om, hvad borgerne stilles i udsigt i forhold til hjælp og støtte. Her kan forskellige myndigheder og myndighedspersoner undertiden have divergerende opfattelser af, hvordan man kan handle i en given sag.

”Stk. 1. Koordinationsenheden mod genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold bistår kommunalbestyrelser, andre relevante myndigheder og aktører og borgere med rådgivning i sager, hvor der er kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung er i risiko for at blive eller er sendt på genopdragelsesrejse, herunder rådgivning om risici til brug for udarbejdelse af risikovurderinger” (barnets lov § 172c. Se også serviceloven § 12e).

Koordinationsenheden har eksisteret siden 2020, men fik bedre handlemuligheder i barnets lov (2024). Enheden består af repræsentanter for den nationale sikkerhedskonsulentordning, Udlændingestyrelsen og Udenrigsministeriet. Efter behov kan også fx politi og kommunale medarbejdere indgå i enhedens arbejde. Der er mulighed for at udveksle oplysninger om en given sag.

En vigtig del af koordinationsenhedens arbejde er at skabe personlige netværk myndighederne imellem og opnå en fælles forståelse for, hvad der kan og ikke kan lade sig gøre i forskellige kontekster. Som en medarbejder fra Udenrigstjenesten beskriver det:

Man får at vide, hvad man kan forvente sig af hinanden. Hvad kan politiet? Vil kommunen betale? Kan de betale? Har de hjemmelsgrundlag til det? Så man ved, at der måske er en løsning her – eller måske er der ikke nogen løsning her.

Det overordnede indtryk er, at arbejdet i koordinationsenheden over tid har resulteret i opbygningen af en større, fælles erfaring om, hvordan myndighederne kan påvirke sagers forløb, og at dette har forbedret indsatsen på området markant. Der kan dog være klare forskelle imellem, hvad forskellige parter mener, at man kan – og bør – gøre i en given sag. Enkelte informanter fortæller, at sådanne uenigheder har medført, at de undertiden vælger *ikke* at inddrage Koordinationsenheden i sager om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold.

Med den store diversitet imellem forskellige ophold forløber sagerne generelt meget forskelligt. Dermed kommer arbejdet i koordinationsenheden i høj grad til at handle om at afdække, hvordan man kan søge at påvirke en given sags forløb. Her sker en løbende vekselvirkning imellem (eventuelt hyppige) møder i enheden og

forskellige myndighedspersoners handlinger. Et forløb starter hyppigt med et møde, der, ifølge en sikkerhedskonsulent, kan have følgende forløb:

Jeg kontakter alle og sender et skriv ud – et kort sagsresumé. Så sidder vi på Teams, hvor vi siger: "Okay, hvad har vi af handlemulighed i den her sag? Status er det og det og det. Og vi ved ikke sådan og sådan". Så kunne det være, at vi spørger Udenrigsministeriet: "Hvad ved vi om det her land? Hvad ved vi om området?" ... Der kan være specifik landeinformation, der vil være vigtig. Så kan Udlændingestyrelsen sige: "Jeg kan se, at hendes opholdstilladelse faktisk er bortfaldet, så vi skal lave en dispensation, hvis hun skal indrejse igen". Og jeg har kontakten med borgeren direkte, og så er der nogle spørgsmål der, vi gerne vil have svar på.

Det kan også være politiet, der sidder og siger: "Hør, den her familie kender vi rigtig godt", fordi et eller andet. Eller: "Er der nogle børn, som stadigvæk er [i Danmark], vi skal have passet på?" Så det er sådan et forum, hvor man kaster alt op, og hvor vi kan tænke helt ud af boksen. Hvordan kan vi få sendt penge derned? Er der nogen i netværket, der kan hjælpe? Og så arbejder vi videre med det. Vi holder måske et statusmøde igen om en uge, og hvis der sker noget løbende, så sender de alle informationer til mig, og så sender jeg det ud til alle – så alle hele tiden er informerede. Og så kører den enten, til borgerne er kommet hjem, eller til vi siger, at nu kan vi ikke nå længere. Jeg bibeholder så kontakten til den unge, og hvis der kommer noget nyt, så sender jeg det ud til alle igen.

Ved at tage en sag ind i Koordinationsenheden kan man gøre brug af åbninger i en sag, som ellers kan forspildes. Det kan fx handle om muligheden for at bruge tilbageholdelse af økonomiske ydelser til at påvirke forløbet. Forløb kan også påvirkes på andre måder. Som sikkerhedskonsulenten forklarer:

Det kan være, at en forælder rejser til Danmark og lige om lidt skal være på ferie i 3 uger. Så kan politiet sige: "Vi tager lige ud, for der er også noget andet, den her far ikke lige har gjort. Så vi kan banke på, og [så også spørge:] "forresten, hvor er din familie henne?"... Jeg bliver simpelthen så ked af det på borgernes vegne, når der er nogen, der begynder at køre noget uden om Koordinationsenheden, fordi vi går glip af handlemuligheder. Jo tidligere vi kommer på banen, jo hurtigere og nemmere får vi hjulpet borgerne hjem igen. Derfor er vi kommet med i barnets lov og serviceloven. Jeg håber sådan, at det gør, at vi kan få sparket dørene lidt mere ind, ude i kommunerne, og sige: "Vi har den her mulighed, brug den nu!"

Arbejdet, der kan være kompliceret og ømfindtligt, handler i høj grad om at finde mulige veje igennem svære situationer. Her er hver enkelt sag unik.

9.2 Forskellige strategier til at få borgere tilbage

Når børn og unge skal tilbage fra udlandet, kan det ske både med og uden deres forældres medvirken. Et fokus i Koordinationsenhedens arbejde er at finde måder, hvorpå man kan få forældre til at medvirke til unges hjemrejser. Der er forskellige vanskelige afvejninger i arbejdet med at diskutere muligheder og koordinere, hvem der gør hvad. Det kan eksempelvis handle om, i hvilken grad man skal understrege alvoren – og de potentielt strafferetslige konsekvenser – af at tage børn på genopdragelsesrejse, når det primære mål er at hjælpe unge hjem igen. Som en sagsbehandler formulerer det fra en konkret sag:

Det er jo en meget, meget svær samtale [med forældre]. På den ene side vil man bare gerne sikre sig, at alle kommer hjem ... Så hvor tydelig skal man så være omkring: "Hvad venter der jer, når I kommer hjem, fordi det er rigtig, rigtig alvorligt".

Sådanne dilemmaer understreger vigtigheden af den specialiserede indsats, som i dag finder sted igennem sikkerhedskonsulenternes og Koordinationsenhedens arbejde. Over tid får de involverede fagfolk endvidere større erfaringer. Samtidig er det et felt med stor diversitet, og hvor man dermed ikke kan arbejde sig frem til en manual for, hvordan nye sager bør håndteres.

Et værktøj i myndighedernes arbejde er at få fx en kommune eller en uddannelsesinstitution til at indkalde en borger til et møde. Håbet er, at indkaldelsen kan få forældrene til at lade den unge hjemrejse for at kunne møde frem. En sådan mødeindkaldelse indgår i en sag, hvor den person, der tilbageholdes i udlandet af sine forældre, er en voksen borger. Borgeren, der bl.a. har en psykiatrisk diagnose, beder selv myndighederne om at indkalde ham til en sanktionssamtale, fordi det vil give et økonomisk argument for, at han skal rejse tilbage til Danmark.

Kommunen kan dog ikke umiddelbart indkalde borgeren til den ønskede samtale. Som en sagsbehandler forklarer: "Der skal en lovhjemmel til. Og den skal Udbetaling Danmark give, fordi det er dem, der sidder på pensionen. Så kontakter vi Udbetaling Danmark, hvor det tager lang tid. Men det lykkes på et tidspunkt".

Det er dermed endnu et eksempel på, hvordan myndighedernes arbejde skal tilpasses hver enkelt sag og kan byde på uforudsete udfordringer. I dette lokalt tilpassede arbejde bruger forskellige frontmedarbejdere ord som "gråzone" og "lokumsaftale" for at indikere, at man af og til bevæger sig på usikker grund i forhold til afvejninger af, hvilke redskaber, man legitimt kan tage i brug for at få bragt et ungt (eller voksent) menneske tilbage til Danmark igen.

9.2.1 Samarbejde med parter i udlandet

De danske ambassader og repræsentationer i udlandet spiller helt centrale roller i arbejdet med at hjælpe personer tilbage fra genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Ambassaderne er med til at skaffe lokale informationer, som fx kan bruges i Koordinationsenhedens arbejde. De kan bidrage med informationer om lokalt drevne safehouses i forskellige områder eller bistå med udstedelse af dokumenter i det omfang, der er hjemmel hertil. Informationer om lokale forhold kan også handle om at verificere forældres oplysninger fra et område (findes der fx den skole, som forældre fortæller, at deres barn går på?). I udlandet samarbejder Danmark også med andre landes repræsentationer mv. Her har vores nordiske nabolande ambassademedarbejdere, som er mere direkte involverede i arbejdet med genopdragelsesrejser. Norge har således et antal "spesialutsendinge for integrering" (Lidén, Damsa, et al., 2024, p.131-142). Sverige har to særlige "regionsrådgivere" på deres ambassader i hhv. Amman og Nairobi (Lidén, Damsa, et al., p. 170). Også politiet kan undertiden række ud til relevante kolleger i forhold til sager om genopdragelsesrejser. En politimedarbejder beskriver denne

[Ung kvindelig borger i udlandet] giver udtryk for, at hun græder over situationen hver dag. Hun er meget bekymret for, at de danske myndigheder vil fortælle hendes far og mor, at hun har rakt ud efter hjælp. [Borger] giver klart udtryk for, at det vil forværre hendes situation i [X-land], hvis de får det at vide. Jeg har derfor lovet hende, at hun vil blive inddraget i alt, hvad der bliver gjort fra Koordinationsenhedens side.

Sikkerhedskonsulent
(Sagsnotat, Koordinationsenheden)

form for arbejde, efter at en kommunal medarbejder har kontaktet dem med en bekymring for, at en pige er på genopdragelsesrejse.

Vi havde vores forbindelsesofficer [en Nordic liason officer] i Pakistan til at snakke med mor og datter dernede. Og vi var selv ude og snakke med far [i Danmark]. Og [pige] kommer hjem 14 dage senere – efter at have været dernede i 3 måneder. [Men] det kan være, hun var kommet hjem alligevel.

I samarbejdet med andre landes myndigheder fremhæver politimedarbejderen også, hvordan dansk lovgivning frembyder en særlig udfordring, sammenlignet med situationen i vores nabolande. Situationen er den, at forældre i Danmark beholder forældremyndigheden, også når et barn tvangsfjernes. Hvis forældre efterfølgende lykkes med at tage et barn til udlandet, vanskeliggør deres fortsatte forældremyndighed samarbejdet med de udenlandske myndigheder. Situationen er anderledes i lande som Finland, Norge og Sverige. Her finder der en såkaldt "omsorgsovertagelse" sted, hvis et barn anbringes, uden at forældrene har samtykket (Mølholt et al., 2025). En sådan omsorgsovertagelse giver et bedre grundlag for, at nordisk politi kan række ud til andre landes myndigheder i forbindelse med en sag i det pågældende land.

En yderligere udfordring handler om adgang til en dansk ambassade. Danmark har ikke repræsentation i alle lande. Sager fra Somalia varetages således fra den danske ambassade i Kenya. Noget tilsvarende gør sig gældende i fx Irak og Afghanistan. Dermed kan borgere blive nødt til at rejse langt og krydse landegrænser, før de kan nå frem til en dansk ambassade. Når man ofte mangler såvel penge som de relevante papirer, kan sådanne lange rejser være meget vanskelige eller helt umulige.

9.2.2 Behov både for støttende ledelse og for personlig drivkraft

På tværs af forskellige fagpersoner og myndigheder forlyder det, at arbejdet med at få unge hjem fra genopdragelsesrejser er meget vanskeligt. Det er sager, som kræver, at man opererer i komplekse krydsfelter på tværs af landegrænser og på tværs af forskellige typer af lovgivning. En medarbejder i politiet, der har sin primære erfaring fra én omfattende sag, beskriver det på følgende måde:

Det har været rigtig tungt arbejde Vi er politi, og vi skal holde os inden for lovgivningen – og det gør vi også. Men man skal have lysten til at få noget til at fungere, før det kan fungere.

Denne medarbejder beskriver, hvordan han involveres i en sag, der handler om repatriering, hvor en hel familie er udrejst. En sådan sag kunne politiet godt have valgt at lukke på et tidligt tidspunkt. Som medarbejderen forklarer:

Moren må godt [repatriere]. Så er vi færdige med det. Vi kan ikke afhøre, for [teenager] er dernede – i et andet land. Vi kan ikke efterforske. Allerede der kunne vi lukke sagen, uden at der var nogen problemer med det. [Når sagen ikke blev lukket, var det ...] ... fordi vi har en god ledelse. Jeg gider jo også godt høre på [sikkerhedskonsulenten], når hun siger [at en ung i udlandet, som konsulenten har kontakt til, har brug for hjælp]. Der er jo ikke sket så meget efterforskning fra politiets side, men vi har fået opdateringer fra [sikkerhedskonsulenten], fordi vi har fået lov til at holde sagen åben ... Så der er mange parter, der har strakt sig lidt længere, end de havde behovet, kan man sige. Udlændingestyrelsen skal give godkendelse til, at hun må rejse ind. Udenrigsministeriet skal være klar på at tage hende. For de står jo med et barn uden værgernes samtykke ... Og uha: "Kunne vi det, og kunne vi det?" Jamen, for helvede, altså. Det har været ... Det har været svært.

En sådan sag har dermed både behov for det tværgående arbejde i Koordinationsenheden og for, at relevante medarbejdere hos forskellige myndigheder lægger et særligt – og ofte langvarigt – engagement i en given sag. Muligheden herfor kræver, som medarbejderen beskriver det, at man "har en god ledelse", der tillader, at man bruger tid på en sådan langstrakt og vanskelig udenlandsk opgave.

Dermed bliver der en høj grad af personafhængighed i, hvilke sager der bliver genstand for langvarige indsatser, og hvilke der måske lukkes hurtigt ned. En erfaren politimedarbejder, der bl.a. deltager på møder i Koordinationsenheden, beskriver problematikken på følgende måde:

De her sager er så personafhængige i forhold til den myndighed, som nu sidder med dem. Hvis det nu er en kommune, som ikke har prøvet det før – eller nogle helt nye sagsbehandlere eller et eller andet, så kan der let gå en masse ting galt, som ikke må gå galt. Og det samme med politiet. Det er jo forskelligt fra politikreds til politikreds, hvordan man vælger at forankre de her sager, og hvordan man vælger at gøre det.

Denne form for personafhængighed indikerer, at relativt ens sager om genopdragelsesrejser meget vel kan blive behandlet ganske forskelligt af de danske myndigheder.

9.2.3 Sikkerhedskonsulenternes centrale del i arbejdet

Som nævnt står de nationale sikkerhedskonsulenter helt centralt i arbejdet med at hjælpe borgere hjem fra genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Etableringen af denne type medarbejdere (i 2018) ser ud til at have hævet

myndighedernes indsats på området betragteligt. Ud over deres tovholderfunktion i Koordinationssenhedens arbejde er det normalt også dem, som har den direkte kontakt til unge i udlandet. Som beskrevet i kapitel 8 kan det være en kontakt, der er vanskelig og farlig for den unge at tilvejebringe. I nogle tilfælde kontaktes sikkerhedskonsulenter derfor fx midt om natten, enten på grund af borgeres ophold i andre tidszoner, eller fordi det er her, en ung kan få adgang til en telefon. I nogle sager er det vigtigt, at borgere får svar hurtigt, hvilket dermed ikke altid kan finde sted inden for normal arbejdstid – en udfordring, som forskellige sikkerhedskonsulenter håndterer på forskellig vis. Hvor meget der kan være på spil, når en ung får kontakt med danske myndigheder, fremgår af følgende notat:

[Borger] kontakter et kvinde[krise]center. Så sendes hun videre til [sikkerhedskonsulent]. Deres dialog kører i over et år. På et tidspunkt opdages hendes dialog med [sikkerhedskonsulent]. Så lukkes hun inde i et rum i en uge, hun bliver lænket, slået og udsat for kvælningsforsøg. (Sagsnotat)

Det vanskelige engagement i meget alvorlige sager med sårbare unge mennesker kan udsætte sikkerhedskonsulenter for et betragteligt pres. Fordi der ofte er meget på spil i de enkelte sager, kan det eksempelvis være udfordrende, hvis samarbejdspartnere ikke leverer det, man ønsker og forventer af dem. En sikkerhedskonsulent beskriver denne situation på følgende måde:

Det kan være sådan nogle banale ting, som når jeg ringer og rykker for den efterforsker, der er, så tager hun ikke telefonen i 14 dage. "Nej, men jeg sad lige med to drabssager". Ja, det gjorde du så. Så må du finde en anden måde, at det her kan blive prioriteret på – det er også vigtigt Der er noget magtesløshed der: At man som fagperson er afhængig af, at en anden part i et professionelt samarbejde gør sine ting. Det kan man slå sig på som sikkerhedskonsulent. Vi sidder tit med en følelse af magtesløshed i de her sager. Det er så konkret en problemstilling: "Folk er dernede – lad os få dem hjem". Og der er bare så lidt, vi kan gøre, når det kommer til stykket.

I nogle sammenhænge engagerer sikkerhedskonsulenter sig i deres arbejde på måder, som må siges at ligge langt ud over det, man ellers kan forvente sig af en menig medarbejder i en offentlig forvaltning. Som en erfaren sikkerhedskonsulent beskriver sit arbejde:

Vi har brug for en vild styring. Jeg plejer altid at sige til [unge i udlandet, hun har kontakt til]: "Prøv at høre: Jeg vil virkelig gerne hjælpe dig. Jeg sidder i Danmark, og jeg er professionel – men det er et samarbejde. Så lige nu har jeg brug for, at du fortæller mig ALT, hvad du gør. Og du gør de ting, jeg siger til dig. Og hvis du vælger at gøre noget andet, skal jeg

vide det. Og jeg investerer. Og du skal vide, at du kan få fat i mig 24-7 de næste 14 dage. Jeg er der. Men vi gør det sammen."

I den udsatte position, som de unge befinder sig i, kan et sådant stramt struktureret, og pålideligt, samarbejde være af vital vigtighed.

Boks 9.2 Om betaling af hjemrejse

For børn og unge under 18 år:

- Hvis kommunen vurderer, at barnet har behov for særlig støtte efter serviceloven, kan den finansiere hjemrejsen efter en konkret vurdering. Det fremgår af barnets lov § 32, stk. 1, nr. 8 (bestemmelse er en videreførelse af servicelovens § 52, stk. 3, nr. 9, se Ankestyrelsen (2018, p. 78)).

For voksne, 18 år og derover:

- Kommunen kan afholde udgifter til hjemtransport for personer fyldt 18 år med lovligt opholdsgrundlag i Danmark, der opholder sig ufrivilligt i udlandet som følge af genopdragelsesrejse, tvangsægteskab, tvungen forlovelse, religiøs vielse uden borgerlig gyldighed eller anden ægteskabslignende forhold, eller som følge af anden æresrelateret konflikt, og som ikke har egne midler til helt eller delvist at afholde udgifterne til hjemrejsen (Bekendtgørelse om afholdelse af udgifter til hjemtransport ved ufrivilligt ophold i udlandet på grund af æresrelaterede konflikter).

Flere fagpersoner fortæller dog om udfordringer med at få kommuner til at dække rejseudgifter for mindreårige, uanset det af Ankestyrelsen (2018, p. 78) fremgår, at der er belæg herfor. En medarbejder formulerer bl.a., at den paragraf, som Ankestyrelsen refererer til (barnets lov § 32, stk. 1, nr. 8) *"... er meget flyvsk, og det er jo ikke en, vi normalt anvender som en ydelsesparagraf"*. I en del tilfælde bliver udsatte unge og voksne nødt til selv at skaffe pengene til deres (forsøg på) hjemrejse. I den forbindelse sætter nogle sig i gæld. En sådan gældsætning er meget risikabel og kan vanskeliggøre en planlagt hjemrejse, som man af al magt søger at skjule. En gæld kan også være en betragtelig belastning, når man søger at komme på fode i Danmark igen.

En kommunal sagsbehandler, der involveres i en enkelt sag om tilbagerejse til Danmark, giver et andet perspektiv på det specialiserede arbejde med at hjælpe unge tilbage til Danmark. Sagen drejer sig om en stor teenager, der efterlades i udlandet.

Han lykkes med at rykke til en nærliggende by. Uanset at han har kontakt med en sikkerhedskonsulent i Danmark, er det ikke muligt at overføre penge fra Danmark. Drengen arbejder derfor i månedsvis for at tjene penge til de nødvendige papirer. Næste træk er flybilletten tilbage til Danmark. Her handler det atter om betaling. Mens sikkerhedskonsulenten er i løbende kontakt med drengen, søger sagsbehandleren at få drengens hjemkommune til at overføre penge til hans flybillet. Det viser sig at blive et vanskeligt og frustrerende forløb:

Der var alt muligt bøvl. Hvem kan overføre [penge for hans rejse]? Hvad med en straks-overførsel? Eller hvad med økonomiafdelingen? "I bliver nødt til at have en praksis for det her" [sagde en kollega]. "Jamen, det sker jo aldrig!" Altså, vi har jo ikke en arbejdsgang. Det er jo en akut situation: Vi har brug for jeres hjælp. Så der var rigtig meget frem og tilbage. "Hvad siger min leder?". "Hvad siger bla bla?" Alt det der.

Gængse ønsker om klare procedurer og etablerede sagsgange kommer i konflikt med det betragtelige tidspres og de særlige forhold, der er i sager som den ovenstående. Her ser kollegers smidighed og evnen til at finde løsninger uden unødige forsinkelser ud til at være af stor betydning. Citatet handler også om vanskeligheder ved at få kommuner til at betale hjemrejsen for en ung (se Boks 9.2).

Når det lykkes at få alle elementer i en hjemrejse til at spille sammen, kan unge opleve en høj grad af opbakning på det sidste stræk tilbage til Danmark. Om en afslutning på en sag forklarer en sagsbehandler, at hun fik at vide, at ...

... nu var [stor dreng] på vej [til Danmark]. Der var et samarbejde med Udenrigsministeriet i forhold til, hvor han kunne opholde sig, når han kom til Istanbul. [Sikkerhedskonsulenten] kan nærmest den der kæmpe lufthavn i hovedet. Hun guidede ham gennem: "Så går du den vej, så går du derover. Så flyver du videre derfra – du bliver fulgt ud". Lige der blev der virkelig taget hånd om ham.

Denne store drengs ankomst til Danmark beskrives i Boks 9.3. Det er et eksempel på de mange samarbejdsflader og udfordringer, som kan være på spil, når myndigheder søger at hjælpe unge hjem fra genopdragelsesrejser.

Boks 9.3 En nervepirrende hjemkomst til Danmark

En teenager sendes ud af Danmark for at forhindre en overhængende anbringelse (se Boks 6.1). 6 måneder senere lykkedes det den 16-årige dreng

at komme på et fly til Danmark. Den børne- og ungerådgiver, der havde kontakten med den unge inden afrejsen, beskriver det efterfølgende forløb på følgende måde:

'Vi skal ud og hente i lufthavnen sammen med [sikkerhedskonsulent]. På en eller anden måde har den far fået nys om, at vi er på vej til at hente [den unge]. Så [faren] kontakter mig og siger, at han vil sagsøge os og alt muligt. Det løber helt af sporet. Men vi står også med en ledelse i [X-kommune], der ikke vil anbringe. De vil ikke lave en formandsbeslutning. Og det diskuterer vi rigtig meget i taxaen på vej ud for at hente. Der er ikke nogen særlig fed stemning. Jeg er bare sådan: "Jeg skal ikke stå derude, uden at der er en beslutning". For hvis faren er derude – som han har givet udtryk for, at han vil være – kan vi jo ikke bare tage [den unge] med. Så får vi at vide, at beslutningen bliver truffet. Og vi har politiet til at hjælpe os. Det viser sig, at den unges telefon er tracket. Det er derfor, de kan se, hvor den er henne. Vi får købt sølvpapir og pakker den ind og alting. Altså, der er også enormt meget praktisk i det. [Den unge får at vide, at han skal videre til et botilbud.] ... og er meget taknemmelig. Meget stille. Det var kæmpestort. Man har bare lyst til at sige "kom her" [og kramme]. Det var en virkelig rørende dag. ...

[Vi er ved at køre ud til botilbuddet, men ...] ... så bliver vi ringet op. Den formandsbeslutning er der ikke alligevel. Og så siger jeg: "Hvad skal jeg så gøre? Altså, skal jeg køre [den unge] hjem? Hvad har I forestillet jer?" Jeg havde været på arbejde i 14 timer – det var sent om aftenen. [Medarbejderen får at vide, at den unge skal køres ud til botilbuddet]. Da vi kommer ud derfra, bryder jeg fuldstændig sammen. Både fordi jeg har arbejdet rigtig meget. Men også det med usikkerheden. Hvad så i morgen? Hvad, hvis den beslutning [om anbringelse] ikke bliver fastholdt? Jeg er bare rasende. Jeg ryster over hele kroppen. Jeg er bare sådan: "Det her, det skal aldrig ske igen!"... Det kan simpelthen ikke være rigtigt, at vi har et barn, der bliver udsat for overgreb. Vi anbringer ikke. [Den unge] bliver altså sendt til [X-land] og arbejder 14 timer i døgnet for at kæmpe sig selv tilbage hertil. Og så er vi ikke villige til at anbringe. Det kan jeg slet ikke være i".

Uanset de skiftende meldinger lige efter den unges ankomst til Danmark ender kommunen med at fastholde beslutningen om at anbringe drengen uden samtykke. Så vidt socialrådgiveren er orienteret, bor den unge nu i egen bolig og "har det godt".

9.2.4 Ankomsten til en dansk lufthavn

I mange tilfælde betræder hjemvendte børn, unge og voksne dansk territorium igen i Kastrup Lufthavn. I denne modtagelse kan forskellige myndighedspersoner, herunder politiet, være til stede. Boks 8.1 beskrev, hvordan Ayses rejse mod Danmark blev standset af, at hendes far nedlagde et udrejseforbud for sin datter i Mogadishu. Da politiet efterfølgende varetægtsfængsler ham for, hvad han har gjort mod sine børn, udgør det et pres, som får Ayses mor til at rejse til Somalia. Ayse beskriver det efterfølgende forløb på følgende måde:

De fik min mor til at rejse til Somalia, og så skulle jeg mødes med hende, sådan [i noget] retssagsagtigt ... Det var faktisk ret mærkeligt. [Bagefter] rejste vi alle sammen ud. Vi er mellemlandet i Kenya, og så sagde vi farvel til [ambassademedarbejder], og så rejste vi videre til Danmark. Og da jeg så ankommer til Danmark, er der bare politi over hele lufthavnen. De tager os med ind til politistationen i lufthavnen, og så spørger de os: "Vil I gerne hjem til jeres forældre?". Og jeg sagde direkte: "Nej, det vil jeg ikke". Min bror var sådan ... min mor havde hjernevasket ham lidt på vej i flymaskinen, så han sagde, han gerne ville hjem. Så jeg endte med at pakke mine ting ud af kufferten, og så blev jeg taget til et opholdssted. (Ayse)

Når en ung borger er tilbage på dansk grund, forlader sagen Koordinationsenheden og overgår ofte til en kommunal aktør. I mange tilfælde er der et velkoordineret forløb, hvor unge eksempelvis anbringes på botilbud. I andre tilfælde er der komplikationer, som fx beskrevet i Boks 9.3. Den "nervepirrende hjemkomst" til Danmark er endnu et eksempel på de mange – og forskelligartede – udfordringer, der kan være i de enkelte sager. Det kan handle om en kombination af stor usikkerhed, højt tidspres og oplevelser af, at sager handler om "liv og død". Samtidig kan såvel fagpersoner, som de borgere, det hele handler om, pludselig befinde sig i svære situationer, som udløses af andres (herunder andre myndigheders) beslutninger og handlinger – eller mangel på handling.

9.2.5 Afrunding

Centrale aktører i arbejdet med at afslutte genopdragelsesrejser er dels sikkerhedskonsulenterne, dels Koordinationsenheden mod genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, der udgør et samarbejdsforum imellem forskellige myndigheder. Et sådant samarbejde lykkes i nogle tilfælde med at hjælpe borgere med at afslutte genopdragelsesrejser og vende tilbage til Danmark. Det kan være langvarige forløb, hvor unge har hemmeligholdt kontakt med en sikkerhedskonsulent, imens myndighederne søger at afklare, hvilke muligheder der kan være for en hjemrejse. De

enkelte sager er unikke og udfordrende, og såvel myndigheder som borgere må ofte handle på begrænset viden.

Interviewene viser, at borgere kan være meget afhængige af at komme i kontakt med medarbejdere, der vedholdent arbejder på deres sag – noget, der kan kræve såvel en støttende ledelse som personlig drivkraft hos medarbejderne. Også myndigheder imellem kan der dels være forskellige syn på, hvilke tiltag man bør benytte sig af i en given sag. Og dels kan der være en betragtelig personafhængighed i forhold til, om sagerne prioriteres eller ej. Samlet set resulterer det i betragtelige forskelle i den hjælp og støtte, som forskellige børn, unge og voksne modtager, hvis de søger hjælp til at afslutte en genopdragelsesrejse.

I arbejdet lykkes myndighederne langt fra altid med at yde en tilstrækkelig hjælp, og en del borgere, man har forsøgt at hjælpe, ender med ikke at kunne vende tilbage til Danmark.

10 Modtagelsen i Danmark

Tiden efter tilbagekomsten til Danmark forløber meget forskelligt. Der er ligeledes store forskelle i borgeres behov for støtte, afhængigt af forhold som opholdets længde, om der har været skolegang, og om – og i hvilken grad – der har været overgreb og traumatiserende begivenheder. Også den unges egen konstitution, og eventuelle problemer (der kan have medvirket til, at der overhovedet opstod et genopdragelsesrejseforløb) spiller ind. Den unges relationer til hhv. myndighederne og til egen familie kan også have stor betydning for det videre forløb. En central forskel handler om, hvorvidt unge vender tilbage til at bo hos deres forældre, eller om de efter ankomsten til Danmark flytter ind på en institution som fx et safehouse eller et børne- og ungehjem. Sådanne forskelligartede forløb beskrives i de næste afsnit.

10.1 Tilbage til forældre

Når unge enten vender tilbage til Danmark sammen med deres forældre eller hentes hjem af forældrene, vil det sjældent påkalde sig myndighedernes umiddelbare interesse. Sådan går det med Fadime, en teenager, som tages ud af Danmark i 3 måneder efter afsløringen af at have en kæreste. For at få lov til at rejse tilbage til Danmark, må hun love sine forældre altid at være lydig over for dem. Efter hjemkomsten søger forældrene at holde Fadime under stram kontrol og melder hende fx ud af den 10. klasse, hun ellers skulle begynde på, og de tager hendes telefon fra hende. Hendes forløb eksemplificer dermed, hvordan vold og/eller kontrol kan fortsætte efter en tilbagevenden til Danmark. For at undslippe kontrollen stikker Fadime kort efter af fra hjemmet og tager kontakt til såvel sin kæreste som til de danske myndigheder, som anbringer hende på et børne- og ungehjem. Det er kun på grund af denne myndighedskontakt, at hendes interview indgår i denne undersøgelses empiri.

I interview fortæller fagfolk om andre unge, som kommer hjem med og til deres forældre. Hvis disse unge ikke opsøger hjælp (som Fadime gør det), kan det være vanskeligt at vurdere, hvad der er foregået under opholdet i udlandet, og om børn og unge har været på en problematisk genopdragelsesrejse eller ej.

Børn er meget afhængige af deres forældre og har generelt ringe muligheder for at handle autonomt. En sikkerhedskonsulent beskriver, hvordan dette forhold kan få unge til at "samarbejde" sig tilbage til Danmark ved at tilpasse sig familiens forventninger til dem. Et sådant samarbejde indebærer i nogle tilfælde, at unge samtykker til ægteskaber, som de reelt ikke ønsker at indgå i, og som derfor må anses for at være tvangsægteskaber (Petersen et al., 2025). En sikkerhedskonsulent fortæller om

en sådan case, hvor en pige retter ind efter familien og lykkes med at komme tilbage til Danmark. Sikkerhedskonsulenten fortæller, at der er ...

... et forløb efterfølgende, hvor vi kan se, at hun jo mistrives helt vildt. Men hendes strategi er stadigvæk at være loyal over for familien og prøve ikke at lave yderligere konflikt. Og jeg lukker sådan set sagen der, hvor hun er fyldt 18. Hun bor sammen med sin mor. Hun efterspørger ikke yderligere hjælp. Men hun ved, hvem hun kan kontakte.

Ovenstående sag kan læses som en, hvor forældrenes brug af en genopdragelsesrejse har fået en pige til at "rette ind" og tilpasse sig forældrenes krav og forventninger. Det ser dermed ud til at være en genopdragelsesrejse, der – fra forældrenes perspektiv – har virket, som den skulle, og gjort, at de fik kontrollen over deres datter tilbage.

Ovenstående unge havde tidligere haft kontakt med sikkerhedskonsulenten, hvilket var grunden til, at myndighederne havde et vist indblik i hendes situation. Hvis hjemvendte unge kun befinder sig i familiens private rum, kan deres eventuelle problemer gå helt upåagtede hen. En sådan lukkethed kan dog blive brudt, hvis en borgers udfordringer bliver for store. Noget sådant fortæller en læge i psykiatrien om. Hun møder en ung mand, der har været på et længere ufrivilligt ophold i udlandet, på følgende måde:

Det var en ung mand, som blev indlagt på grund af selvmordsforsøg – en helt almindelig årsag på psykiatrisk afdeling. Han kom på mit afsnit og fortalte sin historie [om bl.a. at have været sendt i genopdragelseslejr] ... hvor det var sådan noget med at være bundet med kæder og blive slået ... Da han kommer tilbage til Danmark, kommer han tilbage til sin familie [i X-by], og det kunne han simpelthen ikke klare. Han fik det rigtig dårligt og ville begå selvmord.

Først i forlængelse af selvmordsforsøget begynder den unge mand at modtage en tilsyneladende meget nødvendig psykiatrisk behandling. I andre cases kommer unge hjem fra udlandet, fordi de er blevet alvorligt syge og ønskes behandlet i det danske sundhedsvæsen. Her kan familien dog søge at "mandsopdække" de unge for at sikre, at familien kan bevare sin hårdt tilkæmpede kontrol. Her kan unges muligheder for at komme på tomandshånd med fagfolk være en forudsætning for, at de kan bede om hjælp. En opmærksomhed herpå kan dermed være vigtig at have, fx i det danske sundhedssystem. Samtidig kan en høj grad af en sådan årvågenhed dog opleves som en uretfærdig mistro til familierne, hvilket er et af de vanskelige dilemmaer, der er i arbejdet på området (Liversage, 2018).

I ovenstående eksempel får myndighederne (her: sygehusvæsenet) øje på en ung, hjemvendt mand og hans behov for hjælp, fordi han forsøger at begå selvmord på

en måde, der bringer politiet ind i billedet. Det er de færreste, som har det så åbenlyst dårligt. Uanset hvad, vil unge, som vender tilbage med og/eller til familien, ofte gå under myndighedernes radar og dermed ikke få en hjælp, de kan have stor brug for. En norsk rapport udpeger i den forbindelse, at personer, der er over 18 år, når de vender tilbage fra et ufrivilligt udlandsophold, og som ikke har åbenlyse sikkerhedsbehov ved hjemkomsten, er en gruppe, der sjældent får systematisk hjælp og støtte (Bredal & Ekspertgruppe, 2020). Noget lignende ser ud til at gøre sig gældende i Danmark.

Et eksempel på en ung kvinde i en sådan situation kommer fra en uddannelsesvejleder. I sit arbejde møder hun en 18-årig kvinde, der var ude af Danmark uden sine forældre, fra hun var ca. 10 til 18 år. Da hun vender tilbage til Danmark, har kvinden mistet sit danske sprog, men er tilsyneladende også dårlig på sit modersmål. Medarbejderen fortæller, at hun er i tvivl om, hvordan hun skal håndtere den unge kvindes sag:

Jeg savnede viden om, hvilke andre faggrupper, jeg skulle involvere. Jeg kan huske, at jeg gik til min leder og sagde: "Sådan her og sådan her ... [om borgerens situation]". Og så sagde [lederen]: "Ja, men det skal vi ikke gøre så meget ved lige nu". Det var jo ikke vores bord, og "Vi måtte lige se sagen an i forhold til, hvordan og hvorledes".

Uddannelsesvejlederen skifter kort efter arbejde. Nogle år senere kommer hun dog igen i kontakt med kvinden igennem en ny ansættelse i samme kommune. Her må hun konstatere følgende:

Nu, 8-9 år senere, står hun i samme situation. Hun er ikke kommet videre. Der er ingen afklaring på hende. Der er ikke nogen, der har landet hende et rigtigt sted, så hun får noget ro i sit liv – eller får den rette hjælp. Hun søler fortsat rundt i systemet ... Det gør mig superærgelig.

Den unge kvinde, som nu er midt i tyverne, har fortsat kun begrænsede danskundskaber og har ikke opnået kvalifikationer, der er brugbare på det danske arbejdsmarked. Den manglende progression grunder måske i et kognitivt udviklingshandicap. En sådan udfordring kan have ligget før opholdet og medvirket til, at pigen blev sendt ud af Danmark (motiv nr. 5). En udviklingshæmning kan dog også skyldes årene i udlandet uden støtte fra reelle omsorgspersoner. Den unge kvinde får i dag en del støtte af sin far, der "*hjælper hende med alt muligt*". Inden for de senere år har kvindens far også presset på for at få myndighederne til at afklare den voksne datters udfordringer, så hun kan få den rette hjælp.

Uanset hvad, fremstår kvinden som et ungt menneske, der vender tilbage fra et årelangt ufrivilligt ophold i udlandet uden at modtage nogen særlig støtte, bl.a. fordi ingen myndigheder tilsyneladende har haft den store opmærksomhed på hendes

behov, da hun vendte hjem til sin familie. Som uddannelsesvejlederen siger: *"Hun er jo sådan en, der kommer til at ryge ud af den ene eller den anden aktivitet hele sit liv og så på et tidspunkt, bliver hun førtidspensioneret. Og det gør ondt"*. I denne sag var der oven i købet en uddannelsesvejleder, som forsøgte at skaffe den unge kvinde vigtig hjælp umiddelbart efter hjemkomsten. Dette var ikke muligt og viser et eksempel på, at der i dag (tilsvarende i Norge) ikke er systematisk hjælp og støtte, når personer over 18 år, som ikke har særlige sikkerhedsbehov, vender hjem til Danmark (Bredal & Ekspertgruppe, 2020).

10.2 Tilbage til ophold på botilbud

Modsat at vende tilbage og bo hos familien kommer andre unge hjem med myndighedernes mellemkomst. De flytter i mange tilfælde ind på et botilbud, eventuelt med hemmelig adresse. Her vil unge have bedre adgang til relevant støtte af mange slags. Samtidig kan sådanne ophold dog indebære et brud med familien, som kan være meget vanskeligt at håndtere.

Unge har ganske forskelligartede erfaringer med at vende tilbage til ophold på en institution. Nogle hjemvendte unge oplever såvel at få en god støtte, som at blive beskyttet imod eksempelvis at blive ført ud af Danmark igen. En botilbudsmedarbejder beskriver arbejdet med unge, som vender tilbage efter genopdragelsesrejser, på følgende måde:

De er mere på vagt i længere tid. Der skal ikke meget til, før vi får trigget dem i deres traume. Og det er en del af en traumebevidst tilgang, at vi gør alt for at undgå det. Især i starten kan de misforstå vores hensigter. Der er en oplevelse af, at de virkelig har rigtig meget brug for at have en følelse af kontrol. Det har de andre beboere også – men der er bare skruet mere op.

Et ekstremt eksempel på, hvor dårlig en forfatning hjemvendte borgere kan være i, kommer fra en krisecentermedarbejder. Hun er med til at modtage en familie, der har oplevet et årti med indespærring i udlandet. Hun beskriver familiens første tid på krisecentret på følgende måde:

Det er jo en familie, der er så traumatiseret på alle parametre. Det første halvår hviskede de [i stedet for at tale]. Og når man kom gående på gangen, så stillede de sig op ad væggen. Fordi de må ikke være i vejen for nogen. De bruger jo lang tid på overhovedet bare at tro på, at her er sikkert.

Dermed bliver et vigtigt element i modtagelsen af denne familie, at frontmedarbejdere gradvist lykkes med at opbygge noget af familiens tabte tro på omverdenen

og støtter op omkring deres alvorlige psykiske udfordringer. En ung kvinde, der fortæller om at have modtaget god og relevant støtte, er Ayse. Hendes beskrivelse af tiden på et specialiseret botilbud kan læses i Boks 10.1.

Boks 10.1 Ayses positive institutionserfaringer

Ayse fortæller følgende om sit flerårige ophold på et specialiseret børne- og ungdomstilbud: 'At komme her [på botilbud], det er nok det bedste, der er sket for mig. Det har virkelig hjulpet mig rigtig meget. De har haft rigtig meget tålmodighed med mig. Lige da jeg kom, lavede jeg rigtig meget ballade. Så ville jeg stjæle fra en butik og blive kørt hjem af politiet. Så ville jeg ikke tage min telefon og være væk i flere dage, og så ville de efterlyse mig. Der var virkelig meget ballade. [Andre steder] bliver man jo sendt et andet sted hen [hvis man opfører sig sådan], men de har virkelig beholdt mig - virkelig set det gode i mig og tænkt: "Hun skal nok komme ud af den her fase". Og det gjorde jeg så også. Altså, det sidste stykke tid har virkelig gået perfekt. Jeg er [i gang med X-uddannelse]. Jeg arbejder ved siden af. Nu er jeg nået til et punkt, hvor jeg godt kan komme ud og bo for mig selv. Det er ret vildt at tænke på, fordi for nogle år tilbage havde jeg det slet ikke sådan ... Der var det svært bare at afslutte 10. klasse, fordi jeg aldrig kom. Jeg havde så meget fravær – det så sort ud for mig.

[Noget af det gode ved tilbuddet er at ...] ... der er hele tiden pædagoger. Hvis du har det lidt svært, kan du bare lige gå ned på kontoret, og snakke med dem. Og de er rigtig gode til at tage fat i en og sige, "du snakkede ikke så meget til aftenmaden i dag, er der noget galt?" Sådan spørge, om der er noget i vejen. Jeg har også fået en masse veninder herfra. Det har faktisk givet mig et andet syn på livet: At man kan faktisk godt, sådan ... have det godt. Jeg kan huske lige i starten, da jeg kom og lavede lidt ballade, så var jeg faktisk bange for at komme hjem. Som om det var min far, der stod med bæltet derhjemme. Det var jeg jo vant til. Men når jeg så kom hjem, og jeg havde lavet lort i den, så sidder de bare ned og er sådan, "Ayse, det skulle du lade være med at gøre". Og så laver de morgenmad til mig bagefter. Det var sådan: "Okay, så man kan godt blive behandlet sådan her også, selvom man gør sådan nogle her ting". Det var lidt en øjenåbner for mig'.

Ayses beskrivelse viser, at hun godt nok er stort set voksen, da hun flytter på botilbud, men at hun i starten har meget svært ved at overholde tilbuddets krav og regler. Ayse mødte rummelighed og ser ud til at være blevet hjulpet videre af en god pædagogisk indsats. Andre unge har ikke samme positive erfaringer med at komme

på botilbud. Hvis der ikke er en tilstrækkelig grad af rummelighed over for de traumatiserede unge, kan det føre til konflikter og bortvisninger. Hvor andre unge har brugt deres sene teenageår på en overgang til et "almindeligt" voksenliv, er nogle af de hjemvendte unge reelt børn i en voksenkrop, som kan mangle basale sociale færdigheder. De kan også reagere meget voldsomt på begrænsende regler, netop fordi de måske lige har afsluttet et årelangt ophold, hvor de ikke har kunnet handle frit.

10.2.1 Unge, som ikke får tilstrækkelig forståelse og hjælp

Et eksempel på, at en ung kvinde, der får problemer på det botilbud, hvor hun flytter ind efter en genopdragelsesrejse, kommer fra en NGO-medarbejder. Medarbejderen har kontakt med en 17-årig kvinde, både før og efter at den unge kvinde er 8 måneder i udlandet imod sin vilje. Pigen kommer tilbage til Danmark sammen med sine forældre, men forlader kort tid senere familiens hjem. Hun søger hjælp hos myndighederne, der sender hende på et sikret botilbud. Her går det dog ikke særlig godt. Som NGO-medarbejderen fortæller:

Hun kommer op og slås med en anden pige og bliver smidt ud ... Det var noget med, at hun havde lånt sin oplader til en anden og ikke kunne få den tilbage. Men hvordan fanden kan man smide en ud, som er i så dyb krise? ... Man må finde en måde at håndtere det på – man kan jo ikke have en nultolerance, når man har med dysfunktionelle mennesker at gøre ... Hun blev jo reelt hjemløs, og der var jo ingen, der interesserede sig for det.

NGO-medarbejderen lykkes med at finde en anden krisecenterplads til den unge kvinde. Her får hun dog heller ikke megen hjælp, og hendes videre forløb bliver særdeles vanskeligt. Fagfolk ser flere sådanne forløb med mange skift, der såvel kan udfordre unges sikkerhed, som gør det meget svært for dem at få fodfæste i Danmark igen.

Ud over vanskeligheder ved de sociale spilleregler kan der på nogle botilbud også være en manglende opmærksomhed på, at nogle unge ved hjemkomsten til Danmark mangler helt basale færdigheder som at kunne bruge et Dankort eller lave mad på et elektrisk komfur. I sådanne tilfælde er det vigtigt, at opmærksomme fagpersoner yder en god og omsorgsfuld støtte for at gøre det muligt for de unge at tilegne sig grundlæggende hverdagsfærdigheder.

10.2.2 Udfordringer i forhold til at "komme ind i systemet" igen

Et andet aspekt ved processen omkring at vende tilbage til Danmark handler om praktiske udfordringer i forhold til at blive en del af de gængse relationer imellem

myndigheder og borgere. Der er store forskelle på, i hvilken grad personer, der vender hjem, møder disse udfordringer, afhængigt af, om de fx har et gyldigt dansk cpr-nummer eller ej. En særlig udfordring kan opstå for borgere, der får plads på botilbud med hemmelig adresse: Der kan man ofte ikke blive registreret med bopælsadresse, hvilket kan vanskeliggøre en registrering som indrejst.

Både fagfolk og borgere kan komme til at bruge meget tid og energi på at løse praktiske problemer. Det handler om fx opholdstilladelser, adgang til MitID og muligheden for at få sociale ydelser. De mange praktiske udfordringer kan skygge for de andre former for støtte (fx til at bearbejde traumer), som unge også har brug for. I forlængelse heraf fortæller en frontmedarbejder, at hun ser en del unge, som først bliver alvorligt ramt af deres oplevelser 2-3 år efter, at de er vendt tilbage til Danmark. På det tidspunkt er de ofte borgere på laveste ydelse, som kan have meget svært ved at få adgang til hjælp.

I nogle tilfælde kan udfordringer med at blive en del af det danske system blive brugt som et magtmiddel, der reelt forlænger genopdragelsesrejsens afhængighed, selvom man er tilbage i Danmark igen. Det kan ske, fordi manglende adgang til fx ydelser, skolegang og mulighed for beskæftigelse kan sikre, at forældre (eller en dominerende far) kan bevare en høj grad af kontrol.

Sikkerhedshensyn kan komplicere billedet yderligere. En sikkerhedskonsulent beskriver eksempelvis sit arbejde i en sag, hvor der er ...

... brug for meget psykiatrisk behandling. Men vi kan ikke rykke noget, før alle de her praktiske ting omkring borgeren [herunder adresseregistrering] er kommet på plads. Derudover er det en person, der har været holdt så kontrolleret, så personen ikke ved, om der er et MitID. Vi ved ikke, om der er en bankkonto. Vi ved, at der er en e-Boks postkasse, for det får man jo. Men er der nogen andre, der har adgang til den? På den måde, så skal alt jo ligesom nulstilles, før vi kan være fuldstændig sikre på, at vi tør rykke borgeren.

Dermed kan vigtige tiltag, som adgang til psykiatrisk behandling, blive sat i en venteposition, fordi andre forhold ikke er kommet i orden. I ovenstående sag er der yderligere udfordringer, fordi familien aktivt forsøger at lokalisere borgeren:

Vi ved, at der er nogen, der har ringet og udgivet sig for at være nogen andre. Og hospitalsvæsenet er jo en si af oplysninger. For selvom man har en anmærkning om, at man er "indlagt under diskretion", så slipper oplysningerne ud alligevel. Og hvad for en formulering bruger man, når nogen ringer? "Vi kan ikke oplyse noget om vores indlagte patienter". Hvis man er lidt skarp i den anden ende, får man rigtig meget ud af sådan en

samtale ... Derfor arbejder vi lige nu hele vejen rundt – og hele weekenden – på at få lukket alting ned omkring den her borger. Så vi kan få rykket patienten til et sted, hvor vi tænker, at der er så lidt sandsynlighed for at blive opsøgt som muligt.

Udfordringen i ovenstående sag er også, at et kognitivt udviklingshandicap, kombineret med et tidligere liv under streng kontrol, vil gøre det svært at sige fra over for familien, hvis de lykkes med at finde frem til borgeren, der er over 18 år. Personer, der såvel har behov for beskyttelse og hjælp i forbindelse med æresrelaterede konflikter og har kognitivt udviklingshandicap, kan have et dobbeltsidigt behov for hjælp. Det kan gøre det vanskeligt for dem fx at finde et velegnet botilbud eller krisecenter. Denne problemstilling er bl.a. belyst fra en svensk kontekst (Gunnarsson et al., 2020; Mohtadi et al., 2013).

10.2.3 Samspil imellem forskellige regelsæt – varigt ophold som eksempel

Når borgere vender tilbage til Danmark efter langvarige og ufrivillige ophold i udlandet, kan de opleve at være sat langt tilbage i livet. Det kan fx handle om sprog og uddannelse (se afsnit 10.3.2). Udrejsen fra Danmark kan også gøre, at borgere kommer på lavere ydelser, når de vender tilbage. Det gælder såvel i forhold til dem selv, som i forhold til, hvor meget børne- og ungedydelse, de modtager. Flere frontmedarbejdere ser denne beskæring som uretfærdigt, fordi opholdet jo er sket imod borgernes egne ønsker. En yderligere udfordring kan opstå i samspillet med regler om permanent opholdstilladelse. Efter en genopdragelsesrejse eller et ufrivilligt udlandsophold er der lempeligere vilkår for at opnå permanent opholdstilladelse i en periode på 2 år. Her skal 1 år være uden brug af offentlig forsørgelse.²² En frontmedarbejder forklarer, at disse regler kan være meget svære at leve op til: *"Vinduet er for lille, når man kigger på, hvor mange traumer de har. Presset bliver faktisk urimeligt".*

En af borgerne, interviewet til denne undersøgelse, er Hana. Sammen med sine søskende vender hun tilbage til Danmark efter et årti. Hun fortæller, at ... *"hvis vi havde været i Danmark, så ville vi være danske statsborgere. Men vi var sendt på genopdragelsesrejse af min far Så jeg måtte bare kæmpe for den permanente opholdstilladelse".* Dette gav yderligere udfordringer i en allerede meget vanskelig situation. Som en sikkerhedskonsulent kommenterer på en sådan situation:

²² Det gælder ydelser udbetalt efter aktivloven og integrationsloven, ikke ydelser udbetalt efter andre love. Der er endvidere enkelte undtagelse herfor, relateret til fx mindre enkeltydelser og til ydelser til personer med handicap.

Økonomisk er det virkelig svært at komme på fode igen: Hvordan kan man gå ud og bo i en lejlighed, når man ikke får nogen børnefamilieydelse, og man grundlæggende ikke har nogen indtægt? Og når man i øvrigt ikke må få sociale ydelser, hvis man skal have permanent opholdstilladelse.

Hvis man skal klare sig igennem sådanne alvorlige udfordringer, kan man have stort behov for hjælp og støtte fra andre for at få enderne til at mødes. Også her er borgere, som har været på genopdragelsesrejse, ofte meget udfordrede. Dels har mange ingen kontakt med deres familier og kan dermed ikke få hjælp herfra. Dels har de ofte mistet andre former for netværk, mens de var udrejst. Mange har også svært ved overhovedet at stole på, at andre mennesker vil dem det godt.

10.2.4 Det vigtige tværsektorielle samarbejde

Hjemvendte borgere kan have behov for at interagere med mange forskellige dele af den offentlige sektor. Dette gælder både under og efter et eventuelt indledende krisecenterophold. Her kan der opstå udfordringer, når andre aktører har begrænset kendskab til og forståelse for borgernes ofte ganske omfattende behov for hjælp. Det kan føre til, at nogle frontmedarbejdere forsøger at bygge bro imellem en borgers behov og et normalsystem, der ikke synes gearret til at imødekomme disse behov. Et eksempel herpå er en ung kvinde med to små børn, som vender hjem til Danmark efter en mangeårig genopdragelsesrejse. Efter et længere krisecenterophold boligplaceres hun i en mellemstor kommune på følgende måde:

Hun flyttede ud og bo i [bebyggelse i by] – og så får hun daginstitution i [landsby]. Det tager hende i hvert fald 30 minutter hver morgen [at aflevere børn]. Og det skal jo passe med både bus og tog. Og samtidig så skal hun også gå på sprogskole ... Kommunen forventer jo, at børnene kommer i institution og forventer også, at hun passer sin skole. Hun blev jo trukket for hver gang, hun ikke mødte op. Samtidig med at hun næsten ikke har nogen penge. Der er ikke nogen, der går ind og kigger på det. Det er jo os, der tænker, at "det går slet ikke". Hun har jo ikke noget netværk – der er jo ikke nogen, der kan hjælpe hende Jeg prøvede virkelig at tale med kommunen og sige: "Hun har brug for en anden institution. Det her kan ikke lade sig gøre". (Interview, krisecentermedarbejder)

Da krisecenterets medarbejdere er vigtige relationer for den sårbare unge kvinde, ender en medarbejder med at hente og bringe kvindens børn i bil i en længere periode. Medarbejderen bemærker, at "... det er bare et eksempel på noget, der er fuldstændig urimeligt. Fordi systemerne ikke taler sammen". Som det fremgår, møder denne unge kvinde store barrierer, da hun skal genindtræde i det "normale" danske

samfund (efter endt krisecenterophold). Hendes videre forløb bliver dog understøttet af frontmedarbejdere, der strækker sig langt for at hjælpe hende med de udfordringer, som opstår.

Dette afsnit giver eksempler på, at hjemvendte borgere kan have svært ved at få den rette hjælp. I nogle tilfælde kan en hverdag kun hænge sammen, fordi de modtager ekstraordinær støtte fra dedikerede frontmedarbejdere med omfattende systemkendskab. Det sætter situationen for de mange borgere, der må formodes at vende hjem uden at få en sådan støtte, i relief. Sådanne borgere er overladt til selv at navigere i (og imellem) forskellige systemer. Det kan selvsagt give meget store udfordringer for personer, der både mangler systemkendskab og støttende private relationer, og som måske også har udfordringer med at tale dansk. En tilsvarende undersøgelse fra Norge konkluderer, at der er *"mye tilfældigheter og for store variasjoner"* i den hjælp og støtte, som hjemvendte børn, unge og voksne møder i deres hjemkommuner (Lidén, Damsa, et al., 2024, p. 93). En lignende situation ses i Danmark i dag.

10.3 Udfordringer med hensyn til helbred, uddannelse og arbejde

I mange af undersøgelsens cases har unge og voksne måttet kæmpe med en række forskellige udfordringer med helbred, uddannelse og arbejde efter hjemkomsten til Danmark. De næste afsnit beskriver forskellige sådanne udfordringer.

10.3.1 Helbredsmæssige problemer og lignende

En del børn, unge og voksne har udfordringer med både deres mentale og fysiske helbred efter endt genopdragelsesrejse. Sådanne helbredsudfordringer øger også kompleksiteten i myndighedernes samarbejde. I forhold til psykisk helbred viser journaldata, at unge mænd og kvinder i denne undersøgelses empiri bl.a. har været udfordret af følgende:

- Angst og panikangst
- Selvmordstanker og selvmordsforsøg
- Depression og svær depression
- Paranoia
- PTSD.

En sådan tung bagage skal ikke kun knyttes til ophold i udlandet, men skal sættes i sammenhæng med mange af de unges belastede opvækstvilkår (se kapitel 5). Flere unge i datamaterialet udvikler endvidere et misbrug af fx hash, alkohol eller lighter-gas efter tilbagekomsten til Danmark. For nogle kan et sådant misbrug være selv-medicinering imod psykiske udfordringer. Også her kan det videre forløb afhænge af, om den unge får adgang til relevant hjælp. Ayse fortæller, at hun selv får et misbrug, efter at hun flytter på botilbud:

Jeg endte med at ryge [hash] og sådan noget, da jeg kom tilbage. Men jeg har jo snakket med en psykolog, og det synes jeg har hjulpet mig rigtig meget. Og jeg gik i misbrugsbehandling. Og det hele endte fint.

Samtidig kan Ayse se, at hendes bror, der vender hjem og bor hos forældrene, er blevet "meget afhængig af at ryge joints". Ayse tror selv, at hvis hendes bror havde modtaget den samme støtte efter hjemkomsten, som hun fik, ville hans situation have set bedre ud i dag.

Nogle borgere vender også hjem med fysiske helbredsproblemer. I materialet er der eksempler på forhold, som skyldes ulykker eller manglende adgang til lægebehandling under opholdet. En praksis med slag under fodsålerne og eftervirkninger af at have haft benene lænket i lange perioder giver varige skader på nogle personer, der har været i genopdragelseslejr i Somalia.

Boks 10.2 Leylas angst efter hjemkomsten til Danmark

En kvinde fortæller om konsekvenserne af en trekvart år lang genopdragelsesrejse, da hun var teenager:

"Jeg var presset rigtig meget dernede. Altså ... Da jeg kom tilbage, kunne jeg ikke engang snakke. Jeg kunne ikke finde ud af at lave en joke-agtig. Der var sådan nogle små ting, hvor jeg bare tænkte: 'Hold da op'. Jeg fik rigtig meget angst. Jeg kunne ikke have øjenkontakt med folk. Fordi dernede i [land] skulle jeg bare kigge ned. Jeg måtte ikke kigge op, fordi det ville vise, at jeg er interesseret, og jeg bare er en luder. Så det vænnede jeg mig til. Så da jeg kom tilbage, så syntes jeg bare, at det var helt underligt, at folk kiggede op – og jeg følte mig helt mærkelig. [Angsten kunne gøre, at ...] jeg ville føle mig svimmel og bare se helt sort". (Leyla)

10.3.2 Udfordringer i forhold til uddannelse og arbejde

Der er store variationer i, hvilke udfordringer børn, unge og voksne møder i forhold til uddannelse og arbejde i Danmark. En faktor er de ovenfor nævnte fysiske og psykiske helbredsproblemer, der kan gøre vejen til en stabil plads i det danske samfund svær eller umulig. Andre udfordringer handler om opholdenes længde. Selv kortere ophold inden for et ordinært skoleår kan skabe udfordringer i unges skolegang. Problemerne øges dog, når det drejer sig om årelange ophold. Det gælder såvel i form af tabte danskundskaber, som af mangel på skolegang (i det omfang, man ikke går i skole i udlandet). Som en sikkerhedskonsulent beskriver sine erfaringer med et par drenge, som vender tilbage til Danmark efter flere år i udlandet:

De her drenge havde jo fuldstændig glemt at tale dansk. Du kan stå der med dit danske statsborgerskab. Men hvad kan du egentlig bruge det til, hvis du har været væk i så lang tid?

En anden frontmedarbejder møder nogle børn, der ... "ikke på noget tidspunkt har gået i skole. De kan ikke holde på en blyant. De kan ikke finde ud af, hvad undervisning er". I nogle tilfælde må børn og unge udskyde deres forsøg at komme tilbage til Danmark, til de er blevet myndige. Noget sådan fortæller Tariq om (afsnit 8.3). Dermed er de sat langt tilbage i uddannelsessystemet. Som en sikkerhedskonsulent forklarer:

Mens de kæmper med at få indhentet 8. og 9. klasse, går deres jævnaldrende på videregående uddannelser. En genopdragelsesrejse har konsekvenser mange år ind i voksenlivet, på trods af at de borgere, der lykkes med at komme tilbage, er de mest ressourcestærke af dem, der er blevet sendt afsted. Det siger ikke så lidt.

Også udfordringer med psykisk helbred kan gøre det svært at komme videre i uddannelse på den måde, som mange unge brændende ønsker sig. En ung kvindes situation beskrives fx på følgende måde:

[Borger] beskrives som en fagligt dygtig pige med gode ressourcer, som hun ofte roses for i skolen. Hun er dog droppet ud af HF, fordi hun havde svært ved at følge med i undervisningen grundet koncentrationsbesvær, tankemylder m.m. Hun er nu udmeldt. (Journaldata)

I materialet er der dog også mange eksempler på unge, som lykkes med at komme tilbage på sporet i uddannelse og beskæftigelse. Tariq er et eksempel på den styrke og resiliens, nogle hjemvendte unge ser ud til at besidde. Også han kan ikke komme i gang med hverken uddannelse eller arbejde de første mange måneder, fordi han – grundet opholdet på et hemmeligt botilbud – ikke har en adresse, han kan

registrere sig på. Dette problem løses dog, da han flytter ud i egen lejlighed. Her sker der følgende:

Jeg har lavet lidt over 50 ansøgninger og er bare gået ind til alle butikker: "Har I ikke brug for en medarbejder?" Ingen gad have mig. Så jeg tænker: "Hvorfor gå så langt, når jeg har to butikker nedenunder [lejligheden]?" Så jeg gik ned og spurgte, om jeg kan snakke med chefen. Jeg sagde: "Jeg bor lige ovenpå – og jeg har ikke noget imod at arbejde" ... Og så fik jeg arbejde allerede næste dag. (Tariq)

Få år senere er Tariq i gang med en håndværksmæssig uddannelse. På interviewtidspunktet har han dog stadig ikke været i stand til at få en praktikplads.

10.3.3 Udfordringer med opfølgning efter hjemkomst

Når unge, der anses for at have et sikkerhedsbehov og/eller et stort behov for støtte, vender tilbage til Danmark, vil de ofte flytte ind på et (eventuelt sikret) botilbud. Her vil de kunne få professionel støtte til en lang række af deres udfordringer. For andre hjemvendte unge er der ikke en sådan støtte. I dag er der nemlig ikke nogen systematik for, hvordan man skal støtter personer, der vender hjem efter en genopdragelsesrejse, selv når myndigheder er bekendt med, at personer har været udrejst. Dermed kan det være meget tilfældigt, om – og i hvilket omfang – hjemvendte unge får en relevant opfølgning. Noget tilsvarende er også observeret i Norge (Bredal & Ekspertgruppe, 2020, p. 90).

En erfaren politimedarbejder giver to eksempler på, hvilke udfordringer denne situation kan føre med sig. Det første eksempel tager afsæt i en sag, hvor et længere myndighedsarbejde ender med at få en pige på genopdragelsesophold tilbage til Danmark. Hendes hjemrejse sker på familiens initiativ, efter at myndighederne ... *"tager alle ydelser ud over grundbeløbet i førtidspensionen. Mor bliver kaldt ind til samtaler og alt muligt".* Medarbejderen fortæller, at der dernæst ...

... går måske et halvt år. Så er vi ude med nogle effekter og aflevere dem. Vi snakker sammen med lillesøsteren og siger til hende: "Hvordan går det med dig?" Og så bryder hun bare helt sammen. Og så siger vi: "Okay, jeg tror, vi bliver nødt til at snakke sammen, men det kan vi jo ikke gøre lige her". Vi ringer til skolen, og det viser sig, at hun er selvskadende og har det sygt dårligt i familien. Der er en rigtig dårlig dynamik. Far er voldelig og alt muligt. Og så ringer vi så til kommunen, og siger, at vi vil gerne underrette om den her sag. Og de har faktisk fået underretninger fra skolen om flere af de her ting.

I ovenstående sag har en kommune tilsyneladende ikke lavet (tilstrækkelig) opfølgning på en familie, uanset at de har været informerede om, at børn havde været på genopdragelsesrejse og var kommet tilbage herfra. Pigens dårlige trivsel opdages kun ved et tilfælde, fordi der ikke har været en systematisk opfølgning. Det er endvidere endnu et eksempel på, at en del genopdragelsesrejser ser ud til at finde sted i meget udsatte familier, hvor der forekommer flere forskellige voldsformer, og hvor der har været belastninger i årelange forløb forud for – og altså også efter – opholdet i udlandet. Noget tilsvarende er også observeret i Norge (Lidén, Damsa, et al., 2024).

Den samme medarbejder ved politiet fortæller om en anden sag, hvor en ung kvinde vender tilbage til Danmark efter et årelangt og meget voldsomt forløb i udlandet. Hjemrejsen sker efter stort pres fra de danske myndigheder. Kvindens mor forbliver i udlandet. Den hjemvendte unge kvinde er fyldt 18 år og er dermed myndig. Hun vender tilbage til familiens hjem, hvor hendes far bor. Faren er dog på ferie. Politimedarbejderen fortæller følgende fra sagen:

Det er virkelig en stor problematik, det der med, at når de så bliver 18, hvem har ansvaret, hvem overtager det her? ... Faktisk får kommunen tilsendt et brev fra Udenrigsministeriet på vegne af Udlændingestyrelsen om, at de har en borger, som er kommet hjem til Danmark – angiveligt efter en genopdragelsesrejse. Men der er ikke nogen, der orienterer politiet om, at den her pige har været på genopdragelsesrejse. Så det vil sige, at vi faktisk slet ikke engang ved noget omkring det her.

Den unge kvinde, som har store mentale problemer, ender med at stikke af hjemmefra, da hendes far vender hjem fra ferie. Her kommer hun på et opholdssted og "... kan slet ikke bære sig og [har et misbrug] og er fuldstændig smadret". Ovenstående forløb er endnu et eksempel på, at et stort arbejde med at hjælpe unge tilbage fra en genopdragelsesrejse ser ud til at kunne ende ganske brat ved den danske grænse. I stedet ender denne unge kvinde uden hverken opfølgning eller en meget nødvendig støtte.

Selv når myndigheder er opmærksomme på, at en borger vender hjem fra en genopdragelsesrejse og har behov for hjælp, kan det være svært at yde hjælp, hvis der ikke samtidig foreligger en sikkerhedstrussel. Som en sikkerhedskonsulent formulerer det: "Der er jo nogen, som har været væk i længere tid – som starter helt fra scratch. Og hvor systemet er dårligt gearret til at gribe dem". Endnu et eksempel på en lokal lappeløsning, som ikke bliver alle til del, kommer fra en sikkerhedskonsulent. Det handler om en dreng, der tager afsted på, "hvad han troede var en ferie" og ender på et længere ophold, der dog vurderes til at ligge "inden for rammene af, hvad en forælder er i sin gode ret til at gøre" (og som dermed ikke kan karakteriseres som en "genopdragelsesrejse". Sikkerhedskonsulenten involveres ...

... da han så fylder 18 år. Så bliver det jo så vores målgruppe igen. Han var stadig dansk statsborger og kunne få vores hjælp. Han kom hjem til et system, der ikke rigtig vidste, hvor han hørte til kommunemæssigt, og han stod uden nogen papirer og så videre. Der tror jeg, vi var heldige i [X-kommune, for vi havde ...] lidt ekstra midler til [kommunens] borgere, så vi kunne faktisk bevilge en mentor. Det havde normalsystemet ikke kunnet bevilge ham. Og det var ret gavnligt i forhold til at få ham på fode og hjælpe ham med at finde en lejlighed. Han boede hos sin mor i starten, men det var totalt uholdbart. Vi fulgte ham i et halvt år efterfølgende.

I andre tilfælde vil en sådan hjemvendt ung mand ikke få nogen hjælp til de store udfordringer, der ofte venter efter år i udlandet. Her er mange overladt til sig selv.

10.4 Ofte et svært forhold til familien efter hjemkomst

Et emne, som fylder meget efter hjemkomsten til Danmark, er forholdet til forældre. På den ene side er unge generelt knyttede til og afhængige af deres forældre. På den anden side er det ofte forældrene, som har taget unge ud af Danmark imod deres vilje, og i mange tilfælde også enten selv udsat dem for eller medvirket til, at de er blevet udsat for forskellige overgreb.

Midtvejs i et kontinuum imellem unge, som vender hjem og bor med deres forældre, og unge, som bryder helt med forældrene, findes en række mellemformer med forskellige grader af kontakt, der ofte ændrer sig over tid. På nogle botilbud ønsker man ikke, at de unge har kontakt med deres forældre, fordi de netop er blevet anbragt på hemmelig adresse af sikkerhedshensyn. I mange tilfælde vil unge dog op-søge en sådan kontakt, men søge at gøre det uden medarbejdernes viden (Liversage & Jepsen, 2019). På andre tilbud søger medarbejderne at støtte op om en eventuel forældrekontakt, så de unge ikke står alene, hvis familien fx søger at presse dem til at vende tilbage til hjemmet. Et stort ønske om kontakt kan også handle om yngre søskende, som man er vokset op med og i mange tilfælde har haft et stort ansvar for.

En psykolog med omfattende erfaring med unge, hjemvendt fra genopdragelsesrejser, beskriver de følelser, mange af dem bærer på, på følgende måde:

Det første ord, der kommer til mig, det er svigt. Og efter svigt, så kommer vrede. Så kommer sorg. Svigt, vrede og sorg. Og så – for mange unge – er der et ønske om, hvordan de kan genetablere en kontakt til forældre. Og prøve at få forældrene til at forstå, hvilke konsekvenser [opholdet] har haft for dem.

Uanset sådanne oplevelser af svigt kan det altså være svært at bryde helt med familien. Nogle unge ender derfor på en ustabil bane ind og ud af en vanskelig kontakt. Det afspejles af journaldata, der fx beskriver, hvordan en ung gentagne gange ønsker et botilbuds hjælp til at få et nyt sim-kort, så forældre ikke kan ringe. Kort tid efter udleverer den unge dog endnu en gang sit nye nummer til familien. En lignende sag fremgår af sagsakter. Det drejer sig om et langt forløb med vold, kontrol, sammenbrudte anbringelser og en genopdragelsesrejse. Da sidstnævnte slutter, anbringes teenagepigen af sikkerhedshensyn på et botilbud med hemmelig adresse. Ifølge et notat i sagen udvikler opholdet sig på følgende måde.

Forvaltningen modtager status fra opholdsstedet, hvor det bl.a. oplyses, at [borger] har fejret sin [17 års] fødselsdag med sin familie Det fremgår, at opholdsstedet er bekymret for [borgers] adfærd. Det fremgår, at opholdsstedet er i tvivl om anbringelsesgrundlaget i forhold til sikkerhed, idet [borger] er i daglig kontakt med sine forældre og mødes med dem uden inddragelse af opholdsstedet. (Sagsnotat)

Afhængigheden af familieband er et vilkår ved det at være menneske (Cense, 2019; Smart & Shipman, 2004). Dermed kan alle unge, der vokser op med dominerende og kontrollerende forældre, have svært ved fx at bryde vigtige familieband. Det kan i høj grad også gælde for etniske minoritetsunge, ofte opvokset i et kollektivistisk familiesystem. Yderligere lag tilføjes, når en opvækst med stærk kontrol og med høje forventninger om loyalitet til familien øger følelser af ambivalens og skyldfølelse over for forældre og søskende (Lidén, Damsa, et al., 2024). For mange unge vil en plads i en udsat familie være at foretrække frem for ensomheden og sårbarheden, som et totalt brud med familien vil føre med sig. Ambivalens i forhold til forældrene og stærke ønsker om kontakt med familien, uanset hvad man har været udsat for, er et gennemgående tema i det sociale arbejde med alvorlige æresrelaterede konflikter (Dullum, 2020).

Netop tendensen med, at mange unge med alvorlige problemer søger at genetablere kontakten med deres familier – frem for at bryde endegyldigt med dem – understreger betydningen af et godt, forebyggende arbejde, så de vanskelige og smertefulde brud (eller forsøg herpå) i familierne i højere grad kan undgås (Alizadeh et al., 2010). En medarbejder i politiet peger på denne tematik på følgende måde:

Det er jo ikke kun i forhold til de her genopdragelsesrejsepiger, men [også] de her æresrelaterede piger: Hvad gør vi for dem, når de er kommet tilbage? Skal vi finde nogle plejefamilier, som vil have dem som bonusbørn? Nogle bedste-forældreordninger og sådan nogle ting? Man bliver nødt til at kigge på det her i en helt anden kontekst De har ingen relationer. De har ikke noget. Hvordan skal de overleve her uden at gå tilbage til familien? Nogle af dem formår så at skabe et eller andet, men rigtig mange

gør ikke. Vi har jo stadigvæk kontakt med [ung kvinde, som var på et meget voldsomt udlandsophold]. Fordi hun har os. Og så har hun der, hvor hun bor nu. Vi ved ikke, om hun nogensinde kommer til at bo et rigtigt sted. Hun ryger stadigvæk en gang imellem ind og ud af psyk.

10.4.1 Afrunding

Børn, unge og voksne kan have stor brug for hjælp og støtte, når de vender tilbage til Danmark efter genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold. Samtidig ser det ud til kun at være nogle af de personer, der efter hjemkomsten placeres på en specialiseret institution, som modtager en sådan bred støtte. Dette kan medføre, at unge, som fx ikke vurderes til at være i sikkerhedsrisiko ved hjemkomsten, ikke får en støtte, de kan have stor brug for. Denne hjælp kan spænde fra støtte til at tilegne sig basale færdigheder som brug af Dankort og MitID over tilegnelse af dansk sprog og uddannelse, til at finde en bolig og at komme under lægebehandling. Her er det vigtigt også at være bevidst om unge mænds udfordringer, da mænd generelt kan være mindre tilbøjelige til at søge hjælp, og nogle fx ikke selv vil formulere, at de har været sendt på en uønsket "genopdragelsesrejse". Der er sandsynligvis mange tilfælde, hvor myndighederne slet ikke ved, at unge er vendt tilbage efter genopdragelsesrejse. Dette gør det selvsagt svært at yde sådanne hjemvendte borgere hjælp.

En række af kapitlets cases viser, at nogle hjemvendte personer kun ender med at modtage en meget nødvendig hjælp, fordi frontmedarbejdere strækker sig overordentligt langt. Eksemplerne viser, at det normalsystem, som modtager de hjemvendte, langt fra altid er gearret til at møde deres behov. En særlig problematik synes at være et misforhold imellem unges forståelige tilpasningsvanskeligheder efter en hjemkomst til botilbud og en nultolerancepolitik i forhold til overskridelser af regler, som de unge kan have meget vanskeligt ved at overholde.

En anden observation handler om unges tilknytning til deres familier. Nogle unge kan eller vil ikke bryde med deres nære relationer, selv når disse relationer fx er voldelige. Unge i etniske minoritetsfamilier kan være vokset op i en kontekst, hvor kollektivet har stor betydning i forhold til individet, og hvor forventningerne til loyalitet er høje. Også større søskendes tilknytning til og ansvar for yngre søskende kan gøre det svært at lægge afstand til familien efter en endt genopdragelsesrejse. En sådan stærk familiemæssig tilknytning udfordrer synet på et autonomt individ, der er i stand til at træffe helt "frie" valg. Denne situation kan accentueres yderligere blandt unge, som er vokset op med en meget høj grad af kontrol. Det er alt sammen noget, som kan gøre tiden efter en endt genopdragelsesrejse meget svær.

Uanset at denne undersøgelses empiri kun kan give begrænset viden om de længere forløb efter tilbagekomsten til Danmark, er der ingen tvivl om, at

genopdragelsesrejser kan kaste meget lange skygger ind i fremtiden. Det gælder såvel i forhold til uddannelse og sundhed, som i forhold til noget så basalt som at stole på folk. Samtidig synes en del hjemvendte borgere langt fra at få den hjælp, de har brug for. Her kommer deres udfordringer på en langvarig og alvorlig genopdragelsesrejse måske først til myndighedernes kendskab, når de eksempelvis ender på en psykiatrisk skadestue eller skal afklares i forhold til førtidspension.

11 Det bredere myndighedsarbejde

Opgaven med denne undersøgelse har været at skabe ny viden om genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold og at bidrage til at forbedre den tilgængelige støtte i forhold hertil. Det kan både dreje sig om den støtte, personer modtager under og efter genopdragelsesrejser, og om indsatser, der eventuelt forhindrer, at sådanne ophold overhovedet finder sted. Rapportens forskellige kapitler har kastet lys på en lang række af sådanne forhold. Dette kapitel diskuterer udvalgte tematikker, relateret til myndighedernes arbejde på området.

Kapitlets første del ser på, hvordan frontmedarbejderes arbejde kan have både negativ og positiv betydning for, om genopdragelsesrejser forebygges. Her diskuteres også vigtigheden af et mere generelt forebyggende og tillidsopbyggende arbejde overfor bl.a. isolerede etniske minoritetsfamilier, og vanskelighederne ved at afgrænse kategorien 'genopdragelsesrejser' genbesøges. Kapitlets anden del omhandler det centrale tema om sikkerhed. Det drejer sig dels om de udfordringer, som sikkerhedsbrister kan føre med sig. Og dels om, hvordan et godt samarbejde, på tværs af såvel forskellige medarbejdere som forskellige myndigheder, kan have central betydning for den gode håndtering af givne sager.

11.1 Forskellige erfaringer med myndighedernes arbejde

Det er selvsagt svært at forebygge eller forhindre ophold, hvis familier ingen kontakt har med myndighederne. At der findes en sådan myndighedskontakt, er dermed udgangspunktet for dette afsnit. Her er nogle af undersøgelsens caseforløb, hvor myndighederne godt nok har haft kontakt med familier – herunder med børn og unge – men hvor det faglige arbejde synes mangelfuld eller utilstrækkelig. Sådanne sager beskrives i næste afsnit.

11.1.1 Når utilstrækkelige indsatser bidrager til genopdragelsesrejser

Et grelt eksempel på en ung, der har følt sig svigtet af de danske myndigheder, kommer fra et interview med en kvinde. Adskillige måneder, inden hun sendes på genopdragelsesrejse, 15 år gammel, er hun på skadestuen, fordi hendes forældre udsætter hende for vold. Hun fortæller følgende om mødet med sundhedssystemet:

Der blev der bare skrevet alle de her ting ned, fx: "blå mærker" eller "rød med hævelse", sådan noget. Men der var ikke engang nogen, der spurgte ind til det, faktisk. Der kunne man måske godt have reageret, ikke? (Leyla)

Kvinden er ikke sikker på, hvor meget hun havde fortalt, hvis hun var blevet spurgt ordentligt ind til sine skader, men hun føler sig med god grund svigtet af den manglende interesse, der kunne have gjort en vigtig forskel i hendes liv. I andre tilfælde er fagfolk mere involverede i problematiske familiesager, uden at de dog lykkes med at forhindre en forestående udrejse. Fra en skole fortæller en medarbejder følgende om et forløb, hvor to "vanskelige" piger ender uden for Danmark:

Med en fantastisk socialfaglig indsats, så havde det her jo nok været forhindret. Så havde der ikke været grund til at få hjælp udefra [dvs. fra familien i oprindelseslandet]. Problemet ligger jo i, at der er grænser for de ressourcer, man i dag kan sætte ind i hjemmet Enten skulle [de to piger] nok have haft noget virkelig massiv støtte i hjemmet på daglig basis. Eller også skulle børnene have været fjernet tidligere [De to piger fjernes fra hjemmet efter hjemkomsten til Danmark] ... Jeg ved ikke, hvor mange gange jeg lavede underretning, før sagen blev taget op, og der kom en kontaktperson på [den ene pige]. Det kom, da hun gik i 9. klasse. Kontaktpersonen spurgte faktisk flere gange i kommunen, om hun ikke måtte være kontaktperson for moren også. Så kunne hun komme i hjemmet og hjælpe hele familien. Men der blev bare givet afslag på afslag.

Den interviewede lærer pointerer dermed, at kommunen med en tidligere og mere omfattende støtte, måske kunne have forebygget, at det efterfølgende udlandsophold kom til at ske.²³

Samtidig kan feltet være vanskeligt at arbejde i og kræve kompetencer, som ikke altid er til stede i tilstrækkelig grad. En case viser, hvor galt det kan gå i nogle sager. Informationerne stammer fra en 17-årig, som selv søger hjælp hos myndighederne af frygt for at blive sendt på genopdragelsesrejse. Ifølge notater fortæller hun følgende om sin opvækst:

[Borger] fortæller, at da hun gik i 5. klasse, var hun blevet slået så voldsomt, at skolen kontaktede kommunen pga. de mærker, som [borger] havde. Der blev afholdt en samtale med forældrene i hjemmet, hvor

²³ En ung somalisk kvinde førte i 2025 en retssag ved byretten imod Aarhus Kommune og Udenrigsministeriet. Hendes påstand var bl.a., at kommunen overhørte flere advarsler og burde have forhindret, at hun i 2018 endte på et 16 måneder langt ophold i en somalisk genopdragelseslejr. Kvinden tabte dog sagen (Svendsen, 2025). I Norge anlagde en kvinde en lignende sag imod Oslo Kommune i 2015. Hun blev taget til Mellemøsten som 13-årig og tvangsgift. Inden da havde hendes frygt for at blive taget ud af Norge fået hende til at kontakte myndigheder. I hendes tilfælde blev sagen afvist som forældet (Bredal & Ekspertgruppe, 2020, p. 95).

forældrene lovede, at det aldrig ville ske igen. Dog fortæller [borger], at hun bagefter blev slået endnu værre, da hun igen var alene med familien. Siden det har [borger] ikke turdet sige noget om vold i hjemmet til myndighederne. (Journaldata)

Ovenstående forløb viser nogle af de udfordringer, der kan være i arbejdet med udsatte etniske minoritetsfamilier, og den varsomhed, der her kan være nødvendig at udvise. I dag har en kommune pligt til at foretage en risikovurdering, inden barnets eller den unges forældre og netværk inddrages i sagen, hvis man får mistanke eller viden om, at der kan være tale om æresrelaterede konflikter eller negativ social kontrol (barnets lov, § 18, stk. 3). Uanset det ændrede lovværk og den øgede fokus på sikkerhed kan det dog stadig være et vanskeligt felt at arbejde i.

I forhold til en sammenhæng imellem utilstrækkelige sociale indsatser og børn eller unge, der ender på genopdragelsesrejser, fremhæver flere interviewpersoner, at nogle forløb synes at handle om kommuner, der er uvillige til at træffe en beslutning om en anbringelse. Som en socialarbejder forklarer i forlængelse af en konkret sag, hun arbejder med:

Hvis man er bange for, at et barn ryger ud af landet, og politiet også har kendskab til, at folk er psykisk syge og alt muligt, så kan [politiet] jo med rette sige: "Hvorfor er det barn så i det hjem?" Altså: "Hvorfor skal vi begynde at træffe afgørelser om fratagelser af pas og alt muligt, hvis I er så frygteligt bekymrede, da der er nogle ting, der kommer først". Og det kan jeg sådan set godt forstå ... Nogle gange, når vi sidder med trusler om genopdragelsesrejser og ufrivillige udenlandsophold, og der er alt muligt bøvvl og ballade, siger [kollega]: "Det er, fordi socialforvaltningen ikke har gjort deres arbejde. Hvis man havde lavet anbringelsen af den her pige, så var vi ikke her."

I denne konkrete sag ønsker politiet ikke at fratage pas, fordi de ser det som en forskydning af det kommunale ansvar i sagen. Oplevelserne af, at nogle sager i høj grad handler om børn, der ikke er blevet anbragt uanset store udfordringer i deres familier, stemmer overens med, at etniske minoritetsbørn og -unge tilsyneladende anbringes i klart mindre grad end børn og unge med majoritetsdansk baggrund med de samme karakteristika (Lausten et al., 2024).

En utilstrækkelig kommunal indsats kan også handle om, at man ikke reagerer godt nok på underretninger, eller at man ikke har et tilstrækkeligt overblik over historikken i en sag. En sikkerhedskonsulent fortæller fx, at han er involveret i en sag, hvor en ung kvinde bliver sendt ud af Danmark. Han fortæller, at "... noget, som vi desværre først fandt ud af, da hun var kommet af sted, var, at to af hendes brødre også havde været sendt af sted. Den ene af dem i en opdragelseslejr." Havde kommunen kigget

bedre tilbage i pigens families sag, kunne sikkerhedskonsulenten have haft den information tidligere i forløbet, og udrejsen kunne måske have været forhindret.

11.1.2 **Vigtigheden af et godt, forebyggende arbejde med udsatte familier**

Der ligger også et potentiale i det bredere og mere generelle forebyggende arbejde. Det vil dog selvsagt være meget vanskeligt at vide, hvornår denne form for arbejde bidrager til, at genopdragelsesrejser ikke kommer til at finde sted. Konteksten for dette forebyggende arbejde er den højere grad af udsathed blandt etniske minoritetsfamilier, sammenlignet med i Danmarks gennemsnitlige befolkning. Som beskrevet tidligere i denne rapport bor større dele af etniske minoritetsfamilier fx i overbefolkede boliger, har dårlig økonomi og har voksne uden tilknytning til arbejdsmarkedet. Familier, der bor i udsatte boligområder, kan have særligt mange problemer at slås med. I forlængelse heraf understreger flere interviewede fagpersoner vigtigheden af at arbejde forebyggende i sådanne områder. Dette underbygges af forskning, der – som tidligere nævnt – viser, at æresnormer står stærkere i isolerede etniske minoritetsfamilier, og at unge udsættes for mere vold og kontrol i sådanne familier (Baianstovu et al., 2019; Strid et al., 2021). Baggrunden er, at den materielle og sociale afhængighed, der ofte findes i isolerede og ressourcefattige miljøer, dels medfører, at gruppens normer får stor betydning, dels medfører, at disse normer ikke udfordres af kontakter udefra. Modsat kan mobilitet og udvekslinger på tværs af grupper (herunder imellem minoritets- og majoritetsgrupper) svække æresnormers betydning gennem kontakter med det omgivende samfund (Baianstovu et al., 2019; Strid et al., 2021).

Det kan være udfordrende for frontmedarbejdere at få kontakt til de mest isolerede familier. En socialarbejder beskriver nogle af udfordringerne på følgende måde:

Det er absolut en hæmsko, at nogle af de mest sårbare familier har mistillid til systemet. Det gælder ikke kun kommunen – det gælder også ordensmagten, altså politiet. De er [møg]bange. Så de vil ikke have noget med os at gøre Man prøver jo at arbejde med tingene ude i det boligsociale. At undgå mistillid og arbejde med at brobygge ... De kan komme fra nogle samfund og nogle miljøer, hvor de har alt muligt med i deres bagage, som gør, at de kan blive usikre ... Så vi har lavet en række dialogmøder om demokrati og med trossamfund. Men jeg tror, det er de mest ressourcestærke i de miljøer, som kommer Vi kan jo være opmærksomme, og vi kan jo rådgive – men vi kan jo ikke rådgive nogen, vi ikke er i kontakt med.

Når isolerede familier er vigtige at arbejde med og vanskelige at nå frem til, kalder det på behovet for at udvikle det socialfaglige arbejde, så det kan møde de

forskelligartede udfordringer, der følger med en mangfoldig befolkning (Liversage, 2025; Schrooten, 2021).

Det er ikke noget nemt arbejde. Blandt udsatte etniske minoritetsfamilier kan der være en lav grad af tillid til de sociale myndigheder (Bø, 2015; Mulvihill et al., 2019) og en stor frygt for, om myndighederne anbringer børn, hvis familiære problemer kommer frem i lyset (Bregnbæk, 2020, 2022; Handulle, 2024; Johansen, 2022). Arbejdet kan også være tidskrævende og fx indebære et behov for at bruge tolk – noget, der i sig selv øger den tid, en samtale tager (Alaggia et al., 2017; Olohan & Davitti, 2017). I dette arbejde fremhæver fagfolk vigtigheden af at være nysgerrig og at turde spørge ind. Det handler om at nærme sig borgerne som mennesker og bygge en bro til det danske hjælpesystem. Som en socialarbejder formulerer sit synspunkt:

Lad nu være med at være så dømmende. Lad os nu bare møde mennesker med åbent sind og sige: "Du er en mor, jeg er en mor. Hvad kan jeg hjælpe dig med? Hvordan kan jeg møde dig i det? Det her siger loven. Det må man, det må man ikke. Hvad kunne du have brug for?"

I arbejdet kan man fx have fokus på skolefravær, på deltagelse i sociale fællesskaber og på en bredere tillidsopbygning. En socialarbejder beskriver, at der i dette arbejde er medarbejdere, der ...

... gør meget for at skabe relation og tryghed, så familien kan tale om nogle ting og så undgå nogle større foranstaltninger. Familier skal kunne have et sted, hvor de kan tale med en offentlig myndighed om deres bekymringer – og have en oplevelse af, at de bliver forstået og anerkendt. Men selvfølgelig også at vide, at der kan være nogle konsekvenser af det her.

En frontmedarbejder fremhæver, at man med fordel kan have en større opmærksomhed på at yde støtte til udfordrede etniske minoritetsforældre – en målgruppe, der undertiden overses. Som medarbejderen forklarer:

Man har ikke øje for, hvor meget de her forældre formentlig havde brug for en særlig omsorg i den tid, hvor deres datter [eller søn] går igennem et svært ungdomsliv Jeg tror, at de her forældre skulle have meget, meget mere omsorg. Mere støtte og plads til også at kunne kalde ting, hvad tingene er for dem. Der er noget skyld og skam, der skal håndteres ... For jeg tænker, at [når forældre sender unge på genopdragelsesrejse, er det fordi ... de handler i afmagt. De ved ikke, hvad de skal gøre.

Hvis forældre oplever, at myndighederne giver dem en reel og brugbar støtte til at håndtere de store udfordringer, de kan opleve i forhold til fx teenagebørn, kan det potentielt set forhindre nogle forældre i at sende deres børn på

genopdragelsesrejse. En sådan støtte er dog vanskelig at yde, hvis familier nærer stor mistro til de danske myndigheder, hvilket igen understreger betydningen af et tillidsopbyggende arbejde.

11.1.3 Det centrale – men også svære – arbejde med børn og unge

En anden central målgruppe er børn og unge. Også her kan tillidsopbygning være en forudsætning for, at fx bekymringer for at blive sendt på genopdragelsesrejse når videre til myndighederne. Flere interviewede fagfolk fremhæver, at det er vigtigt med nærvær og tid, hvis udfordrede unge skal få mulighed for at dele deres problemer med fagpersoner. Som en socialarbejder beskriver det:

Du kan ikke bare sætte dig og forvente, at de siger alting. Og tit bliver de meget kede af det [hvis de betror sig] – og kan være kede af det længe. Så for mig handler det om, at der ikke skal gå 3 uger mellem samtaler. For man begynder at bryde op i noget, som er megasårbart. Og det skal de jo ikke stå alene med, hvis de har mod på at sige noget. Nogle gange åbner de en lille smule op, og så lukker de i. Og her er den vigtigste opgave for mig at kunne give dem en mulighed for at komme tilbage.

Endelig skal man ikke kun afvente, at børn og unge selv rækker ud. Frontmedarbejdere bør også være opmærksomme på børns og unges trivsel. Som vist i tidligere kapitler i denne rapport har mange af de unge, som ender på genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, levet med meget vanskelige familieforhold i mange år. I nogle tilfælde ser det ud til, at myndighedernes opmærksomhed herpå har været begrænset eller helt fraværende. Om dette emne giver Ayse, der selv blev sendt til Somalia, efter at hun afsluttede 9. klasse, følgende råd til frontmedarbejdere:

Man skal lægge mærke til børn i skolen. Jeg føler, man godt kunne se det på mig, hvis man virkelig bare kiggede ordentligt – eller stillede mig nogle spørgsmål. Så tror jeg jo nok, jeg var knækket og havde fortalt historien [om et liv i hjemmet med vold og kontrol]. Men når lærerne sådan bare er ligeglade og: "Nåhr, hun er bare stille – det er hun altid". Måske er det bare, fordi barnet er genert. Men mange af gangene er det, fordi der faktisk sker noget derhjemme. Enten er man meget stille, eller også er man meget udadreagerende. Så 100 pct. snak med børn i skolen. Jeg tror, at hvis de havde gjort det, så ville det være lidt sværere for mine forældre.

Ayse mener dermed, at en nysgerrig interesse fra professionelle voksne i hendes liv måske kunne have forebygget den genopdragelsesrejse, som hun og hendes bror endte på. Tilsvarende fremhæver flere frontmedarbejdere vigtigheden af en opmærksomhed på børns trivsel og på de ændringer, man oplever hos dem.

Flere fagfolk fremhæver også, at man bør være opmærksom på skolefravær. En sikkerhedskonsulent understreger i forlængelse heraf, at skoler ikke kun skal interessere sig for elevers ulovlige fravær. Det kan også være godt at spørge ind til lovligt fravær for at forsøge at forstå, hvad der kan være på spil:

At man ikke bare siger, det er fint nok, de rejser af sted i 2 måneder. Kunne vi ikke være nysgerrige på det? Man kan jo spørge deres faste klasselærere: "Er der sket et eller andet i den her familie eller med det her barn, som I har lagt mærke til?" Prøve at få en eller anden fornemmelse af, hvad det er, der foregår Nu vi har fået barnets lov, er der meget mere fokus på, at barnet er part i egen sag. Så tænker jeg nok også, at vi skal drage barnet noget mere ind.

I forhold til en sådan inddragelse af børn, bør der dog også være en opmærksomhed på, at børn, der vokser op med meget streng kontrol, kan have svært ved at udtrykke deres egen mening (Bredal & Ekspertgruppe, 2020). Denne problemstilling følger endnu et lag til et kompliceret felt.

Jeg tror, man skal kigge på, hvordan den unge har det oppe i skolen. Og lærerne skal være mere opmærksomme på, om hun smiler fra hjertet af. Eller græder hun inde i sig selv? Det skal man faktisk være opmærksom på. (Fadime)

11.1.4 Et kompliceret felt

En sidste pointe i dette afsnit handler om kriminalisering – et forhold, der har stor betydning for, hvilke myndigheder der inddrages i en given sag. Siden 2019 har genopdragelsesrejser været kriminaliseret i en særskilt paragraf i den danske straffelov (§ 215a).²⁴ Der er som tidligere nævnt kun faldet få domme efter denne paragraf. Det er et åbent spørgsmål, hvordan denne kriminalisering ved § 215a eventuelt har påvirket omfanget af genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold.

På den ene side sender den ny lovgivning et klart signal om, at danske myndigheders ansvar for børns og unges trivsel ikke ophører, fordi forældre tager sådanne børn og unge ud af Danmark. Et sådant signal kan tænkes at virke som den kriminalisering af forældres korporlige afstraffelse af børn, som blev indført i 1997: Uanset at der kun er faldet meget få domme efter denne bestemmelse, menes denne

²⁴ Inden 2019 har man dog i nogle tilfælde også kunnet retsforfølge forældre for ulovlige handlinger imod børn og unge (fx vold, ulovlig tvang eller frihedsberøvelse) begået i udlandet.

kriminalisering at have medvirket til en praksisændring i børneopdragelse imod mindre brug af korporlig afstraffelse.

Når genopdragelsesrejser kriminaliseres, kan det dog – på den anden side – også gøre det sværere for børn og unge (og for andre familiemedlemmer) at række ud efter hjælp, fordi man nok ønsker hjælp, men ikke ønsker, at ens nærmeste straffes. Ayse fortæller, at noget sådant var tilfældet for hende:

Jeg sagde faktisk i retten, jeg ikke ønsker [hendes far] en straf. Jeg ønsker bare, at han lader mig være. Det var faktisk det, jeg sagde ... Lige meget, hvor meget en person går imod mig, har jeg rigtig svært ved at være ond imod dem. Og især hvis det er min far ... Det er derfor, at jeg ikke har rakt ud efter hjælp før det. Fordi jeg har altid været bange for, at de ender i fængsel – jeg vil ikke have, de ender i fængsel. Jeg vil bare ikke være sammen med dem. (Ayse)

En oplevelse, som den Ayse fortæller om, viser derved de dilemmaer og udfordringer, der følger med, når et område kriminaliseres, som Danmark har gjort det i forhold til genopdragelsesrejser.

Til slut i dette afsnit om arbejdet med både unge og forældre giver Boks 11.2 en kort opsamling i forhold til frontmedarbejderes arbejde på området. Nogle af punkterne peger tilbage på diskussioner fra tidligere kapitler i denne rapport.

Boks 11.1 Opmærksomhedspunkter – frontmedarbejderes arbejde

- Forebyggelse er vigtigt – det kan være vanskeligt eller umuligt at hjælpe børn og unge tilbage til Danmark, når de først er udrejst
- Forebyggelse kræver ofte opbygning af tillid – såvel i forhold til unge som til deres forældre
- Forebyggelse i forhold til udsatte og isolerede familier kan være særligt betydningsfuldt
- Ved bekymringer kan en hurtig henvendelse til specialiserede medarbejdere som sikkerhedskonsulenterne gøre en vigtig forskel
- Der er stor variation i genopdragelsesrejser, og hver enkelt sag er unik

- Også sager, hvor en hel familie udrejser, kan indeholde en genopdragelsesrejse
- I sagerne kan der være behov for et hurtigt og smidigt samarbejde
- Genopdragelsesrejser kan have negative konsekvenser mange år ud i fremtiden. Dermed kan støtte efter hjemkomsten til Danmark være overordentligt vigtig.

11.1.5 Den vanskelige grænsedragning – et genbesøg

Et gennemgående tema i denne undersøgelse er vanskelighederne ved at afklare, hvad der foregår i givne familier, herunder hvornår et ophold i udlandet er af en sådan karakter, at det kan karakteriseres som en (skadelig) genopdragelsesrejse. Her har familier selvsagt ret til familie- og privatliv – en ret, som også omfatter opdragelsen af børn i henhold til de værdier, som familien finder vigtige. Om dette tema står der fx følgende i forarbejderne til straffelovens paragraf om genopdragelsesrejser (§ 215a):

Det er ikke i sig selv afgørende for, om forældre kan ifalde strafansvar efter den foreslåede bestemmelse, at barnet eller den unge opdrages under eller påvirkes af værdier, som adskiller sig fra de danske, eller at barnet eller den unge er undergivet restriktioner, som ikke er sædvanlige i en dansk sammenhæng. (Folketinget, 2018)

Netop respekten for forskellighed og for andre måder at leve på, er med til at komplicere arbejdet på området. En socialarbejder med bred viden på området formulerer udfordringen på følgende måde:

Kan vi tillade os det? Hvad kan vi blande os i? Hvad kan vi ikke blande os i? Hvordan kan vi blande os i det? Og kan vi virkelig også være det bekendt? Det er også superignorant at gå og tro, at man har modellen for, hvordan man skal lave et godt liv – hvad det rigtige og det forkerte er. Bare fordi vi er danskere og hvide og vestlige og sådan.

Ovenstående citat peger på en central underliggende dynamik i forhold til genopdragelsesrejser: At vi lever i en globaliseret verden, hvor meget forskellige forventninger til bl.a. unges liv kommer i nær kontakt (se kapitel 3). Denne sameksistens skaber nye udfordringer i socialt arbejde (Schrooten, 2021; Tan & Choo, 2023). Det

er et komplekst felt, hvor det kan være svært at vikle stereotyper og levede erfaringer fra hinanden (Baianstovu & Strid, 2024; Eliassi, 2015).

På den ene side har alle børn og unge med behov herfor krav på støtte og beskyttelse fra myndighederne. Her viser analyser, som tidligere nævnt, at etniske minoritetsbørn og -unge anbringes i mindre omfang end andre børn og unge med tilsvarende karakteristika. Graden af underanbringelse er særlig stor for børn og unge, som har rødder i Mellemøsten og Afrika (Lausten et al., 2024). Det tyder dermed på, at nogle børn og unge ikke får den hjælp og støtte, de burde få.

På den anden side kan familieproblematikker i etniske minoritetsfamilier tiltrække sig en unødigt høj grad af opmærksomhed. Et eksempel herpå fremgår af et svensk studie, der belyser opsporing af kvindelig kønslemlæstelse (kvindelig omskæring). En analyse af politisager viser således, at svenske frontmedarbejdere er langt mere bekymrede for somaliske pigers udsathed for kvindelig kønslemlæstelse, end de tilsyneladende har grund til at være, da næsten alle sager, som bekymrede fagfolk indberetter til politiet, viser sig at være grundløse (Johnsdotter, 2019).

Beslægtet med den sidstnævnte problematik har den amerikanske forsker Reeve Jaffe-Walters udviklet et begreb, hun kalder "coercive concern" – "påtvungen bekymring" (Jaffe-Walter, 2016). Begrebet er udviklet på baggrund af feltarbejde i en dansk folkeskolekontekst. Her fortæller muslimske piger, at hvis de fx bærer tørklæde, kan lærerne være meget bekymrede for, om de er undertrykte og har brug for hjælp – noget, som pigerne ikke selv oplever, at de er og har. Samtidig er disse "påtvungne bekymringer" med til at positionere piger som nogle, der står uden for det danske nationale fællesskab. Det kan skabe en afstand mellem elever og lærere, som gør det sværere for pigerne at få hjælp og støtte i skolen og svækker pigernes livschancer på et vigtigt tidspunkt i deres uddannelse (Jaffe-Walter, 2016, 2019), se også Liversage (2024b). Jaffe-Walters observationer vækker genklang i dokumenter fra en retssag. Retssagen handler om en far, der bl.a. er under anklage for at have taget sine børn på genopdragelsesrejse:

Det kan være svært. Er det nogle forældre, der er lidt strikse, lidt gammeldags og old school? Hvornår kommer det over og bliver til noget andet?

Jurist

Adspurgt fortæller [faren], at der er en lærer på skolen, som skaber meget splid. Hun fortæller [datter] alle mulige ting, der gør, at hun vender sig imod sin familie. Hun skulle have sagt til [datter], at hun ikke skal være muslim og ikke skal gå med tørklæde. [Faren] synes, hun påvirker [datter] negativt. (Sagsakter)

Det er naturligvis svært at vide, hvad der er foregået imellem ovennævnte lærer og mandens datter. Med sagens videre forløb in mente må lærerens bekymring for datteren endvidere siges at have været særdeles velbegrundet. Samtidig peger citatet på, at faren oplever et modsætningsforhold imellem skolelærerens ønsker og de ønsker, som faren selv har for sin 12-årige datter. Dette modsætningsforhold kan meget vel have været impliceret i hans beslutning om at tage datteren ud af Danmark. Det peger dermed tilbage på de betragtelige modsætninger, som migration på tværs af verdensdele kan bringe i nær kontakt, og de udfordringer, som danske frontmedarbejdere skal forholde sig til.

I dette komplicerede felt er det – ifølge flere frontmedarbejdere – vigtigt at bevare en nysgerrig og åben tilgang, hvis man har bekymringer, frem for at møde borgere med mistro. Bekymringer kan nemlig meget vel vise sig at handle om noget andet, end man umiddelbart forestillede sig. To socialarbejder-eksempler herpå er de følgende:

Jeg havde en pige, der skulle gå lige hjem efter skole hver dag. Skolen sagde: "Jamen, det er jo fordi, han kontrollerer hende. Hun må ikke noget". [Da socialarbejderen spørger ind til det, forklarer ...] ... faren, "Der er faldet bomber i mit hjemland. Jeg er så bange for, at hun bliver sprunget ihjel". "Det forstår jeg da godt", [svarer socialarbejderen:] "Hvordan kan vi hjælpe din ængstelighed, så ikke den smitter af på dit barn, så hun rent faktisk får et socialt liv?" Det der med ikke at have så mange fordomme, men bare lytte til familierne og deres historier.

Hvorfor er det, [dreng] ikke må gå til en fødselsdag? Hvorfor er det, han ikke må komme med på lejr tur? Lige nu har jeg en transkønnet ung i 8. klasse, og han vil ikke med på lejr tur. Alle tænkte jo bare: "Det må han ikke i sin kultur". Så havde vi en snak med ham, og så siger han, "jeg er bare så bange for at få hjemve."

Ved at spørge åbent og nysgerrigt kan man forhåbentligt blive klogere på, hvad der ligger bag, at en datter skal gå lige hjem fra skole, eller at en transkønnet ung ikke tager med på lejr tur. En sådan åben dialog kan måske også gøre det muligt at tilbyde en hjælp og støtte, der kan være god brug for, og opbygge en højere grad af tillid imellem udsatte etniske minoritetsfamilier og danske institutioner og hjælpetilbud. Det er dog et vanskeligt terræn at navigere imellem "for meget" og "for lidt"

bekymring og såvel beskytte børn og unge, når de har brug herfor, men ikke agere diskriminerende over for etniske minoritetsfamilier (Haugen et al., 2017; Liversage, 2018).

Boks 11.2 Tidsaspektet kan komplicere, hvad man anser for at have været (skadelige) genopdragelsesrejser

Som beskrevet rapporten igennem kan etniske minoritetsfamilier og danske myndigheder have meget forskelligartede syn på, hvad der vil være bedst for børn og unge. Et yderligere bidrag til feltets kompleksitet er det faktum, at nogle unge, der indledningsvis ønsker sig hjem fra ophold, som de oplever er problematiske for deres trivsel, senere kan komme til at sætte pris på disse ophold.

At noget sådant kan finde sted, fremgår af et canadisk studie, baseret på interviews med unge med somalisk baggrund. Disse unge var opvokset i vesten, og deres forældre sendte dem på et tidspunkt på det, som i en dansk kontekst nok ville blive betegnet som "genopdragelsesrejser" til Somalia (Bakaari & Escandell, 2022). Her noterer forfatterne, at deres interview i mange tilfælde peger på, at *"... the young returnees have a change of heart and their perception on the return has evolved over time"* – og at forandringerne var i positiv retning (Bakaari & Escandell, 2022, p. 60). For lignende erfaringer fra en norsk kontekst, se Lidén et al. (2014). Vurderinger af ophold kan dermed ændre sig over tid. Det kan handle såvel om dybfølte forandringer, som om en tilpasning til vanskelige levevilkår, der bliver en strategi for at overleve i svære situationer. Evalueringen af et givent ophold kan også handler også om, hvordan en borgers liv efterfølgende udvikler sig.¹

Note: 1. For et andet eksempel af denne problematik, se <https://www.bbc.com/news/articles/c2kg1ezyv5xo>

Særlige vanskeligheder, når borgere har kognitivt udviklingshandicap

I forhold til at vurdere, hvornår et ophold i udlandet udgør en genopdragelsesrejse eller et ufrivilligt udlandsophold, kan der være særlige udfordringer, når børn, unge og voksne har kognitivt udviklingshandicap eller lignende, da dette giver en særlig sårbarhed. Samtidig kan sådanne vanskeligheder i sig selv udgøre et motiv for at blive sendt på genopdragelsesrejse (motiv nr. 6). Unge med kognitivt udviklingshandicap kan også blive sendt ud af landet, fordi de fx har en adfærd på det intime område, som deres familie oplever som problematisk i en familiekontekst, hvor familiens kvinder forventes at holde påpasselig afstand til det modsatte køn. Et ophold i udlandet kan også ske, fordi forældre ønsker at få et barn eller en ung væk fra den myndighedsinteresse, som udviklingshæmmede børn ofte påkalder sig. Endelig kan

et barn med udviklingshæmning udfordre forældrerollen og i sig selv medvirke til, at forældre handler på uhensigtsmæssige måder.

Samtidig kan personer med kognitivt udviklingshandicap have svært ved at formulere deres egne ønsker til deres liv. Det kan gøre det vanskeligt for myndighederne at afklare, om et ophold har karakter af en genopdragelsesrejse eller ej. En medarbejder ved politiet fortæller om en sådan igangværende sag i forhold til en 14-årig pige, der sandsynligvis er kognitivt udfordret. Når myndighederne er bekymrede over denne piges udrejse, skyldes det bl.a., at flere af pigens søskende har været på årelange ophold i forældrenes oprindelsesland. Her har de været udsat for voldsomme begivenheder og har i dag (hvor de er tilbage i Danmark) problemer med bl.a. misbrug. Den 14-årige pige er blevet efterladt i udlandet sammen med en bedstemor. En sikkerhedskonsulent får kontakt med pigen, hvilket – ifølge medarbejderen i politiet – fører til følgende samtale:

[Pigen] siger bare, at "alt er godt", og "jeg ønsker selv at være her" Og vi ved jo godt, at hun selvfølgelig nok står ved siden af nogen, der holder fuldstændig øje med, hvad hun siger. Men der er jo ingen antydning af, at det her, det er mod hendes vilje.

Uanset at myndighederne fortsat er bekymrede for pigen, ser sagen dermed ud til at være vanskelig at løfte. Det må i denne sammenhæng bemærkes, at en rejse godt kan blive klassificeret som en genopdragelsesrejse, selv om den unge selv har været indforstået med rejsen (CIR1H nr 9503 af 17/06/2019).

En lignende problematik med en kognitivt udfordret borger, fortæller en NGO-medarbejder om. Hun har kontakt med en mor og en 18-årig datter, som begge har et kognitivt udviklingshandicap. Da medarbejderen hører, at mor og datter vil udrejse, fordi datteren skal giftes i oprindelseslandet, forsøger hun at standse projektet, men uden held:

Vi prøvede med alt. Og vi italesatte det også: "Hun skal ikke giftes. Hun skal have lov til at tage en uddannelse i Danmark". [Efterfølgende rejser moren hjem, og datteren bliver i oprindelseslandet. Datteren] ... ringer hertil, til vores sygeplejerske – fuldstændig fortvivlet: "Jeg har et barn, der græder og græder, og jeg ved ikke, hvordan jeg skal trøste det" ... Og [den 18-årige datters mor, der er tilbage i Danmark] har ingen indsigt i, hvor problematisk, det er ... Vi håber bare, at den datter på en eller anden måde finder ud af at komme til Danmark.

Der kan som nævnt være et stigma knyttet til at have et barn med udviklingshæmning. Her kan nogle forældre ønske at få barnets liv til at fremstå så "normalt" som muligt ved at få det ind i en forventet voksentilværelse med mand og barn. En

normalitet kan netop opnås via et ægteskab i oprindelseslandet. Det rejser vanskelige spørgsmål om, hvordan man adskiller frivillighed fra tvang (og dermed et legitimt ægteskab fra et tvangsægteskab), når det drejer sig om personer med et kognitivt udviklingshandicap (Clawson & Fyson, 2017; Lyneham & Bricknell, 2018). Tilsvarende spørgsmål kan stilles, i forhold til hvornår ophold i udlandet for sådanne personer skal anses for at være fx ufrivillige og/eller skadelige.

11.1.6 Institutionelle uenigheder om, hvad der er genopdragelsesrejse

Et sidste tema i dette afsnit handler om, at der – selv når medarbejdere fra flere myndigheder mener, at et ophold udgør en genopdragelsesrejse – kan opstå komplikationer i forhold til opholdets kategorisering. En case fra denne undersøgelse kan kaste lys på sådanne klassificeringsforskelle myndigheder imellem. Det drejer sig om en sag, hvor Koordinationsenheden medvirker til et langvarigt og omfattende arbejde med at få en ung tilbage til Danmark. I slutningen af forløbet udvikler sagen sig, ifølge en involveret sikkerhedskonsulent, på følgende måde:

Når vi nu skal finde ud af, hvordan man skal betale for hendes hjemrejse, så siger kommunen: "Vi anser ikke det her som en genopdragelsesrejse. Det er ikke en genopdragelsesrejse, så vi kan ikke betale det her". [Sagen ligger nu i Ankestyrelsen] ... og vi afventer stadigvæk afgørelsen. Og den er sindssygt spændende, den afgørelse. Uanset hvad Ankestyrelsen når frem til, så er det jo ligesom det, der kommer til at tydeliggøre, hvor meget vi mangler en definition af, hvad en genopdragelsesrejse er.

Uenigheden står imellem, på den ene side et barns hjemkommune, der har ansvaret for at betale for hjemrejsen, når mindreårige vender tilbage fra en genopdragelsesrejse (se Boks 9.2 om betaling af hjemrejse). Og på den anden side nogle af de parter, der har været involverede i det omfattende arbejde med at få en ung hjem fra et meget skadeligt ophold, hvor den unge bl.a. var udsat for omfattende vold. Dette spørgsmål om definitionsret fremhæves af flere sikkerhedskonsulenter. Tilsvarende uklarheder omkring, hvordan man afgrænser og definerer feltet, kan observeres i Norge. Af en ekspertgruppes rapport om unge, som efterlades i udlandet mod deres vilje, fremgår således følgende:

Avgrensningen av målgruppen for refusjonsordningen, men også for integreringsrådgivers konsulære bistand mer generelt, har vært et tilbakevendende tema. I flere evalueringer og studier på feltet har det blitt pekt på en uklarhet og til dels uenighet om hvorvidt kriterier og målgruppe skal avgrenses til æresrelatert vold og kontroll, eller favne bredere. Forskerne er samstemte i å anbefale en avklaring og en bred definisjon der alvorlighetsgraden i saken er avgjørende, ikke hva som er

motivene bak vold og tvang.(Bråten & Kindt, 2016; Lidén & Bredal, 2017, p. 88). *Ekspertgruppas materiale tilsier at dette fortsatt er en problemstilling.* (Bredal & Ekspertgruppe, 2020, p. 84)

Den norske ekspertgruppes anbefaling er en definition, der fremhæver alvorsgraderne i sagerne frem for at fokusere på de bagvedliggende motiver (som kan være meget vanskelige at afgøre). I Danmark indgår en sådan alvorsgrad i definitionen, der netop handler om ophold, der "... *bringer unges sundhed eller udvikling i alvorlig fare*". Samtidig viser denne undersøgelses empiri dog, som det også fremgår af eksemplet i dette afsnit, at der stadig kan være uenigheder om kategoriseringen af konkrete ophold.

11.2 Den vigtige fokus på sikkerhed

Af mange af rapportens tidligere kapitler fremgår det, hvor vigtig en opmærksomhed på sikkerhed og risiko kan være. Dette fokus bør være til stede i alle faser af arbejdet med (potentielle) genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold.

11.2.1 Opmærksomhed på at undgå sikkerhedsbrister

En opmærksomhed på sikkerhed kan fx handle om, hvordan fagfolk kommunikerer med unge, som de har samtaler med. Her kan det eksempelvis være vigtigt, at medarbejdere ikke sender tekstbeskeder med et fortroligt indhold til unge, hvis man kan risikere, at den unges telefon bliver overvåget. En opmærksomhed på sikkerhed kan også handle om at sikre diskretion, hvis en ung fx skal tale med en kommunal medarbejder, uden at forældrene får viden herom.²⁵ En specialiseret socialarbejder forklarer følgende om en sådan aftale, der fx kan lægges på skolen og foregå i skoletiden:

Nogle gange skal man virkelig holde tæt, og der skal være få, der ved noget ... Vi står også over for nogle skoler, som måske ikke har erfaringerne. Så er der nogen, der står og taler på lærerværelset: "Har du hørt ..." og "... hun skal et eller andet", og "... kommunen er ..." Og så er der en, der lytter ... Jeg kan godt have sådan en fornemmelse af, at der er nogen, der synes, at jeg lige skal skrue lidt ned og sådan: "Slap lige lidt af". Men jeg ved bare, det kan gå galt. Det kan have virkelig store konsekvenser for en

²⁵ Jævnfør barnets lov, § 18, stk. 3 om risikovurdering og barnets lov § 137, stk. 3 om mulighed for samtale med barnet uden forældre.

dreng eller en pige, der kommer hjem, og så er der nogen, der har overhørt et eller andet.

Citatet peger på, hvordan nogle af medarbejderens kolleger oplever hendes fokus på sikkerhed og hemmeligholdelse som overdrevet. Med sin erfaring på området ved medarbejderen dog, hvor alvorlige konsekvenser et brist på rettidige sikkerhedsforanstaltninger kan få.

En sikkerhedskonsulent samt en medarbejder ved politiet giver et eksempel på, hvordan et læk af sensitive oplysninger kan finde sted, og hvad konsekvenserne kan blive. Det drejer sig om en kompliceret sag, hvor myndighederne lykkedes med at hjælpe en mindreårig tilbage til Danmark. Sagen lykkedes i samarbejde med en storesøster, der i hemmelighed bidrager med at få den unge hjem. I forbindelse hermed aftales det mellem sikkerhedskonsulent og hjemkommune, at storesøsters rolle ikke skal fremgå af kommunens akter, da det ikke er nødvendigt for sagens oplysning. Den mindreårige bliver efterfølgende tvangsanbragt. Uanset denne aftale mellem kommune og sikkerhedskonsulent udleverer kommunen alle akter i sagen i forbindelse med Børne- og Ungeudvalgets behandling af sagen. Dette medfører, at storesøsteren opsøges af familien, hvorfor politi og sikkerhedskonsulent i fællesskab må i gang med at udarbejde en sikkerhedsplan for hende. Familiens viden om søsterens rolle giver konsekvenser i forhold til hendes bevægelsesfrihed, bolig samt job og generelle psykiske tilstand. En sådan sag viser, hvor vigtig en opmærksomhed på sikkerhed kan være, og hvor alvorlige konsekvenser, sikkerhedsbrister hurtigt kan få. Eksemplet viser også, hvordan det tværgående myndighedssamarbejde kan være sårbart, såfremt der ikke er fælles agenda og et blik for kompleksiteten.

11.2.2 Kompetencer og samarbejde – centralt i arbejdet med sikkerhed

Den store kompleksitet, der ofte karakteriserer sager om (potentielle) genopdragelsesrejser og ufrivillige udlandsophold, stiller også skarpt på frontmedarbejderes kompetencer og samarbejde. Her er det vigtigt, at frontmedarbejdere uden erfaring på området rækker ud til kolleger med mere specialiseret viden og er i stand til at samarbejde med andre relevante parter (Ankestyrelsen, 2022). Der er forskellige rammer om et sådant samarbejde i forskellige kommuner.²⁶ Nogle kommuner har fx medarbejdere med særlig viden og ansvar i forhold til arbejdet med æresrelaterede konflikter mv. Netværk imellem sådanne medarbejdere kan give nem adgang til at

²⁶ I henhold til barnets lov § 15, stk. 3 skal kommunalbestyrelsen udarbejde et beredskab til forebyggelse, opsporing og håndtering af negativ social kontrol, æresrelaterede konflikter og ekstremisme blandt børn, unge og deres familier. Beredskabet skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres. Beredskabet skal revideres løbende og som minimum hvert fjerde år.

få sparring om vanskelige sager. En socialarbejder fortæller, hvordan denne mulighed bidrager positivt til hendes arbejde:

Vi ringer til hinanden og siger: "Jeg har et dilemma eller en problemstilling – hvad kunne dit 'take' være på det?" Vi mødes hver anden måned ... Jeg oplever faktisk, at vi bruger hinanden rigtigt meget mellem møderne. Vi ringer, vi sparrer, vi drøfter: "Hvad kan vi gøre?" Så man ikke sidder alene med noget så komplekst. Det bliver alt for sårbart, hvis man sidder derude alene.

Sådanne lokale kompetencer og muligheder for sparring kan være vigtige, både i forhold til at få øje på problemstillinger, som kræver myndighedernes opmærksomhed, og i forhold til den efterfølgende gode håndtering heraf. Arbejdet kan dog undertiden kræve kompetencer, som ikke alle medarbejdere besidder. En erfaren ansat i en stor kommune beskriver nogle af de udfordringer, hun ser, som følger:

Hvis man sidder med sådan en sag, ved man så overhovedet, hvad man skal gøre? Hvordan sikrer man sig, at alle er nogenlunde klædt på til at kunne screene for, om der er tale om noget? Hvad må man snakke med hinanden om? Hvordan ved de pågældende så, hvad der skal igangsættes efterfølgende? Altså, bare her i [X-kommune] er vi hjernedødt mange medarbejdere. Hvordan sørger man for at klæde folk på med den meget specialiserede viden, det jo egentlig er, at skulle spotte det her?

Hvis lokale frontmedarbejdere ikke har den fornødne viden og opmærksomhed, og ikke søger relevant sparring, kan det påvirke sagers forløb i negativ retning. En sikkerhedskonsulent oplever i den forbindelse, at ...

... vi ofte bliver inddraget i sagerne for sent – når børnene allerede er rejst ud af landet. Så bliver det lidt sådan en varm kartoffel. Der er ikke rigtig nogen, der ved, hvad de skal stille op. Skal man gøre noget? Nu er de jo ude af landet. "Nu har vi ikke en sag mere, vi lukker sagen" [siger kommunen]. Men vi har jo stadigvæk en eller anden form for en forpligtelse til at finde ud af, hvad er det, der er sket med de her børn, som er født og opvokset i Danmark og har en opholdstilladelse.

Ifølge barnets lov kan danske myndigheder have en forpligtelse til at beskytte børn, der lider overlast, selvom de har forladt dansk territorium (se fodnote 7, s. 21). At afklare, hvilke børn og unge, det drejer sig om, og hvad man dernæst stiller op i sådanne sager, er dog ofte vanskeligt. Det understreger endnu engang vigtigheden af at søge sparring hos erfarne frontmedarbejdere. Her er sikkerhedskonsulenterne en ressource, som frontmedarbejdere landet over kan trække på.

11.2.3 Afrunding

Når genopdragelsesrejser både er vanskelige at bringe til ende og kan have alvorlige konsekvenser, får forebyggelse stor betydning. En sådan forebyggelse synes at være særlig vigtig i forhold til udsatte og isolerede etniske minoritetsfamilier. I sådanne familier ses ofte en ophobning af risikofaktorer for vold mod børn og børnemishandling (fx fattigdom, lav uddannelse, manglende kontakt med arbejdsmarkedet, kriminalitet, misbrug og psykisk sygdom). Det er også i sådanne familier, at æresnormer ofte står stærkt. Samtidig kan myndighederne have svært ved at skabe tillidsfulde relationer til sådanne udsatte etniske minoritetsfamilier. Det gælder forældre, der bl.a. kan frygte, at danske myndigheder anbringer børn. Og det kan handle om børn og unge, der er bange for ikke at blive forstået eller for at optræde illoyalt over for deres nære relationer. Fagfolks omsorg for og opmærksomhed i forhold til både voksne og børn kan dermed bidrage positivt til arbejdet på området.

Denne undersøgelse peger på, at kvaliteten af frontmedarbejderes arbejde i nogle tilfælde har stor betydning for, om genopdragelsesrejser finder sted. Det kan både handle om mangelfulde indsatser, som bidrager til, at unge tages ud af Danmark. Og det kan handle om kvalificerede indsatser, som også rapportens andre kapitler har haft adskillige eksempler på. I dette arbejde er en kontinuerlig opmærksomhed på sikkerhed af stor betydning. Det er også vigtigt, at medarbejdere søger sparring om sager, de er usikre på, og at de er parate til at række ud til andre faggrupper og myndigheder. Det kan dreje sig om at etablere samarbejder imellem kommunale myndigheder og fx politiet og at sikre en rettidig kontakt til landets sikkerhedskonsulenter.

> Dokumentation

12 Data og metode

Undersøgelsen bygger på to hovedformer for empiri. Det drejer sig om:

- Interviews (med fagprofessionelle og med borgere)
- Sagsdata (RED Safehouse journaldata samt sager fra fx kommuner, politi og domstole).

Interview med fagprofessionelle og borgere

Til denne undersøgelse indgår **interviews med 41 fagprofessionelle**. Personer fra følgende faggrupper har deltaget i interviews:

Tabel 12.1 Interviews med fagprofessionelle

Fagprofessionelle	
Sikkerhedskonsulenter	6
Socialfaglige medarbejdere	12
Medarbejdere på skoler	4
Medarbejdere hos politiet	5
Medarbejdere i udenrigstjenesten	5
NGO-medarbejdere	4
Andet – forskere, psykolog, jurist, læge	5
I alt	41

Et princip i udvælgelse af interviewpersoner i de forskellige faggrupper har været at inkludere personer med forskellige grader af kendskab til arbejdet med genopdragsrejser. Dette har ført til, at en del af undersøgelsens interviews har været med medarbejdere med betragtelig erfaring på området. Det drejer sig fx om sikkerhedskonsulenter, medarbejdere i udenrigstjenesten og specialiserede medarbejdere i politiet. Her er også interviewet socialfaglige medarbejdere, der i vidt omfang arbejdede med æresrelaterede problemstillinger og også havde bred erfaring med genopdragsrejser og trusler herom. Andre interviews har været en bredere vifte af frontmedarbejdere, som langt sjældnere kommer i kontakt med fænomenet. Det har fx være skolelærere, socialrådgivere, ikke-specialiserede politimedarbejdere eller NGO-medarbejdere.

Nogle fagfolk er blevet rekrutteret, fordi de havde medvirket til specifikke sager, hvor de danske myndigheder har hjulpet unge hjem fra udlandet. For at opnå en større bredde i datamateriale er andre fagfolk blevet rekrutteret, fordi de havde kendskab til borgere, der var vendt hjem fra genopdragelsesrejser ad anden vej. Det kunne være fx en læge eller en uddannelsesvejleder, der mødte en borger med en forhistorie med en genopdragelsesrejse, år efter, at borgeren var vendt hjem til Danmark. I fagpersoninterviewene er alle informanter blevet bedt om at genfortælle mindst én konkret case om en genopdragelsesrejse (eller ufrivilligt udlandsophold) i så mange detaljer som muligt. Derudover har interviewet handlet om bredere problemstillinger på området. Enkelte forskere er også interviewet til undersøgelsen.

I undersøgelsen indgår også **interviews med 5 borgere, hjemvendt fra genopdragelsesrejse/ufrivilligt udlandsophold**. Disse fem personer (4 kvinder og 1 mand) kom alle afsted, mens de var under 18 år. To blev myndige, før de lykkedes med at komme tilbage til Danmark. Fire af informanterne er rekrutteret igennem en sikkerhedskonsulent. En informant er rekrutteret igennem en medarbejder i en NGO.

Sagsdata fra sager med genopdragelsesrejser eller med frygt herfor

Undersøgelsen anvender også forskellige former for sagsdata. En vigtig kilde har været RED-Center journaldata om borgere, der enten havde været på genopdragelsesrejse/ufrivilligt udlandsophold, eller som havde frygtet for at komme på sådanne ophold. RED-Center, der arbejder med æresrelaterede konflikter, har dels to Safehouses, der henvender sig til 16-30-årige unge og par, som er på flugt fra æresrelaterede konflikter og lignende (Liversage, 2018; Liversage & Jepsen, 2019). Siden 2022 har der også været RED+ Safehouse. Det henvender sig til LGBT+ personer med etnisk minoritetsbaggrund.

VIVE fik mulighed for at screene journaldata fra slutningen af 2019 og frem til foråret 2025. På baggrund af denne screening er der oparbejdet i alt 40 cases, hvor borgere enten havde erfaringer fra genopdragelsesrejser eller havde erfaringer med at blive truet hermed. I nogle tilfælde er der en meget tæt kobling imellem et givent RED-Center ophold og en genopdragelsesrejse – enten fordi borgere indskrives på grund af en trussel om genopdragelsesrejse eller indskrives efter at være vendt tilbage fra en sådan rejse. I andre tilfælde er indskrivningen ikke direkte knyttet til en genopdragelsesrejse, men indgår som en del af beskrivelsen af borgerens længere livsforløb.

En yderligere datakilde er 12 cases, der er oparbejdet på baggrund af forskellige typer af sagsakter. Kilder har været aktindsigt i kommunale sager, aktindsigt via politiet, sagsakter i forhold til sager i Udlændingestyrelsen, samt sager tilgået på doms-databasen.dk. Disse sager har været af meget varierende omfang – nogle har været adskillige hundrede sider lange. I dette materiale kan en genopdragelsesrejse indgå som en mindre del af et langt og kompliceret sagsforløb.

Udarbejdelse af casebeskrivelser

På baggrund af de indsamlede data (såvel interviews som forskellige former for sagsakter og lignende) er der udarbejdet i alt 68 individuelle casebeskrivelser. Disse beskrivelser samler oplysninger om:

- Demografiske oplysninger, fx køn, alder, forældres oprindelsesland mv.
- Familiemæssig baggrund, fx forældres baggrund (fx helbred, beskæftigelse, ankomst til Danmark), søskende og deres forhold, opvækstvilkår, herunder forekomsten af vold
- Oplysninger om borgeren, herunder oplysninger om skolegang, eventuelle udfordringer med misbrug eller kriminalitet, helbredsoplysninger
- Familiens og den unges kontakt med myndighederne, herunder sociale indsatser eller anbringelser inden for familien
- Oplysninger om opholdet i udlandet, herunder om forhold op til selve udrejsen, hvordan forældre og andre parter er involveret i opholdet, og om opholdet ændrer sig over tid. Her indgår også oplysninger om skolegang, levevilkår, udsathed for vold eller tvangsægteskab mv.
- Oplysninger om forsøg på at vende tilbage til Danmark, samt hvordan denne tilbagerejse forløber (hvis en sådan tilbagerejse finder sted)
- Oplysninger om ankomsten til Danmark og om muligt informationer om borgernes videre forløb.

De 68 casebeskrivelser har været brugt til at fastholde sammenhængen inden for den enkelte case og skabe systematik på tværs af cases. Det har fx handlet om at udarbejde en typologi for forskellige typer af ophold (kapitel 4), at sammenligne dynamikker og forløb inden for forskellige familier (kapitel 5) samt at finde mønstre i de begivenheder, der kan være udløsende for, at et ophold finder sted (kapitel 6).

En del cases er bygget på baggrund af data fra flere forskellige kilder. Eksempler på sådanne kombinationer er, at en case kan bygge på ...

- et interview med en borger, et interview med en krisecentermedarbejder samt sagsakter fra en kommune
- et interview med en politimedarbejder, RED Safehouse journaldata samt akter fra danske domstole
- et interview med en kommunal sagsbehandler og med en sikkerhedskonsulent.

Når en enkelt case belyses fra flere kilder, og/eller når en case rummer et interview med borgeren selv, er detaljeringsgraden generelt meget høj. Omvendt er nogle cases mindre fyldestgørende beskrevet. Der er dermed et stort spænd imellem, hvor detaljerede informationer der foreligger om hver enkelt af de i alt 68 cases.

Den valgte tilgang til indsamling af empiri har resulteret i et materiale, hvor de danske myndigheder har bidraget til hjemrejsen i en stor andel af casene. Endvidere er der også en betragtelig andel (24 cases), hvor myndighederne sandsynligvis har medvirket til, at en genopdragelsesrejse er blevet forhindret. Man må formode, at en anden tilgang til indsamlingen af empiri (fx via kontakter i etniske minoritetsmiljøer) ville have resulteret i et anderledes sammensat empirisk materiale, herunder en større andel af sager, hvor de danske myndigheder ikke havde været involveret. En sådan tilgang blev dog fravalgt, bl.a. andet af tidsmæssige hensyn.

Litteratur

- Aadnanes, M. (2017). Social workers' challenges in the assessment of child abuse and maltreatment: Intersections of class and ethnicity in child protection cases. *Critical and Radical Social Work*, 3(5), 335-350.
- Abdi, A.Y. & Kleist, N. (2025). Moving horizons: Hypermobile Somali youth in Türkiye. *Global Networks*, 5(25), 1-11.
- Alaggia, R., Maiter, S. & Jenney, A. (2017). In whose words? Struggles and strategies of service providers working with immigrant clients with limited language abilities in the violence against women sector and child protection services. *Child & Family Social Work*, 22(1), 472-481.
- Alizadeh, V., Hylander, I., Kocturk, T. & Törnkvist, L. (2010). Counselling young immigrant women worried about problems related to the protection of 'family honour'- from the perspective of midwives and counsellors at youth health clinics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 24(1), 32-40.
- Als Research (2018). *Unges oplevelser af negativ social kontrol*. Als Research.
- Als Research (2019). *Supplerende analyser af religions betydning for maskulinitetsopfattelser og holdninger til ligestilling*. Als Research.
- Altinyelken, H.K., Akhtar, Y. & Selim, N. (2022). Navigating contradictory narratives on sexuality between the school and the mosque in four Muslim communities in the Netherlands. *Sexuality and Culture*, 26(2), 595-615.
- Ankestyrelsen (2005). *Ikke-vestlige børns længerevarende udlandsophold*. Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen (2018). *Længerevarende udlandsophold blandt børn og unge med ikke-vestlig baggrund*. Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen (2022). *Kommuners oplevelser med samarbejdspartnere – i sager om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*. Ankestyrelsen.
- Arnett, J.J. (1995). Broad and narrow socialization: The family in the context of a cultural theory. *Journal of Marriage and the Family*, 57(3), 617-628.

- Baianstovu, R., Lundqvist, M. & Håkansson, S.Y. (2025). *Honour, Violence and Gender: An international research review*. Swedish Secretariat for Gender Research.
- Baianstovu, R., & Strid, S. (2024). Complexities facing social work: Honor-based violence as lived reality and stereotype. *Journal of Social Work*, 4(24), 552–570.
- Baianstovu, R., Strid, S., Cinthio, H., Gramnaes, E.S. & Enelo, J.-M. (2019). *Heder och samhälle: Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar. Working Papers and Reports Social work, Rapport nr 17*. Örebro University.
- Bakaari, F. & Escandell, X. (2022). Ambivalent returns: Dhaqan celis and counter-diasporic migration among second-generation Somalis. *Global Networks*, 22(1), 51-64.
- Bengtsson, D., Landberg, Å., & Jernbro, C. (2022). Increased risk of child maltreatment and mental health problems among adolescents with restrictions regarding choice of future partner: Results from a Swedish school-based survey. *Scandinavian Journal of Public Health*, 50(8), 1133-1139.
- Berg, S. & Jouavel, L. (2025). *Son loses case against parents over move to Africa*. BBC News. <https://www.bbc.com/news/articles/cdrye7y4n0o>
- Bhanbhro, S. (2023). Honour Crimes. In M.M. Rogers & P. Ali (Eds.), *Gender-Based Violence: A Comprehensive Guide* (pp. 285-297). Springer.
- Bø, B.P. (2015). Social work in a multicultural society: New challenges and needs for competence. *International Social Work*, 58(4), 562-574.
- Bråten, B., & Kindt, K. T. (2016). *Med mandat til å hjelpe – integreringsrådgivere ved norske utenriksstasjoner: Erfaringer og anbefalinger*. Fafo.
- Bredal, A. (2023). Transnational Regimes of Family Violence: When Violence Against Women Crosses Borders. In *Geographies of Gender-Based Violence: A Multi-Disciplinary Perspective* (pp. 150-164). Bristol University Press.
- Bredal, A. & Ekspertgruppe (2020). «Det var ikke bare ferie». *Rapport fra ekspertgruppe om unge som etterlates i utlandet mot sin vilje*. Helse- og omsorgsdepartementet.

- Bregnbæk, S. (2021). Questioning care: ambiguous relational ethics between a refugee child, her parents and the Danish welfare state. *International Journal of Inclusive Education*, 25(2), 196-209.
- Bregnbæk, S. (2022). States of intimacy: Refugee parents, anxiety, and the spectral state in Denmark. *Genealogy*, 6(2), 1-11.
- Carver, N. (2021). *Marriage, Gender and Refugee Migration: Spousal Relationships among Somali Muslims in the United Kingdom*. Rutgers University Press.
- Cense, M. (2014). Sexual discourses and strategies among minority ethnic youth in the Netherlands. *Culture, Health and Sexuality*, 16(7), 835-849.
- Cense, M. (2019). Rethinking sexual agency: proposing a multicomponent model based on young people's life stories. *Sex Education*, 19(3), 247-262.
- Center for Documentation and Counter Extremism. (2025). *Re-education Trips of Somali Children and Youth*. Centre for Documentation and Counter Extremism.
- CIR1H nr 9503 af 17/06/2019. (2019). *Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Udlandsophold som bringer et barns sundhed eller udvikling i alvorlig fare*. <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/9503>
- Clawson, R. & Fyson, R. (2017). Forced marriage of people with learning disabilities: a human rights issue. *Disability and Society*, 32(6), 810-830.
- Dahl, K.M. & Ottosen, M.H. (2018). *Kortlægning af viden om opdragelse. Delnotat 1-3*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Dalgaard, N.T., Todd, B.K., Daniel, S.I.F. & Montgomery, E. (2016). The transmission of trauma in refugee families: associations between intra-family trauma communication style, children's attachment security and psychosocial adjustment. *Attachment and Human Development*, 18(1), 69-89.
- Dånge, L. (2023). Taking control and reorienting future aspirations: how young refugees in Denmark navigate life between integration and repatriation. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 49(3), 655-672.
- Danmarks Statistik (2024). *Indvandrere i Danmark 2024*. Danmarks Statistik.
- Danneskiold-Samsøe, S., Mørck, Y. & Sørensen, B.W. (2011). 'Familien betyder alt': Vold mod kvinder i etniske minoritetsfamilier. Frydenlund.

- de Hoon, M. & Liempt, I. van. (2023). For the sake of our children? A mixed--methods study of the family dynamics of intra-European mobility among Somalis. In J. Ahrens & R. King (Eds.), *Onward Migration and Multi-Sited Transnationalism: Complex Trajectories, Practices and Ties* (pp. 45-76). Springer.
- de Montgomery, C.J., Petersen, J.H. & Jervelund, S.S. (2020). Psychiatric healthcare utilisation among refugee adolescents and their peers in Denmark. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 55(11), 1457-1468.
- Det Nationale Integrationsbarometer (n.d.). *Statistiske definitioner*. Retrieved January 6, 2026, from <https://integrationsbarometer.dk/om-integrationsbarometeret/statistiske-definitioner>
- Drouhot, L. G. (2021). Cracks in the melting pot? Religiosity and assimilation among the diverse Muslim population in France. *American Journal of Sociology*, 126(4), 795-851.
- Dullum, J. (2020). *Sikkerhet gjennom familiearbeid: Et samarbeidsprosjekt mellom politi og familievern ved Stovner politistasjon*. Velferdsforskningsinstituttet NOVA.
- Dunlavy, A., Gauffin, K., Berg, L., De Montgomery, C.J., Europa, R., Eide, K., Ascher, H. & Hjern, A. (2023). Health outcomes in young adulthood among former child refugees in Denmark, Norway and Sweden: A cross-country comparative study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 51(3), 330-338.
- Dustmann, C., Landersø, R. & Andersen, L.H. (2024). Unintended consequences of welfare cuts on children and adolescents. *American Economic Journal: Applied Economics*, 16(4), 161-185.
- Eliassi, B. (2015). Constructing cultural otherness within the Swedish welfare state: The cases of social workers in Sweden. *Qualitative Social Work*, 14(4), 554-571.
- Folketinget (2018). *Lovforslag nr. L 22. Forslag til Lov om ændring af straffeloven, pasloven og politiloven (Initiativer mod parallelsamfund)*. Folketingstidende. https://www.ft.dk/ripdf/samling/20181/lov-forslag/l22/20181_l22_som_fremsat.pdf
- Følner, B., Goor, A.H. & Bjerregaard, A.-M.H. (2022). *Nydanske LGBT+ personers levevilkår og støttebehov*. Als Research.

- Følner, B., Johansen, S.A. & Hansen, G.E. (2018). *Unges oplevelser af negativ social kontrol*. Als Research.
- Følner, B., Kalmark, L.M. & Aagesen, K. (2020). *Undersøgelse af udfordringer og stigma i forhold til at have LGBTI-identitet i Danmark*. Als Research.
- Friberg, J.H. & Bjørnset, M. (2019). *Migration, foreldreskap og sosial kontroll*. Fafo-rapport 2019:01.
- Gill, A.K. (2021). Murder in the family: Why culture is an insufficient explanation for "honour"-based violence. In J. Devaney, C. Bradbury-Jones, R. J. Macy, C. Øverlien, & S. Holt (Eds.), *The Routledge International Handbook on Violence and Abuse* (pp. 403-414). Routledge.
- GraphicOnline (2025). *UK Appeal Court overturns ruling on boy sent to Ghana by his parents without consent*. <https://www.graphic.com.gh/international/international-news/uk-appeal-court-overturns-ruling-on-boy-sent-to-ghana-by-his-parents-without-consent.html>
- Gunnarsson, S., Ghadimi, M., Davidian, T. & Hellberg, M. (2020). *Gömd & Glömd: Hedersrelaterat våld och förtryck mot vuxna med intellektuell funktionsnedsättning*. TRIS – Tjejeers rätt i samhället.
- Haga, R.J. (2014). "Freedom has destroyed the Somali family": Somali parents' experiences of epistemic injustice and its influence on their raising of Swedish Muslims. In M. Sedgwick (Ed.), *Making European Muslims: Religious Socialization among Young Muslims in Scandinavia and Western Europe* (pp. 38-55). Taylor & Francis.
- Handulle, A. (2022). Little Norway in Somalia—understanding complex belongings of transnational Somali families. *Nordic Journal of Migration Research*, 12(1), 88-104.
- Handulle, A. (2024). Transmission of child removal stories Among Norwegian Somalis: An interactionist analysis of ethnic minority parents' fears of child welfare services. *Acta Sociologica*, 67(2), 198-214.
- Haugen, G.M.D., Paulsen, V. & Caspersen, J. (2017). *Barnevernets arbeid med vold i minoritetsfamilier*. NTNU Samfunnsforskning.
- Jaffe-Walter, R. (2016). *Coercive Concern: Nationalism, Liberalism, and the Schooling of Muslim Youth*. Stanford University Press.

- Jaffe-Walter, R. (2019). Ideal liberal subjects and Muslim "Others": liberal nationalism and the racialization of Muslim youth in a progressive Danish school. *Race Ethnicity and Education*, 22(2), 285-300.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022). *Bortförda barn och unga*. Jämställdhetsmyndigheten.
- Johansen, J.D. & Varvin, S. (2019). I tell my mother that ... sometimes he didn't love us: Young adults' experiences of childhood in refugee families: A qualitative approach. *Childhood*, 26(2), 221-235.
- Johansen, M.L. (2022). Fraught parenting: Immigrant parents' chronic double-bind in Denmark. *Ethnography*, 23(3), 404-423.
- Johnsdotter, S. (2015). European Somali children dumped on families, parents, and children in a transnational context. *European Journal of Social Work*, 18(1), 81-96.
- Johnsdotter, S. (2019). Meaning well while doing harm: compulsory genital examinations in Swedish African girls. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 27(2), 87-99.
- Khan, R. (2018). Introduction to the special issue on honour-based abuse, violence and killings. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 10(4), 237-238.
- Khan, R., Hall, B. & Lowe, M. (2017). *'Honour' abuse: the experience of South Asians who identify as LGBT in North West England*. HARM network.
- Kiram, U. & Stronks, K. (2016). *Preserving and Improving the Mental Health of Refugees and Asylum Seeker: Literature Review for the Health Council of the Netherlands*. University of Amsterdam.
- Kusk, M.L. & Jessen, A. (2022). At være ung på midlertidigt ophold - om midlertidighedens sociale konsekvenser. *Uden for Nummer*, 44, 14-25.
- Lausten, M., Jensen, S.V., Mikkelsen, F.B. & Søgaard, E.H. (2024). *Børn og unge med minoritetsetnisk baggrund anbragt uden for hjemmet: Karakteristik, trivsel, inddragelse og samarbejde*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

- Lidén, H. & Bredal, A. (2017). *Fra særtiltak til ordinær innsats: Følgeevaluering av handlingsplane mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet*. Institutt for samfunnsforskning.
- Lidén, H., Bredal, A., & Reisel, L. (2014). *Transnasjonal oppvekst: Om lengre utenlandsopphold blant barn og unge med innvandrerbakgrunn*. Institutt for samfunnsforskning.
- Lidén, H., Damsa, D., Brekke, J. & Hoen, M.F. (2024). *Trøblete utenlandsopphold Barn og unge voksne tilbakeholdt i utlandet: fenomenforståelse og oppfølging*. Institutt for samfunnsforskning.
- Lidén, H., Evertsen, K.F., Brekke, J.-P., & Hoen, M.F. (2024). *Kvinner og deres barn holdt tilbake mot sin vilje i utlandet – fenomenforståelse og mulig bistand*. Institutt for samfunnsforskning.
- Liversage, A. (2014). Secrets and lies: When ethnic minority youth have a nikah. In P. Shah (Ed.), *Family, Religion, and Law: Cultural Encounters in Europe* (pp. 165-181). Ashgate.
- Liversage, A. (2018). *Metoder i arbeidet med æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Liversage, A. (2022a). Abducting children abroad: Gender, power, and transnational mobility in immigrant family conflicts. *Violence Against Women*, 28(5), 1139-1157.
- Liversage, A. (2022b). Muslimske kvinder og skilsmisse i en dansk kontekst. *Scandinavian Journal of Islamic Studies*, 16(2), 83-105.
- Liversage, A. (2023). The immigrant old man. In K.P. Munk, M. Smaerup, K. Maibom & K.P. Frausing (Eds.), *The Old Man* (pp. 269-289). Aarhus University Press.
- Liversage, A. (2024a). Care arrangements between family and state – developing hybrid scripts of ageing in a context of migration. *Ageing and Society*, 44(11), 2507-2529.
- Liversage, A. (2024b). Challenging Muslim family practices – Investigating a Danish policy initiative's reception by its target group. *Nordic Journal of Migration Research*, 14(2), 1-17.

- Liversage, A. (2025). Transnational barriers to national support - how power dynamics distance abused ethnic minority women from access to formal help. *European Journal of Social Work*, 1-12.
- Liversage, A. & Christensen, C.P. (2017). *Etniske minoritetsunge i Danmark – en undersøgelse af årgang 1995*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Liversage, A. & Jepsen, H. (2019). *Evaluering af RED Safehouse II: Et sikkert botilbud for unge på flugt fra æresrelaterede konflikter*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Liversage, A. & Petersen, J. (2020). *Etniske minoritetskvinder og skilsmisse – med fokus på muslimske praksisser*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Liversage, A. & Søndebro, I. (2022). *Etniske minoriteter, værdier og ligestilling – Viden til brug for Kommissionen for den Glemte Kvindekamp*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Lyneham, S. & Bricknell, S. (2018). *When saying no is not an option: Forced marriage in Australia and New Zealand*. AIC Research Report 11. Australian Institute of Criminology.
- MÆRK (n.d.). *Sikkerhedskonsulenterne: Hvornår kan jeg kontakte sikkerhedskonsulenterne?* Retrieved January 6, 2026, from <https://nc-maerk.dk/raadgivningstilbud/sikkerhedskonsulenterne/#accordion-hvornar-kan-jeg-kontakte-sikkerhedskonsulenterne>
- MÆRK (2025). *Notat om henvendelser til sikkerhedskonsulenterne i 2024*. Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- Maliepaard, M. & Alba, R. (2016). Cultural integration in the Muslim second generation in the Netherlands: The case of gender ideology. *International Migration Review*, 50(1), 70-94.
- Mohtadi, C., Davidian, T., Hellberg, M. & Bergström, S. (2013). *Trippelt utsatt: Hedersrelaterat förtryck och våld bland ungdomar med intellektuell funktionsnedsättning*. TRIS – Tjejers rätt i samhället.
- Mølholt, A.-K., Søgaard, E.H. & Andreasen, A.G. (2025). *Anbringelse uden samtykke: En vidensindsamling*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

- Mulvihill, N., Gangoli, G., Gill, A.K. & Hester, M. (2019). The experience of interactional justice for victims of 'honour'-based violence and abuse reporting to the police in England and Wales. *Policing and Society*, 29(6), 640-656.
- Nationallt Centrum mot hedersrelateret våld og fortryck (2023). *Kartläggning av bortförda personer i en hederskontext under 2022*. Länsstyrelsen Östergötland.
- NIRAS Konsulenterne (2005). *Undersøgelse af længerevarende udlandsophold blandt børn med ikke-vestlig baggrund*. NIRAS Konsulenterne.
- Norris, P. & Inglehart, R.F. (2012). Muslim integration into Western cultures: Between origins and destinations. *Political Studies*, 60(2), 228-251.
- Olohan, M. & Davitti, E. (2017). Dynamics of trusting in translation project management: Leaps of faith and balancing acts. *Journal of Contemporary Ethnography*, 46(4), 391-416.
- Olsen, R.F. & Dahl, K.M. (2023). *Tidlige tegn på æresrelaterede konflikter: Beboere indskrevet på RED Safehouse*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ottosen, M.H., Andreassen, A.G., Dahl, K.M., Lausten, M., Rayce, S.B. & Tagmose, B.B. (2022). *Børn og unge i Danmark: Velfærd og trivsel 2022*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Ottosen, M.H., Frederiksen, S. & Henze-Pedersen, S. (2020). *Psykisk vold mod børn i hjemmet: Et vidensgrundlag*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Pedersen, M.H. (2011). Revisiting Iraq: Change and continuity in familial relations of Iraqi refugees in Copenhagen. *Anthropologica*, 53(1), 15-28.
- Pelham, B., Hardin, C., Murray, D., Shimizu, M. & Vandello, J. (2022). A truly global, non-WEIRD examination of collectivism: The Global Collectivism Index (GCI). *Current Research in Ecological and Social Psychology*, 3, 1-14.
- Petersen, J., Liversage, A. & Vinding, N.V. (2025). *Afdækning af tvang ved indgåelse af religiøst ægteskab – med særligt fokus på muslimske praksisser*. VIVE & Københavns Universitet.

- Pew Research Center (2013). *The World's Muslims: Religion, Politics and Society*. Pew Research Center.
- Portes, A. & Rumbaut, R.G. (2001). *Legacies: The Story of the Immigrant Second Generation*. University of California Press.
- Poulsen, S.Ø. (2023). Beskyttelse under paradigmeskiftet - En undersøgende skitse af linjer, labyrinter og loops. In M. Rytter, S.-L. J. Mortensen, S. Bregnbæk, & Z. Whyte (Eds.), *Paradigmeskiftets konsekvenser: Flygtninge, stat og civilsamfund* (pp. 41-64). Aarhus University Press.
- Rabo, A., Estrada Tun, P. & Jörum, E. (2021). Syrians in Sweden: Constructing difference regarding gender and family. *Journal of Refugee Studies*, 34(2), 1291-1306.
- Regeringen (2025). *Et frit liv i Danmark: Regeringens styrkede indsats mod negativ social kontrol og parallelsamfund*. Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- Röder, A. (2015). Immigrants' attitudes toward homosexuality: Socialization, religion, and acculturation in European host societies. *International Migration Review*, 49(4), 1042-1070.
- Rytter, M., Mortensen, S.-L.J., Bregnbæk, S. & Whyte, Z. (2023). Introduktion – Paradigmeskiftet og dets konsekvenser. In M. Rytter, S.-L.J. Mortensen, S. Bregnbæk & Z. Whyte (Eds.), *Paradigmeskiftets konsekvenser: Flygtninge, stat og civilsamfund* (pp. 9-38). Aarhus Universitetsforlag.
- Sanderud, K., Murphy, S. & Elklit, A. (2016). Child maltreatment and ADHD symptoms in a sample of young adults. *European Journal of Psychotraumatology*, 7(1), 1-6.
- Schrooten, M. (2021). Transnational social work: Challenging and crossing borders and boundaries. *Journal of Social Work*, 21(5), 1163-1181.
- Smart, C. & Shipman, B. (2004). Visions in monochrome: Families, marriage and the individualization thesis. *British Journal of Sociology*, 55(4), 491-509.
- Social- og Boligministeriet (n.d.). *Barn anbragt uden for hjemmet*. Retrieved January 8, 2026, from <https://www.boernebortfoerelse.dk/boernebortfoerelse/barn-anbragt-uden-for-hjemmet>

- Social- og Boligministeriet (2024). *VEJ nr 10199 af 20/12/2024. Vejledning om anvendelse af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen på det sociale område*. Social- og Boligministeriet.
- Soehl, T. (2017). From origins to destinations: acculturation trajectories in migrants' attitudes towards homosexuality. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(11), 1831-1853.
- Strid, S., Baianstovu, R. & Enelo, J.M. (2021). Inequalities, isolation, and intersectionality: A quantitative study of honour-based violence among girls and boys in metropolitan Sweden. *Women's Studies International Forum*, 88, 1-9.
- Svendsen, D.L. (2025). *Amal har tabt opsigtsvækkende sag om sine 16 måneder i genopdragelseslejr: Men "meget principiel sag" kan ende i Højesteret*. DR Nyheder. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/amal-har-tabt-opsigtsvaek-kende-sag-om-sine-16-maaneder-i-genopdragelseslejr-men>
- Tan, E. & Choo, H. (2023). An exploratory study on the challenges faced by social workers working with transnational families in Singapore. *International Social Work*, 66(5), 1483-1496.
- Tiilikainen, M. (2011). Failed Diaspora: Experiences of Dhaqan Celis and mentally ill returnees in Somaliland. *Nordic Journal of African Studies*, 20(1), 71-89.
- Timshel, I., Montgomery, E. & Dalgaard, N.T. (2017). A systematic review of risk and protective factors associated with family related violence in refugee families. *Child Abuse and Neglect*, 70, 315-330.
- Udlændingestyrelsen (2025). *Bortfald – Familiesammenføring eller asyl (Udlændingestyrelsen)*. Ny i Danmark. [https://www.nyidanmark.dk/da/Ord-og-begreber/US/Bortfald/Bortfald---Asyl-og-familiesammenføring-\(Udlændingestyrelsen\)](https://www.nyidanmark.dk/da/Ord-og-begreber/US/Bortfald/Bortfald---Asyl-og-familiesammenføring-(Udlændingestyrelsen))
- UIM (2019). *Medborgerskab 2019 - Notat nr. 2: Religion og holdning til ligestilling og homoseksualitet blandt nydanskere og personer med dansk oprindelse*. Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- UIM (2021). *Medborgerskab 2021 Notat nr. 1: Religiositet og holdninger til ens barns valg af kæreste, ægtefælle og sex før ægteskab*. Udlændinge- og Integrationsministeriet.

- UIM (2024). *Medborgerskabsundersøgelsen 2024: Baggrundstabeller*. Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- Van Kerckem, K., Van de Putte, B. & Stevens, P. (2013). On becoming "Too Belgian": A comparative study of ethnic conformity pressure through the city-as-context approach. *City and Community*, 12(4), 335-360.
- Vedsted-Hansen, J. (2022). *Refugees as future returnees? Anatomy of the 'paradigm shift' towards temporary protection in Denmark*. Chr. Michelsen Institute (CMI).
- VEJ nr 9274 af 20/03/2019. (2019). *Vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.*
<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/9274>
- VEJ nr 9506 af 20/06/2024. (2024). *Vejledning til repatrieringsloven*.
<https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2024/9506>
- World Economic Forum. (2021). *Global Gender Gap Report 2021*. World Economic Forum.
- Yalamarty, H., Anitha, S. & Roy, A. (2024). Im/mobility as a form of gender-based violence: the case of transnationally abandoned wives in India. *Journal of Gender-Based Violence*, 9(2), 291-307.
- Yasin Abdi, A. (2023). Moral geographies and their application among diasporic Somalis'. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 51(3), 837-853.

